

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שמיני

חיבל
רביעי

פסקי דינים

על שולחן ערוך

אבן העזר
(סימן קיט — קלד ; קמא)

מאת
כ"ק אדמו"ר הרב הנאמן הגדול החסיד והעניו
אור עולם מוסת הדור איש אלקים קדוש וטהור
כ"ק שם תפארתו

מזהר"ר **רובער** נבג"מ זי"ע
— אדמו"ר האמצעי —

נדפס לראשונה מכתב יד
הוצאה שני

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמישים לבריאה
מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ
ארבעים שנה לנשיאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

פתח דבר להוצאה הראשונה

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א הננו מו"ל בפעם הראשונה את פסקי דינים לכ"ק אדמו"ר האמצעי על שלחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין*.

לע"ע, לא נמצא תח"י גוף כתב יד קדש מהנ"ל, כי אם העתקות, ומכמה סימנים רק העתקה אחת, ולכן אין לתמוה אם, גם לאחר ההגהה המרובה שהשתדלנו בה, ימצא הלומד איזו טעויות.

בכדי להקל על הלומד ומעיין בפסקי דינים הנ"ל, הצגנו כאן גם פנים השלחן ערוך וכן הבאר הגולה.

— ע"ד פסקי דינים של רבותינו נשיאינו הק' — ראה פתח דבר מכ"ק אדמו"ר שליט"א לפס"ד כ"ק אדמו"ר האמצעי לשו"ע יו"ד הל' טריפות (קה"ת, תשי"ט).

מערכת „אוצר החסידים"

עסק"מ תמוח היתשל"ז, ברוקלין, נ. י.

* פס"ד לשו"ע יו"ד הל' טריפות — נדפסו בשנת תשי"ט.

מפתח:

סימן קיט.	דין מה דבה ימצא באשה שתתגרש ושלא תדור הגרושה עמו בחצר	א
סימן קכ.	דין שאין לכתוב הגט אם לא שמע מפי המגרש	10
סימן קכא.	דין צריך להיות בדעתו מכתובה עד גתונה	26
סימן קכב.	דין אמר לכתוב הגט וטעה או נאבד	36
סימן קכג.	דין מי ראוי לכתוב הגט ונכתב וניתן בשבת	40
סימן קכד.	דין על מה נכתב הגט	44
סימן קכה.	דין במה נכתב הגט ותיקן הכתיבה והקלף	כז
סימן קכו.	דין נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו	לג
סימן קכז.	שצריך להזכיר הזמן בגט ודין קדימה ואיחור	מד
סימן קכח.	דין שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל ואשה ועדים	98
סימן קכט.	דיני שם האיש והאשה וחתימת הגט ודין מומר המגרש	108
סימן קל.	דיני עדי הגט וחתימתו ואם אינם יודעים לקרות או לחתום	132
סימן קלא.	צריך שיהי' כתיבתו וחתימתו לשמה	154
סימן קלב.	שצריך להזכיר שם האיש ואשתו והמביא גט ונפל ממנו	160
סימן קלג.	צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים	פג
סימן קלד.	צריך שיבטל הבעל כל מודעות	פד
סימן קמא.	דין השליחות והחזרה ממנו	פח

פסקי דינים

שלחן סימן קיט ערוך

**קיט. מה דבה ימצא באשה שתתגרש ושלח תדור
הגרשה עמו בחצר. וכו' י"א סעיפים:**

א אלא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה בואם הודיעה בתחלה שהוא
נושא אותה לימים מותר:

ב גלא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה:

ג דלא יגרש אדם אשתו ראשונה אא"כ מצא בה ערות דבר:

הנה חזל נלחמה לחריקן כל המגרש אשתו ראשונה מזנת מוריד עליו דמעות (טור)
ודוקל נימיהס שהיו מגרשין בע"כ חזל חס מגרשה מדעתה מותר (אגודה פי
המגרש וכ"כ הר"ן) ואין ראוי לו למהר לשלח אשתו ראשונה אבל שניה
אם שנאה ישלחנה:

ב א ר ה ג ו ל ה

אנרייתא דרלנזי יצמות דף ל"ז ע"ג. בעונדל דהתם מכמה רנן דענדי הכי וכ"כ
הרמב"ם נפכיל מהלכות איסורי ביאה ורבי ירוסם נסס הרמ"ה. גכדפסט לרנ
משרשיה גטין דף ל' ע"א. דל' הרמב"ם נפ"ז מהלכות גירושין כאלוקימת'

פסקי דינים

סימן קיט.

סעי' א'. תנא ראביי א"י לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה (וכן אם לבו
לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו. גמ' סוף גיטין) משום שנאמר
אל תחרוש על רעך רעה הוא יושב לבטח אתך (יבמות ל"ז:). ומיהו אם הודיע
אותה מתחלה שאינו נושא אלא לימים ידועים מותר כי הא דרב כי אקלע
לדרדשיר מכריו מאן הוא ליומא (מי חפיצה לינשא לימים ידועים שאתעכב
בכאן. שם).

סעי' ג'. (סוף גיטין צ') ב"ש או' לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר
ערוה (דרדשינן לקרא כפשטי' וכי יקח איש אשה והי' אם לא תמצא
חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה כו' לא תמצא חן לפי שמצא

א

שלחן סימן קיט ערוך

ד האשה רעה בדעותיה ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה:

ה ואשה שנתגרשה משום פריצות אין ראוי לאדם כשר שישאנה:

ב א ר ה ג ו ל ה

דנמי וכו' אלעזר סס ע"ג והבילו הרמ"ל נהג"ה. הסס מנר"י סס. וסס ננר"י.

פ פ ק י ד י נ י ם

בה ערות דבר הא לא"ה לא יגרשנה). ובי"ה אומרים אפילו הקדיחה תבשילו (דדרשי לקרא הכי לפי שמצא בה ערות דבר או ערוה או דבר אחר שפשעה כנגדו) (טור). ר"ע או' אפילו מצא אחרת נאה הימנה (ולא מצא בזו לא ערוה ולא דבר) דכתיב אם לא תמצא חן, חן של גוי, והאי כי מצא לשון אם הוא, אינ מצא כו' והלכה כבי"ה שאם פשעה כנגדו יכול לגרשה, אבל לא יגרשנה כדי ליקח נאה הימנה (טור).

תניא ר"מ או' כשם שהדעות במאכל (יש איסטנוס במאד ומקפיד במיאוס מועט ויש שאינו איסטנוס כ"כ ויש שאינו איסטנוס כלל) כך דעות בנשים (יש מקפיד על פריצות מועט ויש שאינו מקפיד כ"כ ויש שאינו מקפיד כלל) יש לך אדם שזכוב נופל לכוסו וזורקו ואינו שותהו וזהו מדת פפוס שהי' נועל דלת מפני אשתו ויוצא (שלא תדבר עם שום אדם, זה אינו נכון שמתוך זה יהי' איבה ביניהם ותזנה תחתיו). ויש אדם שזורק הזכוב ושותהו, וזהו מדת כל אדם שמניחה לדבר עם אחי' וקרובי'. ויש אדם רע שרואה אשתו יוצא' פרומה משני צדדי' וראשה פרוצה ורוחצת במקום שבג"א רוחצין (נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובשי' בגדיהם) זו מצוה מן התורה לגרשה שנא' ומצא בה ערות דבר והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר לומר שאין זה בן זוגו של ראשון, זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה בתוך ביתו. וזה שני שלחה שנא' ושנאה האיש האחרון, ואם לאו קוברתו שנא' או כי ימות האיש האחרון וגו' כדאי הוא במיתה.

כי שנא שלח' רבי יהודה או' אם שנאת' שלח (כרבי עקיבא) ר"י או' שנאו המשלח (לפני המקום) (דאפי' לבי"ה נהי דלא כייפי' שלא להוציא מיהו שנאו הוא) ולא פליגי הא בזיווג ראשון (שנאו המשלח אפי' שנא' או פשעה כנגדו אי"כ מצא בה פריצות שמצוה לגרשה או כשהיא אשה רעה שמצוה לגרשה דכתי' גרש לך ויצא מדון) (רא"ש טור). אבל בזיווג שני אם שנאת' שלח או שפשעה כנגדו (משום דאין למחר לגרש אשת נעורים דאר"א כל המגרש ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות דכתי' וזאת שני' תעשו כסות דמעה מזבח ה' כו' בינך ובין אשת נעוריך אשר בגדת בה. (והיינו דוקא כשמגרשה בע"כ אבל אם מגרשה מדעתה מותר) (אגוד' ר"ן בתשובה). וא"כ אין לגרש אשתו ראשונה אי"כ מצא בה ע"ד או פריצות (טור). וד"ל הרמב"ם, אין למחר לגרש

שלחן סימן קיט ערוך

ו יכול לגרשה בלא דעתה :

הנה ואפי' אין לו לשלם לה הכתובה וכדוניתיה ליה יכולה לעכנ משום זה הגרושין אלא מתגרש ותמצע אותו מה שמיינ לה (תשובת הרמ"ש ורי"ש) וכל זה מדינא אבל רמ"ג החריס שלא לגרש אשה שלא מדעתה אם לא שעברה על דת וכמו שכתבאר לעיל סי' קט"ו ואפי' אם רואה ליתן לה הכתובה אין לגרשה צומן הזה שלא מדעתה (סמ"ק סי' קפ"ד) עבר ונירשה בע"כ צומן הזה ונשאלת שזו אין האיש נקרא עבריין (כל ז' גירשה מדעתה וכמאלא פסול צגט יכול אח"כ לגרשה בע"כ (ג"מ סס) נולדו זה מומין ע"ל ס"ס קי"ז אם יכול לגרשה בע"כ י"א דנמקום. מנהי יכול לגרש אשתו בע"כ או מתיריס לו לישא צי נשים (מהר"ם פאדווה סי' י"ג) (וכמו שכתבאר לעיל סי' ח') הלפיכך קמנה

ב א ר ה ג ו ל ה

זלשון הטור ממסכה יצמות דף קי"ג ע"ב העיי' צמ"ש צמקומו צסימן קמ"א

פ ס ק י ד י נ י ם

אשתו ראשונה אפי"כ מצה בה ע"ד, אבל שני' אם שגא' יגרשנה, אשה רעה בדעותי' ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרי' מצה לגרש' שגא' גרש לך כו', ואשה שנתגרשה משום פריצות אין ראוי לאדם כשר שישאנה שזה הוציא רשעה וזה מכני', עכ"ל.

סעי' ו'. (משנה בסוף פ' חרש) האשה יוצא' לרצונה ושלא לרצונה האיש אינו מוציא אלא לרצונו. (לפיכך קטנה מתגרשת אע"פ שאין בה דעת גמור אלא שמבחי' בין גיטה לדי'א בלבד) (טור). ואנן לא נהגינן כן עכשיו משום תקנת רמ"ג שגזר על כך (ד"מ). ואם נתן גט לאשה בע"כ ונשאת לא מיקרי עבריין ופטור, נתן לה גט מרצונה ואח"כ נמצא בו פסול יכול אח"כ לגרשה בע"כ (כל בו).

המתגרשת משום זנות כגון שראו בה דברים מכוערים בענין דמיקרי עוברת על דת מותר לגרשה בע"כ ולא הי' בזה גזירות הגאון כלל (תשובת הרשב"א מתשובת מהר"י והר"מ פדו').

ואם נולדו בה מומין שאלו הי' באיש היו כופי' אותו לגרש כופי' גם אותה לגרש' דלא עדיפא מאיש ולא תיקן הגאון בכה"ג (הר"ם פדו'). ואפי' אם אינן מאותן שכופי' אותו לגרש אם רגלים לדבר יש דמאיס' עליו אע"ג דאין יכול לגרשה בע"כ מחמת תקנת רמ"ג מ"מ אין כופין אותו להיות עמי' ולא לתת לה כתוב' (מהרי"ק).

אין אדם רשאי לגרש אשתו אם אין לו לפרוע כתוב' וכדתנן ואם הרי גיטה וכתוב' כו', רשב"א, ב' תשובות הרי"ף, וכ"כ רשב"ץ, ואינן דברי סמכא

שלחן סימן קיט ערוך

מתגרשת אע"פ שאין בה דעת גמורה אפילו אם קבל אביה קדושי שהם דאורייתא ואן חרשת שנתקדשה כשהיתה פקחת ונתחרשה

ב א ר ה ג ו ל ה

סתהא תזנת פי' מי' לריכ' נין גיטה לדנר לחר כמו שנתנאר שס. טשס נמשכי.

פ ס ק י ד י נ י מ

(ביי). ועי' בתשוב' הראיש בססי קי"ז דכשמגרשה מן הדין צריכה לקבל גט אעי"פ שאין לה לפרוע הכתובה. עסיי קי"ח אימתי אין יכול לגרשה בעי"כ. ובסמ"ק משמע דאפי' רצה ליתן לה כתובה לא יכול לגרשה בעי"כ אא"כ יש עדים שעברה ע"ד וכן דעת הראיש בתשוב' כלל מ"ב סי' א', ואין כן דעת המרדכי. ע' סי' א', וע' תשוב' מהר"ם פדו' סי' י"ג מדינים אלו (ד"מ).

(משנה פ' חרש) פקח שנשא פקחת ונתחרשה אם רצה יוציא (אעפ"י שקדושין גמורים דבגט לא בעינן דעת האשה) נשתתית לא יוציא א"ר יצחק ד"ת שוטה מתגרשת (אם יודעת לשמור גיטה אעפ"י שאינה יודעת לשמור עצמה) מ"ד אפקחת בעי"כ ומה טעם אמרו אינה מגורשת כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר (וחקנתא דרבנן הוא הא דתנן לא יוציא) אבל אם אינה יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה אפי' ד"ת אינה מגורשת דכתי' ושלחה מביתו יצאה זו שמשלחה וחרת (תנא דבי ר"י) ור' ינאי דריש מדכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש א"ע וזו אין לה יד לגרש את עצמה. ופרש"י דאפי' ע"י אביה אינה מגורשת. ואין נראה לר"ת דבארוסה קטנה שיש לה אב יד אביה היינו ידה וקרין' בה נמי משלחה ואינה חחרת דאבי' ישיאנה לאחר ולא תשוב אליו עוד. וכן מוכח בירוש', נשתתית לא יוציא ר' ינאי או' משום גרירה (שיגררו בניא אחר' וינהגו בה הפקר לזנות) ר' זירא ור' מנא אומר מפני שא"י לשמור גיטה ר"נ או' תלת מילי איכא בנייהו. עבר וגירש למ"ד מפני גרירה מותר (כיון דד"ת הוי גט וליכא אלא איסור דרבנן משום הפקר) למ"ד מפני שא"י לשמור אסור (דמדאורייתא אין הגט גט).

ועוד איכא בנייהו יש לה אב ועתים שוטה ועתים חלומה. למ"ד מפני גרירה אסור (דבעתים שהיא שוטה אין נזרת מן ההפקר וגם האב א"י לשמור אותה מן ההפקר). אבל למ"ד מפני שא"י לשמור גיטה יש לה אב יכול לשמור גיטה (ואפי' שוטה בתמידית) וכן עתים חלומה (אפי' אין לה אב) הרי יכולה לשמור גיטה בשעה שהיא חלומה. והורה כן ר"ת הלכה למעשה (תוס' רא"ש) דבעתים חלומה יכול לגרשה, וכן דעת המרדכי (ד"מ) אעפ"י שא"י לשמור גיטה בעתים שהיא שוטה. אבל דעת הר"ש ב"ר אברהם בתשו' באשה שהיתה רגילה להיות מטורפת ב' וגי' חדשים ואח"כ מתרפאת לגמרי ובשעה שקבלה גיטה שאלהא אם היתה יודעת מהו גט והשיבה כהוגן אע"ג דדעתא צלילא הוי לה כיון דעתים שוטה אינה מתגרשת למ"ד מפני גרירה דקילל כותי' לפי שהובאו דבריו

שלחן סימן קיט ערוך

יאכל אם נשתטית ואינה יודעת לשמור עצמה אינה מוציאה עד שתכריא שלא ינהגו בה מנהג הפקר כלפיכך מניחה ונושא אחרת

ב א ר ה ג ו ל ה

ישם נחש' וכדמפרש ר' יצחק שם דף קי"ג ע"ג. כרמזים שם ספ"י מה' גיטיק.

פסקי דינים

בתלמוד שלנו והג"י כך הוא ביר' עתים חלומה ויכולה לשמור איכא בנייהו. דלמ"ד משום גרירה אינו גט ולמ"ד משום שא"י לשמור ה"ז גט. ועוד חזא ראינה יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה ויש לה אב והיא ארוסה דלמ"ד משום גרירה ה"ז גט.

מ"הו אם באקראי בעלמא נשתטית ונתרפאית ונשתטית הואיל ואין לה וסת קבוע לשטותה אין לחוש שתחזור לשטותה בתרי זמני, וכה"ג לא מיקריא עתים שוטה ועתים חלומה, עכ"ד. וכ' מהרי"ל שיש להחמיר כדעת הרשב"א וכ"ש בשוטה גמורה דאינה מגורשת אפי' דיעבד, דלא כהרמב"ם שמתיר בדיעבד כמ"ד אם עבר וגירש מותר, ובגמ' דילן משמע דבא"י לשמור גיטה ד"ת אינה גט והוה דעת הראב"ד שכו' הוא שיוודעת לשמור גיטה (מ"מ). וכ' בפסקי מהרא"י סי' רט"ו דאם עשה החכם מעשה בעתים חלומה נתן לה גט שהי' נראה לו שתשאר בחלימותה ויצא הדבר להיתר לא מהדריגן עובדא (ד"מ). כ' ר"ש שפירא דלא מחזקינ' בשוטה לגירוש' עד שיראו בה סימני שטות המפורשים בפ"ק דחגיגה. ועיקר הסי' זה המאבד מה שנותנים, ובעוד שלא ראינו סי' זה אפי' בדיקה לא צריך וה"ז בחזקת פקח עכ"ל. עסי' קכ"א בסי' שוטה אמנם בתשו' מהרי"ו כ' דאפי' הוא שוטה בשאר דברים אפי' אינו לן בבה"ק וקורע כסותו מקרי שוטה, וכ"ד הרמב"ם.

הרמב"ם, נשתטית מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה ואין מחייבין בשאר כסות ועונה שאין אדם דר עם נחש בכפיפה, וכן אין כח בב"ד לדור עם השוטים ואינו חייב לרפואתה ולא לפדותה ואם גירשה מגורשת (ואין כן דעת מהרי"ו כנ"ל) ומוציאה מביתו ואינו חייב עוד לטפל בה, עכ"ל. והרמ"ה כ' דאפי' גירשה חייב במזונות' וכל תנאי כתובה, לבד מתשמיש המטה שאסור. דאי אמרת שהיא פטור ממזונות' כשגירשה אי"כ מה הועילו חכמים בתקנתן שתיקנו שלא יוציא משום הפקר, ועוד כיון דאמור רבנן לא יוציא לא מצוי מפי' לה כמגורשת ואינה מגורשת דבעלה חייב במזונות', עכ"ל. וא"כ כ"ש כל זמן שלא גירשה שחייב בכל (טור). וכ"כ הרשב"א בתשו' דנשתטית חייב במזונות' ורפואתה אע"פ שאינה יכולה לעשות מלאכה חייב לזון אשתו חולה כבריאה ע"כ. עסי' ע' (ד"מ).

וגם. מה שפטרו הרמב"ם מרפואת השינו הראב"ד דאם בת רפואה היא למה לא יתחייב לרפואתה דהא כמה יש משתטות מחמת חולי וחזרת ומתרפאות.

שלחן

סימן קיט

ערוך

ומאכילה ומשקה למשלה ואין מחייבים אותו בשאר כסות ועונה ואינו חייב לרפאותה מ(וי"א דקייצ נמונותיה ורפואתה) נ"י נשם הרשניא והטור נשם הרמ"ה והראש"ה) (וכן פסק לעיל סי' ע' סעי"א וכן עיקר) ולא נלפדותה ואם גירשה מגורשת סוחא שתהיה יודעת לשמור גיטה וי"א לאפי' נדיענז אינה מגורשת (וכן משמע במהרי"ו סי' ל"ב) אלז נעתים שוטה ונעתים *חלומה וגירשה נעת חלימתה מפני שהיה נראה שתשאר כך לא מהדרינן עוגלז (פסקי מהר"א סי' רט"ו ועיין לקמן סי' רכ"א סעיף ג') עומציאה מביתו ואינו חייב לחזור ולימפל בה:

ז ממי שגירש אשתו מן הנשואין לא תדור עמו בחצר שמא יבואו

ב א ר ה ג ו ל ה

לכיון דק"ל הא"ש שחלתה תלי ארוך יוכל לומר הרי כתובתך וכו' (כמ"ס נס"י ע"ט) וכלן ודאי הי' זה רוצה לגרש אלז חכמים מנעוהו לגרש אלז נמיונ ממון לא חיינוהו שהרי לא עשו כן אלז שלא יאגנו זה מנהג הפקר ולכן לחמה תאכל וכו' ה"ה שס. מולענ"ד נראה דכלן איירי נדהפריש וייתד לה כתנז' ודמית ממש לדין רפוא' תלי ארוך נס"ס ע"ט וכמ"ס נשם ה"ה. נמהירושלמי שס. סהרלנ"ז שס. * פי' נריאה. עהרמנז"ס שס. פ"י הרמנז"ס שס נפכ"א מזרייתח

פסקי דינים

עכ"ל. וה"ה הליץ וכו' טעם הרמב"ם הוא לפי שהדין הוא באשה שחלתה וא"ל בעלה הריני מגרשך ונותן לה כתובה שומעין לו וכאן הרי הוא רוצה לגרשה אלא שחכמים מנעוהו לגרשה אבל בחיוב ממון לא חייבוהו שהרי לא תקנו כן אלא משום הפקר. לפיכך לחמה תאכל ושמלתה תלבש ויקרא שמו עלי' לאסוף חרפתה לבד. וזהו שכ' מאכילה ומשקה משלה שהוא סבור שלא חייבוהו בדבר שבממון ואין לזה ראי' עכ"ל.

סעי' ז'. (כתובות כ"ז כ"ח) תניא המגרש אשתו לא תנשא בשכונתו (לפי שמכירה ברמזותיו וקריצותיו שמא יבאו לידי עבירה) ואם הי' כהן (אפי' לא נשאת) לא תדור עמו במבוא (שמא יבא עלי' וכהן אסור בגרושה אבל ישראל כ"ז שלא נשאת תדור בשכונתו) אם הי' כפר קטן זה הי' מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה. ופי' התוס' דשכונה הוא רק כדי ג' בתים וקטן ממבוי ובכהן החמירו שלא תדור בכל המבוי משום דפנוי' קיל ל' אבל בנשא' חמירא ל' אפי' לכהן ואי' להרחיק רק כדי שכונה וכפר קטן אעפ"י שהוא גדול נידון כשכונה מפני שאין בניא מצויים שם ורגיל יותר לבא אצלה ודוקא כפר קטן אבל בינוני לא. עכ"ד.

והר"ן כ' דא"א לומר דשכונה קטנה ממבוי דא"כ אמאי כפר קטן נידון כשכונה וכי יש כפר שלא יהא גדול כמבוי (אלא ודאי שכונה גדולה ממבוי). ובאשת איש דחמיר איסורה מרחקי' לה מכל השכונה ומכ"ש ממבוי. וכשלא נשא' לגבי

שִׁחָן סימן קי"ט ערוך

לידי זנות צואם היה כהן לא תדור עמו במבוי קוכפר קמן נידון כמבוי.

ב א ר ה ג ו ל ה

כתובו סוף דף ג"ז וכפי גרסתו שם וכמ"ס ה"ה שם. צ"ע ריש ד' כ"ח. ק"ס.

פ פ ק י ד י נ י ם

כהן דאינו אלא בלאו לא מרחקי' לה אלא ממבוי, וגרושת ישראל שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה אינו כ"א בלאו ודינה כגרושת כהן שלא נשא' שא"צ להתרחק רק מן המבוי (וכ"כ הרא"ש). אבל ר"י כ' כיון דאסיקנא ב' יוחסין ומודו אביי ורבא במחזיר גרושתו משנשאת שאם בעל ולא קדש אינו לוקה אף במבוי רשאי לדור עמו אבל בחצר ודאי לא. עכ"ד הר"ן.

ו**כתב** עוד דאשת ישראל שנתגרשה ולא נשאת אסורה לדור עמו בחצר אא"כ היו נזהרין שהיו אחרים עמהם (וכ"ד רש"י שפ"י לדור בשכונתו אבל לא בחצירו) דומיא דאשתו של ר' זכרי' בן הקצב. ובהכי א"ש מאי דמיבעי' לן מי נדחה מפני מי ומטיק דהיא נדחית מפניו בחצר של שניהם ובחצר שלה הוא נדחה מפניו, דחצר מאי עבידתו, דאי בנשואה אף בשכונה אסורה ובאשת כהן בכל המבוי מתסר. אלא בתיכף שנתגרשה מיירי קודם שנשאת דמסתמא דרין בחצר א'. מיהו בירו' קאמר המגרש אשתו לא תדור עמו באותו חצר ולא באותו מקום הי' חצר של שניהם האשה מפנה ואם יכולי' הם זה פותח לכאן זה פותח לכאן בדיא שנשאו הא לא נשאו לא. ע"כ. משמע דבלא נשאו אפי' בחצר שרי. והירו' נראה כחולק בלא"ה על גמרתינו, לפיכך הדבר בצ"ע. עכ"ד הר"ן.

וה**רמב"ם** (פכ"א מה' א"ב) כ' המגרש אשתו מן הנשואין לא תדור עמו בחצר שמא יבוא לידי זנות ואם הי' כהן כו'. ותמה הרמ"ך דגמ' קא' לא תנשא משום שהיא ערוה וכיון דגייס בה שמא יבא עלי' אבל לא נשאת אפי' יבא עלי' לא יעשה איסורא למה לא תדור בשכונתו ומה ששכונה שהיא ג' בתים אסור באשת כהן יותר מאשת איש דחמירא נראה משום דיש לה בעל בעלה משמרה (עכ"ל, ור"ן שם שג"י הרמב"ם כפר קטן נידון כמבוי). והמ"מ כ' דג"י הרמב"ם היא לא תדור ולא גרס לא תנשא ובסוגי' משמע דבחצר א' אפי' בלא נשואי' אסור כדעת הרמב"ם ובנשואי' י"ל שהחמירו אפי' בשכונה שהיא ג' בתים לבד. עכ"ד.

סעי' ח'. (שם) ת"ר לזה הימנה (בהיותה תחתיו) בנכסי אביה (ג"מ שהיו בידה) אינה נפרעת הימנו (ע"י עצמה שלא יתקרבו בדברים) אלא ע"י אחר. ומירש"י בכהן שגירש אשתו מיירי משמע אבל גרושת ישראל כשלא נשאת דמותרת לדור עמו במבוי לית לן בה (כ"ד הסור) ואפשר לפרש אפי' באשת ישראל שלא נשא' ובחצר שאסורי' לדור כדלעיל מיהו אפשר כיון דאיכא ב"ד (ס"א בנים) ליכא למיחש כדשרינגן בר' זכרי' בן הקצב (שהי' כהן וכבשו עכרים העיר ואסרוהו עליו ויחזד לה בית בחצירו וכשהיא יוצא' יוצא' בראש

שליח סימן קיט ערוך

הנה ולא נשאלת לאחר אפי' בישראל לא תדור עמו בנזוני (טור) וכל זה בנזוני סתום אבל בנזוני מפולג שדרך רבים עונר זיניהם מותרים לדור (נ"י) נשם הר"ן שכ"כ נשם התו"י) אם רה"ר מפסיק בין נתייהם (הנהות אשירי פ"ג לכתובות) אפי' אין בכל העיר שום יהודי רק הם רלנדס שרים (תה"ד סי' רמ"ג) גירשה משום שאסורה עליו אפי' לא נשאלת אסור לדור עמה כאלו נשאלת לאחר (א"י):

ה שהיה לה מלוה אצלו עושה שליח לתובעו:

הנה דוקא נכ"מ אבל מותר ליכנס לנתייה אפי' שנשאלת האיל ואינו דר שם ואינו נושא ונותן עמה (כך משמע נתייה סי' רמ"ג) ויש מחמירין (נ"י) ומותר לאדם לזון גרושתו ומלוה הוא יותר מנשאל עני (הנהות מ' פכ"א מח"ב) ובלנדז שלא יהא לו עסק עמה רק יזונה ע"י שליח (א"י):

ט תגרשה שבאה עם המגרש לדין מנדין אותם או מכין אותם מכת מרדות:

ב א ר ה ג ו ל ה

רכן הוא נתייה. שנרייתא דס. תנימרא דרנ פפא דס. אכתימרא

פ ס ק י ד י נ י מ

בניה שלא יתייחדו) ובעי אביי מהו לעשות כן בגרושת כהן בשבוי' הקילו הכא לא א"ד ל"ש (ע' ב"ש).

משום בנים. אפי' שיש לחלק דהכא שאני שהם מדברים וטוענין זה עם איכא למיחש טפי. עכ"ד הר"ן והרמב"ם פירשה להך ברייתא באשת ישראל שלא נשא וכן עיקר (מ"מ).

אמר רב ששת אי אתו לקמן (בין שהוא תובעה או היא תובעתו) (ב"י דלא כטור) לא מזדקקי' להו ר"פ או משמתי' להו ר"ה או מגנדי' להו. בתרא בתרא מחמיר, ואף נגודי קאמר דאי נגודי לחוד מיקל הוא דהא מימנו אנגידא ולא מימנו אשמתא (תוס'). א"ג דוקא נגודי קאל ואפי' דשמתא חמירא לא משמע להו לאינשי דבישא להו עבדי להו, ובה"ג כ' נגודי נמי מגנדי' לי' (ר"ן). והרמב"ם כ' הי' לה מלוה אצלו עושה שליח לתובעו וגרושה שבאה עם המגרש לדין מנדין אותו או מכין אותו מכות מרדות. עכ"ל. דמפרש נגודי לחוד קא, ולפי שלא נפסקה הלכה כא' מהם הניח הדבר לדעת כ"ד (מ"מ ב"י). והטור פסק כס"י ו' באשת כהן דמגנדי' לי' וכאן פסק משמתי' להו משום דבכהן לאו שאינו שוה בכל הוא, ובאשת ישראל שנשא' לאו השוה בכל הוא פסק לחומרא (ב"י).

כתב הר"ן ב' התו' ב' ר"י אורליינש דמבוי דשמעת' היינו סתם מבואות האסורים לענין שבת שהן סתומים אבל מבוא' המפולשים מתוך שרבים

שלחן סימן קיט ערוך

י אם ננתגרשה מן האירוסין מותרת לתובעו לדין ולדון עמו גואם
היה לבו גם בה אף מן האירוסין אסור:

ב א ר ה ג ו ל ה

דרז הוגל נריה דרז יהושע לפי שלל נפסק הלכה שס כדנרי אחד וזהס היה שס.
במימרח דרז נתמן תנל נלעל רנתי וכי. געונלל דההולל ארוס ולרוסמו ללחז

פ פ ק י ד י נ י פ

בוקעי' שם ליכא למיחש. עכ"ל, וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' ש"ס. וכי' בהג"א
שאם ר"ה מפסיק מבית לבית שרי, עכ"ל. וכי' בתה"ד סי' רמ"ג דאפי' העיר
קטנה ואין דרים בה אלא אלו השניים (ראובן שגירשה ושמעון שנשא') כיון
שבתיהם רחוקים זמ"ז אין אסור בדבר במה שהם דרים בענין זה, ואפי' מה
שהרבה פעמים כשיש להם עסק ביחד נכנס ראובן לבית שמעון ושוהה שם שעה
ושתיים אין קפידא בזה, והביא ראיות לדבר ואין דבריו נראים וראיותיו אינם
מוכרחות (ב"י).

(תשובת הריב"ש שם) כונס מינקת חבירו שכופי' להוציאה בגט, אסור לדור
עמה במבוי כמו כהן שגירש אבל מותר לדור עמה בשכונתו ולא הוי
כגרשת ישראל שנשאת.

כתב בהגהת מ"י שם מדבעי תלמודא אהא דר"ז בן הקצב מי שרי ליחיד לה
בית בחצרו בגרשה משמע דלזונה לחצר אחרת שרי, וכ"ה בהדי'
בירוש' ובב"ר ב', ר' יוחנן כשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כך חס על כבוד
גרשתו דא"ר א מבשרך אל תתעלם זו גרשתו כאתת' דר"י הגלילי דגרשה ושמע
קל מתבזי' בשוק' נסבה ויהבה בחז' בית' מן דידי' ומסיק לה מזונא כל יומא
דהוי' בחיין ע"ש מבשרך אל תתעלם, ע"כ.

סעי' י'. (שם) תנא באבל רבתי בדיא (שנפרעת ע"י אחר) כשנתגרשה מן
הנשואי' (שרגיל עמה) אבל נתגרש' מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין
לבו גם בה (וכן החולץ ליבמתו). הגהו ארוס וארוסתו (וכהן ה"י) דאתו לקמי'
דרבא אוקי שלוח' בנתייהו דה"מ היכא דלא גייסו בהדדי אבל הגי חזינן דגייסו
בהדדי (מכירי' זא"ז ברמיזות וקריצות).

(תשובת הרשב"א) יבם ויבמתו אחר החליצה אם מותר לדור עמה בבית א'
ולאכול על שולחנו מי הו כארוס וארוסתו דגייסו אהדדי דאסור והכי'
כיון שאכלו על שולחנו בעוד בעלה חי גייסו אהדדי. תשו', אע"ג דאיכא קצת
לחלק בין ארוס ליבם מ"מ מסתברא כל דחזי' להו דגייסו אהדדי כי הגי אסור,
ע"כ. וכ"פ בתשו' מהר"ם פדו' והתיר קודם שחלץ (ד"מ) ודקתני וכן החולץ
ליבמתו בסתמא מידי שאין לבו גם בה.

שלחן סימן קימ"ק ערוך

יא דמי נדחה מפני מי היא נדחית מפניו ואם היה החצר שלה הוא ידחה מפניה:

קכ. שאין לכתוב הגט אם לא שמע מפי המגרש.
ובו י"א סעיפים:

א חגט צריך שיכתבנו אהבעל או בשלוחו ואף אם שלוחו כותבו

ב א ר ה ג ו ל ה

לקמיה דרנא וכו'. דנרייתא ס.מ. אכפזט לשון הכתוב וכתב לה. בדשלוהו של לרס כמותו קידושין דף מ"ח ע"ג.

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' י"א. תניא היא נדחת מפניו ואין הוא נדחה מפני' ואם הי' חצר שלה הוא נדחה מפני' חצר של שניהם מהו ת"ש היא נדחית מפניו בחצר שלו פשיטא בחצר שלה הוא נדחה אלא לאו כה"ג דילמא דאגורי מיגר ת"ש הנה כ' מטלטלך טלטלא גבר טלטלא דגברא קשה מדאתת' הלכך היא נדחת. תניא באבל רבתי ספ"ב ב"ש אומרים המגרש אשתו לא ישרה עמו לא במבוי ולא בחצר הי' מבוי של שניהם הופך פתחו לצד אחר הי' חצר של שניהם מפנה האשה מפני האיש בד"א שנשאו והכהנים אעפ"י שלא נשאו. ע"כ. ובודאי זו דירו' חולקת עם הברייתא שבגמרתינו ששם הושוה כהן וישראל ובגמרתינו חלקו בהן (ר"ן) שכי' כן על הירו' דפ' הזורק והיינו ההיא דתניא באבל רבתי וגי' הר"ן מקום ע' לעיל.

סימן קכ.

סעי' א'. וכתב לה ספר כריתות צריך שיכתבנו הבעל או שלוחו בציוויו יכתוב בשלוחו ש"א כמותו ואף אם השליח כותבו צריך שיהי' משל בעל לכך צריך שהסופר יתן הקלף והדיו לבעל במתנה קודם כתיבה דכתי' וכתב ונתן שיהא הגט שלו (סדר הגט להרא"ש וכ"כ סמ"ג). ור"ל דאם לא נתנו לבעל במתנה פסול דונתן כתיב ולא שייך נתינה אלא בדבר שהוא שלו. וכ"כ סה"ת צריך שיהא הקלף והדיו משל בעל דונתן כתי' ואפי' בטבלא של אשה וגט כתוב עלי' מספקא לי' בגמ' אם צריך עדים שהאשה הקנתה תחלה לבעל. עכ"ל. וכ' בהג"מ הי' גט דמרדכי. כיון שאם לא נתנו לבעל פסול צריך שיתננו לבעל תחלה שמא ישכח הסופר ליתנו לבעל אח"כ. עכ"ד. אבל הרמב"ם לא כ' שצריך שיתנו הסופר לבעל במתנה. וכ"כ הרמב"ן אהא דאר"ח יכילנא למיפסל כולתו גיטא. אלימא משום דכתיב וכתב והבא איהי כתבא לי' (דעליו ליתן שכר הסופר) כדלקמן דלמא אקנוי' אקנוי' לי' רבנן ההוא זוזא מדידה והוי כמאן דיהיב

שלחן

סימן קכ

ערוך

גצריך שיהי' משל הבעל לכך נהגו כשהבעל מצוי שנותן לו הסופר הקלף והדיו (וי"ל דאף הקולמוס ושאר כלי הכתיבה) (הנהגות אשירי פ"כ ונמרדכי מה"ל גיטין) במתנה קודם כתיבה והבעל נותן שכרו ומסני תקנת עונות תקנו חכמים שהאשה נותן שכר הסופר והקנוהו לבעל:

ב א ר ה ג ו ל ה

בהר"ש נסדר כתיבת הגט וסמ"ג. דוכ"כ העיטור נמלמד ז' וסדר הגט דנעל התרומה ורזינו פרץ. המשנה ז"ל דף קס"ז ע"ל ז"ל דף קס"ח ע"ל.

פ פ ק י ד י נ י ם

ל"י איהו (דהפקר ב"ד הפקר) (ואע"ג דונתן כתי' שיהא שוה פרוטה דלמא נתינת גט הוא כמו שלף איש נעלו ונתן אעפ"י שאינו ש"פ). האי דילמא עיקר הוא וש"מ שהדיו והקסת והקולמוס משל סופר ובכך הגט כשר ואין בו בית מיוחד. לפי שהכל הסופר מוכר לבעל באותו פשוט שנותנת היא לסופר הגט בין דיו וקלף בין טרחו ועמלו. וכיון דאקנוי' אקני רבנן לאותו פשוט לבעל נעשה הסופר שכירו ושלוחו של בעל. ואע"ג דלא משיך כלום כשר, ודלא כדברי המצריכי' שיקנה הסופר לבעל בפי', שהרי או' אדם לשנים כתבו גט לאשתי והוא הולך למד"ה וכן המושלך בבור כל השומע קולו יכתוב ויתן והן כותבים ונותנים בלי שום הקנ'. והטעם דוכתב כתי' על ידו או ע"י שלוחו ולאפוקי איהי או שלוחה, אבל מדאקנוי' ל"י רבנן פשיטי דספר' נעשה הסופר שלוחו ואין זה וכתבה וכשר. ומיהו כשהיא כותבת גיטא צריכי' לאקנו' ממש הגט עצמו לבעל, דלא תקינו ל"י רבנן אלא פשיטי דספרא דלא ליקני' היא לגט מן הסופר, אבל דידה לא תקנו לבעל. וכן משמע בפרש"י גבי גט החקוק ע"ג טבלא שלה דצריכה להקנותו לבעל בהדי' או לשלוחו. ומיהו לא צריכא לאקנוי' מעיקרא אלא כותבת בשלה ואח"כ מקנהו לבעל דבכתיבה שליח הבעל הוא שאו' כתובו וכתב קריין ב"י ונתן נמי איכא לאחר שהקנהו לו עכ"ד. וז"ל הר"ן בפ"ב ד"כ דלמא אקנוי' אקני ל"י, ה"ק שא"צ שיתן הבעל משלו הדיו והקלף והקולמוס אלא בהתאם זוחא דאקנו ל"י רבנן אזיל סופר וקני ל"י הקלף והדיו וזכי ל"י לבעל דה"ל כשלוחו, אבל אם הקלף של הסופר י"א שצריך שיוכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו. אבל אחרים או' שא"צ, שבאותן דמים שהיא נותנת לסופר אקנו רבנן לבעל בין קלף ודיו בין טרחו ועמלו של סופר. אבל כשהיא עצמה כותבת גיטה בכי הא לא תקינו רבנן מידי, דאלת"ה היכי שקלי' וטריי' בגמרא אי אשה ידעה לאקנוי' או לא הא רבנן ידעו לאקנוי', איז שהיא צריכה לאקנוי' כשכותבת גיטה, שלא הקנו ל"י רבנן משלה אלא שכר הסופר לבד שצריכה ליתן עכ"ד. וכ' רי"ז שנהגו העולם כדעת הרמב"ן. ומנהגינו למסור הקלף והדיו ולהקנותו לבעל כדעת הרא"ש וסמ"ג ומרדכי. מיהו אם לא הקנה הקולמוס כשר אף לדעתם. דהא כ' בעה"ת דבקולמוס אין לחוש אפי' אינו של בעל, דאין כאן חסרון הניכר במה שכותב בו הגט עכ"ל. ולא נזכר כלל

שלחן

סימן קכ

ערוך

ב גזל נייר וכתב בו גמ ונתנו לה כשר אפילו קודם יאוש:

הנה אצל גזל גט כגון שכתב לו הסופר גט זוגלו ממנו ולא פרע לו וירש צו לא הוי מגורשת (נ"י):

ב א ר ה ג ו ל ה

וטור נשם הרמ"ה כיון שיש צו שינוי סס ושינוי מעשה. וזסיס לנעיין ונתן

פסקי דינים

מסירת קולמוס בסדר הגט להרא"ש וסמ"ג אלא בתג"א ב' ר"ת ובעיטור. ומ"מ טוב למסור גם הקולמוס לכתחילה (ב"י). וה"ה שאר כלי הכתיבה (ב"ש). ויגביהן הבעל טפח לקנותן בהגבהה ויתן הבעל בעצמו דבריו הנ"ל לסופר ולא ע"י אחר (ד"מ).

והא דצריך שהבעל יכתבנו או שלוחו התוס' והרא"ש כ' גבי חש"ו דמתני עציג משמע דלא בעי שליחו' בכתיבת הגט דלענין שליחות מה מועיל כשגדול עציג הא אינו בר שליחות כותב הגט. והא דאמרינן צריך שיא' לסופר כתוב כו' אינו משום שליחות אלא משום לשמת דחשיב סתמא כשלא צה הבעל. והטעם דלא בעי שליחות בכתיבת הגט משום דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר קאי כלומר וכתב הסופר ונתן הבעל משום דרוב אנשי' אינ' בקיאים לכתוב גיטין והא דקא' אלימ' משום וכתב הכא איהי כתבא כו' לאו משום וכתב קאמ' אלא משום ונתן דלא יהיב לה מידי. עכ"ד (כ"כ הר"ן שם עב"ש).

(משנה פ' ג"פ קמ"ז) הבעל נותן השכר (דא' קרא וכתב ונתן) והאידנא דלא עבדינן הכי (אלא נהגו שהאשה נותנת השכר) שדיי' רבנן אאשה כי היכי דלא נשהיי' (בשביל השכר שאינו רוצה ליתן ונתעגן). וכ' הרמב"ם האשה נותנת שכר הסופר בכל מקום, עכ"ל. דהשתא בתר תקנתא לכתחלה או' לאשה שתתן השכר לסופר (וכ"מ לשון שדיי' רבנן). אבל הרא"ש וסמ"ג כ' שכר הסופר צריך שיפרע הבעל מן הדין ואם נתנתו האשה כשר דאפי' בתר תקנת' לכתחלה או' לבעל שיתן ואם לא ירצה ליתן התירו חכמים שתתן האשה כדי שלא יעגנה ואקנו רבנן לבעל שכר זה שהתקירו ממון האשה ומתקיים בזה ונתן. וכ"מ בהג"מ וסה"ת וסמ"ג ורי"ו.

סעי' ב'. כ' הרמ"ה גזל נייר וכתב בו' גיטא ויהיב לה. כשר אפי' נתנו לה קודם יאוש. שהרי אינה חייבת להחזירו לבעלים שיש כאן שינוי השם (מעיקרא נייר והשתא גט) ושינוי מעשה (בגופו של נייר). אבל אם כתב לו הסופר גט ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו פסול דבונתן בעי' וליכא. דבמידי דלאו דידי' לא שייך ב' נתינה. ואפי' נתנו הסופר לבעל אי לא אקנו לי' בהדי' פסול דאע"ג דאינו גזל מ"מ לא הוי הגט שלו כל שלא הקנהו בפירוש (ב"י).

שלחן סימן קכ ערוך

ג הכותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו והוא שיהיו העדים שחתמו בו מכירין ויודעים שזה פלוני ואשתו פלונית (וי"א דגס הסופר לריך להכירן טור) (וכן כ"ל) יזהכרה זו אפי' ע"פ עד אחד ואפי' ע"פ אשה וקרוב:

הנה ולריך להכיר שם האיש והאשה ושם אניהם וכל שאחזקו לי יום זעיר אין חוששין להם יותר ושם אנו נהנו לכתוב על פי עמנו (נ"י ממשמשת כ"ל הרמזים) לואם היו באותו מקום שנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהן

ב א ר ה ג ו ל ה

ולכא דמידי דללו דידיה לא שייך ניה נתינה. השם נמשכה. טוכן פי' רש"י שם נגמרא ועין ננ"י מ"ש. יהרל"ש שם נפסקיו מעונד' דהיא חזקא וכו' שם דף קס"ז ע"ב. כוממ"ש נפ' נ"ד מה' מלוה. למימרא דרנ אחא וכו'

פ פ ק י ד י נ י מ

וכתב עוד הרמ"ה, אומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי א"צ לזכות לו הנגיר קודם כתיבה אלא אע"ג דכתבו לי מדידהו ויהבי לה כשר כיון דבשליחותו דבעל עבדי מבי יהבי לה בשליחו' דבעל הוי כמאן דיהבו לבעל הגט מעיקרא והדר בעל ויהיב לאתתא דמי, דהא כיון דמוכו לה בשליחותו ודאי אקנויי אקנו הגט לבעל לגרושי ב"י, ונמצא זכית הבעל וגרושי האשה באין כא' עכ"ל. ובוה נסתר רא"י הרמב"ן ממושלך בכור, דכיון דצוה כמאן דאקנו לי' בפ"י דמי. ול"ד למ"ש הר"ן בסופר שצריך לזכות הקלף לבעל אם הוא שלו, דאין הסופר שלוחו ליתנו לאשה. וכ"כ המרדכי, דאם או' לאחרים לכתוב גט והם נותנין בשליחותו א"צ למסור להם דבמקומו הם עומדים, ואע"ג דיהבו מדידהו ש"ד.

סעי' ג'. (פ' ג"פ שם) כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו (והוא יגרש בו את אשתו לכשירצה ואעפ"י שאין אשתו עמו בשעה שנותני' לו הגט כתוב וחתום דהא לא בעי' דעתי'). ובלבד שיהא מכירן, ומפרש בגמרא שיכיר שם האיש והאשה בגט (הסופר והעדים צריכים שיכירו שזהו שמו, דאיכא למיחש שאין גט זה אלא לאיש אחר ויבא לרמו' ולגבו' כתובה, וכשאין מכירין האשה שמא ירמה ליתן הגט לאיש ששמו כשמו ויוציא אשת האיש בכדי לגבות כתובתה). וליחוש לשני יוסף בן שמעון בעיר א' דלמא ממטי' לי' לגיטא לאתתא דהאיך א"ל רא"י דשני יוסף בן שמעון הדרי' בעיר א' אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה (דתו ליכא למיחש למידי, עס"י קל"ו). וליחוש שמא ילך לעיר אחרת ויחזיק שמו יוסף בן שמעון (ובאמת שמו ראובן, ועתה הרגיל והחזיק שמו יוסף ב"ש מפני שרוצה לגרש אשת יוסף ב"ש שבעיר פלוני) וכתב גיטא וממטי' לי' לאתתי' דהאיך א"ל ר"ה כל שהחזק שמו בעיר לי' יום אין חוששין לו (דכ"כ לא הי' מחליף שמו זמן מרובה פן יודע הרבר).

פסקי דינים

וכתב בניי הא דצריך שיכירו שמותם ה"ק דלא סגי בהכרת פנים לחוד אע"ג שאינו מכיר שמותם דהא היישי שהחליפו שמותם ויכתוב גט לאשת חברו, וגם לא סמכי לכתוב על סמך שנשאל אח"כ על שמותם לאחרים משום דמלתא דעביד לגלוי' הוא ואפי' אשה וקרוב נאמני' כדלקמן, אלא צריך שיכיר שמותיהם ג"כ, עכ"ד לפי הב"י לדעתו אבל כששאלו לאחרים על שמותם והגידו לנו ודאי גסמוך עליהם.

וכתב הרא"ש דלהיכר איש ואשה סומכי' על עד א' ואפי' אשה וקרוב נאמני' דמלתא דעביד לגלויי הוא כדאמרינן ביבמות להכיר שהוא אחיו מן האב וכ"ד הרשב"א (מ"מ נ"י).

ו"ל הרמב"ם בפכ"ד מה' מלוה, א' השטרות הנכתבי' שלא בפני חבריו וא' הנכתבי' מדעת שניהם ושניהם עומדים צריכים העדים להכיר השמות שבשטר שזהו פב"פ וזהו פב"פ שמא יבאו ב' ויעשו קנוני' וישנו שמותיהם בשמות אחרים ומודו זה לזה, כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו שמא שם אחר יש לו והוא שנתו לרמות שא"כ אין לדבר סוף, עכ"ל. ויש ללמוד מדקדוק לשונו ה' דברים לענין גיטין דהא איסורא וממונא שוין בהיכר שמות, א', דלאו דוקא כשכותבין כשאין אשתו עמו צריך היכר אלא גם כשאשתו עמו בעי' להיכר, ב', דבעדים החתומים סגי וא"צ הכרת הסופר, דלא כפרש"י והרמב"ם שהזכיר סופר ל"ד קא', והטור דפסק חתם סופר ועד פסול, מה מקום להכרת סופר כיון שאינו חותם (ומ"מ חולק ע"ז דאין ללמוד בזה גיטין מממון, דגבי ממון לא תלי בכתובה כלום ולהכי לא מעלה ולא מוריד הכרת הסופר משא"כ בגט שהכתיבה הוא עיקר כמו החתימה ויותר לדברי ר"א דעידי מסירה כרתי כמשי"ת כך צריך הסופר להכיר כמו העדים), ג', כל שהוחזק שמו בעיר היינו אפי' עפ"י עצמו, ד', דגם שם אביהם צריכים להכיר, דכ' פב"פ וכלשון הגמ' יוסף ב"ש, ה', דגם שם אביו כותבים על פיו אם הוחזק ל' יום, אע"ג דלא עביד לגלויי כ"כ כמו שמו משום דא"כ אין לדבר סוף (ב"י).

(ד"ס"ו משנה) מי שהי' מושלך לבור וא' כל השומע קולו (שפירש שמו ושם עירו) יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו וליחוש שמא שד הוא (פעמים שעושים עצמן בדמות אדם) דחזו ל' בבואה דבבואה לית להו לשדי' וליחוש שמא צרה הואי (שמתכווני' לקלקלה שתנשא בגט זה ותאסר על בעלה) תנא דבי' ר"י בשעת הסכנה כותבי' ונותנים אעפ"י שאין מכירי' (אם זהו שפי' שמו וכגון זה שהוא מושלך לבור נמי מסוכן למות הוא וא"ל עכשיו אימתי). ובסוף יבמות מעשה בא' שא' אני פלוני בן פלוני מת הלכו ולא מצאו שם אדם והתירו אשתו מהאי טעמא דתנא דברי' דבשעת הסכנה דמי שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב ענונה (רש"י שם, והרי"ף כ' שם פירוקא דר"י והשמיטו כאן). וז"ל הרמב"ם בה"ג מי שהי' מושלך כו' אעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו ה"ז כשר ובלבד שידעו אותו שהוא אדם (הג"מ) שזה כשעת הסכנה שכותבי' אע"פ שאין מכירי', עכ"ל. ומה שלא הזכיר דין בבוא' דבבוא' כמ"ש

שלחן סימן קכ ערוך

שיום אין מנרש אחד מהם אלא במעמד חברו שמא יכתוב גט ויוליכנו לאשת חברו ויגרשנה עליו מובשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירים:

ד' גלא יכתבנו הסופר ולא יחתמו בו העדים עד שיאמר להם הבעל לכתוב ולחתום ולכתחלה יחזר לסופר לפני העדים נסדר הגט (מהר"א)

ב א ר ה ג ו ל ה

נ"ג סס. מצרי"י דני ר' ישמעאל גיטין דף ס"ו ע"ה. גושטה דף ע"א ע"ג.

פ פ ק י ד י נ י מ

הרי"ף ורא"ש, דס"ל כי היכי דלא חישי' לצרה בשעת הסכנה הי"ג לא חישי' לשד (כ"מ).

סע"י ד'. (דס"ו משנה) אמר לשניים תנו גט לאשתי (אע"פ שלא א' כתבו עדי' שויגהו שיחתמו בעצמן ולא ב"ד שויגהו לצוות על אחרים) או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי (אעפ"י שראוין להיות ב"ד כיון דבהדי א' להו כתבו לא ב"ד שויגהו אלא עדים) הרי אלו יכתבו ויתנו. אמר לשלשה תנו גט לאשתי (ולא א' כתבו) הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו (ולחתום וליתן) מפני שעשאן ב"ד דר"מ וכן העלה הלכה זו ר"ח איש אונו מבית האסורי' (משמו של ר"ע) אמר ר' יוסי גומיניו לשליח אף אנו מקובלי' שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו (אם אינן יודעי' לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעצמן) ויכתבו ויתנו.

אמר ר' שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי, וטעמו דר"י משום דמילי לא מימסרן לשליח (דברים שנאמרו לשליח זה אינו יכול למוסרן לשליח אחר וכשאמר לב"ד תנו מילי בעלמא מסר להו ואינן חוזרין ונמסרים לאחרים ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר). ומסיק דר"י תרתי אמר (לפוסלא בין שאמר לשלשה תנו בין שאמר להם אמרו לפלוני סופר ויכתבו ופלוני ופלוני וחתמו פסול דלא כמ"ד מודה ר"מ באומר אמרו, ודפליגי אמוראי לקמן בא' לשניים אמרו לסופר ולכתוב אתם חתומו דר"ח ס"ל כשר ולא תעשה כזאת בישראל גזירה אטו אומר לשניים אמרו לסופר ויכתוב ולפ' ולפ' ויחתמו דלכ"ע כשר ולא תעשה כו' דחישי' שמא תשכור עדי' שיאמרו בשם בעלה לסופר לכתוב ולעדי' לחתום, היינו אליבא דר"א אבל לר' יוסי פסול לגמרי) ושמואל סביר' לי' כוותי' בחדא ופליג עלי' בחדא (באומר אמרו ולכך ס"ל באו' לשניים כתובו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן תצא והדבר צריך תלמוד דמספקא לי' אי כתובו כתב הגט קא' והרי לא כתבוהו ופסול א"ד כתב ידן (חתימתן) קא' והרי חתמו, וכתב הגט מדלא מקפיד עלי' נעשה כאלו אמר אמרו לסופר ויכתוב דכשר דלא כר' יוסי).

שלחן

סימן קכ

ערוך

מרגליות) סוכשיאמר להם הבעל יכתבוהו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום אפילו אמר לבית דין תנו גט לאשתי לא יאמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום וזאפילו אמר להם אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו :

הגה ענר זנירשה ע"י אומר אונורו לסופר ויכתוב כו' הוי ספק מוגרשת (טור נשס הרמ"ה ונ"י נשס הר"ן ונ"ה וסמ"ג והמרדכי וכל נ):

ב א ר ה ג ו ל ה

סמ"ה שס דף ס"ו ע"ג וזכר' יוסי. עמסקת הגמרא שס דף ס"ז ע"ג.

פ פ ק י ד י נ י ם

ובפ' מי שאחזו (דע"א ע"ב) אמרו לו (לבריא או לשכ"מ חכם) נכתוב גט לאשתך אמר להן כתובו והם אמרו לסופר וכתבו ולעדים וחתמו אעפ"י שנתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו, רישא ר"מ (דהא טעמא דאמר כתבו ולא א' תנו דבכה"ג ר"מ מודה כדלעיל הא אמר תנו ולא אמר כתבו עשא' ב"ד) וסיפא ר' יוסי (דקתני עד שיאמר לסופר כו', דמשמע שאין לך צד היתר לומר לאחר' לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפי' ג' ואפי' לא אמר כתבו) ואטיק רב אשי כולה ר"י היא (ורישא דאמר כתבו לאו דוקא דאפי' תנו נמי פסול בדקתני סיפא עד שיאמר כו') ולא מבעי' קא' ל"מ היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו, ול"מ היכא דלא אמר לג' אלא אפי' אמר לג' ול"מ היכא דלא אמר אמרו אלא אפי' אמר אמרו נמי לא. תניא כוותי' דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדי' לשמה אעפ"י שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו, ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה ר"י באומר אמרו.

ופסק הרי"ף דאומר אמרו פסול וממילא ליתא לדשמואל אף באומר לשנים כתבו ותנו וכתב הסופר וחתמו הן דתצא ואין הדבר צריך תלמוד, דממ"ג אי כתב הגט קא' פסול ואי חתימתן קא' וכתב הגט נעשה כאומר אמרו ופסול, וכ"ד בה"ג ות"ח. והקשה הרמב"ן מה טעם פסול באומר אמרו, אי משום מילי מאי מילי קא מסר איהו לשליח. הרי הוא עושה וממנה שליח בכל מקום שהוא כשאומר אמרו לפלוני סופר כו' ופ' זפ' עדי' זמה שהוא ממנה אותם שלוחים שלא בפניהם, הא בשאר הדברים יכול אדם לעשות שליח שלא בפניו כמו שיכולה אשה לומר פלוני שהוא בשדה הריני עושה אותו שליח לקבל גיטי. וליכא למימר דר' יוסי לא פסיל אלא באומר אמרו מדעתיהם ולא בירר פלוני סופר ופלוני עדים, אבל בממנה שליח מבורר בכל מקום שהוא מודה דכשר, דא"כ נפיק מיני' חורבא דזימנין שיא' לב' אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח ולפ' ופ' שאני ממנה אות' שלוחי' שיחתמו ומשום כסופא דסופר מחתמו לי' כדאמרינן בגמ'. וגם רש"י פי' דלר"י אפי' אמר אמרו לסופר פלוני אין

פסקי דינים

לך צד היתר לומר לאחרי לכתוב אלא השומע מפיו יכתוב, וכי"מ הלשון עד שישמעו קולו כו'. וי"ל דאע"ג דבשאר הדברים יכול לעשות שליח שלא בפניו בגט שאני דבעי' לשמה ובעי' גמי וכתב לה שהבעל יכתבנו אין הסופר והעדי' חותמי' במקום הבעל עד שישמעו מפיו דוקא. אבל בשליח לקבלה אם אמרה הריני ממנה אותו שליח כו' אבל אין השליח לקבלה עושה שליח זה"ל מילי ומילי לא מימסרין לשליח, עכ"ד הרמב"ן.

והרא"ה הקשה עליו, באם ר"י ס"ל אפי' בממנה שליח מבורר שלא בפניו פסול דטעם דבגט בעי' שישמע מפיו דוקא, איכ' מג"ל דטעמ' דר"י משום דמילי לא מימסר כו' אפי' ס"ל דמילי מימסרי' לשליח קא פסיל ר"י באומר אמרו מטעמ' דבעי' שישמעו מפיו, והא לק"מ דאי הוי ס"ל מילי מימסרי' הרי כשהסופר והעדי' שומעי' מפי השליח הוי כאילו שמעו מפי הבעל דשלוחו של אדם כמותו ממש, ואיכ' אמאי פסיל מטעם שצריך לשמוע מפיו, איז דס"ל דמילי לא מימסרי' לשליח, אבל מ"מ נראה כדעת הרא"ה דלא פסיל ר"י אלא באומר אמרו מדעתכם משום דמילי לא כו' אבל כשהבעל ממנה סופר ועדי' שלא בפניהם מהני גם לר"י, ומ"ש הרמב"ן דאיכ' נפיק מיני' חורבא כו' ליתא, דאנן לא חישי' דמשום כסופא דסופר יכוזנו לעשות שלא כדין אלא כשהם סבורים שהבעל מסר הדבר לרצונם כגון כשאמר להם אמרו דמה שאר להם לפ' ופ' אינו אלא כמראה מקום להם אבל יכולים לשנות דאליכ' לא הי' אר' להם הבעל שימנו הם שלוחים והי' ממנן מדעתו, אבל כשהבעל ממנה סופר ועדי' מדעתו שאר' להם אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח לכתוב לפ' ופ' כו' ליכא למיחש לחורבא שהרי אין בידם לשנות, ומשום כסופא דסופר לא יעידו שקר להרבות ממזרים בישראל (ר"ן). נמצא לפ"ד הרא"ה והר"ן אם אמר להם אמרו לפלוני סופר שיכתוב ואני ממנה לפ"פ שיחתמו הגט כשר, ואם אמר להם אמרו לפלוני סופר ויכתוב ולפ"פ שיחתמו איכא למיחש לחורבא ופסול מדבריהם אבל אינו גט בטל מדאורי'. ולהרמב"ן בין כך ובין כך גט בטל הוא, דדין תורה הוא בגט דלא הו' במקום בעל אאיכ' שמעו מפיו, וכי"מ דעת הרשב"א הרא"ש, והרמב"ם כ' באר' אמרו ה"ז גט פסול, ומתיישבים בדבר זה הרבה דקרוב להיות גט בטל עכ"ל. דספוקי מספקא לי' שמא קי"ל כשמואל וכמ"ש בסה"ת ב' ר"י דמדרב אשי דמפרש לכולה מתני' כר"י אין ראי' דהא שמואל גמי הכי ס"ל דר"י תרתי אמר לפסולא אלא דפליג עלי' בחזא ומג"ל דרב אשי פליג עלי' דהא לא למיפסק הילכתא בא. מיתו אפשר כיון דאוקמי רב אשי כר"י דמתני' דפ' מי שאחזו שהוא אחר פ' התקבל ה"ל מחלוקת ואיכ' סתם דהלכה כסתם ובחזא מסי' יש סדר למשנה, עכ"ד, וזהו דעת הרמ"ה דפסק שהיא ס' מגורשת, וכ"ד המרדכי וסמ"ג וסמ"ק.

ודעת הרא"ש (כהרי"ף והרמב"ם) שאינו גט כלל, וגם הר"ן והרא"ה לא אמרו אלא להלכה ולא לעשות מעשה להכשיר באמר אמרו כשמינה אותו בבירור לכך נראה דפסול מיתא מדבריהם בין כך ובין כך משמעות פסק הב"י כהרמב"ם דפסול מד"ס ולא מדאורייתא (שנו הכרעה היא בין הרי"ף ורמב"ן להרא"ה ור"ן ודד"ק).

שלחן

סימן קכ

ערוך

ה פאפילו כתב בכתב ידו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו מפיו בין שהוא פקח ובין שנשתתק בין שמדבר ואינו שומע בין שאינו שומע ולא מדבר צויש מכשירין במי

ב א ר ה ג ו ל ה

פונזרייתח וממלי דמסקינ לאפוקי מדרג כהנל וכי' סס דף ע"ג ע"ל. צרמנ"ס

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ה'. (שם דע"ב) עד שישמעו קולו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב דאמר חרש המדבר מתוך הכתב (שהי' פקח כשקידש) (קדושין גמורים ואין כח בגירושי חרשים להפקיע קדושי חכמי' וכדתנן נתחרש הוא לא יוציא עולמית, אבל אם יודע לכתוב על הקלף כתבו ותנו גט לאשתי אתה פלוני ופלוני ומסר להם פקח גמור הוא וכותבי' כו') כותבים ונותנים גט לאשתו. ובדע"א גרסי' א"ל רב יוסף לר"כ מאי קמ"ל תנינא נשתתק (מחמת חולי) והרכין בראשו כשאמרו לו נכתוב גט לאשתך יכתבו ויתנו ע"י בדיקה ג"פ על לאו והן הן, א"ל ר"ז אלם קאמרת שאני אלם דשומע הוא וכפקח הוא לכל דבריו וכן המדבר ואינו שומע כפקח הוא ולא זהו חרש שדברו חכמים בכל מקום שדינו כשוטה, אבל חרש דרב כהנא אינו לא שומע ולא מדבר ואי לאו דיכול לדבר מתוך הכתב לא מצי מפיק. וכ' הרא"ש דלא ממעט מקולו אלא חרש, אבל פקח שכתב בכתב ידו מהני דלא גרע מהרכנה דאלם. ומיהו או' ר"ת דבתוספתא קתני בהך ברייתא דתניא כוותי' דרב אשי ולא עוד אלא כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדי' חתומו אע"פ שכתבוהו כו' ה"ז פסול עד שיאמר לסופר כו'. וצ"ל דאע"ג דהרכנה מהני הרכנה עדיפא טפי שמראה בגופו. א"ג נשתתק דא"א בע"א אקילו טפי בי' משום תקנת עגוב' עכ"ל. וכ' התוס' דלא ממעט מקולו הרכנה דמתני' דמסתבר דמהני הרכנה כמו קול כיון דקים לן שמתרצה לא בעי' לשמיעת הקול, ובירר' אמרו היא שמיעת הקול היא הרכנת הראש (והא ודאי דלחרש אפי' המדבר ואינו שומע לא מהני הרכנה כמו באלם אעפ"י שכותבים לו נכתוב גט לאשתך והרכין ראשו ובדקוהו ג"פ לא מהני אלא כשמשיב בכתב יש הוכחה שהוא מבין בטוב ולא קי"ל כרב כהנא בחרש) וכ' הר"ן דלא קי"ל כר"כ בחרש שאינו שומע ואינו מדבר אבל מדבר ואינו שומע ואינו מדבר כפקחין הן לכל דבריהם ובבדיקה סגי ולא ממעטי' אלא חרש משום שאין כתיבתו מוציא אותנו מידי ספק שטותו, אבל פקח ששלח בכתב למד"ה לכתוב גט לאשתו כותבי' ונותני'. מיהו בתוספות לא משמע הכי וראוי להחמיר עכ"ל. ומשמע מדבריו דלכתיבת ידו נמי בעי בדיקה כדבעי' בהרכנת ראשו ובגמ' לא משמע הכי אלא דבהרכנ' הוא דבעי' בדיק' באלם אבל לא בכתבו כיון שיש בו דעת לכתוב כן פקח הוא וכש"כ במדבר ואינו שומע דלא בעי' בדיקה כלל בכתבו ולא ברמיזותיו שמתוך דבורו ניכר אם הוא בן דעת. וכן משמע דעת הרמב"ם שכ' בנשתתק והרכין כשר ע"י בדיקה, וכן כ' בכתב ידו כותבי' כו' (חסר בפאקס')

שלחן סימן קכ ערוך

שנשתתק לכתוב ולחתום על פי כתב ידו שיכתוב לסופר כתוב ולעדים תתומו והוא שתהא דעתו מיושבת עליו:

ו מי שנשתתק ושאלוהו אם רוצה שיכתבו גט לאשתו והרכין בראשו יתבאר בסי' שאחר זה:

ז קאמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב בשביל כולם ואם אמר כלכם כתובו אחד כותב במעמד כולם:

ב א ר ה ג ו ל ה

נפ"מ ומה"ג כתימרא דרז כהנא וכו' חרש וכו' סס דף ע"א ע"א. קנרייתא סס

פסקי דינים

וכל זה לדעת הרמב"ם וכן דעת העיטור, אבל דעת הרא"ש ורשב"א ור"ן ומרדכי וסמ"ק לסמוך על התוספתא הנ"ל להחמיר בכתב ידו כפקח וכ"ש מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר. ולפי"ז כי אמר לאפוקי מדרכי לאו אחרש אמר אלא אעיקר דינא דמכשר ע"י כתב קא, וא"כ אין אדם יכול לשלוח לב"ד למקום פלוני שיגרשו אשתו (מרדכי) ובמקום עיגון יש להקל (רד"ך).

והא דהרכנה מהני באלם יותר מכתבו לפי שיטה זו תירץ הרשב"א דהרכנה הוי כקול וכמ"ש התוס' לפי שמראה בגופו. אבל לתירוצ השני של התוס' ורא"ש דאקילו בנשתתק משום עיגון א"כ מכשרי נמי כתבו בנשתתק מה"ט. והטור תפס תירוצ הא' עיקר משום דבתוספ' קתני אינו גט ובטל מדאורייתא והאיך אקילו אפי' בעיגון (ע' ב"י).

וכתב בקונדרס' ב' רי"א כתב ידו דמכשרינן היינו שכותב ונותנו בעצמו לעדי' וכתוב בו כתבו וחתמו גט לאשתי, אבל אם שלח להם בכתבו ע"י אחרים (ר"ל שכ' לאותם אחרי' אמרו לסופר ויכתוב כו') ה"ז ס' מגורשת דה"ל כאו' אמרו דפסול.

סע"י ז'. (סי"פ התקבל כ"ו ע"ב) ת"ר אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי א' כותב ע"י כולם (בשביל כולם) כולכם כתובו א' כותב במעמד כולם הוליכו גט לאשתי א' מוליך במעמד כולם (כולם ילכו עמו).

שלחן

סימן קכ

ערוך

ח ראמר לעשרה כתבו וחתמו ותנו נט לאשתי א' כותב ושנים חותמים ואחד נתן:

ט שאמר כלכם חתמו תאו שמנאם אבין שמנה כולם בין שמנה מקצתם ואמר להם חתמו הרי זה כאומר כולכם חתמו וכולם צריכים לחתום בו ושנים שחותמים בו תחלה הם משום עדים וצריך שלא יהא שום אחד מהם פסול והאחרים משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולים או שחתמו זה היום וזה למחר או אחר כמה ימים כשר והוא שיחתמו כל אחד בפני כולם בואפי' חתמו השאר אחר נתינת הנט

ב א ר ה ג ו ל ה

דף ס"ז ע"ב רמזנה סס דף ס"ז ע"ב שהרמז"ס סס ממשני דלעיל. תנע"ל וכדפסט רבי יוחנן וכ"ו סס דף ס"ז ע"ב אליכא תרי ליטנא סס ולל חיפסקא הלכתא סס ולתומרא. בכמיונרא דרבי יוחנן וכדמוקיס לה נגמרא סס

פ ס ק י ד י נ י מ

סע"י ח'. (משנה ס"ה ע"ב) אמר לעשרה כתבו (טור, וחתמו) ותנו גט לאשתי א' כותב ושנים חותמים כולכם כתובו א' כותב וכולם חותמים לפיכך אם מת א' מהם הגט בטל. ו' הטור כולכם חתמו כולם חותמים, דלא סגי כשיאמר כתבו לבד דלא משמע אלא אכתיבת הגט לכך צ"ל ג"כ חתמו, וברישא נמי מיירי כשאר' כתבו וחתמו. וכ' הרמב"ם אפי' הי' הכותב א' משני העדים החותמים בו והוא השליח שנותנו לה ה"ז כשר. ולטעמי' אזיל דמכשיר כתב סופר ועד. ובסי' ק"ל ית' דפסול (טור).

סע"י ט'. (די"ח) אמר לעשרה כולכם כתובו וכולם חותמים אמר רבי יוחנן שנים משום עדי' (נתכוין לחתום בו) וכולם משום תנאי (ולא החתים השאר אלא לביישה ברבים ולא לשום עדי' אבל תנאי גמור הטיל בגט זה דלא להוי גיטא אא"כ חתמו כולן) ור"ל אמר כולם משום עדי' (נתכוין להחתימן. מאי בנייהו אי חתים תרי מנייהו ביומי' ואינך מכאן ועד י' ימים (וקודם שנתנו לה חתמו כולן) מ"ד משום תנאי כשר ומ"ד משום עדי' פסול (דלא הוי עדות שלמה עד שיחתמו כולן וכיון דלא חתמו כולם ביום כתיבתו ה"ל מוקדם). אי"ג שנמצא א' מהן קרוב או פסול (דקי"ל אפי' מאה עדי' ונמצא א' מהן קרוב עדותו בטלה) למ"ד משום תנאי כשר ולמ"ד משום עדי' פסול. הוי עובדא באמר כולכם כתובו וחתמו תרי ביומי' ואינך עד י' ימים והכשיר ריב"ל מטעם דנכתב ביום ונחתם בלילה כשר בשעת הדחק כר"ש אבל לא משום דאין כאן הקדמה דתנאי נינהו דכר"ל ס"ל.

ופסק הרי"ף כר"י אע"ג דהלכה כריב"ל נגד ר"י משום דסתמו דהש"ס אי חתום תחלה קרוב כו' אליבא דר"י הוא משמע דס"ל כוותי' וכ"פ הרמב"ם אבל הרשב"א כ' בה"ג כר"ל דריב"ל קאי כוותי', וכ"כ הג"מ ור"י בשם התוס'

פ פ ק י ד י נ י ם

(וב"ל להחמיר דהא יש פוסלי' כשהקרוב או פסול למטה א"כ יש להחמיר בכל ענין (ד"מ)).

(ובפ"ק ד"י) עדי הגט אין חותמי' אלא זה בפני זה גזרה משום כולכם. פרשי' משום כולכם דאז אי לא חתמי כולהו פסול לפיכך תקנו שלא יחתמו זה בלא זה כדי שלא יסמוך שליח על שנים מהם. עכ"ל. פי' לפי' דאע"ג דקי"ל כר"י דכולן משום תנאי החתים ומצי חתמי אפי' לאחר שנשאת והגט כשר כדיון כל תנאי התלוי בקיום מעשה כמו ה"ו גיטך ע"מ שתתן ר' זה שאעפ"י שלא תנשא עד שתתן א"ה הגט כשר, מיהו הכא בכולכם לא מכשרי' אלא בדיעבד אם חתמו לאחר שנשאת, אבל לכתחלה לא, משום דכולכם לא משמע להו לאינשי שיהו כולן חותמי' הלכך אם לא יחתמו לאלתר שמא לא יחתמו כלל לאחר זמן וגמצא הגט בטל ובני' ממזרי' וכדתנן מת א' מהם כו'. אבל הרמב"ן פי' דגזרה משום כולכם עדי' קא' דאז אי לא חתמי כולהו בחד יומא ודאי פסול ואי עידי הגט יהיו רשאים לחתום זה שלא בפני זה נהי דב' עדי' לבד יודעי' שצריכים לחתום ביום א' אבל איכא למיחש שיאמר לעשרה כולכם עדי' ולא יחושו לחתום ביום א' וה"ל מוקדם ופסול, עכ"ד הר"ן. וכן פי' הראב"ד דגזרה משום כולכם עדי' קאמר, אבל כולכם סתם תרי מנייהו חתמי ביומי' ובמעמד כולם אבל אינך א"צ לחתום זה בפני זה דכולהו משום תנאי ומקיים תנאי ואויל מכאן ועד י' ימים, אלא איהו ואיהו יחושו לעצמן כשאר כל התנאי, עכ"ד. אבל התוס' כתב מכאן ועד י' ימים, וצריך שיחתומו זה בפני זה כדאמרי' אין עדי הגט כו' גזירה משום כולכם, משמע דגזירה משום כולכם חתמו קא' וכפי' הר"ן לדעת רש"י, וכ"מ ברא"ש וכ"ד הרמב"ם שכ' בפ"ט וז"ל, ומפני מה אמרו אין עדי הגט חותמי' אלא זה בפני זה גזירה שמא יאמרו כולכם חתומו ואם תאמר חותמי' זה בלא זה שמא יעידו שנים ותטול הגט בידה ותחשוב שכבר העידו בו ועדיין לא נתקיים התנאי, עכ"ל. ולשון הרא"ש בס"פ התקבל ב' ר' משולם גזירה משום כולכם, היינו דוקא בשנים דלא סגי בלא אינהו, דמי לכולכם דלא סגי עד דחתימי כולהו, עכ"ל.

(שם) אי חתים בתחלה קרוב או פסול (בשנים הראשוני' וכולן חתמו בו ביום) א"ל כשר (למ"ד משום תנאי דמסתמא את הכשרים מינה לשם עדות והפסולי' לתנאי והא דאחתים הקרוב ברישא לתנאי אחתמי' העדות תתקיים בראוי' לעדות) וא"ל פסול (דאתי לאחלופי בשטרות דעלמא דכיון דחתם ברישא אתי למימר זה ודאי לשם עדות חתם ויכשירו קרוב בכל השטרות). וקשה דהא אפי' בשטרות דעלמא מכשרי כה"ג דאמרי' בס' ג"פ גבי הרחיק העדי' ב' שיטי' מן הכתב פסול מלאהו בקרובי' כשר, ופי' ר"ת דבתחלה דהכא היינו שחתמו הקרובים קודם שחתמו הכשרים, דהרואה שחתמו קודם סבור שהם עיקר העדות, וההיא דג"פ הכשרים חתמו תחלה והגיהו הב' שיטי' חלק למעלה ואח"כ מלאהו בקרובים, הלכך אעפ"י שחתמת הקרובים למעלה מהכשרים לא יאמרו שהקרובים הם עיקר העדות אלא שחתמו למילוי או להשלמה (רא"ש). ובגט זה דהשאר משום תנאי החתים אפי' חתמו הקרובים קודם כשר דתתקיים העדות

פסקי דינים

בראוי' לעדות, אלא משום דאתו להכשיר בשטרות נמי כשחתמו הפסולים קודם ובשטרות כולן לשם עדות חותמין לכך פסלוהו הכא, א"נ דלמא אתו להכשיר קרוב או פסול בשאר עדות דעלמא (רשב"א וכ"מ כפרש"י) ויכשירו קרוב כו'.

ו"ל התוס' או ר"ת דאפי' מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא בתחלה אבל באמצע או בסוף כשר, כיון דלא הוי בתחלה לא אתי לאחלופי. והא דתניא בתוספתא היו לו ד' וה' עדים חותמין על השטר ונמצאו שנים הראשונים קרובים תתקיים העדות בשאר, נקט ב' הראשונים לרבותא וכ"ש האמצעי' או אחרונים קרובים דכשר, ואין גראה לר"י דאי כשר בשטרות ב' קרובים בין בתחלה בין באמצע ובסוף אתו לקיומי' בב' קרובים או בחד קרוב וחד כשר וכו'. וחזר בו ר"ת ומפרש כבה"ג, דדוקא נקט ב' הראשונים קרובים דתלינן שחתמו לכבוד או למילוי, אבל נמצאו מן האמצעי' או האחרונים קרובים ודאי לשם עדות חתמו ועדותן בטלה ובפ' ג"פ ה"ק כל כה"ג דוקא הוא דאין מקיימים מעדות של מטה אלא של מעלה, אבל בעלמא איפכא הוי שאין מקיימים אלא מעדים שלמטה ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחלה אבל בסוף פסול לכ"ע, עכ"ל, וכ"כ הר"ן וכ"ד הרשב"א, נמצא דחתימת קו"פ אינה כשירה אלא בב' תנאים א' שיחתמו הכשרים תחלה קודם, והב' שהקו"פ חתמו בתחלה ולא באמצע וסוף, ואז בשטרות כשר לכ"ע, ובגיטין א"ל כשר וא"ל פסול.

ודעת התוס' כמ"ד פסול, והטעם משום דעידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וכשיצא גט זה לפני בנ"א ויראו שקו"פ חתום תחלה יאמרו שהוא חתם קודם דמסתמא כסדר שהם חתומים חתמו, ויאמרו שודאי לשם עדות חתם וכשר הוא ולא פסול הוא ולשם תנאי החתימו הבעל שא"כ הי' לו לחתום אח"כ. אבל בשאר שטרות שיכולים לחתום זה שלא בפני זה, לא יאמרו שחתמו תחלה לשם עדות אלא לכבוד ולפי שמצאוהו תחלה החתימוהו תחלה ואח"כ כשמצאו הכשרים החתימוהו לשם עדות. משא"כ בגט שהיו עומדים הכשרים בשעת חתימת הקו"פ ליכא למימר הכי, וא"כ בגט חתימת קו"פ בין בתחלה בין באמצע בין בסוף פסול. בתחלה משום דאתי לאחלופי וכטעם הנ"ל, ובאמצע וסוף דאפי' בשטרות פסול, והרא"ש מוסיף להכשיר בשטרות באמצע כמו בתחלה, כיון דאיכא כשרים למטה היינו תחלה מיקרי, ולא משמע כן דעת התוס'.

וצ"ע לדעת התוס' למ"ד א' לפסול בתחלה היינו אפי' חתמו הכשרים קודם ופולגתא אליבא דר"י הוא כנ"ל, וא"כ מאי דאוקמ' דאיכא בינייהו נמצא א' מהן קרוב למ"ד משום תנאי כשר היכי משכחת לה, דאי בתחלה אפי' הכשרים חתמו קודם פסול, ואי באמצע וסוף אפי' בשטרות פסול, ומשמע דהאי א"ל פסול בתתם תחלה באו' כולכם מיירי ואפולגתא דר"י ור"ל קאי, אבל כי לא אמר כולכם אפי' חתם תחלה כשר, דהכל יודעין דלבו' לבד כיון לשם עדות וכדתנן וב' חותמין ומה שהחתימו ג' וד' הוא משום שאותו קרוב לא מהני לעדות החתימו שנים כשרים לשם עדות, ובלבד שלא יהא חתום באמצע ובסוף דבמקום זה מוכחא מלתא דלשם עדות חתם, אבל לפי טעם התוס' שכשיצא

פסקי דינים

הגט לפני בניא יאמרו שחתם קר"פ קודם לשם עדות, מי יגיד להם אם אמר כולכם או לא. וא"כ לפ"ד התוס' אפי' לא אמר כולכם חתם בתחלה קר"פ פסול.

ושיטת הרמב"ן כסברת ר"ת בתחלה דיותר יש להכשיר קר"פ באמצע ובסוף מבתחלה, ומאן דפסיל הכא בתחלה דוקא בתחלה קא, לפי שהרואה אותו חותם בתחלה והוא אמר כולכם אומר שבדאי לשם עדות הוא חותם ואתי לאכשורי בשאר השטרות ובגט במקום שלא אמר כולכם להתחיל לשם עדים. אבל כשחותמין הקר"פ בסוף ליכא למיחש למידי דכיון דחותם בסוף לא יאמרו דלשם עדות חותם. וכ"ד רב האי גאון דמלאוהו קרובים וכן ב' הראשונים דתופס' דכשר כ"ש בסוף דכשרים, דאיכא למימר בתר דחתמי כשרים אתו פסולים וחתמי. מיהו מה דפוסל בסירוגי' כשר ופסול וכשר משום דחיישי' דבתר' רווחא שביק לדקשיש מיני' וכיון דמעיקרא חתם עד כשר וא"צ אלא לעד א' למה הניח זה האחרון החלק מסתמא החתימו לזה הפסול לפניו ולאסהודי אתא ע"כ אין זה מחזור, אבל מי יחלוק על הגאון, עכ"ד הרמב"ן. וכ"מ דעת רש"י, דמתחלה מוכח לשם עדות טפש שכ' דכיון שחתם ברישא כו', וכ"ד הרמב"ם בפ"ט וז"ל, היו א' משנים הראשונים פסול ה"ז גט פסול שמא יאמרו עד פסול כשר בשאר שטרות בעת שיהיו העדים רבים, ולא הכשירוהו בגט שעדיו רבים אלא מפני שעדי המסירה הם עיקר, עכ"ל. וכ' הראב"ד ואולי יאמר דבשאר שטרות אם יאמר לעדים רבים כולם חתומו אם הי' א' מהם פסול השטר בטל, שאין או' בשאר עדיות באו' כולכם שהשאר משום תנאי, ואין זה דומה למלאהו בקרובים הואיל שזימן את כולם לעדות, עכ"ל. וכ"כ הרמב"ם פ"ה מה' עדות שטר שעדיו רבים ונמצא א' מהן קרוב או ב' קרובים זה לזה אם יש עדות ברורה שכולם לשם עדות ישבו לחתום השטר בטל ואם לאו כשר אע"פ שהפסול חתום בתחלה, שאפשר שחתמו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום ובא זה הקרוב וחתם שלא מדעתם, עכ"ל. וא"כ הרי מפרש אתי לאחלופי בשאר שטרות שיא' עד פסול כשר בשאר שטרות כשכולם מתכוונים להעיד, וא"צ לדחק כפירש"י ושאר מפרשים שיבואו להכשירו כו', ומה שפי' הראב"ד לזה הי' כוונת הרמב"ם. ומ"ש הרמב"ם ולא הכשירוהו בגט כו', גותן טעם הוא מפני מה אין אנו או' בגט כמו בשאר שטרות שיהי' בטל כשהיו כולם לשם עדי' כשאמר כולכם חתומו לזה תירץ שעדי המסירה בגט עיקר (לח"מ עב"י) (ולהראב"ד א"ש טפי דבגט לשם תנאי קא' אך זה גופא מ"ט אמרי' בשטרות לשם עדי' קא' ובגט לשם תנאי הוא מפני שעדי המסירה עיקר הלכך תלינן דלשם תנאי קא'). ומשמע דלהרמב"ם שכ' הי' אחד מהראשונים כו' שאם הי' כ' הראשונים כשרים אפי' היו כולם חתומים בשטר א' כשר דשפיר מיקרי תחלה אעפ"י שכולם בשטר א'.

ונ"י ב' הריטב"א כ' בגט שכיח לרבות בעדי' ואפי' בשנים האחרונים כשר דתלינן לאמר דלתנאי חתמו, דאי לא מידק הו' דייקו משום חומר' דעריית וכ"מ בירו' ועכ"ז ראוי לחוש ולהחמיר עכ"ל. משמע דכר"ת ס"ל דעיקר

פסקי דינים

קיום השטר בעדי' האחרונים וס"ל כמ"ד חתם תחלה כשר לכך כ' אפי' בבי' האחרונים כשר.

ודעת הטור נראה דס"ל כר"ת שכי' הי' אחד מהראשונים פסול ה"צ ודוקא כשחתם קודם שחתמו האחר' כו'. ויותר י"ל דס"ל כהרמב"ן ורשב"ם דיותר גרוע כשהפסול חתום למעלה ולכן כ' הי' א' מהראשונים ר"ל למעלה קו"פ הי' פסול. וגם אלו אין לפסול אלא כשחתמו קודם לכשרים שתחתיהם אבל חתמו הכשרים שתחתיהם קודם ואח"כ הפסולים מלמעלה והם נראים על השטר כראשונים אפי' כשר. מכלל גם אם הב' הראשונים כשרים למעלה והפסולים באמצע או בסוף אפי' חתמו הפסולים קודמי' כשר. דאל"כ מה שכי' הטור קודם לזה היו השאר פסולים דודאי מיירי בכה"ג וכשר דאי ס"ל דגם באמצע ובסוף פסול במה מיירי חתם דכשר, וכקושי' הב"י לפ"ד התוס' (ד"מ). אבל לשיטת הרמב"ן וסייעתו א"ש דגם למ"ד חתם בתחלה פסול איכא בנייהו נמצא א' מהן קו"פ דכשר היינו באמצע או בסוף.

והרמ"ה כ' לכתחלה אין לקו"פ לחתום עמהם אפי' חותם בסוף (שגורס שיחתם לכתחלה קו"פ א"ל פסול שלא יחתום, וכ"ה גי' הרי"ף) אבל דיעבד אי חתמי קו"פ בתר דחתמי תרי כשרים והוא דחתמי הנך תרי ביומי', עכ"ל וא"ת הא צריך לקיים התנאי ואיך לא יחתמו לכתחילה קו"פ. י"ל דאה"ג דאין כותבי' הגט כלל לכתחלה א"ג קודם נתינת הגט קאמר הרמ"ה שאין הקו"פ חותמי' לכתחלה אבל אחר נתינת חותמי' ומתקיים התנאי (ע' ב"י).

וכתב עוד ואי אמר כולכם משום עדי' לא מתכשר עד דהוו כולם כשרים וחתמי' ביומי', עכ"ל. דע"כ לא פליג ר"י על ר"ל אלא משום דס"ל דאינך משום תנאי אבל היכא דשוניהו עדי' מודה דאם לא חתמו כולם ביומי' או שנמצא א' קו"פ דעדותו בטלה ואפי' נתנו לה בעדי מסירה ס"ל להרמב"ם דפסול מד"ס דלא כא' דהגט בטל.

(שם דס"ז) מנה מהו (לא אמר כולכם אלא מנאם א' ב' ג' ד' וא' כתבו גט לאשתי מדלא מניניהו לכולהו לכל הני מנויין איכות, א"ד כיון דלא א"ל כולכם המנויין כתבו לא בעי' כולם) ר"ה או' מנה אינו ככולכם, ר"י אומר מנה הרי הוא ככולכם, אר"פ ולא פליגי הא דמנה כולהו הא דמנה מקצתיהו. א"ל להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא (ל"ק מנה כולם אכולם קפיד, מנה מקצתן בב' מן המנויין סגי, דלא לכל המנויין כיוון מאחר שלא מנה לכולם הוברר שטורח הדבר עליו וחדל לו מדעת הראשונה, ואפי' מה שמנה א"צ לחתום אלא מקצתי'. ול"ב איפכא. מנה כולם כיוון דלא א' כולכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה ולא שיחתמו כולם, מנה מקצתם גלי דעת' דאהני קפיד וצריכין כל המנויין לחתום). וכ' הרא"ש כיון דאיכא תרי לישנא הלכך בכל ענין היו מנה ככולכם. ר"ל בין מנה מקצתם היו ככולכם שצריך כל המנויין לחתום, בין מנה כולם שצריכים כולם לחתום דתפסי' לחומרא דב' לישני, אבל מנה מקצתם שיהיו צריכים לחתום ליכא למ"ד. והרמב"ם כ' בין שמנה כולם בין שמנה

שלחן סימן קכ ערוך

ואפי' אחר שנאלח (הר"ן פ"ק דניטיון) כשר גואם מת אחד מהם קודם
החתימה הרי הגט בטל (ועיין לקמן בסמוך):

י' וואם אמר כולכם חתמו משום עדים צריך שיהיו כולן כשרים
ושיחתמו כולם בו ביום הוי"א שאפילו אמר אתם כלכם חתמו דינו
כמפרש ואומר כלכם חתמו משום עדים (וכ"ל ד"ש להחמיר כסנרל ז'):

יא' ותיקנו חכמים שהאומר לרבים לכתוב גט או לחתום או להוליך
גט לאשתו אם לכתובה יאמר להם כל אחד מכם יכתוב גט לאשתו
וכן להולכה כל אחד מכם יוליך ואם לחתימה יאמר להם כל שנים מכם
יחתמו כגט זה:

ב א ר ה ג ו ל ה

דף י"ח ע"ג וכ"כ הר"ף וכמ"ש הר"ש טעמיה משום דסתמא דתלמודא משמע
דס"ל כוותיה. גזס נמשכה. דטור מסוגיית הגמ' ס דף י"ט ע"ג דמורה
דני יותן היכל דזוינהו עדיס. הנה"ג ורזינו ירוסס גזס התוספות וכריש
לקיט משום דריניל סנר כוותיה. ומימרל דרנל ס דף ס"ז ע"ג.

פ ס ק י ד י נ י ם

מקצתם ה"ז כאו' כולכם חתמו ע"כ שמפרש הכי א"ו להאי גיסא דמנה מקצתן
כאו' כל המנויין כאן חתמו שרצונו שכולם יחתמו אלא שטורח לו למנות כולם.
אבל כשמנה כולם לא קפיד אלא לומר דבריו בפני אותן מנויין דאי קפיד
אחתימת כולם לימא כולכם חתמו ולמה לי' למנותם. ול"כ מנה כולם אכולם
קפיד ומנה מקצת אמנויין לבד קפיד ואוליגן לחומרא בתרווייהו דמנה כולם
אכולם קפיד ומנה מקצת' ג"כ לכולם איכווין ולא אמנויין לבד, ודו"ק. והר"ן
תמה על הרמב"ם במ"ש מת א' מהן הגט בטל גבי מנה דהוי ככולכם, ואמאי
הא מנה בעיא היא וספיקא הוי. ואפשר דהרמב"ם כהירושלמי ס"ל דאמרי'
שם המונה הרי הוא כאו' כולכם וליכא ספיקא בין מנה כולם או מקצתן ולפיכך
הגט בטל.

סע"י י"א. (שם) אתקין רב יהודא בגיטא דכולכם כתובו (בגט שאדם או'
במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמרו לכולכם איכוין ולא יחתמו כולם
נמצא גט בטל, התקין שיהא כותבין בו כך אמר לנו פלוני כתבו או כולכם או
כל חד מנכון, כולכם א' כותב במעמד כולם, כל חד מנכון אפי' אין חביריו עמו)
או כולכון או כל חד וחד מנכון. ופי' הטור דבריו דה"ק, דאפי' אמר סתם
כתבו ולא אמר כולכם יכתבו שא' בפירוש כל חד מנכון, לפי שיש לחוש שיסברו
העולם שא' כולכם ואם מת א' מהם יבטלוהו שלא כדין. ואין כן כוונת רש"י,
דאף אם יכתבו האמת כמו שאמר סתם כתבו תו ליכא למיחש לביד טועי'
שיצריכו לחתום כולם. אלא י"ל כוונת רש"י כמו שפי' הר"ן והרמב"ם ושאר
מפרשים שהתקנה הייתה שיפרש דבריו בגט שאדם או' במעמד רבים שלא

שלחן

סימן קכא

ערוך

קכא. צריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינת וכו' ח"ס:

א אצריך שיהיה בדעתו בשעה שמצוה לכתבו לפיכך אם באחזו רוח רעה בשעה שמצוה לכתבו אין כותבין אותו גאפילו לכשיכריא הוכן השיכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו אין כותבין ואם לא הגיע הרי זה ספק:

ב א ר ה ג ו ל ה

אלשון הטור נמשכה גיטין דף ס"ז ע"ג. בשם נמשכה. גמזקתני לא למר כלום וממשנתי דברי ר' יוחנן דף ע' ע"ג. דרומז"ס פיג מה"ג וכנ"ר

פ ס ק י ד י נ י ם

יאמר כתבו לבד, שיש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל, אלא כך יאמר כתבו כל חד מנכון. מיהו כתב גאון דאפי' בתר תקנה אי אמר סתם ולא אמר כולכם כשר, אעפ"י שא' במעמד כולם (טור). דלא תימא כיון שתקנו שיפרש דבריו כל שאו' סתם ולא פי' ה"ל כאומר כולכם קמ"ל. חתמו או כולכון או כל תרי מנכון אובילו (הולוכו) או כולכון או כל חד מנכון א' רבא זימנא דגאיו לדבורי' ואמר כולכון ולא אמר כל חד מנכון ואתי לאפסולי (שמא לא יהא א' במעמד כתיבתו או לא יחתמו כולן) אלא אמר רבא כתובו כל חד מנכון חתמו כל תרי מנכון (ולא לימא אינש כולכם) אובילו כל חד מנכון. ורי"ק פי' השתא תקינו שאם אמר כולכון שרצונו לומר שום א' מכם, כולכון חתמו, שר"ל כל ב' מכם כו'. וליתא דאפי' בתר תקנה אם אמר כולכם הגט פסול אם לא חתמו כולם (כ"י ד"מ).

(תשובת הרא"ש) גט הניתן בפני עדי' שאינן יודעין בטיב גיטין, הדבר קשה מאד כי מרבים ממורי' בישראל ולפסול למפרע, קשה הדבר. אבל טוב לפרסם ולהכריז שלא ישתדלו בנתינת גיטין אלא הבקיאין בהן, עכ"ל. (תשובת הריב"ש) מעיד הנני הר"פ הכהן והר"ן שמעולם לא הניחו שינתן גט רק לפניהם לפי שרוב מצויק אצל גיטין אינן מומחזין ובקיאין בדקדוקי הגט, גם בזמן התלמוד היו ממנין איש מיוחד לגיטין כמו רב אחא דהוה ממונא אגיטא, עכ"ל.

סימן קכא.

סע"א. מי שאחזו קורדדיקוס (שם רוח רעה השולטת על האדם כששותה יין הרבה מגיתו) (והרמב"ם פי' שהוא חולי מתחדש ממלוי חדרי המוח ומתבלבל הדעת מפני כך והוא מין חולי נופל, ע"כ) ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום (שאינן דעתו מיושבת). ואפי' כתבוהו ונתגוהו לא חישי' לי' דהא לא אמר כלום קתני, וגם משמע דאף לכשיכריא אין כותבין אותו (טור). וכ"מ

שלחן סימן קכא ערוך

ב היתה בריא בשעה שצוה לכתבו ואח"כ אחזו החולי אין כותבים אותו בעודו בחליו ואם כתבוהו ונתנוהו קודם שיבריא ואם הוא חולי *דסמי' בידן ה"ו *פסול ואם לאו אינו גט :

ב א ר ה ג ו ל ה

ספרים שלפנינו. הכותבי' דרבי יוחנן שם דהלכה כוותיה ונ"י מסוגיית הגמרא שס. * פי' דסס רפואתו נידונו שיכולין לרפאותו. * פי' בטל מן התורה לנל נמקום שאמרו פסול הוא פסול מדברי סופרים כ"כ הרמז"ס שם ונתנאל לקמן

פ פ ק י ד י נ י ם

בדברי ר' יוחנן לקמן גבי אין בדבריו האחרונים כלום, דכי מתציל לא צריך למיהדר ולאמלוכי ב', אבל הכא דאמר בשעה שאחזו החולי צריך למיהדר ולאמלוכי ב' כשיבריא.

וכתב הרמב"ם בספ"ב, וכן השכור שהגיע לשכרותו של לוט שאמר כתבו לא אמר כלום ואם לא הגיע ה"ו ספק. (ואע"ג דאמרי' בעירובין דבלא הגיע כפקח הוא לכל דבריו וקדושי קידושין כדפסק בפ"ד, הכא מיירי דאמר כתבו ולא אמר תנו (והרמב"ם כ' דאפי' אמר כתבו ותנו מיירי מתני'). הספק הוא אם כבריא דיני' לי' וצריך שיאמר תנו או כחולה הוא ואצ"ל תנו, דאע"ג דכפקח הוא מ"מ אינו כבריא (מ"מ). ולפי גירסא זו אם נשתכר הרבה אע"פ שבריא לנו שלא הגיע הוי ספק, וגי' הטור כדבריו. הי' הדבר ספק אם הגיע לשש"ל ה"ו ספק, ולפי"ז דוקא כשנשתכר הרבה כותבי'. (וא"ש לפי זה הא דכפקח הוא כשבריא שלא הגיע ואז קדושי קדושין, אבל לגי' הא' קשה מהא דקדושי קדושין ודאי כשלא הגיע. ואפשר דלזה כיון הרמב"ם שם שכ' ומתיישבים בדבר זה משום שספק הוא).

סעי' ב'. (שם) אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס חזר ואמר אל תכתבו אין בדבריו האחרונים כלום. אמר ר"ל כותבים ונותני' גט לאלתר ואפי' בתוך חליו (הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרי' שוטה הוא ואינו יכול לגרש אלא כישן מדמי' לי') ור"י או אין כותבין אלא לכשישתפה (אבל בעודו בחליו אין כותבין) ואם כתבו ונתנו אינו כלום ל"ש מת מתוך החולי ל"ש נתפא, דלשוטה מדמי' לי', והאי דקתני אין בדברי' האחרונים כלום דלכי מיתציל לא צריך למיהדר ולאמלוכי ב' (שאינ אותו מיתחי כלום) אבל לעולם אין כותבי' אלא לכשישתפה. ור"י נמי לידמי' לישן, האי מחוסר מעשה (שצריך רפואה בשרא סומקא אגומרי'). והישן אינו מחוסר מעשה. ור"ל נמי לידמי' לשוטה, שוטה לא סמי' (רפואותו) בידו האי סמי' בידן בשרא סומקא כו'.

וקי"ל כר"י דלשוטה מדמינ' לי' וכל עניני שוטה לית בהו מששא וגט בטל הוי. ותימא על הרמב"ם שכ' אם כתבו ונתנו קודם שיבריא ה"ו פסול.

שלחן

סימן קכא

ערוך

הגה חזק לאחר שנתרפא כותבין ונותנין אפילו מיחה בחליו שלא ליתנו ז(טור):

ג. חמי שהוא עתים חלים (פי' זריא מן ותחלימני ותחיני) עתים שומה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו ואם גירש באותה שעה גמו גם טואפילו חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי (וע"ל סי' קי"ט סעיף ו):

ד. ישיב מרע שמצוה לכתוב גם צריך לדקדק בו שיהא שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה.

הגה וז"ל נדיקה כמו נשתתק אלא נזקין אותו קלת לראות אם דעתו מיושנת עליו (ג"י):

ב א ר ה ג ו ל ה

נסיון ק"מ. וזמננה שם דף ס"ג ע"ג. ההרשניא נתשו ורכז' דרני יוחנן לא פליגי וכי' ושכ"כ רב האי שכ"פ הרמזים צפ"ק מהלכות מכירה. טסיס שם אף על פי שהול' תשש ועדיין סימני חליו ניכרים נג. יטור מדברי התוס' אהא דתשני התם דעתא לילתא היא וכי' שם דף ע' ע"ג. כנ"י ולאפוקי אם נתקלקל בין כתיבה לנתינה שנתנו כשהוא שפוי דכשר כמו שהוכיח זה מראיות שם.

פ ס ק י ד י נ י ם

והא מדליכא סמי' בידן אפי' ר"ל מודה לר"י דאינו כלום, והרמב"ם מיירי כשרוח רעה מבעתו דאין סמי' בידן, וצ"ע. (ע' משנה למלך ב' סי' ג"פ דע"כ מדא"צ לאימלוכי ב' כשיברי' לא פסק שליחות הבעל לגמרי גם בחוליו ולהכי אינו פסול אלא מדרבנן דאי אמרת דגט בטל הוי בשעת חוליו אי"כ ה' צריך להמלך בו כשיברי'. וצ"ע מה בין זה לשליח שתחלתו וסופו בדעת דא"צ לחדש השליחות כשיברי' ואפי' נתנו לה בעוד שהי' השליח שומה בטל הוי, ע"כ).

סע"י ג'. (תשובת הרשב"א) עתים חלים ועתים שומה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו. הכי אמר רבא וקי"ל כוותי'. ודר' יוחנן דאין כותבי' אלא לכשיתרפה לא פליגי עליו כלל. ואפי' הוא חלים בעלמ' שאינו שפוי לגמרי אלא שהוא מדבר דברים בעניניו ואינו קורע בגדיו ולא כל סימני שומה אעפ"י שהוא תשש ועדיין סימני חוליו ניכרים בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא כאדם המתחזק מחליו אפי' בשעת חלומותו הרי הוא כפקח לשעתו וסתמא קא' הרי הוא כפקח דאפי' בדיקה א"צ כמו בנשתתק. עכ"ל. ועי' סי' קי"ט סעיף ו' דין אשה שהיא עתים חלומה.

סע"י ד'. כ' התוס' או' ר"י דבגט שכיב מרע צריך ליהור' שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בנתיים אעפ"י שנתפקח לבסוף אין מועיל אפי' לר"ל, דהא לא סמי' בידו' ופעמי' ששכ"מ אינו בדעתו ומסקי' אי חשבי' ל' כשומה או שמא תנבא בעלמא נקטי' וכישן דמי. עכ"ל. ואין ר"ל שנתפקח לבסוף בשעת נתינה כשהי' מקולקל בין כתיבה לנתינה לא מהני, דהא אחיות

פסקי דינים

קורדייקוס לא מבטל דבריו הראשונים כשמשתפה וכ"ש שלא יבוטל מעשה כתיבת הגט במה שנתקלקל בנתיים. אלא ר"ל שנתפקח אחר הנתינה ובשעת נתינה ה' מקולקל לא אמרי' איגלאי מלתא דשפוי ה' בשעת נתינה ותונבא בעלמ' הוא דנקטי' אלא מספקא לן שמא שוטה ה' באותו שעה והוי לה ס' מגרושת. ומ"ש בסדה"ג להרא"ש יזהר שיהי' החולי שפוי מתחלת כתיבת הגט עד גמר נתינתו שאם תטרף דעתו בנתיים אע"פ שתחזור דעתו עליו הגט פסול, ע"כ — ט"ס, וצ"ל עד גמר כתיבתו — דהא בפסקי' לא הזכיר כלל נתינה וכן הוא בהג"מ ומרדכי וסמ"ג. וגם בתשו' לא כ' אלא שיהי' שפוי בשעת כתיבה ונתינה, אבל בין כתיבה לנתינה לית לן בה, דהא אפי' בשעת נתינה י"א דא"צ כמש"ל.

ו"ל הרא"ש, או ר"י בשכ"מ שצוה ליתן גט שיהא דעתו מיושבת ואף בשעת כתיבה, משום דחולה פעמי' שדעתו מטורפת עליו ועתים חלים ועתים שוטה. ואפי' ר"ל דמדמי קורדייקוס לישן, היינו משום דסמי' בידן, או שמא אפי' לר"י כישן דמי משום דלא מחוסר מעשה, דרגיל דתתישב דעתו ממילא, וטוב ליוהר, עכ"ל.

ו"ל הר"ן, כ' ר"י צריך ליוהר בשכ"מ שלא תטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה שאם תטרף דעתו עליו אפי' ה' סמי' בידן לר"י אין כותבין כיון דמחוסר מעשה וכל שהוא מטורף קצת איכא לספוקי אי כשוטה הוא אי כישן הוא ותונבא כו', וצריך בדיקה ג"כ בשעת נתינה דגרסי' בירו' נתן לה גיטה וא"ל לא יהא גט אלא למחר ונעשה קורדייקוס פלוגתא דר"י ור"ל, פ"י דלר"י צריך שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר, עכ"ל.

והרשב"א הקשה מהא דא' לקמן מעת שאני בעולם, דמשמע שאינו רוצה שיחול הגט אלא רגע האחרון שהוא בעולם ואותו רגע א"א לבדקו, ומדברי התוס' נראה שאין מקפידים אלא על הכתיבה דלא כירו' ותוספ' וצ"ע, עכ"ל. ובתוס' שלפנינו מקפידים גם על הנתינה.

ומשמע מדברי הרא"ש וש"פ שכ' שתוכיותו הוא שיהא דעתו מיושבת, שאין השכ"מ צריך בדיקה כמו נשתתק, אלא שצריך לחקרו קצת אם דעתו מיושבת שלא יתא כחולי' שמדברים ואינם יודעים מה מדברים, שכל שהוא מדבר כן כשוטה חשיב כמ"ש בעה"ת. ולשון טוב ליוהר משמע דבדיעבד אם לא בדקו כלל השכ"מ וכתבו הגט על פיו כשר (ובסה"ג להרא"ש כ' דפסול) (ד"מ).

ובה"ע כ' שכ"מ שאמר כתבו ונשתתק מחמת חוליו כותבי' ונותני' עד שעת נטילת נשמה, דדעת' צילתי' הוא וכחישות' דנקטי' כמו בשחט רוב שנים, ולא מחזקיני' לי' בדעתא שגישתא כמו שאחזו קורדייקוס לדעת ר"י, דהא בירו' א' דסגי הרכנת ראש פעם א' לנשתתק מחמת חוליו, ואם איתא דספק שוטה היה אפי' בדיקה ג"פ לא מהני לי' דלהוי בשעת בדיקה כחלים ובתר הכי כשוטה, והוי כפקח ונשתתה דאינו גט עד שיגיע לידה, ועוד שוטה מי יהיב גיטא בבדיקה א"ו דנשתתק לאו ס' שוטה. והא דאמרי' שיהיו דלאו לאו נקטי', לאו

שלחן

סימן קכא

ערוך

ה' למי שנשתתק ושאלוהו אם רוצה שיכתבו גם לאשתו והרכין בראשו
לומר הן בודקין אותו מכדברים אחרים נבסירוגין חד הן ותרין
לאו חד לאו ותרין הן אם הרכין בראשו על לאו ועל הן הן הרי
אלו יכתבו ויתנו :

הנה וי"ל דבודקין אותו ע"י פירוט של אינם נמצאים אלא נקיין ושוללין אותו ניות
החורף ס(טור) אם רוצה שילקטו לו מן האילין או להיפך (כך פי' עהתוס') :

ב א ר ה ג ו ל ה

לשם נמשכה דף ס"ז ע"ג. מוכחמוקי לה גמורא כחנל דני ר' ישמעאל סס דף
ע' ע"ג. נלוקימתל דרנ יוסף. פשס נגמי ריש דף ע"ל וכפירשי.
עלתי ללו הכי הו אפטר למול נכנושי' נדנש או נענין אחר.

פסקי דינים

משום שטות דהא שוטה בחדא מלתא כו', אלא מינא דחולי הוא (ורשיי פי'
משום שטות חולי שגעון כו', וכן דעת הרמב"ם בנשתתק דשוטה מספק' לי' שכ'
צריך לבדקו ג"פ שמא נטרפה דעתו, ואפ"ה בדיקה ג"פ מהני ולא הוי עתים חלים
כו' דכיון דבדקתו ומצאו דעתו מיושבת אם איתא דמחמת שטות נשתתק לא
הי' דעתו מיושבת בשום שעה). ומעשה בא לידי בשכ"מ שא' כתבו גט ונשתתק
מתוך חוליו והי' לו אח במדי'ה וכתבו ונתנו לו על פי. עכ"ל. ואפשר דבדיעבד
מודי' התוס' והרא"ש בנשתתק מחמת חוליו ולא בדקתו דכשר וכעובדא דבעה"ע
(אבל נשתתק ולא א' קודם כתבו ית' לקמן דאין חילוק בין מחמת בודיו או
מחמת חולי וא"ל בדקתו ה"ל ס' מגורשת). אבל הי' בריא וא' כתבו ונשתתק
אפי' בה"ע מודה דבעי בדיקה ואם לא בדקתו מידי ספיקא לא נפיק. והיכא
שנתברר לנו שהי' מטורף בשעת צווי או בשעת כתיבה ונתינה הגט בטל
לכ"ע, והי'ה אם הי' מטורף בשעת נתינה לבד לדעת המצריכים, לבד הרשבי"א
שכ' בשם התוס' שא"צ. וצ"ע. אבל הי' מטורף בין כתיבה לנתינה ליתן לן
בה כמש"ל.

סעי' ה'. (שם) נשתתק (אדם שנעשה אלם מחמת חולי) אמרו לו נכתוב גט
לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על לאו ועל הן
הן הרי אלו יכתבו ויתנו (שואלים אותו בדברי' אחר' אם ראו דעתו מיושבת
שמרמו על תשובת לאו הרכנה שדרך בני' להרכין לאו ועל הן הרכנת הן ג"פ
לכל א' כותבים ונותני' אם מרכין על הגט הרכנת הן). ודלמא שיחיא (השתחיי'
דלאו לאו או הן הן נקטי' (חולי שגעון המלמדו תמיד להרכין ראשו בתרכב'
לאו או הן ואינו משיב על דבר שאלתם) אר"ג דא"ל בסירוגין (ממתיני' בין
הרכנה לשלה שעה וחזור' ושואלי' אותו שאלת עצמת) וליחוש דלמא שיחיא

פסקי דינים

דסירוגין נקטי' (לשהות ולהרכיב בענין זה ולשעות) דאמרי' לי' חד לאו ותרין
 הן ותרין לאו חד הן (דכי הך שיחיא לא נקטי'). וכ' התוס' דג"פ ללאו וג"פ
 להן בעי' ובין הכל ששה פעמי', כיה בירו' כיצד בודקין אר' לו נכתוב גט
 לאשתך אר' הן לאמך אר' לאו לאשתך הן לבתך לאו לאשתך הן לחמותך לאו,
 ע"כ. וכ"כ הרשב"א והר"ן וש"ס. דבי ר' ישמעאל תנא אומרי' לו דברי' שלימות
 החמה בימות הגשמי' (כשבודקי' אותו על לאו שואלי' לו אם מבקש דברי'
 הראייה לו בימות החמה ועכשיו בימות הגשמי', כגון שיכסוהו בסדיני' בימות
 הגשמי' וגלופקרי' בימות החמה) וליחוש דלמא קורא אחזי' (בימות החמה ואעפ"י
 שמש"ב הן על הגלופקרי' לא שוטה הוא א"ג חמ' אחזי' בימות הגשמי') אלא
 בפירי' (שאינ' מצויי' באותו שעה אם רוצה פרי של ימות הגשמי' בימות החמה
 ואר' הן שוטה הוא). וליתא דתא אפשר למצא בכבושי' בדבש או בענין אחר,
 אלא ששואלי' לו אם רוצה שילקטו לו מן האילן (תוס').

ומשמע מדברי הרי"ף ורא"ש דר' ישמעאל לא פליג אבדיקה דמתני' וכדמפרש
 ר"ג בסירוגין דוקא כי היכא דלא נימא שיחיא דלאו כו' אלא שתוא
 מוסיף שהבדיקה דסירוגין תהי' בפירי דוקא ולא בגלופקרי' וכה"ג. והתוס'
 כ' דלא פליגי אבדיקה דמתני' דלמה לא תועיל, אבל הוא תנא בדקה עדיפ'י
 טפי דליכא למימר שיחיא דלאו לאו נקטי' שהרי היא חכמ' גדולה שאינו טועה
 בין ימה"ח לימה"ג. ואפי' בענין ג' לאו וג' הן סירוגי' לא בעי' עכ"ל.

וסמ"ק כ' דבדיק' פי' בחדא זימנא סגי וכ"כ רי"ו. אבל המרדכי כ' ב' ר"י דר"י
 פליג אבדיקה דמתני' כ"א בדיק' פירות לבד (בלא סירוגי') שהיא חכמ'
 גדולה כו'. וק"ל כמתני' דלא מפלגא בין הבדיק' ובכל בדיק' בעי' ג' לאו וג' הן
 ובסירוגי', אפי' בבדיק' פירי, עכ"ד. והטור לא הוכיר סירוגי' כלל. ואפשר
 דס"ל כמו דמשמע בירו' דהא דמפסקי' בתשרי לאו בין הן להן סירוגי' מיקרי
 שמניחי' הדבר שהתחילו לעשות. ח"ל הירר' ובלבד במסרגין לו לאשתך הן
 לאמך לאו כו', אבל המתנה לא בעי' (ע' ב"י).

והרמב"ם כ' דבודקי' אותו ג"פ בסירוגי' על לאו לאו ועל הן הן ע"כ משמע
 דאיצ לבדקו אלא ג"פ ולא ו"פ דאמרינן חד לאו כו' ותרין לאו כו' או
 או קא' וכן בירו'. וכתב עוד דבודקי' יפה יפה, וכן בפ"י המשנה כ' ומפליג בה בכל
 צדדי הנסיון בכל מה דאפשר, ע"כ. הרי שתולה הדבר בדעת הבודקים
 שידקדקו בענין בדיקתו בענין שלא יהי' שיחיי' דהן הן כו', בכל גזנא שיבדקו
 אי בחד הן ותרין לאו כו' לית לן בה.

והיכא שלא בדקוהו כלל וכתבו ע"פ הרכנתו לבד ונתנתו לה ח"ל ס' מגורשת.
 וכן אפי' בדקוהו בגלופקרי' וסדיני', דחיישי' דלמא קורא אחזי' ח"ל כאלו
 לא בדקוהו וס' מגורשת הוי'.

כתב הר"ן אין הפרש בין נשתתק מחמת בורי' או מחמת חולי לענין בדיקה
 ג"פ, וכ"ה ברש"י וכל הפוסקי'.

שלחן סימן קכא ערוך

1 מודוקא כשנשתתק או אילם השומע ואינו מדבר סומכין על רמיותו להוציא אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אינו מוציא את אשתו ברמיוה אם נשאה כשהיה פקח או שנפלה לו יבמה מאחיו פקח אבל אם נשא אשה כשהוא חרש אפי' היא פקחת מוציא ברמיוה (ועיין נחמיה סי' רל"ה סעיף י"ט):

ב א ר ה ג ו ל ה

ממתימרה דר' זירל ס"ט. צמטנה ינמות דף ק"ג ע"ג.

פסקי דינים

סעי' ר'. (דע"א) אלם קאמרת אלם שאני כו'. משמע דאלם שהוא שומע ואינו מדבר דינו שוה לנשתתק דמתני' דבעי בדיקה (וכן מדבר ואינו שומע (ר"ן). וכי הרשב"א ולא עוד אלא דאפשר דפקח ונשתתק טפי עדיף מאלם מעיקרו כרשב"ג דבסמוך דפקח ונתחרש טפי עדיף לי' מחרש מעיקרו וצ"ע. עכ"ל. דעת הטור להשוות אלם מתחלת ברייתו לנשתתק. ולכאוי' נראה דאלם מעיקרו טפי עדיף מנשתתק דומי' דחרש מעיקרו דאמרי' כשם שכנסה ברמיוה כך מוציא ברמיוה. ואי מספקא לי' בשוטה גירושיו אי"כ לא הי' בקדושיו ממש. ואין לומר כיון שאינו חרש גמור בעתים חלים ועתים שוטה מספקי' לי' ושמא בנשואי' הי' חלים ובגירושין הי' שוטה דאי"כ גם בדיקה לא מהני מה"ט. דליד לנשתתק דמהני בדיקה דאם איתא דמחמת שטות נשתתק לא הי' דעתו מיושבת כנ"ל בתירוץ לקושי' בעה"ע. אבל באלם מתחלת ברייתו דחיישי' שמא עתים חלים גם בדיקה לא מהני, אי' דאי' בדיקה כלל.

(ר"פ חרש קי"ב) חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת אם רצה להוציא יוציא כשם שכונס ברמיוה כך מוציא ברמיוה (כלומר כקידושין כך גירושין וכן פקח בחרש' ברמיוה כנס שרמו באצבע עד שנתרצית לו וברמיוה יוציא) פקח שנשא פקחת ונתחרש הוא או נשתטה (לאחר קדושין, הואיל וקדושיו היו קדושין גמורין) לא יוציא עולמית ואפי' כתב בכתב ידו כתבו גט לאשתי אין כותבין לכ"ע לאפוקי מדר"כ. שכל שאינו שומע ואינו מדבר דעתא שגישת' הוא וכשוטה חשיב.

ואמרי' בירו' מתני' בשקדשה בכסף אבל קדשה בביאה קדושיו מעשה וגירושיו אינו, ע"כ. ולא נמצא לא' מן הפוסקי' כן (נ"י).

(הנזקין נ"ט, משנה) חרש רומז ונרמו (מה שרומז קיים ומה שרומזין לו והוא מתרצה קיים) בן בתירא או' קופץ ונקפץ (עקימת שפתיים, ואינו סימן ניכר כרמיוה) (הערוך פי' רמיוה בעין ובידו, קפיצה בפיו) במטלטלין (אם מכר מטלטלין). אר"ג מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין (דקי"ל חרש מוציא ברמיוה כשנשא' משנתחרש) ד"ה ברמיוה (ולא בקפיצה, אע"ג די"ל בקפיצה כנס בקפיצה יוציא) וא"ד אר"ג כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין.

פסקי דינים

ופסק הרי"ף כלי"ב וכבן בתירא דחרש מוציא אף בקפיצה הקל מן הרמיזה, וטעמו משום דארי"ג דבריו אליבא דב"ב ש"מ הלכת' כותי'. ואין מזה ראי' דלפרשו קאתי והבא להקל צריך ראי' (רא"ש). ובה"ע כ' ש"מ בקפיצה הוא יותר טוב מן הרמיזה וכ"ה ביר' קופץ ונקפץ שווד ומשתוור ממקום למקום. ולפי"ז ב"ב לחומרא קא' וקי"ל כלי"ב להחמיר בשל תורה, עכ"ד. והרמב"ם לא קפיצה כלל.

ומשמע מפשט משניות דפ' חרש והנוקין דחרש גמור כשנשא' כשהוא חרש מוציא ברמיזה אפי' בדיקה אי' דהא מטעם דכנס ברמיזה הוא והבדיקה אינו כלום דדעתא שגישתא הוא דלא כרי"ו (תשו' הרא"ש). חרש שמבין כשמדברים עמו בקול רם ונושא ונותן יפה מקחו מקח וכפקח לכל דבריו. שחרש שדברו חכמי' הוא שאינו שומע כלל וכך הוא ממעי' אמו. אבל זה שומע הוא אלא שכברו אזניו משמוע והל"ל שומע ואינו מדבר דפקח הוא.

(ר"פ חרש) מספקא לרב אשי אליבא דר"א בחרש דאותו דעתא קלישתא (מועטת, שאינו מחודד להבין כשאר בני"א) דאית לי' אם צלולה היא (אותה קצת דעה, שבמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר כוונתו כוונה) או לאו דעתא צילתא היא. משמע שחרש שדעתו צלולה ומבין ומשיג הדברים על בורי' אעפ"י שדלה וחלושה היא קדושי קדושין וכן גירושיו. אבל אם דעתו משובשת שאינו משיג שום דבר על בורי', אין קידושי וגירושיו כלום (רי"ו ב' הרמ"ה). שוטה שנשא אחר שנשטתה אמר אין קדושי כלום דלא תקינו לי' רבנן נשואי' כדאמרי' (שם) ואין אשתו צריכה גט. נשא' כשהוא שוטה ונשטפה חוזר ונשטתה אפשר דחייש' כשהי' שפוי שבעל לשם קידושי' וצריכה גט. עתים חלים באותה שעה הוא כפקח כמי"ש הרשב"א בתשו'. ואם אין יודעי' בודאי הזמן שהוא עומד בריא והזמן שהוא שוטה ה"ל ספק (רי"ו ב' הרמ"ה).

(הרמב"ם פ"ט מה' עדות) השוטה פסול לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצות. ולא שוטה שהוא מהלך ערום וזורק אבנים ומשבר כלים לבד, אלא כל מי שנטרפ' ונמצא' דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים אעפ"י שהוא מדבר ושואל כענין בשאר דברים ה"ז פסול ובכלל שוטה יחשב, עכ"ל. וסימני השוטה מפורשים בפ"ג דחגיגה, ד' דברים לבד, היוצא יחידי בלילה והלן בבתיק והקורע כסותו והמאבד כל מה שנותני' לו, וארי' אפי' בא' מהן, והוא דעביד לי' דרך שטות (דאי לא עביד דרך שטות אפי' בכלוהו לא חשיב שוטה). וקי"ל כותי'. וכ' ר' אביגדור לר"מ (וכ"ד ר' שמחה עסי' קי"ט) דאם לא החזוק שוטה בא' מד' דבריו ה"ז כפקח לכל דבריו. אבל הרמב"ם שכי' בדבר מן הדברים כו' ס"ל דלדוגמא נקט הגי' ד' והי' לשאר דברים, אלא שדברו חכמי' בהוה, וכי"מ במהרי"ק, וריב"ש כ' דמאבד כל נכסיו לדעת שוטה גמור הוא כמו דחזו לי' שטותא יתירתא דמשחרר לכולהו עבדים, וזהו עיקר הסימן (ר"ש שם). המדבר ואינו יודע מה מדבר כדרך החלים כ' לעיל דשוטה גמור הוא (ד"מ).

שלחן

סימן קכא

ערוך

ז' קבוסם (פי' תרגום על כל תלמנה על נססיהן כל' על הזה שלהן וענין נסס הוא שהקרוז למיתה מעלה ליהא בגרונו מפני לרוח החמה) הרי הוא כחי ויכול לגרש:

הנה וי"ח דוקא גוסס שמדבר לכל אינו מדבר לא (סמ"ג וסמ"ק והמרדכי) ויש להחמיר:

ב א ר ה ג ו ל ה

קטור גסס ר"י הניחו התוספות קידושין דף ע"ח ע"ג. ושכן נוסקתה אנו הראש.

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ז'. (בפ' י' יחסין דע"ח ע"ב) גבי נאמן אדם לומר זה בני בכור פרשיי דהאומר נכסי שיפול לי כשאחי גוסס נתוני' לפלוני לא אמר כלום שהרי בשעה שבאו לעולם לאו בר מתנה הוא. וכן פי' ר"ח משום דרוב גוססי' למיתה וכמת הוא חשוב ואינו יכול ליתן מתנה. ומתוך זה דקדק ר' יואל דגוסס שרמו לכתוב גט לאשתו אין כותבין דאין מעשיו כלום, ואעפ"י שהוא מיושב בדעתו כיון שאינו יכול ליתן מתנה, ונתן בידה כתי' ובעי' דחזי לנתנת. והא דתני בריש אבלות ובמס' שמחות הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו' נוחל ומנחיל זוקק ליבום ופוטר מיבום, היינו במידי דממילא. אבל לא שיעשה מעשה כמו נתינת הגט ומתנה, דלענין זה הוי כמת גמור. והא דאמרי' בפ' כל הגט המביא גט והגיתו זקן או חולה דרוב חולי' לחיים נותני' לה בחזקת שהוא קיים, הגיתו גוסס דרוב גוססי' למיתה חישי' שמא מת. משמע שאם יודע שהוא כמו שהגיתו הי' נותני', אעפ"י שהוא גוסס. ואי איהו לאו בר נתינה משום דחשיב כמת שלוחו נמי לא מצי יהיב. י"ל דהתם מיירי שקבל השליח הגט קודם שנעשה גוסס וכשהלך השליח נעשה גוסס, אבל בשעה שהי' גוסס לא הי' יכול לעשות שליח לגרשה. והא דאמרי' בעירובין גוסס נודר ומקדיש ומעריך, התם משום חומרא דהקדש דכמסורי' לגבוה הם. ורשב"ם פי' שגוסס כל דבריו קיימי' והכא בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס היינו טעמא דאין מתנתו כלום משום דמסתמא אין כח בגוסס לדבר ולכן אין לו כח ליתן. אבל אם הי' מדבר פשיטא דדבריו קיימין ומתנתו מתנה. ודלא נקט הכא חולה שנשתתק משום דמסתמא יתרפא ויהא בידו להקנות לכשיתרפא, אבל גוסס אין רגילות שיתרפא וכן אר' ר"י כדברי רשב"ם, דגוסס הוא כחי לכל דבריו וגיטו גט ומתנתו מתנה דהא אין לך גוסס יותר משהט בו שנים ורמו כתבו גט דכותבין. וכן מי שהי' מגוייד וצלוו ורמו כו' וכ"ש בדבור גמור הוא מיושב בדעתו, ומהא דפ' כל הגט ראי' גדולה הוא. וישוב ר"י דחוק הוא ומשמע נמי התם דמשום דשליח הגט למקום אחר אבל אם הי' נותן הגט מידו ליד האשה הוי גט דומי' דזקן דתנא בהדי'. ומתהיא דערכין אמירה לגבוה כמסירה להדיוט ראי' גדולה היא דלדבריו אין להדיוט כלום דחשיב כמת (רא"ש) (תוס') וכ' הרשב"א והר"ן כל זה וכ' דבתוספ' מוכח כדברי ר"י דקתני נפל מן הגג כותבי' ונותני' כל זמן שיש בו

שלחן סימן קכא ערוך

ח רשחמו בו שנים או רוב שנים וכן אם היה *מגויד או צלוב והחיה אוכלת בו ורמו ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין כל עוד שנשמתו בו וה"ה לנפל מן הגג (מיהו) (לריך נדיקה ג"פ כשנשתתק) (כ"כ הר"ן):

ב א ר ה ג ו ל ה

רמימרא דרנ יהודה אמר שמואל ינמות דף ע' ע"ג. * פי' מחותך נחתיכות ל' גורו חיללא.

פ ס ק י ד י נ י ם

נשמה, וכ"ד סמ"ג וסמ"ק והמרדכי. אלא דמשמע מדבריהם דדוקא כשהגוסס יכול לדבר יכול לגרש מהא דנז' בדברי ר"י מדבר, וליתא, דלענין מתנה דלא הוי' אלא במדבר דוקא נקט מדבר אבל לענין גט אפי' ברמיזה, כמו שהביא רא"י משחט בו שנים ורמו כו' והתא דכל הגט נמי ברמיזה מיירי, וגם התוס' כ' גוסס שרמו לכתוב כו', וגם הרא"ש כ' כ"ש בדבור גמור כו', אך נראה דמתנה שזה לגט הוא כדתנן כשם שבדקי' לגיטין כך בדקי' למתנות, ובשניהם אם רמו ובדקוהו כדין נשתתק דבריו קיימין, ומ"ש התוס' דאין מתנתו כלום שאינו יכול לדבר כו' ר"ל דאין שהות לבדוק עד שהוא מת מאחר שא"י לדבר, ולהכי אין מתנתו כלום אפי' רמו, וה"ה שאין כותבי' גט ע"פ רמיותו, אבל אי אתרמי מלתא מאחר שנשתתק עמד בדעתו כדי לבדוקו כדינו גיטו גט ומתנתו מתנה אפי' ברמיזה, דרמיזה חשיבא כדבור בין לגט בין למתנה, וכ"מ בר"י שכו' דמתנתו מתנה אפי' אינו יכול לדבר דבדקי' אותו ברמיזות כדתנן בדקי' למתנות כנ"ל, עכ"ל.

סע"י ח'. (מי שאחזו ע') ומי אמר ר"י הכי (דאין כותבין אלא לכשישתתף) והאמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמו וא' כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותניא ראוהו מגוייד או מצולב על הצליבה ורמו וא' כתבו גט לאשתי ה"ז יכתבו ויתנו הכי השתא התם דעתא צלות' היא (אלא שכחש כחו מלהוציא דבר בפיו) וכחישו' דאתחיל ב'י הכא דעתא שגישתא (מהומה ומבולבל) הוא.

וא"ת תקשי ל' רישא דמתני' מי שאחזו קורדייקוס, ולמה ל' להקשות מדר"י ר"ל דהא ודאי פשיטא ל' דבשעה שא' כתבו אכתי דעת' צילוי ולא דמי לאחזו קורדייקוס, אלא דס"ל דא"א שלא תטרוף דעתו עלי' שעה א' קודם מיתתו, והיינו קודם שיכתוב ויתן הגט יתחלש ויתקלקל דעתו לגמרי, ועל שעת נתינת הגט נראה לו לדמות לאחזו קורדייקוס, והשתא פריך מדר"י דאמר כתבו ואחזו כו' אין כותבין אע"ג דדעת' צילותא היא לו קודם ובשחט בו שנים אמרי' כל היכא דמעיקרא ה"ל דעת' צילותא אע"ג דבתר הכי ה"ל דעתא שגישתא כותבי', וכ"ה בירו', מתני' פליגא על ר"ל (החליפו דר"י על ר"ל) ה"י מגוייד וצלוב ורמו וא' כתבו כותבי' בחזקת שהנשמה תלוי בו וא"א שלא

ש"חן סימן קכב ערוך

קכב. אמר לכתוב הגט ומעיה או נאכד. וכו' ב' סעיפים:

א. אמר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום וליתן גט לאשתו וכתבו וחתמו ונתנו לה ונמצא פסול או שכתבוהו ונאכד יכולים לכתוב גט אחר בואם לא נאכד והם מסופקים אם הוא כשר מכמה חומרות שנהגו להחמיר הרי עשו שליחותם וצריך לחזור הבעל לומר להם לכתוב ולחתום:

ב א ר ה ג ו ל ה

אמסקנת הגמרא משמיה דרב נחמן נייטין דף ס"ג ע"ג משום דלל עשו עדים שליחותן. בטור צ"ס א"צו הר"ש צ"ס נפסקיו וכ"כ התוס' צ"ס ד"ה כותבין ונותנים.

פ פ ק י ד י נ י מ

נטרפה דעתו שעה א' ולית לה קיום ע"כ. ובגמ' דילן אית לה קיום התם דעתא צילת' הוא (תוס' ר"ן).

כתב התוס' ורמו וא' כו', כגון שאמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשה ושמא א"צ לבדקו כמו במתני' שהרי דעתא צילתא אית ל'. וליכא למימר בדבדקה בשעת נתינה דא"כ לא הוי פריך מיני מידי לר"י. אבל לא ידע ר"י עד מתי יחשוב דעת' צילתא. ושמא עד שידוע שנטרפה דעתו יחשב דעתא צילתא. ע"כ.

וה"ל הר"ן, כ' התוס' דמגוייד ושחט בו רוב שנים א"צ בדיקה אעפ"י שנשתתק. והא דבמתני' בודקין אותו היינו בנשתתק מתוך בוריו אבל היכא דידעי' דמחמת שחיטתו נשתתק לא חיישי' שמא נטרפה דעתו. ולפ"ז הרי הוא נשתתק מחמת חוליו כיון דמחמת חוליו נשתתק לא חיישי' לטרוף הדעת וא"צ בדיקה. ובירור' קאמר בנשתתק מחמת חוליו בעי בדיקה פ"א ובנפל מן הגג דתנא בתוספ' דכותבין כ"ז שיש בו נשמה יש לחוש שמתוך הנפילה נטרפה דעתו עליו ובעי בדיקה ג"פ כדין נשתתק מתוך בוריו. ומיהו אני חוכך להחמיר בכל נשתתק דבעי בדיקה ואפי' בשחט בו שנים דיכתבו ויתנו דקא' בבדיקה קא' ואפי' פריך שפיר לר"י וכו'. ומיהו להירד' בבדיק' פ"א סגי בנשתתק מחמת חוליו וה"ה בשחט בו שנים. אבל בתוספ' תניא ה"י חולה או משותק בודקין אותו ג"פ משמע דגם בנשתתק מחמת חוליו בעי' בדיקה ג"פ. עכ"ד.

סימן קכב.

סעי' א'. (פ' התקבל ס"ג) התיא דהיה קרי לה נאפתה אוול סהדי (שאמר להם הבעל כתבו גט לאשתי ותנו לה) וכתבו תאפתה (שטעו בשמה) אר"י א' רב עשו עדי' שליחותן (לגט א' הוא שעשאם עדי' ושלוחי' והרי כתבו גט א' ואינן שלוחי' עוד לחזור ולכתוב גט כשר) מתקיף לה רבה מי קאמר כתבו חספא והבו לה אלא אמר רבה ודאי אי כתבו סהדי גיטא מעליא ואכד (קודם

פ ס ק י ד י נ י ם

שנתנהו לה) עשו עדים שליחותן (ואינם רשאים לכתוב גט שני וליתן לה שהרי כבר כתבו גט כשר) מתקיף לה ר"ג מי קאמר כתבו ואנחו בכוסייכו אלא אמר ר"ג כותבי ונותני אפי' ק' פעמים.

כתב התוס' נראה לר"י היכא דלא נאבד הגט אלא שמסופקי' בו אם נעשה כתיקן א"ל, דאין לעשות אחר, שהרי עשו שליחותן אם הוא כשר. הלכך טוב ללמד את הבעל שיצוה לעשות כמו שירצו עד שיצא מן הספק, עכ"ל.

וז"ל הרא"ש קי"ל דכותבי', אבל לא נאבד ומסופקים בו אם כשר אם לאו מכמה חומרות שנהגו להחמיר ואין להם עיקר ושרש מן התורה. הרי עשו עדי' שליחותן אם הוא כשר. לכך טוב להנהיג שיאמר הבעל לסופר ולעדי' לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לדעתם בלי שום ספק ופקפוק, עכ"ל.

וכתב הרמב"ם דבין נמצא הגט בטל או פסול כותבי' אחר. וכן משמע לשון הרא"ש מכמה חומרות כו' אבל פסול דרבנן יש להם עיקר בתורה וחסמא בעלמא הוא כיון שאינה יכולה לינשא על ידו. (אך משמע אף בפסול דרבנן אם מסופקי' בפיסולו (שמא כשר הוא) אין כותבי').

וכתב בסה"ת וסמ"ג שיאמר הבעל לסופר אני נותן לך רשות לכתוב הרבה גיטין כמו שתחפוץ עד שיהי' לדעתך או לדעת הרב שבעיר, וכן יאמר לעדי' לחתום הרבה בהרבה גיטין בלא רשותו עד שיהי' הגט לדעת כולם עכ"ל. וגם לסופר יאמר שיהי' כשר לדעתו גם בחתימ' שאם יאמר בכתיבה לחוד אולי יהי' ספק בחתימ' ואז עשה סופר שליחותו (תה"ד).

מ"זהו בקונד' ב' ר' יואל ור"י קלצן כ' דאין לעשות כדברי ר"י משום דתלי בפלוגתא אם יש ברירה מדאורייתא ור"י לטעמי' דפסק יש ברירה אפי' מדאורייתא, לכך כ' שדי כשיאמר הבעל להם שיכתבו כמו שירצה הרב. אבל ר"ת דס"ל אין ברירה יש לחוש, לכן יש לבעל לחזור ולצות בכל פעם שיכתבו אחר, ע"כ. וכ"כ הכלבו והגמ"ר אבל נהגו כפי' ר"י (הגמ"ר). ומ"מ טוב לחוש לדברי ר"ת היכא דאפשר (וכן הוא בסדה"ג שלנו) (ד"מ).

(תשו' הרשב"א) גט ארוס' דכתוב ב' דהות אנתתי כשר הוא, ומ"מ אם העדי' רוצים לכתוב גט אחר מספק יכולי' ואי' ליטול רשות מבעל כותבי'א דנאמתי' ותאמתי', מפני שהבעל צוה לכתוב גט כשר ולא גט פסול או מסופק (דלא כמשמע מתוס' ורא"ש וד"ק). ומיהו כשיכתוב גט אחר צריך ליתן לה שניהם ותתגרש בכשר שבהם ממי'. שאת"ל הראשון כשר הרי כבר עשו שליחי' ואינם יכולי' לעשות שליחות אחרת. ואם נתן המגרש גט הראשון ליד אבי הנערה להוליכו לבתו * אינם יכולים לכתוב גט אחר, דבוז נתרצה לעשותו שליח ולא באחר, עכ"ל. וכ"כ בתשו' להרמב"ן שיתנו לה שניהם, שאם יתן

שלחן

סימן קכב

ערוך

הנה ואם העדים הוליס לכתוב אחר וליתן לה שניהם הרשות נידם ואין לריכים לשאול לנעל (תשובת הרשני"א הונאה נ"י) גלכן אם הבעל הולך מהעיר ואמר שהוא נותן להם רשות לכתוב ולחתום גם מאחד עד ק' עד שיהא א' כשר ובין בכתיבה בין בחתימה ה לדעת הרב שבועיר בלי שום פקפוק :

הנה ולכל מי שמראה אותו (סדר גיטין) אצל אס הנעל בעיר אין לסמוך על זה ויש לנעל לחזור ולצוות כל פעם לעדים ולסופר (נ"י נ"ס ר"ת) וכן נוהגין שחוזר ומצוה כמו נראשונה גם מקנה להם הקלף והדיו אס לא נשאר לסופר ממה שהקנה לו נראשונה (כן נמלא נסדר גיטין) וי"א הא דאמרינן עשו עדים אסופר שליחותן נריך לחזור ולצוות היינו דוקא אס כבר נחתם ונפסל אצל אס עדיין לא נחתם יכולין לכתוב אחר ואין הנעל נריך לצוות (נ"י נ"ס הרשני"א) אצל נהגו להחמיר בכל ענין :

ב א ר ה ג ו ל ה

ג"ז שס וסס. דנכתבי מה"ה ישראל נסי' ל"ח נ"ס מורו הנאון. ההנה'ה

פ ס ק י ד י נ י ם

השני לבד שמא הראשון כשר הוא לא נעשה שליח על השני אלא על הראשון, וגם העדי' לא נצטוו להעיד אלא על הראשון שהוא כשר. אבל כשיתן לה שניהם לתגרש בראשון שהוא כשר, או בשני אם אין הראשון כשר, ודוקא כשעשה שליח על גט סתם, אבל אם עשה שליח על גט זה הראשון שוב אין לסופר ולעדי' לכתוב גט אחר ולשליח להוליכו אאי"כ שישאלו אותו, עכ"ר.

וא"כ מ"ש התוס' והפוסקי' שהבעל יאמר כו' אינו אלא שלא נצטרך ליותר אם יאבד או שלא יצטרכו ליתן לה שניהם, ולשופרא דמלתא טוב להנהיג כן. אבל אין עיכוב בדבר דאף בלא אמירת הבעל תוכל להתגרש בנתינת שניהם כמ"ש הרמב"ן והרשב"א.

וכן מ"ש בסה"ת דצריך הבעל ג"כ לומר שאם יחפז לעשות הרבה גיטין מחמת ספק וליתנם כולם שיוכל לעשותם, ע"כ אפי' בלא אמירת הבעל יכולי' לעשות כן ותגרש ממ"נ בכשר שבהם כדלעיל. אך שמא יאבד א' מהם הוצרכו לאמירתו.

(תשרי הרשב"ץ) לא אמרינן דעשו שליחותן אלא כשנכתב ונחתם, אבל אם עדיין לא נחתם לא נגמר עדיין הענין ולא עשו עדיין שליחו, וכתבתי אפי' ק', וכן כל זמן שלא חתם עד השני לא נגמר הענין. וכי עוד יש להקל ולומר כשאמר כתבו מא' ועד ק' עד שיצא א' כשר כהוגן וכתיקון חז"ל דעתו הי' עד שיודמן כשר לדעתם, ומ"ש כתיקון חכמי' לפי דעתם א' דאדעתיהו קא מגרש פיון שאין שם מורה דיעה אלא הם, ע"כ.

שלחן סימן קכב ערוך

ב ואמר להם כתבו וחתמו ותנו לשליח ויוליך לה וכתבו ונתנו לשליח ונמצא הגט פסול או בטל אין כותבין גט אחר עד שימלכו בבעל ואם לא נמלכו בו וכתבו גט אחר כשר ונתנוהו לשליח ונתנו לה הרי זו ספק ומגורשת :

הנה וי"א דכל שנמצא הגט בטל או פסול כותבין גט אחר אלא שאם נאזד מיד השליח דינו כמו שנחזר (טור) וכל זה שאמר להם לכתוב וליתן אצל נתן לשליח גט להוליכו ונמצא פסול פשיטא שאינן יכולין לכתוב אחר צלא רשות שלו (נית יוסף נשם תשנ"ח הרש"א וכן משמע מתשובת הרמזין סי' קמ"ה) :

ב א ר ה ג ו ל ה

מ"י פ"ג נשם ספר התרומי' והסמ"ג. ולי' הרמזים ס' נפ"ג מצע"י דרנ"א מ"י נחמן וכפי גירסתו וכן פ"י רש"י ס'ס. וכיון דסלקא נתיקו.

פ פ ק י ד י נ י ם

סע"י ב'. (שם) בעא רבא מר"ג כתבו ותנו לשליח מהו (אהא דבסמוך קאי דנאבד כותבי' עד ק' פעמים. אבל אמר כתבו ותנו לשליח שלי שמנתי. וכן עשו ואבד בדרך מן השליח מי אמרינן כל שליחו' עשו ונסתלקו ואינם יכולי' לכתוב אחר בלא רשותו) סלוקי סליק להו א"ד לטרחא דדהו חש (שלא להטריחם בהולכה. אבל הוא עשא' שלוחי' לכתוב עד שיבא הגט לידה ותתגרש בו) א"ל רבינא לר"א ויוליך לה מהו (את"ל בהך דלא אמר אלא כתבו ותנו לשליח והם כתבו ונתנו לו ואבד דעשו שליחותם. דהא כל מה שציום גמרו ועשו. הכא מאי. כיון שפירש להם כ"כ כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאם שלוחי' לחזור ולכתוב עד שיגיע לידה. לכך פירש להם כ"כ, א"ג ל"ש) תיקו. והרי"ף פ"י לענין שיהיו יכולי' העדי' להיות שליח להולכה (ובתשו' חזר בו). וגם הרמב"ם פ"י דאעובדא דבסמוך קאי בעיא דרבא. אבל כ' ח"ל אמר להם הבעל כתבו וחתמו ותנו לשליח להוליך לה וכתבו ונתנו לשליח ונמצא הגט בטל או פסול אין כותבי' אחר עד שימלכו בבעל. שהרי לא עשא' שלוחי' לגירושי' ושמא לא רצה אלא שיכתבו ויתנו לשליח בלבד ולא ישאר להם בו מעשה אחר והרי כתבו ונתנו. לפיכך אם כתבו אחר ונתנו לה ה"ז ס' מגורשת עכ"ל. אבל לפרש"י משמע דלא מבעי' לי' לרבא בנמצא הגט פסול לאחר שנתנו לשליח. דדאי כותבי' אחר. דאטו מי אמר כתובו חספא ויהבו לה ור"ל לה או לשליח. וכ"ד הטור. אבל להרמב"ם היינו בעיק. דשמא לא אמר מי אמר כתובו חספא כו' אלא כשציום ליתן לידה. דדעתו הי' שתתגרש באות' נתינה. אבל כשצוה ליתן לשליח כיון דאפי' יהי' כשר אינ' מתגרשת באות' נתינה מאחר שנתנו הגט ליד השליח עשו שליחות' אפי' הוא בטל. ומה דלפרש"י מבעי' לי' בגט כשר ובנאבד להרמב"ם פשיטא דעשו שליחות' אפי' לא א' ויוליך ואין כותבי' אחר ואם כתבו גט בטל הוי. ומ"ש הטור דס' מגורשת תוי היינו לפרש"י. דלא כהרי"ז שערבב ב' הפכים. וכ' דלרש"י ה"ה בנמצא פסול

שלחן

סימן קכג

ערוך

**קכג. מי ראוי לכתוב הגט ונכתב וניתן בשבת
ובו ה' סעיפים:**

א אהכל כשרים לכתוב הגט חוץ מחמשה כותי ועבד וחש"ו אפי' בהאשה בעצמה אם אמר לה הבעל לכתבו יכולה לכתבו גותקנה אותו לבעלה וחוזר ונותנו לה :

הנה והנעל לכתולה לא יכתוב הגט נעלמו גם לא ינה לסופר כינר יכתוב אלא חומר לו סתם לכתוב (מלא נקונטרסים) וי"א דיש להתמיר שגם קרונו לא יכתוב לכתולה היכא דאפשר נאחר (מהרי"ק שורש ק"ו) ולכתולה יכתוב הסופר צידו הימנית ולא הוא אטר יד יכתוב נשמאלו (מ"כ נתקן ישן):

ב דישראל שהמיר או שהוא מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא ככותי לכל דבר :

ג הכתב הגט אחד מאלו החמשה אינו גט אע"פ שחתמו בו עדים

ב א ר ה ג ו ל ה

אלי הרמזים נפ"ג מה' גיטין דמסקנת הגמרא גטין דף כג ע"א. בתנאי שס סוף דף כג. גטור זפי' רש"י שס. דחולין דף ה' ע"א זכמה דוכתי'. הרמזים

פ ס ק י ד י נ י ם

ולהרמב"ם ה"ה בגאבד וא"כ תרווייהו ספיקא הוה, וליתא. והאי תיקו קאי גם אבעיא ראשונה והוי ס' מגורשת אף בשלא א' ויוליד, דאע"ג דבעי' שני' באת"ל מן תא' היא כדפרש"י וכל את"ל פוסקי' הגאונים' כמותה, היינו דוקא כשהאת"ל מפורש אבל כשאינו מפורש לא פסקינ' כותי' וקאי גם הוא בתיקו.

סימן קכג.

סעי' א'. (פ"ב כ"ב, משנה) האשה כותבת את גיטה (ומקנתו לבעל וחוזר ומוסר לה לגירושיו). וכבר נת' ג"כ דאע"ג דאקנו לי' רבנן שכר הסופר מימ מדידה לא הקנו לי' כלום, ולכך כשהיא כותבת גיטה צריכה היא לאקנויי לבעל תחלה הקלף והדיו ע"ש. וא"ת מחוסר הקנאה הוא בין כתיבה לנתינה והוי כמחוסר מעשה דפסול, וליכא למימר דבהקנת' הקלף לבעל מעיקרא קודם נתינה מיירי מתני' דהא ממשנה זו פשטי' בעיא דהיו מוחזקי' בטבלא שהיא שלה ותרי היא יוצאה מתחת ידו דודאי אקנית' לי' והם מוחזקי' היו בטבלא שהיא שלה לאחר שגט כתוב עלי' כו'. וי"ל מתוך הדוחק דהקנאה כיון שאינו מעשה בגופו של גט כמו קציצה לא מיקרי מחוסר מעשה דמעשה דומי' דכתב בעי' דכתיב וכתב ונתן (ר"ן).

פסקי דינים

וכתב הרמיה דוקא שיאמר לה הבעל תחלה לכותבו שצריך שיכתבו הוא או שלוחו דאי לאו הכי אינו כלום ואפי' ריח הגט אין בו, עכ"ל. (דס"ל דצריך שליחות בכתיבה דוכתב אבעל קאי דלא כתוס' דאסופר קאי, עססיי ק"כ וע' ב"ש וח"מ. וכו' ד"מ דבר"ן לא משמע הכי (שהרי כ' דמיירי בהקנא' לאחר כתיבה) וגם ס"ל דלא בעי' שליחות בכתיבה כדעת התוס').

אין להניח לבעל עצמו לכתוב הגט או שיאמר לסופר איך לכתוב כך ולא כך רק יאמר לו בסתם כתוב גט כשר (קונדרי' דכ"מ מל' תשו' הרשב"א). והטעם נרא' משום הא דכ' הטור בסס"י קכ"ו דכל הגי דקדוקי דוקא כשהבעל כתב הגט או שצוה לסופר שיכתבו על פיו ואמ' הבעל כוונתי לשנות כו', ע"ש.

סעי' ב' וג'. (ל' הרמב"ם פ"ג ט"ו) הכל כשרי' לכתוב הגט חוץ מחמשה חש"ו ונכרי ועבד, וישראל מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסי' דינו כגוי, ע"כ. ותנן (שם) הכל כשרי' לכתוב את הגט אפי' חש"ו. והא לאו בני דעה נינהו (ולא ידעו לכתוב לשמה, ולר"א פריך דבעי כתיבה לשמה מדא' וקי"ל כוותי' ולהכי נקטי' כתאי שינויי' אי כר"ה אי כר"י אבל לפי' ר"י דלר"מ פריך דס"ד דמצריך כתיבה לשמה מדרבנן וכיון שהוא מדרבנן הוא דמהני גדול עע"ג, אבל לר"א דבעי' לשמה מדאורייתא לא מהני גדול עע"ג כלל אי ס"ל דבעי' שליחות לכתובה, וכ"ד הכלבו ב' הר"פ (סמ"ק) אר"ה והוא שהי' גדול עע"ג (ואו' לו כתוב לצורך פלוני). ואע"ג דבשחיטה דלא בעי כוונה הוא דמהני אחר' רואי' אותם משא"כ בגט, התם מיירי כשאינו מלמדו לכיון לשחוט אלא ראי' בעלמא, אבל הכא מיירי שגדול עע"ג ומוזהירו ומלמדו לעשות לשמה, אבל אין לפרש הטעם משום דבעי' שליחות לכתובה וחש"ו לאו בני שליחות נינהו, דאי"כ מה משני כשגדול עע"ג, דלענין שליחות מה מועיל עע"ג דמ"מ אינו בר שליחות כותב הגט ומהאי טעמא לא פסיל נכרי משום דלאו בר כריתות הוא, דלא בעי' בני כריתות אלא במידי דבעי' שליחות כדאמרין אין העבד נעשה שליח לפי שאינו בתו' גיטין וקדושין, אבל בכתיבת הגט דלא בעי' שליחות, דוכתב אסופר קאי ולא אבעל אה"נ דעבד כשר אע"ג דלאו בר כריתות הוא, ונכרי נמי הוי כשר אי לאו דאדעת' דנפשי' עביד.

וא"ת בפ"ק מכשיר ר"ש גיטי נכרים דלאו בני כריתות משום דכר"א ס"ל דעדי מסירה כרתי, משמע דלר"מ פסולי' אע"ג דלא בעי שליחות לר"מ בחתימ' כמו לר"א מכתובה דתרווייהו מוכתב נפקי להו. י"ל דשאני חתימה שהיא לשם עדות אע"ג דלא בעי שליחות יכול לפסול בנכרי' משום דלאו בני כריתות הם, אבל כתיבה לר"א דלאו לשם עדות וגם נמי לא בעי שליחות למה יפסל כשאינו בני כריתות והא לא פסלי' מילה בנכרי אע"ג דלאו בני מילה הם (ערס"י ק"ב). והא דאמרי גבי תאפת' עשו עדי' שליחות', י"ל דהתם משום לשמה הוא דלא חשיב לשמה כשלא צוה הבעל, דסתם אשה לאו לגירושין עומדת ולהכי פסלי' הכותב טופסי גיטי (כריש זבחים) אע"ג דעשאו לשם אשה זו, דמסתמא לאו לשמה קאי כיון שלא צוה הבעל, אבל לא פסלי' התם מטעם דוכתב הוא או שלוחו (תוס' רא"ש ר"ן). אבל לפי' ר"י העבד פסול לכתובה

פסקי דינים

הגט משום דבעי שליחות לכתובה וכן הרמב"ם מנאו בכלל הפסולים. עכ"ל. להרא"ש ולהתוס' מספקי' להו בדעת ר"י אי בעי שליחות בכתובה. ורב יהוד' א"ש והוא ששייר מקום התורף (וכתב לדעת את התורף ולא בעי לאוקמא בשגדול עע"ג כר"ה) ומשמע דפליגי ר"ה ור"י לר"ה גדול עומד ע"ג מהני אף בתורף, ובלא"ה אפי' טופס אין כותבין. ולר"י לא מהני גדול עע"ג אפי' בטופס כל שלא שייר התורף, אבל כששייר שרי בטופס אף בלא גדול עע"ג. דאין לומר דכל חד סמיך אחברי', ותרווייהו תרתי בעי שיעור התורף וגדול עע"ג בטופס כמו לדעת הרי"ף ורמב"ם, דאינו במשמע שדברי ר"ה יסמכו על דברי ר"י שעתיד' ליאמר. ועוד דאי גזרינן טופס אטו תורף אפי' בעומד ע"ג ליתסר כיון דלא שרי עע"ג בתורף, ואי לא גזרינן אפי' בלא עע"ג לישתרי. איז דכל חד מילתי קא' ולא סמכו אהדדי. ויש פוסקי' הלכה כר"ה דבלא עע"ג אפי' טופס אין כותבי' משום דגזרי' טופס אטו תורף כר"א דקרי ל' רב טוביני דחכימי גבי הכותב טופסי גיטין, ואינו ראי' דשאני סופרי' דשכיחי טובא וגזרי', אבל חשו' דלא שכיחי לא גזרי' (ר"ן). וה"ה כ' דיש פוסקי' כר"ה ובלא עע"ג אם כתבו תורף בטל הוי ואם כתבו טופס י"ל דבטל וי"ל דפסול ולא בטל. ויש פוסקי' כר"י דאם שיירו תורף כותבי' לכתחלה תופס בלא עע"ג ואם כתבו תורף אפי' גדול עע"ג י"ל דפסול ובטל, עכ"ל. וסמ"ג וסה"ת פוסקי' כר"ה.

והרי"ף כ' א' ר"י והוא ששייר כו' משמע דר"י מוסיף אדר"ה, דר"ה קא' עע"ג בטופס ור"י מוסיף דתרת' בעי' שיעור התורף ועע"ג בטופס, אבל אין עע"ג אפי' טופס לא (רא"ש ר"ן מ"מ ובכה"ג מידי מתני' דקתני הכל כשרי' לכתחלה).

שטה שלישיית. דר"י ור"ה לא פליגי בעיקר דינא אלא דבחד' מנייהו סגי, או בעע"ג אפי' בתורף, או בשיעור תורף אפי' אין עע"ג (ר"ן לדעת הרי"ף וכן דעת העיטור). ולענין נכרי אמרי' דפסול אפי' בעע"ג משום דאדעת' דנפשי' עביד (דהא גדול הוא ויש בו דעת, ואעפ"י שזה אומר לו כן שמא הוא גמר בלבו לשם אחר. אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מצוהו) וא"כ אם כתב תורף ספק בטל הוי דאיכא לספוקי שמא כותב לשמה והוי פסול ובטל (זהו כוונ' המ"מ). ולפוסקי' כר"י דין הנכרי כחשו' ובטופס פסול לכתוב לכתחלה מיהא, אבל לפוסקי' כר"ה י"ל דכשר בדיעבד (וכ"ד הרמב"ם). (והיינו אפי' באין גדול עע"ג כיון דאדעת' דנפשי' עביד) וי"ל דפסול (מ"מ). והרא"ש כתב ונכרי אפי' טופס לא דגזרי' אטו תורף ואפשר דבדיעבד נמי פסול, וכ"מ בר"ן שכ' ובנכרי עע"ג לא מהני מידי אפי' בטופס, ע"כ.

והעבד הרמב"ם השווהו לעכו"ם לפי שאינו בתו' גיטין, והרמב"ן חלק עליו דהא נכרי אע"ג דלאו בר כריתות הוא שרי' ל' אי לאו משום דאדעת' דנפשי' עביד. משום דלענין כתיבה לא בעי' בר כריתות ובעבד לא שייך לומר אדעת' דנפשי' דהא שייך במצוה הוא וה"ל כאשה (ר"ן). וכ"כ הרשב"א דכשישראל גמור הוא לכתוב טופס ותורף ולא פסלוהו אלא לשליחות ולא לכתובה (מ"מ). וגם הרא"ש כ' לעיל דלפי' קמא העבד כשר. תורף הוא מקום

שליחן סימן קכג ערוך

כשרים ונמסר לה בכשרים בד"א בשכתב והתורף אבל אם לא כתב אלא המופס והניח מקום התורף שהוא מקום האיש והאשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם וכתבו הפקח הגדול הישראלי לשמו ה"ז גם כשר (וי"א דלפי נכס"ג פסול מדרגתו) (טור נכס ר"י):

ד ומותר להניח הרש שומה וקמן לכתוב מופס הגם לכתחילה והוא שיהיה גדול הפקח עומד על גבן האכל הכותי והעכד אין כותבין מופס לכתחלה ואפילו ישראל עומד על גבן:

ה והכותב גם בשכת או ב"כ בשוגג ונתנו לה ה"ז מגורשת כתבו וחתמו בזדון בו ביום או ביו"ט ונתנו לה אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה כתבו ביו"ט בזדון ונמסר לה בפני עדים כשרים ה"ז גם פסול:

הנה אצל כתבו בזדון ביו"ט ושנת ה"ז נטל מדאורייתא כן דקדק הנ"י ואין לגרש כלילה ואם גירש כלילה י"א דהוי גט פסול (ר"י מינן) ולכן לאחר שהתפללו הקהל ערנית אע"פ שעדיין היום גדול אין לגרש (נתיב ס"י רמ"ח) (וע"ל ס"ס קנ"ד סעיף פ"ח ופ"ט):

ב א ר ה ג ו ל ה

שם מסוגי"י הגמרא שם צניטין דף כג ע"א. וכמיתרא דרב יהודה אמר שמואל שם וס"ל דצדיענא אפי' אין גדול עומד על גביו כשר מדין הטופי שכתבו במחזור צסי' קכ"ד או כתבו שלא לשמה צסי' קל"א. ושם דס"ל לרבינו דשמואל מוסיף אדרג האל ואכתי צעי' ש"י תורף ועמידת גדול על גבן וכי האי גונא היא מתני' דהכל כשרין לכתוב (שם סוף דף כ"ג) ה"ה. מוסיים שם משום דלא התירו לכתוב טופסי גיטין שלא לשמה לכתחלה אלא מפני תקנת סופר כמ"ש צניטין דף כ"ז ע"א. ט"ס וכתב הכ"מ וצנוסח הספרים שצדינו והוא הדין אפילו חתמו כיון דצנוסח הוא ואפשר משום דלא מתרמה להיות הסופר גם העדים שוגגין דאלו נשנת וי"ה צפהסיה הגט נטל כללעיל סעיף ז' וכתב עוד הכ"מ וה"ה לא כתב מקומם של דינים צסעיף זה ובעל מגדל עוז כתב שהוא צפ' מי שחתמו ואני חפשי כל הפרק צצנלי וירושלמי וגם צתוספתא צכל המכחח ולא מנאחי.

פ פ ק י ד י נ י ם

האיש והאשה ומקום הזמן וענינו לשון גילוי. וצ"ע אם יהא לזמן בגט דאינו אלא מדרבנן דין טופס או אפשר דאלמוהו כאילו הי' של תורה כדאשכחן במוקדם לפ"ד הרא"ש. עס"י קכ"ו.

סעי' ה'. כ' הרמב"ם בפ"ג. כ' גט בשכת או ביוהכ"פ בשוגג ונתנו לה ה"ז מגורשת כתבו וחתמו בזדון ביו"ט אינה מגורשת שהרי העדי' פסולי' מן התורה כתבו וחתמו בזדון ביו"ט ונתנו לה בפני עדי' כשרי' ה"ז גט פסול.

שלחן סימן קכד ערוך

קכד. על מה נכתב הגט. ובו ה' סעיפים:

א אגט שכתבו על איסורי הנאה כשר מיהו נזנר שצריך שיעור מן העולם וצריך שריפה אס כחז עליו הגט בטל (הר"ן פ"ג דניטין):

ב בכותבין הגט על דבר שיכול להודיף גוהוא שיתננו לה בעידי מסירה וכיצד כותב על הנייר המחוק ועל *הדפתרא ועל החרס ועל העלין

ב א ר ה ג ו ל ה

אשלתו מתס דהכי ליפסקי הלכת' שס צניטין דף כ"ז ע"א. במשנה שס דף כ"א ע"ג וכחכמים ולא חיישין שנתל היה שס תנאי ונתקו. גכאוקימתל דגמרתל שס דף כ"ג ע"א. דשס שמשנה. (* פי' שס צגמרתל עור ממלית וקמית ולא

פ פ ק י ד י נ י ם

עכ"ל. (הטור) ודוקא בודון ביו"ט פסול הוי ולא בטל אבל ברישא בשבת ויוה"כ אילו הי' בודון בטל הוא אם כתבו בפרהסי, דכתבו מחלל שבתות. ונוסח שלנו ברמב"ם כך הוא, כתבו וחתמו בו ביום בודון אינה מגורשת שהרי כו' כתב ביו"ט בודון כו' ה"ז פסול. ע"כ. ודינים אלו כ' המ"ע דאיתנהו בס"פ מי שאחזו וחספתי ולא מצאתי ולא בירו' ותוספתא.

סימן קכד.

סעי' א. (ד"כ) שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר (דהאי נתן לאו דיהיב לה מידי אלא נתינת הגט הוא). ואפי' באותן איסורי הנאה דכתיבי מיכתב שעוריהו, דלא איכפת לן אלא במידי דבעו שיעור כשופר ולולב. מיהו באותן שצריכי' להתבער מן העולם למ"ד כל העומד לישרף דמי משמע דלא הוי גט דהא כמאן דליתנהו דמי (ר"ן).

סעי' ב. (דכ"א, משנה) ר"י בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להודיף (דיכול לחזור ולמוחקו עד העדי' ולכותבו ויעבור התנאי שהי' בו ולא מוכחא מילתא דהא עדי' נמי על המחק הם חתומי', וכן דיפתרא אין מחק שלו ניכר) וחכמי' מכשירי'. מאן חכמי' ר"א דא' עידי מסירה כרתי (חתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתבי' בלא עידי מסירה דאינהו הוא דעבדי עיקר הכריתות. דע"כ בעי' עדי' דילפי' דבר דבר מממון, והלכך לא חיישי' לזיופ' דהא עידי מסירה צריכי' למקרי' ואי הוה בי' תנאי אינהו ידעי'. ומ"ד עדי מסירה עיקר הבאה לינשא צריכי' להביא עדי' שנמסר בפניהם. אבל לר"מ דא' לא בעי' עדמ"ס איכא למיחש לזיופא דמאן דסמיד אעידי חתימ' אשה הבאה להנשא אינה מביאה עדי' החתומי' בו אם יש מכיר בחתימתן ואם יש תנאי חייפתו ליכא דידע). וכ' התוס' דוקא הכא שכתוב על דבר שיכול להודיף פרשי' דצריכי' עידי מסירה בשעה שבאת

פסקי דינים

לינשא, אבל בגיט' הכתובי' בדבר שאינו יכול להודיף יכולה להנשא ע"י עדי' התתומי' וא"צ להביא עידי מסירה אפי' לר"א, וכדתנן שאין העדי' חותמי' על הגט אלא מפני תיקון העולם, עכ"ל. דמאחר דחזינן בידה גט דליכא למיחש לזיופא אמרי' דמסתמא בא לידה כמצוות' (רא"ש). כלומר בעדי מסירה, ולטעמי' אזיל דפסק דכל שלא נעשה בעדי מסירה בטל הוא, עס"י קל"ג, ומש"ה כל דלא חזינן בי' טעות' לא הורע חזקתו ומסתמא נעשה כמצוותו. אבל כשכתוב על דבר המודיף איתרע לי' חזקתו וחישי' שמא לא נתן לה בפני עידי מסירה, אבל להמכשירי' בעידי חתימה לחוד כמש"ש אעפ"י שכ' על דבר המודיף אם עידי חתימה לפנינו נשאת על פיהם (וכ"מ בפרש"י אליבא דר"מ) (תוס' ב"ב). ואפשר דאפי' למ"ד עידי חתימה עיקר פסלי הכא בדבר שיכול להודיף אפי' סהדי קמן דבעי' שיהא מוכח מתוכו אפי' לר"מ והכא ה"ל כמזויף מתוכו (תוס'). א"נ גזרי' אטו היכא שאין העדי' לפנינו אלא עדי' המכירי' חתימתם דאזי ודאי חישי' דלמא תנאה הוי כו' וזייפתי' כפרש"י. דכיון שדבר המודיף הוא איתרע לי' חזק' כשרות וחישי' לכל מה דאפשר למיחש. וא"ר לא הכשיר ר"א אלא לאלתר (הביאתו לב"ד ביום שנמסר לה דאזי לא חישי' ששכחו העדי' התנאי) אבל מכאן ועד י' ימים לא, חישי' דלמא הוי בי' תנאה וזייפתי' ור' ארי' אפי' מכאן ועד י' ימים דאם איתא דהוי בי' תנאי מידכר הוי דכיר (עדי מסירה שהביאה לפנינו).

ובענין גייר המחוק השנוי במשנתנו דפסלי' הוא ועדיו על המחק ליתא דכל כה"ג ודאי כשר לפי שאינו דומה נמחק פעם א' לנמחק ב"פ כדאי' בפג"פ. אלא מיירי שמקום העדי' על המחק ומקום הכתב אינו על המחק דהשתא ימחק הכתב ויכתוב מה שירצה ויהי' הוא ועדיו על המחק וכשר, וכ"כ המרדכי ורי"ו (כשיצא לפני ב"ד לא יכירו בזיופו) (רא"ש) א"נ בהוא על המחק ועדיו על הנייר עסקי' דבכה"ג אין לו תקנה כדאמרי' שם (ר"ן). והעיסור פי' כפרש"י וחישי' דלמא ידמה מחק זה למחק זה וחכמי' ס"ל דאי איכא חששא אזלי' לעדי מסירה.

(ד"ט משנה) על הכל כותבי' על העלה של זית (תלושה). וקמ"ל מתני' דעלה של זית דבר המתקיים הוא דאין כותבי' הגט אלא בדבר המתקיים על דבר המתקיים כדתני' בתוספ' על עלה של זית ושל חרוב ודלעת וכל דבר של קיימא כשר על עלי בצלי' וירקות וכל דבר שאינו של קיימא פסול (תוס' ר"ן). מיהו לר"א דס"ל עדי מסירה כרתי אפי' כותב על העלה של זית בדיו כשר אעפ"י שהוא כתב שהוא יכול להודיף, ואליבא דר"מ דוקא ברושם ומתני' דקתני כותבי' כר"א אתי' (ר"ן). ודעת הרמב"ם דאפי' על העלין שאינן מתקיימין כשר שאינו סומך על התוספתא כיון שלא הוזכר בגמרא (מ"מ וכ"מ). (וכ"מ דעת הרי"ף והרא"ש שלא הזכירוהו).

(שם) ועל קרן של פרה ונותן לה את הפרה ועל יד של עבד ונותן לה את העבד (פי' שיתן לה העבד או הפרה בפירוש, דהיינו כולה פרה וכולי' עבד, אבל נותן לה פרה ועבד סתם ואומר ה"ז גיטך סתמא אינו במשמע שנתן

שלחן סימן קכד ערוך

ועל יד ההעבד ועל קרן הפרה ומוסר לה העבד והפרה או שאר דברים בפני עדים אבל לא יחתוך יד העבד וקרן הפרה ויתן לה וואם כתב (וחתך) ונתן לה אינו גט משום דבעינן שלא תהא קציצה בין כתיבה לנתינה :

הנה וכותבין על כל דבר תלוש (טור) וי"ל דוקא נדבר שהוא של קיימא אצל אס כתב בעלה של נזלים או ירקות וכדומה לזה פסול (הר"ן פ"ג) ולכתחלה יש לכותבו על קלף מתוקן לס"ת תפילין ומזוזות אצל לא נעיקן מעונד לשמו אצל אין עיכוב נדבר זה (מ"כ נסדר גיטין) ולפי' אס נכתב על נייר שקורין פפ"ר נכל כתב כשר (ג"ז) אס וע"ל ר"ס קכ"ו):

ב א ר ה ג ו ל ה

עפ"ן. המשנה אס דף י"ט וכת"ק אס. ואס נגמרא דף כ"ג ע"ג דאמר קרא

פסקי דינים

לה כלום והגט בטל. דמסתמא הפרה ועבד משויירי' לו. כיון שיש להם חיות אינם טפלים ובטלים לגבי קרן או יד שהגט עליהם, וליד לאוירא דמגילתא דטפל הוא (רמ"ה רשב"א). אלא דבירור' לא משמע הכי אלא כל שנתן לה סתם הכל שלה (רשב"א). בשלמא יד של עבד א"א למקציי' (דשייך במצות ואינו רשאי לחבול בו ואם חבל בו יוצא לחירות בראשי אברים) אלא קרן של פרה ליקציי' וליתן לה אמר קרא וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה (כלומר והגט בטל דפסול דאורייתא הוא, וכן הרמב"ם מנאו מהי' דברים שהם עיקר הגירושין' מן התורה ואם חסר א' מהם הגט בטל).

ו**כתב** הרשב"א דלא תקשי אמתני' מהא דרבא שכי' גט ונתנו ביד עבדו וכי' לה שטר מתנה עליו דאינו מגורשת אלא בכפות (עסי' קל"ט) מטעם דחצר מהלכת הוא, דהכא אינו קונה הגט הכתוב על יד העבד מטעם חצר דלבעי' כפות, אלא זכתה בעבד בתורת גט כשנותן לה גט הכתוב בספר, הלכך לא בעי' כפות, אלא כיון שזכתה בעבד בא' מדרכי הזכיי' ממילא נתגרשה, שהרי זכתה בגופה של גט. משא"כ התם שנתן הגט ביד העבד והיא קונה את הגט ע"י העבד מדין חצר לכך בעי' כפי' (דלא כרי"ן). על כל דבר תלוש כותבי' (טור). ולכתחלה לחומרא בעלמא יכתוב על קלף המתוקן לס"ת, אבל אין עיכוב כלל בדבר זה ויכול לכותבו על נייר (שקורין פאפיצר) (ד"מ).

סעי' ג. כי התוס' ורא"ש גבי יצא זה שמחוסר קציצה, פי' רשב"ם דוקא בהני כגון בעלי חיים ומחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו חשיב מחוסר קציצה אבל בתלוש לא, כיון דתלוש הוא יכול ליתנה לה כמות שהוא לא הוי מחוסר קציצה, הלכך כי גאיז מינה לא מיפסל. אבל מחובר כיון שא"א ליתן לה אלא בקציצה מיקרי מחוסר קציצה (וב"ח גמי דמי למחובר (ר"ן)) ולפי' בכל

פ פ ק י ד י נ י ם

דבר תלוש כמו נייר אם כתב הגט בקלף גדול ונחתך ממנו אח"כ כשר. וכן הורה רש"י ור"י ורק מנחם פסלו ונחלקו עליו כל גדולי הדור. ורא"י לזה מעלה של עציץ שאינו נקוב דמכשר רבא לקמן אפי' קטם לי' אח"כ דבנקוב דוקא גזר שמא יקטום. ובה"ג פסלו אם נחתך ממנו כלום וז"ל, מאן דכתב גיטא לפסוק מגילתא שיעזר גיטא הדר לכתבי' דאי כתבי' מקמי' דלפסק לי' ופריש מגילתא ופסק לה לבתר כתיבה מיפסל גיטא דמחוסר קציצה תוא, עכ"ל.

וכ"ד ר"ת להחמיר, וראייתו מעציץ של חרס נקבו דאי שקיל כולי' ויהיב לה כשר אבל אי תברי' ונתן לה מן החרס מקום הגט פסול אעפ"י שהוא תלוש מחוסר קציצה מקריי'. ומהא דעלה בשאינו נקוב אין ראי' דלענין גזירה שמא יקטום לא גזרי' אלא בנקוב לפי שרוב המחוברי' אי אפשר להם בלא קטימא אבל שאינו נקוב לא גזרי' בי' שא"כ אין לדבר סוף שאפי' על הקלף לא יכתוב דלמא גאיז מיני' אבל לעולם אי גאיז מיני' אפי' מן התלוש מיפסל כדברי בה"ג (ר"ן וע' תוס' ורא"ש ישוב אחר). ועוד ראי' לדברי ר"ת מהא דעפר עיר הנדחת חשיב לי' מחוסר תלישה וקביצה ושריפה (חולין ס"ט) ויותר נראה חיבור גט המחובר בקלף גדול מחיבור עפר עיר הנדחת. ומיהו אף לר"ת נראה דוקא בנחתך מקלף גדול הוא דחשיב מחוסר קציצה דומי' דקרבן של פרה אבל אם חותך מן הגט דבר מועט כמו שעושין כדי ליפותן לא חשיב בהכי מחוסר קציצה וכדמוכח הא דגויי' לזמן ויהיב לה מגורשת (תוס' רא"ש) ומשמע מזה הא דגויי' לזמן אפי' הי' דעתו לגזוז מתחלה לא מקרי מחק, דכל שהוא חותך מעט מן המרובה לא מקרי מחק, אבל רבינו האי כ' דהיכא דקודם כתיבה הוא דעתי' למיגז מיני' בכה"ג הוא דלית לי' למיגז בתר כתיבה אבל לא הה דעתי' למיגז ליתן לן בה, והיינו דגויי' לזמן לית בי' משום מחק כיון דמתחלה לא הי' דעתו לגזוז. מיהו בכל דבר ששיורו חשוב כמו פרה דמתני' ששמו עליו בפ"ע אפי' נתן דעתו שלא לשייר פסול אפי' כפי' (ר"ן). והרשב"א נסתפק בדעת ה"ג אי פסיל אפי' בחותך מעט מן המרובה. ומהתוס' ורא"ש משמע דכר"ת ס"ל בהא. ומ"ש הרא"ש בשה"ג יחתוך הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך עוד ממנו, ע"כ לא לעיכובא אלא לשופרא דמלתא כ' הכי כמ"ש בה"ג.

וכתב בשה"ת דוקא אם חתך הרבה יותר מכתובת הגט דמה שהוא חותך הוא עיקר, אבל לחתוך מעט יכול להיות כשר, לפיכך צריך לקצץ הקלף קודם כתיבה כמו שדעתו שישאר קלף אחר הכתיבה, עכ"ל. וכ"מ לשון מעט מן המרובה דכל שאינו חותך הרבה מכתובת הגט דינו כחותך מעט לייפותו וכשר. וכ"מ במ"מ שכי' בפ"א דוקא אם הי' הדבר שנכתבו בו הגט טפל לגבי מה שנחתך ממנו כגון קרבן לגבי פרה, וכן כ' הגט בקלף גדול ונחתך ממנו מיקרי מחק הואיל והקלף הוא חשוב יותר ממה שנכתב בו הגט. אבל אם חתך ממה שאינו כתוב ולא מועיל בגט כשר. וכ' מר יהודא' מאן דכתיב גיטא אקלפא ובתר דכתבי' גזז מיני' שיורא דמגילתא פסול, ור"ח דחה זה דבמידי דתלוש ליתן לן בי', ע"כ.

כתב בשה"ת אם טעה הסופר בגט לאחר שכתב קצתו ומתחיל באותו הקלף יחתוך תחלה אותו המעוט שכתב (הג"א והג"מ טור). כתבו על ספר

שלחן סימן קכד ערוך

ג ושוב לחתוך הנייר למדת הגמ שלא יצטרך לחתוך ממנו אחר כתיבה ואם טעה הסופר לאחר שכתב קצתו ורוצה להתחיל באותו נייר עצמו יחתוך תחילה המועט שכתב :

הנה אם כתבו על נייר גדול וחתכו לאחר הכתיבה קודם הכתיבה פסול אצל אם חתך ממנו מעט כדי לייפותו לא מיקרי קליפה (טור גסס הרא"ש) וכל שלא חתך ממנו הרבה יותר מכתבת הגט הוי כלייפותו (כן משמע בנפישת) אצל לכתחלה חותכין ממנו הכל קודם הכתיבה אפי' הנקנים שעושין כדי לשרטט על ידן ושאר הדברים יחתוך הכל קודם השרטוט והשרטוט נורף כתיבה הוא (סדר גיטין) כתבו על ספר אע"פ שיש בו ענינים אחרים ונתן לה הכל כשר (טור גסס העיטור) :

ד האין כותבין גמ במחובר אפי' יתן לה המחובר כמו שהוא דבעיניו ונתן בידה סואפילו התמו העדים אחר שתלשו ואח"כ נתנו לה אינו גמ יואם כתבו על העלה הזרוע בעציץ פי' כעין חצי קדרה של חרס שזרעין זה נקוב אע"פ שנתן לה העציץ כולו פסול *שמא יקטום אבל כותב הוא על חרסו של עציץ ונתן לה כוהוא שיהיה עידי מסירה לפנינו שחרם דבר המזדייק הוא :

הנה זה"ה צענין שאינו נקוב וי"א דנשאנו נקוב לא גזרינן שחל יקטום (תמלא ונזולר צ' הספרות צ"י) :

ב א ר ה ג ו ל ה

וכ' ונתן לה. זטור גסס אציו הרא"ש נסדר הגט ואיירי בחתך ממנו דבר מועט כדי לייפותו דאלו נחתך מקלף גדול אחר הכתיבה פסול נמי הוה כמ"ש התוס' שם דף פ"א ע"ג וכמ"ש הטור גסס ר"י דר מנחם וזה"ל ואציו הרא"ש וש"פ וכמ"ש הרמ"א בהג"ה. חמשנה שם ד' כ"א ע"ג. סכדדייקין שם נגמרא מוקמי רישא חין כותבין כהנך דאמוראי דמוקי לה כר' אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי דחתימת הגט איני מן התורה אלא מפני תיקון העולם כדתנן בגיטין דף ל"ד ע"ג וכתב דקרא אכתבת הגט קאי. יכרנא שם דקיל דהלכתא כותבי לגבי דאציו. (*) פי' והוי קליני מן המחובר. כללמד מדין יד העצד

פ ס ק י ד י נ י ם

אעפ"י שיש בו עניני אחרים ונתן לה הכל כשר (בע"ה) ויליף לה מהא דנתן לה ס"ת לדביתהו דלא מיפסל אלא משום דאין מי מילין כו'.

סע"י ד' וז' (משנה צ' ע"ב) אין כותבין במחובר לקרקע (דכתי' וכתב ונתן שאינו מחוסר קציצה ופסולא דאורייתא הוא ואפי' דייעבד פסול (ר"ן)). ואפי' בעי למיתב לה המחובר כמות שהוא במחובר לא משום דכתיב ונתן בידה כלומר דבר הניתן מיד ליד והיינו תלוש (רא"ש). וכ"ה בירו' מדכתיב ספר מה ספר מיוחד שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש (רשב"א). כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר ר"י פוסל עד שתהא כתיבתו וחתמתו בתלוש.

פ ס ק י ד י נ י ם

כתבו במחובר האמרת רישא אין כותבין (ואפי' דיעבד פסול) אמ' ר"י א"ש הוא ששייר מקום התורף (וכתבו לאחר תלישה) ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי (אבל חתימת הגט אינה מן התורה הלכך וכתב דקרא אכתב הגט קאי ולא אחתימת עדים להכי בעי' כתיבת התורף בתלוש אפי' דיעבד וה"ק אין כותבי' טופס לכתחלה במחובר שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף ונתנו לה כשר (ואעי"ג דחתמו ונתנו לה שנינו האי חתמו לשון השלימו דהיינו כתיבת התורף מלשון חותם תבני' (רשב"א)) ור"ל אמר חתמו שנינו ור"מ היא דעדי חתימה כרתי וה"ק אין כותבין תורף גזירה שמא יחתום, כתבו לתורף (במחובר) תלשו חתמו ונתנו לה כשר (דוכתב אחתימה שהיא עיקר קאי). וקי"ל כר"י הלכך כל שכתב התורף במחובר הגט בטל. מיהו זמן לבדו שנכתב במחובר כיון דמדרבנן הוא אינו בטל, ואפשר דאלמיהו כדאורייתא. וא"ת הא דמכשרי' הכא כתיבת טופס במחובר בדיעבד ולקמן גבי הכותב טופסי גיטי' אסרי' אפי' דיעבד, וגבי חש"ו מכשרי' אפי' לכתחלה. י"ל דגבי סופרי' דשכיחי טובא שעושי' להשתכר אסרו אפי' דיעבד גזירה משום תורף, והכא במחובר דלא שכיחי כולא האי אסרו לכתחלה והתירו דיעבד, וגבי חש"ו דלא שכיחי כלל מוקמי' לטופסי' אדיני' ולא גזרינן משום תורף ושרי' אפי' לכתחלה (ר"ן). והרמ"ה פוסק כר' יהוד' דטוסל בטופס במחובר משום הא דהכותב טופסי גיטי' והרי"ף ורא"ש ורמב"ם פסקו כתיק וכן עיקר (טור).

כתב הרמ"ה תלוש ולבסוף חברו חשיב כמחובר לענין גט, דוקא בטלו אבל לא בטלו כשקוצעו כאילו נוטל מן השולחן. הלכך אם כתבו וחברו ובטלו וכתב התורף וחתמו בטל, אבל לא בטלו כתלוש דמי וכשר. מיהו אי אשרוש עד שצריך קציצה אעפ"י שלא בטלו פסול דמחוסר קציצה מיקרי (רשב"א וכ"מ בבה"ע). כ' עוד הרמ"ה אם כתבו (טופס ותורף) וחתמי בתלוש ואחר חתימתו חברו ובטלו ואח"כ תלשו ונתנו לה פסול, אפי' לא אסרוה עדין, לפי שמחוסר מעשה הוא מקמי' נתינה ובעי' וכתב ונתן שלא יהא מחוסר מעשה משעת כתיבה עד שעת נתינה, ע"כ (טור). והרשב"א חולק ע"ז, דכי כתי' וכתב ונתן שלא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה אשעת כתיבה הוא דכתיב, כלומר כשיכתוב לא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה ולא מחוסר קציצה אבל שלא בשעת כתיבה לא איכפת לן במחוסר קציצה, הלכך אפי' אשרוש אחר שחתמו בתלוש ותלשו ונתנו לה כשר ואעי"ג דבירו' איבעי' להו כיון דבגמ' דידן לא איבעי' להו משמע דס"ל דמתני' הכי דייקא (ע"כ).

(שם) כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר, דשקיל לי' לכולי' עציץ ויהיב לה (ואין כאן מחוסר קציצה, ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה החתיכה והוי לי' קציצה, דלא מפסיד לי' לעציץ). וכל שכן כשאינו נקוב דכשר, מיהו חרס דבר המזדייף הוא וצריך עדי מסירה כדלעיל (טור). על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר משום דשקיל לי' לעציץ ויהיב לה. ולא דוקא בעציץ נקוב אלא הוא הדין אינו נקוב, אלא שבנקוב השמיענו אביי חידוש גדול, דהא ודאי מסתבר שאין תאשה קונה את הגט הכתוב על העלה

שלחן

סימן קכד

ערוך

ה לאין כותבין במחובר אפילו טופס כתב הטופס במחובר ותלשו ואח"כ כתב התורף וחתמו ונתנו לה כשר:

ו מהיה הגט חקוק על ידו של עבד בכתובת קעקע והיה יוצא מתחת ידה והיו העדים חקוקים על ידו ה"ז מגורשת אע"פ שאין שם עידי

ב א ר ה ג ו ל ה

וכמ"ש קט"ו. לתשנה גם וכלוקימתא דגמראל גם וכח"ק. ממשנה גם דף י"ט כלוקימתא דרמי נ"ח גם ד"כ ע"ז אע"ג דכתובת קעקע הוי ליסור דלורייתא

פסקי דינים

של עציץ נקוב במשיכת העציץ או בהגבהתו אע"פ שהעציץ בידה כל זמן שלא פסקה יניקת העלה כיון דאכתי חשיבי מחוברי בשעת משיכה, ומה"ט אמרי לקמן מכר בעל זרעי לבעל עציץ לא קנה במשיכת עציץ עד שיחזוק בזרעים, ולא מכשר אביו אלא כשהניחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ כגון בעליי או שיש דבר מפסיק בין העציץ לקרקע, וקמ"ל אביו דלא גזרינן אטו היכא דלא יהיב לה בהפסקת יניקה, וגם קמ"ל אע"פ דצריך ליתן לה בהפסקת יניקה לא חשיב מתוסר תלישה כמה שמגביהתו עד שפוסק היניקה כמו בחשיב תולש לענין שבת משום דאותה תלישה אינה ניכרת כלל ואינו צריך לעשות מעשה אחר אלא אותה מעשה עצמה שצריך לעשות בעציץ שאינו נקוב דהיינו כתיבה ונתינה, דבנקוב נמי בשעת נתינה תלישה ממילא הוי (תוס' רא"ש ר"ן) ומיהא גלמוד אליבא דרבא שקי"ל כוותי דהא דרבא לא פסיל אלא מדרבנן כדלקמן היינו כשמשך העציץ במקום שהיניקה פוסקת אבל לא משכו עד שהיניקה פוסקת הגט בטל, דלא קנתה אותו כלל. רבא או פסול גזירה שמא יקטום (העלה וה"ל קציצה מן המחובר), משמע אילו הי' תלוש לא מיקרי מחיק ולעיל פרש"י אם ישבור החרס כו' משמע דס"ל דאפי' קצץ דבר תלוש פסול משום מחיק, מיהו לענין גזירה שמא יקטום לא גזרינן אלא במחובר שרוב המחברים א"א בלא קטימה הלכך עציץ נקוב כיון שאפשר לבא לידי קטימה פסיל רבא אבל תלוש גמור בעציץ שאינו נקוב לא גזרי' בי' שמא יקטום, אבל אי קטם מיני' פסול כדעת בה"ג ור"ת (ר"ן), וכ"כ הרשב"א דלא גזר רבא אלא בעציץ נקוב דאורחי' למתלש מיני', כיון דיניק שפיר אבל שאינו נקוב לאו אורחי' למיתלש מיני' כולא האי כיון דלא ינק שפיר לא גזרי', וכל שלא קטם כשר. אבל לפי מ"ש החוס' זהרא"ש דשאינו נקוב דינו שוה לנקוב ולא נקט נקוב אלא לרבותא דאביו אפי' לא קטם פסול דגזרי' שמא יקטום כמו בנקוב, וכ"כ לשון הטור שכ' בע"ה מכשיר בשאינו נקוב אי קטם ונתן לה אבל לר"ת ה"ג פסול, ע"כ (ע' ב"י).

סעי' ר'. (ד"כ ע"ב) אמתני' דיד של עבד פריך והא כתב שיכול להזדיף הוא ומשני בעדי מסירה ור"א היא (שהם קראוהו ולא הי' בו תנאי) א"ד בכתובת קעקע (דאינה נמחקת עולמית), כשכתב על יד העבד בכתובת קעקע וכן

שׁלחן סימן כּכד ערוך

מסירה שהרי אינו יכול להודיף גואם היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגם חקוק על ידו והוא יוצא מתחת ידה והיא אומרת בעדים נמסר לי מה"ז ספק מגורשת שמא מעצמו נכנס לה שהגודרות (פי' כל זר שמהלך בדרכים ונזקקים שיתכן לומר מעלמו נכנס) אין להם חזקה:

הנס ודוקא נמקום שאין להם חזקה אצל נמקום שיש להם חזקה מגורשת (נ"י ועיין בח"ה נד"י חזקת):

ז עתה הגם חקוק על הטבלא והעדים עליו והוא יוצא מתחת ידה ואומרת שנתנתו לו וחזר ונתנו לה אע"פ שהם מוחזקים בטבלא שהיא שלה הרי זו מגורשת שהאשה עצמה כותבת את גיטה:

ב א ר ה ג ו ל ה

מימינו הוי נט וכמ"ש התוס'. ונעיל דרמי נר חמל שס ופשט מהא דלמר ריש לקיש הגודרת אין להם חזקה צ"ב דף ל"ו ע"א. סכדעת הרמנ"ס צפ"ד זכ"כ הטור צ"ס הרמ"ה משום דמספ' לן אי הם עדיין של בעל. וצ"ע דרמי נר

פ ס ק י ד י נ י ם

כשחוקק על הקרן של פרה ואינו יכול להודיף ואו לא בעי' עדי' מסירה כשאר גיטין הכתובי' על דבר שאינו יכול להודיף. בעי רמי ב"ח היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגם כתוב על ידו והרי העבד מתחת ידה (שהביאתו לפנינו ואומרת בעלי נתן לי העבד הזה וגרשני בו לפני עדי מסירה ואין העד' לפנינו (רא"ש)) מהו (מי מהימנ' בלא עדי מסירה הואיל ועכשיו הוא ברשותה) אקנויי אקני לה א"ד מגפשי' עייל ת"ש הגודרות (בהמות) אין להם חזקה (אדם שתפסן אינו יכול לטעון לבעליהם מכרתם לי דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו). וכ' הרמב"ם דס' מגורשת הוי' כיון דבגודרות ספיקא הוי' אי של בעל ראשון הם או של מי שנמצאו בידו ה"ג ספיקא הוי שמא עכשיו נכנס לרשותה מעצמו או שמא אקני לה. וכ' הר"ן דבגמ' מוקמי להא דרמי ב"ח בכתובת קעקע ואפ"ה ס' מגורשת הוי אבל בשאינה כתיבת קעקע אינה מגורשת כלל דכתב שיכול להודיף הוא וכ"כ הרא"ש והטור. אבל עדי מסירה מהני גם בהחזק שהי' עבד שלו. ואם הי' מוחזק בשלו מהני כתיבת קעקע אפי' בלא עדי מסירה. כמש"ל.

אמר'י בפ' חזקת הבתים דעבד קטן ומוטל בעריסה לאלתר הוי חזקה. לכך אפי' החזק בשלו אם כתוב עליו בכת' קעקע מגורשת ודאי. וכן אם הי' העבד אצלה ג' שנים מזמן הכתוב בגט. דאחר ג' שנים יש חזקה לגודרות. אבל קודם זמן הנכתב בגט אינו עולה לגי' דאין לאשה חזקה בנכסי בעלה. ואם הי' העבד מסור לשומר או הפרה מסורה לרועה לאלתר הוי חזקה ומגורשת. כתב הגט על ידי עצמו אינה מגורשת דאינו נותן לה שום דבר ונתן כת' (א"ז ד"מ). סעי' ז'. (שם) בעי רמי ב"ח היו מוחזקי' בטבלא שהיא שלה וגם כתוב עלי' והרי היא יוצא' מתחת ידו (שהוא בא לגרשה) מהו מי אמרי' אקנית' לי

שלחן

סימן קכד

ערוך

ח מחקק הגט על טס של זהב ונתנו לה ואמר לה הרי זה גיטך וכתובתיך
ה"ז מגורשת ונתקבלה כתובתה צבכדי שווי הטס:

הנה אצל נתן לה טס הרי הכל שלה מכה נתינת הגט וזריך ליתן לה כתובתה
משלם וכן משמע נגמ' וכ"כ הר"ן:

ז קלא יתננו לה עד שתתייבש הכתיבה והחתימה יפה פן יהא קרוי
כתב שיכול להזדייף:

ב א ר ה ג ל ה

חמא טס וכפי לה רב אפי טס דף כ"א ע"א. פנעיל דרנא וכדפשט לה רב נחמן
טס דף כ' ע"ב. צהרמנ"ס טס צפ"ח וכפי פירושו טס כמ"ט ה"ה וכמ"ט הרשנ"א
דה"ל כאומר לה התקבלי גיטך ומחלי כתובתך נשיווי הטס דלי ללו הכי כיון
דנתקבלה כתובתה נזה הטס ה"ל גט כפורח נלויר. קנעל התרומה נסיון קלא
והגה' מיי פ"ה.

פסקי דינים

א"ד אשה לא ידע' לאקנויי' (לא דלא ידע' לאקנויי' כלל דהא ממכרה ממכר
אלא דלא ידע' דשטר מקנה בעי' לפיכך לא חששה להקנות. ועוד שכיון שיודעת
שסופו להחזירה לה אינה מקנתה לי' הקנאה גמורה אלא בתורת שאילה משאילתו
לו (תוס' ר"ן) שאין בלבה לתת מתנה גמורה ולא גירשה אלא בשלה ואנן בעי'
ונתן (ר"י) ת"ש האשה כותבת גיטה (ומקנתו לבעל) הלכך אי מביאה עדי
מסירה מגורשת. דודאי אקנת' לי' ואם הכתב והעדים חקוקים על הטבלא בענין
שאי' להזדייף אפי' עדי מסירה א"צ (טור). וגי' הרא"ש הרי הוא יוצא מתחת
ידה ואמר' שנתנתו לו והוא חזר ונתנו לה בפני עדי מסירה (טור). וליכא נ"מ
בוה לדינא.

סעי' ח'. בעא רבא מר"ג כתב לה גט על טס של זהב וא"ל התקבלי גיטך
והתקבלי כתובתך מהו א"ל נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה (אע"ג
דלפרעון כתוב' יחייב לה ולא קריג' בי' ונתן דלא יחייב לה מידי (ול"ד לכתבו
על איסורי הנאה דיהיב לה מיהא כל הגט (תוס') והוי גט כפורח באויר משום
דהוי כאומר התקבלי גיטך ומחלי כתובתך (רשב"א)) א"ל התקבלי גיטך והשאר
לכתובתך אי אמר לה אין אי לא אמר והשאר לא דאירא דמגילתא הוא. פי'
אם נתן הטס סתם וא"ל התקבלי גיטך אפי' הגליון שלה אינו ואינו נכנס
בפרעון הכתובה דאירא דמגילתא הוא ובטל לגבי הגט (אבל אם אמר והשאר
לכתובתך מקום הגט בעי' למיתב לה מתנה גמורה משום גירושין ולא לשם
פרעון והשאר לכתובתה) ואם יש בטס יותר מכדי כתוב' שאינה מקבלת יותר
מכדי כתובה ואין בו כדי כתובה משלים לה (רמב"ם) וה"ל כאו' לה התקבלי
התקבלי גיטך ומחלי כתובתך בשיווי הטס.

קת. במה נכתב הגמ ותיקון הכתיבה והקלף.
ובו כ"ג סעיפים:

א אין כותבין את הגמ אלא בדבר שרישומו עומד כגון דיו *וסיקרא וקומס וקנקנתום (פ"י מיני נצעים) וכיוצא בהם אבל אם כתבו בדבר שאינו עומד כגון משקין ומי פירות וכיוצא בהם אינו גמ:

ב בכתבו בדיעבד באבר בשחור בשיחור כשר פ"י אבר עופרת ושחור הוא כלי של צרזל שרושטין צו ושיחור הוא הפחם. ערוך:

הנה י"ל ה' דנאצר כשר היינו חתוכי אבר מעורבים צמים הטור והר"ש אצל אס כתנ נאצר עלמו פסול ויש לחוש לזה ולכתולה נוהגין לכתבו צדיו טובה כמו שכותבין ספרים (סדר גיטין) ואין לשכות ויש מחמירין עוד לומר להסופר יקרא כל אות תולה קודם שיכתובו כמו צספרים (ג"ז ס):

ג גכותבין אותו במי עפצים והוא דשלא יהיה הקלף מעופץ מפני שאין מי עפצים ניכר בו ואם כתב אינו גמ וכן כל כיוצא בו:

ב א ר ה ג ו ל ה

אלשון הרמזים ר"ש פ"ד מהלכות גרושין ומשנה גיטין דף י"ט ע"א צ"ס מצרייתא דר' חיילא ס' וטעמו משום דלחננו. בצרייתא צלשון דיענל. גמיראל דרבי חנינל צס. פ"י רש"י גל"ש צלע"ז. דלוקימתא דגמרא צס שלין מי מילין

פ ס ק י ד י נ י ם

כתב בסה"ת וסמ"ג והג"מ בש' הגאונים שלא יתן לה הגמ עד שיתייבש יפה הכתיבה והחתימה הטיב, פן יהא קרוי כתב שהוא יכול להודיק.

סימן קכה.

סעי' א'. (די"ט משנה) בכל כותבי' בדי' בסם (אורפימנט, וכ"כ בערוך) בסיקרא (צבע אדום שקורי' הוניא"ו) וקנקנתום (חרתא דאושכפי היא אדרומינט, ור"ת פ"י דאדרומינט לאו היינו קנקנתום ומותר ליתנו לתוך הדיו לענין כתיבת ס"ת לכ"ע, וקנקנתום הוא וידרוי"ל בלע"ז ובערוך לעזו וויטר"י אילו וקרקע ירוקה היא כזכוכי' וכשמתקנ' אותו לתת לתוך הדיו או הוא משחרת והיינו שחור חחרתא דקתני בנדה אבל אדרמינט הוא שיחור המוסיף בבריית' דכשר (תוס' ר"ן).

סעי' ב'. תני ר' חייא כתבו באבר (ששף העופרת ושחקו במים ומשחירים המים) בשחור (פחמין) ובשיחור (אדרמינט) כשר. וגבי עדים שאינם יודעי' לחתום אמר שמואל באבר והא כתבו באבר כשר וה"ל כדיו ע"ג סיקרא ל"ק הא באברא (לשמשף בחתימה של אבר על הקלף ומשחירו אינו כתב) והא במיא דאברא (מים ששרה בהן שחיקת אבר). וכן פ"י הר"ן כתב באבר כפירש"י משום דאברא גופא לא כתיבה מיקרי אלא דשימה (הרי"ף ורמב"ם כ' סתם

שלחן

סימן קכה

ערוך

ד' החקק גם על הלוח או על האבן או על פס של מתכת אם חפר יריכו

ב א ר ה ג ז ל ה

על גב מי מילין פיי שלין מי עפנים כיכרין על גבי מי עפנים. הנרייתא סס

פסקי דינים

כתב באבר כשר ולא חילקו משמע דאפי' באבר עצמו כשר דס"ל דרב פליג אדשמואל כפי' הברייתא וק"ל כוותי' ושחור דהיינו פחמי' היינו גמי כשהן מעורבי' במים ולא הן עצמן לפרשי' (טור).

והרמב"ם כ' כתבו באבר כו' אבל אין כותבין לכתחלה (משום דמתני' קתני בכל כותבים לכתחלה וברייתא תני כתבו דיעבד (ר"ן). ואין גר' כן מלשון הרא"ש (טור) והא דתני דיעבד משום דאין דרך לכתוב באלו ותדע דמי עפצא תני גמי דיעבד ואע"ג דלכתחלה כותבי' בהם דהא מיתני' לה ממתניתין בכל כותבי'. והר"ן דייק להיפך מדקא' לאתויי מי עפצא לענין לכתחלה ולא אבר דכלהו בריית' תנא להו ש"מ דיעבד הוא.

סעי' ג'. בכל כותבי' לאתויי דר' חנינא כתבו במי טריא (מי גשמי' ליא פרי כעין עפצים) ובמי עפצא כשר (עפצא גליש בלע"ז) והוא סתם דיו כשמתבשל היטב והכא מרבי' לי' אפי' בלא שום בישול אלא מים שנישורו בו עפצים (ר"ן דלא כתוס'). וה"מ במגלתא דלא עפיץ אבל אם הקלף מעופץ כיון שמראה הקלף שזה למראה הכתב אינו ניכר לפי שאין מי מילין ע"ג מי מילין ואינו גט כלל (רמב"ם). והרמב"ם לא הוכיר טריא משמע דכפי' הב' דרשי' ס"ל וכ"מ דעת הטור. אין כותבין במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים (משנה).

סעי' ד'. תנו רבנן וכתב ולא חקק (על הטבלא בסכין) ודוקא דחק תוכות (של אותיות וצידהן והאותיות בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהן והעץ נשאר כמו שהי' בדפוס האותיות מאליהן) אבל חק יריכות כשר (דכיון דחק ירכותיה של האותיות דהיינו הן ממש שנמצא הכתב שוקע זו היא כתיבה). (שם) א"ל רבינא לרב אשי רושמא (חותם המטבע שהיא אותיות' שקועים וכשמכה בה על הדינר תוכות וסביבות אותיו' החותם דוחקי' את תוכות וסביבות אותיו' הדינר וכנגד שקיעת החותם אין הדינר נדחק ומאליהם האותיות בולטין) מיהרץ חריץ (חורצין ודוחקין כדלעיל וה"ל חק תוכות ופסול בגט אם חקקו בחותם כשקיעה וכתבו ע"ג טס) או כנופי מיכנף (ע"י דחיקת תוכות החותם את תוכות הדינור נמתח הוחב ונכנס לתוך שקיעת החותם ולא ממילא הן אלא ע"י מכת הקורנס הצורה של האותיות נמתכת לתוך שקיעת החותם והרי כתבה בידיהם) א"ל מיהרץ חריץ ופסול. וגבי ציץ תניא שהי' כתבו בולט כדינרי זהב (אע"ג דכתי' בי' מכתב פתוחי כו' משום דחק יריכו' הי' (שהי' הציץ דק כעין טס וצר האותיו' מעבר האי' והוא דוחק

שלחן סימן קכה ערוך

האותיות כשר וזכן אם חקק יריכי האותיות מאחורי הטם עד שבלטו בפני הטם אבל אם חפר תוך האות עד שיראו היריכות גבוהות מכאן ומכאן או שהכה על פני הטם בחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושיין דינר זהב אינו גמ:

הנה י"א דלכתחילה יש להחמיר שלא לכתוב נקולמוס של צרזל שלא לגל לדידי חקיקה (סדר גיטין) וע"ל סי' זה סעיף כ"ג ולא מקרי חק תוכות אלא כשכל האות נעשה כך אצל אס לריך עדיין לתקן שיהיה אות כשר (ת"ה סי' רכ"ח):

ה' והקורע על העור תבנית כתב כשר אבל הרושם על העור תבנית כתב פסול חו"א בהפך מ"ש מי שמכשיר בשניהם:

ו' ינהגו להחמיר שיהיו האותיות מוקפות גויל ואם יש בו אותיות דבוקות יגרור ביניהם להפרידם:

הנה וי"א דאין להפריד האותיות אס נוגעין (כן הוא בסדר גיטין) וכן נוהגין ויש מקילין נשעת הדחק (תשנ"ח הר"ש) לתקן קודם שיחתמו העדים (מהר"א פלדויה) כשהנעל מזה לתקן צ"י לדעת הר"ש:

ב א ר ה ג ו ל ה

דף נ ע"א וכלוקימת' דעול' אס. ומאוקימת' דגמרא אס ע"ג. זה"ה אס פ"ד והר"ן נפ"ג דגיטין נשם הירושלמי. אשם ושם נשם התוספתא. סהרמב"ם אס נפ"ד וכ"כ הטור נשמו. יטור וכ"כ אצ"ו הר"ש ופי' אע"ג שאין לריך שיהיו האותיות מוקפות גויל כמ"ש התוספות נגיטין דף כ' ע"ג נד"ה לא לריכה

פ ס ק י ד י נ י ב

ירכותיה מאחורי הטם עד שהן בולטות בעבר השני מפני הטם) וכה"ג נמי בגט כשר דכל שחק יריכות אפי' בולטות בכה"ג הוי כתב כמ"ש כתובה בעט ברזל כלומר שחפרו (רמב"ם).

סעי' ה'. בירו' הקורע על העור כתבנית כתב כשר הרושם על העור כתבנית כתב פסול ובתוספ' תנא בהיפוך שהרושם כשר והקורע פסול. והרמב"ם הכשיר בשניהם (וצ"ע, וע"ק שלענין שבת כ' שהקורע חייב והרושם פטור שאינו כתב ואולי משום דס"ל על דבר שאינו מתקיים כעלה של זית נמי כשר כדלעיל משא"כ לענין שבת, וצ"ע (מ"מ).

סעי' ו'. כ' התוס' גבי הא דאמרי' ל"צ דמעורה (אותיות ארוכי' המגיע' משטה לשטה והוי ס' א' עס"י קמ"ג) מכאן דקדק הרמב"ם דא"צ בגט שיהיו כל אותיות מוקפות גויל מד' רוחות כדבעי' בס"ת, דהא מעורה כשר.

ב א ר ה ג ו ל ה

דמעורה וכו' זכתה ה"ה שזה דעת הרמנ"ס והרמנ"ן שהיא כן דעת רוב הפוסקים ועיקר זכתה הנ"י לזל ס' התרומה וסמ"ג והנמשכים אחריהם ס"ל דמ"ש התוס' לזכא קפידא היינו היכל דניתן כבר ונמלאו דנוקות ולא ידעתי מנין להם וע"כ המנהג עיקר כמ"ש הרמ"א נהג' וכתב עוד לדעת הרא"ש שלא יגרר אלף מי שגו'

פ ס ק י ד י נ י ם

ור"י אומר דאין זו ראי' דמעורה היינו רגל ד' של שטה עליונה בתוך ט' של שטה שתחתיה וכן גגו של ל' בתוך ה' וח' של שטה עליונה ואחרי' אומ' שזה קרוב יותר לפסול הגט מפני שמבטל צורת האות (ר"ן) ומיהו או' ר"י דאי"צ ראי' להכשיר דדוקא בס"ת ותפילין דכתי' בהו וכתבתם כתיבה תמה ולא ילפינן כתיבה כתיבה מהתם דאי"כ ספר ודיו גבעי אלא האי ספר לספירת דברים הוא דאתא אי"כ בגט אין כתיבה קפיד' (תוס'). וכ"ד הרמב"ם ורמב"ן שכיון שהותר בגט בכל לשון ועל עלה של זית ושלא בדיו לא בעי מוקף גויל אלא כשתינוק דלא חכים כו' קורא אותו אפי' היא נוגעת כשרה וכן עיקר (מ"מ ר"ן רשב"א). ומשמע דאפי' לכתחלה ליכא קפידה, אבל דעת סה"ת וסמ"ג וסמ"ק דלכתחלה בעי' שיהיו מוקפים גויל ולא משום דנק' ספר אלא לפי שאינו נקרא יפה כשהאותיות נוגעות זו בזו. וכ"ד הרא"ש בתשו' שכ' דבוקות האותיות פוסלי' בארצינו וכן בצרפת אבל במקום עיגון ואין שיירות מצויות להביא אחר לא הייתי פוסל, עכ"ל וכ"ה במרדכי. וצ"ל דס"ל מ"ש התוס' ליכא קפידא בדיעבד קאמרי אם ניתן ולא משמע הכי. וכ' הרא"ש מיהו נהגו להקיף האותיות גויל (טור). כ' הרא"ש אם יש בו אותיו' דבוקות יוכל לגרר הדיו שביניהם ולהבדילם ע"כ. וכ"כ בסה"ת ומרדכי דהא אפי' בתפילין מועיל תיקון בתיבות ול"ד לחק תוכות. והא דלא מצא הרא"ש היתר לעיל בתשו' בגט שנדבקו האותיו' ע"י גרירה י"ל נהי דלא הוי חק תוכות מ"מ בלא מצו' הבעל א"א לגרר דהיינו הסופר שצוהו הבעל ולא אחר, ואע"ג דגרירה זו אינה כתיבה לענין תפילין דאי"כ היו פסולין מטעם כתבן למפרע, מהאי טעמא סגי לאכשורי היכא דלא אפשר כגון שא"א להביא אחר ובמקום עיגון כמ"ש הרא"ש, אבל היכא דאפשר צריך שיברר הסופר במצות הבעל ולא אחר כיון שע"י גרירה זו חשיב להיות גט כשר לינתן לכתחלה. כ' המרדכי בריש גיטין ריב"א ה' מצריך שיכתב בגט האותיו' בזיוגן שעטנ"ז ג"ץ כמו בס"ת ממש וראיתו כיון שלא יתחייב עליהם בשבת אם יכתבם בלא זיון כדאי' ס' הבונה גבי הא דבעי זיוגני כו', אי"כ לא נק' אות בלא תגין כו'. וסה"ת דחה ראיתו דמיירי בס"ת כו' אבל בלא תגין נקרא אות לענין חיוב חטאת בשבת כדקא' נטלו לגגו של ח"ת. ועשאו ב' זיוגין חייב משום כותב ב' אותיו' אע"ג דלא זייגם (כי התגין לדרשא אתו) ואדרבא יש למנעם מלזייגם כיון שאין רגילים לעשות תגין בגט יוציא לעז על גיטין הראשונ' ועוד שהסופר' שאינן רגילי' יעשו כו' מקלות ויקלקלו האותיו' שלא יהיו נקראי' כלל, ע"כ טוב למנעם ולעשות כמנהג ע"כ. וכ"כ בה"מ וסמ"ג.

שלחן סימן קכה ערוך

ז כאם יש מי שרוצה לויין האותיות מוחין בידו:

ח לאם נפלה טפת דיו (בתוך האות) (טור) ואינה ניכרת אינו יכול להעביר הדיו ולתקן האות דהוה ליה חק תוכות ויש מחמירין לפי האות ניכר (מהרי"ק) שורש ל"ח וכן נוהגין:

ט מאם רוצה לעשות מ"ם פתוחה ונמשכה ידו ונסתמה אינו יכול לגרור הדבקות דהוה ליה חק תוכות *ועיין נל"ח סי' ל"ג:

ב א ר ה ג ו ל ה

הנעל לכתנו היכל דאפשר. בטור נשם ספר התרומה וכ"כ ש"פ. לשם וכ"כ הרמ"ש נפ"ג דניטין. משם נשם סה"ת. * ע"ש סעי' י"ז וסעיף י"ח הי"ח

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ח'. כ' הרא"ש (שם) אם נפלה טפת דיו לתוך האות ואין האות נכרת כגון בתוך חלל אות בי"ת ונעשה פ"א או בחלל אות אחרת שאין עתה שמה עלי' (סה"ת הג"א) אינו יכול להעביר הדיו ולתקן האות דה"ל חק תוכות עכ"ל. כיון שנעשה האות ע"י מחיקת תוכה או פעמי' כשרוצה לעשות מ"ם פתוחה נדבק עוקצה השמאלי על משך התחתון ועשאו סתום אינו יכול לגרר הדבקות ולפותחה דהוה חק תוכות. וגם לא יועיל כלום מה שיעביר עלי' קולמוס לאחר שתיקנ' וחק תוכות (סה"ת הג"א). וכ"מ בהג"מ שאינו מועיל שום תיקון וצריך גט אחר (ד"מ).

מ"הו משמע מלשונם דכל שלא נשתנית צורת האות ע"י הטפת דיו שנפל בה יכול לגוררה דלא מיקרי חק תוכות מאחר שהאות היתה ניכרת. ומהרי"ק כ' דאפילו הכא אין לתקן דכ"מ מל' הר"פ ואם הא' וקוף נוגעי' רגליהם לנגם יכול להפרידם דאפי' בתפילין שרי. ע' באר"ח.

כתב תה"ד סי' רכ"ח כל חק תוכות דפסלי הגאונים ע"י מחיקה וגרירה היינו כשע"י המחיקה לבדה ניתקן האות מקלקלו. אבל היכא שעדין צריך לכתוב ולהוסיף על המחיקה לישווי' אות בכה"ג לא נפסל משום חק תוכות. ומ"ש סמ"ג דקודם שנגררה האות ונפלה עלי' טפת דיו מקרי טפי חק תוכות משנפלה אחר שנגרה האות אע"ג דצריך הוא להוסיף על הגרירה י"ל דמיירי ברגל תי"ו או א' שכשמוחק מן הכי"ס בכל צדיי' עד שנעשה הרגל כתקונד הרי נגמר האות ע"י מחיקה וגרירה לבדה עכ"ד. וכ"מ בסמ"ק שכ' אם עשה מד' ה' וכיוצא בו אין למחוק לקוצו של הא' לתקנה לאות ד' ע"כ. משמע דוקא כה"ג שא"צ תיקן אחר זולת המחיקה. וז"ל הכלבו אמנם מיוחד וי"ו וכיוצא בהן לעשות מטפה שנפלה אות שלימה אין בכך כלום דחק יריכות הוא ע"כ. ור"ל דמהטפה שנפלה הוסיף עלי' לעשות יר"ד או משך אות' לעשותו וי"ו אע"פ

שלחן

סימן קכה

ערוך

י נהגין גלשרטמו סויש ליוהר מלשרטמו באבר מפני שהוא צובע והוי ככתב על כתב:

יא ענוהגין לעשותו שנים עשר שימין:

יב פנוהגין לעשות שיטה י"ג וחולקים אותה לשתיים שבה חותמים העדים זה תחת זה:

הנה ומשרטטין אותו צ' שורות קטנות ג"כ וישרטט הכל קודם שיתחיל לכתוב הגט גם ישרטט מן הלדין ויהיו שורות הגט שוות לא אחת ארוכה ואחת קצרה ואם לא שרטט כלל כשר והיה צלם הוסיף או פחת מ"צ שיטין (כ"ז גם בסדר גיטין גם נמרדכי ריש גיטין) י"א דאין להכשירן כי אם נמקום עיגון שגל מלרץ החוקה דאין שיירות מלויות ונ"ל דהיה לענין שרטוט ולריך לשרטט מנחון שלא נמקום הכתב (נצ"י נשם הקונט' ונסדר גיטין) ויכתוב ללד הנשר ולא צלד שער ואם כתב

ב א ר ה ג ו ל ה

יתקן וגם תיקון שר אלותיות ועיין לקמן נסעיף ט"ז נהג'. נשם צ"י רנ האוי וכ"כ ש"פ. סמרדכי צדיני ס"ת וכ"כ הכל נג. עטור נשם ר"ת כמנין גט. פכתוב נקונטרסים. צוכ"כ הנית יוסף נשם הרש"ל נתשונה מונה ששנינו

פ פ ק י ד י נ י ם

שתחלת האות ע"י הטפה, כיון שגם הכתב סייע בעשי' האות מקרי חק יריכות והיינו כמ"ש תה"ד.

סעי' י'. כי הרשב"א בתשו' דשרטוט בגט אינו צריך שהרי שנינו כתבתי על יד של עבד לכתחלה בלא שרטוט, ולא הצריכו שרטוט בכ"מ אלא משום כתיבה תמה ובגט א"צ כתיבה תמה, עכ"ל. ובסה"ת כי דצריך שרטוט (ערש"י מנחות ל"ב דמדאורייתא צריך שרטוט ובתוס' שם). וכי רב האי לפי שנקרא ספר עושין אותו כעין ספר אע"ג דלספירת דברים הוא דאתא. וישרטט גם מן הצדדי' ולשון שרטוט הוא גומא וחריץ שיהא ניכר וקיים כגון בברזל, אבל לא סגי בשרטוט שיהא נראה לכתוב בשוה אעפ"י שיומחק מיד כגון עופרת, מיהו בה"ג פוסל בגט חליצה בשרטוט דדיותא וכן בצבע אחר משום כתב ע"ג כתב, א"כ ה"ה עופרת וכיוצא בו שהרשטוט ע"י צבע (מרדכי). ולהריף והרא"ש דבאברתא כשר לכתובת הגט אם שרטוט באבר לאו כלום הוא כמו דיותא לבה"ג אבל להרא"ש ורש"י כשר ע' לעיל. ואע"ג דשרטוט הגט מבחוץ הוא כמ"ש בקונדרים פ"ה לא ישרטטו באבר ודיותא לפי שיראה מבפנים צבע האבר, אבל בברזל ובקנה אין נראה כשמשרטטי' מבחוץ.

סעי' י"א וי"ב. כי הרשב"א בתשו' ראיתי הכל נהגין ליכתב י"ב שיטי' בגט ותול' הדבר בגי' של גט, ובאמת אין לזה זכר כלל ב"ב התלמודי', אדרבה

שלחן סימן קכה ערוך

נמקום שער יש פוסלין אותו (מהרי"ל) ולי"ג דנמקום עיגון אין להחמיר וכשהסופר כותב לכתחילה יזהר שלא יגע נשרטוט שנזדדין ופוגעין לכתחילה להניח גליון מן הזדדין כחיי אצבע ולמעלה כאלצע (סדר גיטין) ולמטה כדי תפיסת יד ויותר (מהרי"ל ד"ע):

י"ג קנותגין לעשותו שיהיה ארכו (עם הגליון של מטה) (נ"י נשם הקונטרס) יתר על רחבו:

י"ד רנוהגין שלא יהיו האותיות עוברות מהשיטין בימין ובשמאל: הגה ולא כתב חוץ לשיטין י"ח דלפילו אות אחת שיאל לחוץ פסול (נ"י נשם הגהות מ"י) ונמקום עיגון ושעת הדחק יש להקל (סגרת הר"ב):

ב א ר ה ג ו ל ה

וכותבין על עלה של זית וסתמא דוולתא שאינו נכיל י"ב שיטין. קטור וכ"כ נסה"ת וסמ"ג ומפרש טעמו שיהי' כדין ספר ולרכו קרוי מתחלת הגט עד סופו לזד העדים. רשם נשם סה"ת וכ"כ הסמ"ג וכלנו שכן נוולא נטופס גט שתקנו הגאונים

פ ס ק י ד י נ י ם

שנינו כותבי' על עלה של זית דמסתמא אינו מכיל י"ב שיטין, ומ"מ טוב לחוש למה שהעולם נוהגי', ע"כ. ובתוס' ורא"ש בריש גיטין נתנו טעם למנהג ב' רב סעדי' ורב האי גאון משום דכתי' ספר כריתות ובעי' שורות כשיעור גליון שמפסיק בין ספר לספר בתורה בד' ספרים הראשוני' שיניח ד' שיטין בין זה לזה, והפסק משנה תורה לא חשיב. מיהו חסר או יתיר בשיטין לא פסלי' לי', עכ"ד. וכ"כ בתשו' הרשב"ץ אם כתב הגט בלא שרטוט או בפחות מ"ב שיטין תתגרש בו. אבל בתשו' כ' הרא"ש גט שאינו משרוטט ב"ב שיטין פוסלי' בארצינו ואין להכשירו אלא במקום עיגון כשבא מארץ רחוקה כו'. וכ' הרא"ש ורשב"א דאותן י"ב שורות לבד שורה של חתימת העדי'. וכ' בקונדריס שאתה שיטה הי"ג מחלק אותה לב' שטות קצרות אשר בה יחתמו העדי' זה תחת זה. דכל מה שאנו יכולי' לקרב העדי' אצל הגט אנו עושי'.

סעי' י"ג. כ' הטור צריך שיחתוך הקלף ארכו יתר על רחבו וארכו מיקרי דרך קריאתו מתחלת הגט עד סופו. ע"כ. משמע עם הגליון שתחת העדי', וכ"כ הקונדריס ב' דאמגילה קאי שתהי' ארכה יתר על רחבה, ובסמ"ק משמע אכתב לחוד. וכ' בסמ"ג שנהגו שלא להקפיד בכך דהא לא נקרא ספר (עב"י).

סעי' י"ד. כ' בסה"ת וסמ"ג לא יהו האותיות עוברות מהשיטין בימין ובשמאל לתוך הגליון (כן הוא בטופס גט שתקנו הגאונים הקדמונים) ומשמע דאפי' לכתחלה אין להקפיד אלא שלא יכתוב תיבה שלימה חוץ לשטה. אבל בסמ"ק ב' הר"פ דאפי' אות א' נהגו להקפיד ולפסול אפי' דייעבד (תג"מ פ"ד). ונראה

שלחן סימן קכה ערוך

מז שלא יהא בו שום טשטוש ולא יכתבו על המחק: הגה אם נא זכונ ומשך הדיו לא ימחק (בסדר גיטין ולא יכתוב על שום נקב שאין הדיו עובר עליו) (סג):

מז תלא יהא הכתב מעוקם ולא מבולבל שמא תדמה אות לאות ונמצא הענין משתנה:

הגה רגלי ה"א וקוף שנוגעין יש לפסול אפי' נדיענד (ת"ה סי' רל"ו ונפסקיו סי' מ"ה) מיהו אם תינוק יכול לקרותו יש מכשירין נמקום עיגון (מהרי"ק שורש ע"א) ולכתחלה אסור להפריד בסכין אלא יכתוב גט אחר (שם שורש ל"ח) וזוקא שלא נמקום עיגון אבל נמקום הדחק שיג לחוש לעיגון יתקן כסדרת הרב (וע' בל"ח סי' ל"ג כינז יתקן וע' סי' קנ"ד סעיף מ"ה) ואם לריד לתקן אותיות כגון שלא נוגעין נמקום שראוי ליגע או שהיו קלרים ולריד להאריכו יתקן קודם שיכתוב כדת משה וישראל (בהגהות סדר גיטין נקבלה משם מהרי"ו כן מ"כ בשם מהר"ם מלור עיכ"ס) או לכל הפחות קודם התמימה (תשרי מהר"ם פאלואה) ולריד ליזהר שיגע כל מה שראוי ליגע ואלא יגע מה שראוי שלא ליגע כס"ח ותפילין ומזוזות (בסדר גיטין וכן משמע בהגהות מרדכי דגיטין) ואם אינו נוגע מה שראוי ליגע כגון באחורי הד"ק וי"ד שאלף וכיוצא בזה י"א דאפי' תנוק דלא חכים ולא טפש קורא אותו פסול אפי' נדיענד (בת"ה ונפסקיו סי' מ"ג) וי"א דנמקום עיגון יש להכשיר כה"ג ואם הוא בטופס הגט אפי' בלא עיגון יש להקל (ב"י) כתב למד אלף של ישראל ביד י"א דכשר אם הוא בטופס (תשרי הרא"ש) ונמקום עיגון יש להקל היה קונו של יוד שעל האלף נוגע גם מלפניו כזה כשר (מ"כ בשם מהר"י מרפורק) נתפשטו האותיות מכת לתות הדיו שקורין גיפלאסין עד שראין כדנזקין ומ"מ נראה שאין האותיות נוגעין כשר (מ"כ בשם מהר"י זרי"ן):

ב א ר ה ג ו ל ה

הקדמונים. ששם ושם וכ"כ הסמ"ק. תשם בשם הרמז"ס פ"ד מה"ג מעונדה לקמיה דר' זירא איתי יוקא וכו' ונהות דף כ"ט ע"ג וכתבו התוספות נגיטין סוף דף פ"ה שכן עשה מעש' רבינו אליהו בנט שלא היה ניכר היטב צין הוי"ו ליו"ד.

פ ס ק י ד י נ י ם

שזו חומרא ובטופס ודאי כשר ובתורף פסלי' אי מה שהוא חוץ ממשמעות מה שהוא תוך הגט אא"כ במחק וקיומו למטה (הרשב"ץ).

סעי' ט"ו. לא יהא בו שום טשטוש ולא יכתבו על המחק (סה"ת סמ"ג וסמ"ק).

סעי' ט"ז. (הרמב"ם פ"ד ה"ט) כל לשון שיכתוב הסופר יחזר שלא יהי' משמעון ב' ענינים עד שנמצא הקורא אומר שמא לכך וכך נתכוין שאין משמעו לשון גירושין או שמא לענין זה נתכוין כו' אלא יהא הדברי' שאין בהן ספק באותו הלשון אלא משמעון ענין א' ששלח וגירש פלוני את פלוני. וכבר נהגו

שלחן

סימן קכה

ערוך

י' אהיה בו משמעות שני ענינים או שהיה בכתבו עיקום או בלכול
או שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר הרי זה פסול :

יח צריך שיהא הגט נקרא במקום נתינתו לתינוק דלא מחכים ולא
מיפיש דויש מי שאומר שאף במקום כתיבתו צריך שיהיה נקרא כן :
הגה וז"ל לכסות מן הזדדין של האות שיג צו ספק אלל מראין לו כך ולא יוכל
לקרואו כשר (מ"כ נתקון ישן) ונהגין לערות השיטות דהיינו שימאוך י' או
י' שנשיטה עליופה עד שיטה שלמטה ממנה או ראש למיך שנחתונה לשורה שלמעלה
ממנה ולא לא עירה י"א שהוא פסול וליג דנמקום עיגון אין להחמיר ויזהר שלא
ימאוך ראש אות שלמטה לתוך חלל אות שלמעלה או להיפך (הר"ן פ"ג דגיטין
נשי"א) ולא עשה כך ונשתנה נרתי האות כגון שמשך ראש למיך לחלל ד' שאז נראה
כה"ל פסול (סגרת הרב דוקא נכי האי גוונא וכן משמע נהנהות סמ"ק) :

ב א ר ה ג ו ל ה

אגס זו סס וכתב הרב המגיד דכיון שאמרו חז"ל שלא לעשות כן ווכל המשנה פסול
ולא תנשא צו ולא נשאת לא תלא. בשם זיינתיו לעיל נסעי' ט"ז. גוכן מוכח
מתשנת הרמב"ן סימן קמ"ח. דנ"י לדעת תשנת הרא"ש שהגיה הטור.

פ פ ק י ד י נ י ם

כל ישראל לכתוב הגט בלשון ארמי כו'. וכן צריך שיהי' אותו הכתב מבואר
היטב עד שידעו הקטני' לקרותו שמכירים אותו כתב שאינם לא נבונים ולא
סכלא' (כדאמרי' פ' הקומץ בינוקא דלא חכים) בקטני' אלא בינוני'. ולא יהי'
הכתב מעוקם ולא מבולבל שמא תדמה האות לאות ונמצא הענין משתנה (שם).
סעי' י"ז. הי' בו משמעות שני עניני' או שהי' בכתבו עקום או בלכול עד
שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר הואיל ונקרא לענין אחר אעפ"י שיש
בו משמעות גירושין והענין גירושין הי' פסול (טור ב' הרמב"ם וג"י שלנו
הואיל ונקרא לענין גירושין הי' פסול ר"ל ולא בטל). אבל אם מחמת העיקום
אין בו משמעות גירושין כלל אינו גט אף ס' גט. וע' בסי' שאח"ז בדין האריך
הוי"ן או שלא כ' היוד"ן דפוסל הרמב"ם מה"ט (מ"מ).

סעי' י"ח. (תשובת הרא"ש) גט הבא מארץ מרחק ויש בו אותיות שמשנתנה
ממדינה למדינה כמו שכותבי' גו"ן זקופה כמקצר כמו זיי"ן וכן רי"ש
כותבים גג שלה קצר עד שנראה כמו יו"ד. צריך שיהא נקרא כתב הגט במקום
כתיבתו לינוקא דלא חכים ולא טפש ואם לאו אין כאן גט כלל (טור). וצ"ע
דבהדי' משמע בפ' השולח גבי בראשונה הי' משנה שמו א' שהעיקר הוא מקום
הגירושין וכמ"ש בתשו' הרמב"ן על גט הבא ממד"ה שהי' בו רי"ש קטנה
כמו וי"ן אעפ"י שאם גרשה במקום שנכתב שם הגט מגורשת ששם הוא נקרא
ברי"ש אבל גירשה במקום שנקרא בשנוי פסול דבתר מקום נתינתו אזליגן
כדמוכח שם. ע"כ. ומתשו' הרא"ש משמע דאם הי' נקרא יפה לבני מקום הכתיבה

שלחן

סימן קכה

ערוך

י"ג הגט שמחק בו אות או תיבה או שתלה בין השימין אם מטופס הגט ה"ז כשר ואם מן התורף אינו גמ* ואם חזר ופירש בסוף הגט שאות פלונית תלויה או על המחק אפילו מתורף הגט כשר כשאר שטרות וזקקים יכתבנו קודם כדת משה וישראל וזעכשו נהגו להחמיר שלא לקיים מחק הגט :

ב א ר ה ג ו ל ה

הטור נ"ס הרמז"ס נפ"ד וכת' ה"ה שזה מנוול נחוספתא וזירושלמי ז"ס. (פ"י ופסול מדלורייתא וכ"כ התו' גיטין דף ס"ד ע"ג. וז"כ רצ"י ירוחם נח"צ נח"ס דהוא נמוקס שריר וקיים וכ"כ רב גאון והרש"א. ז"ס נחוס')

פסקי דינים

אעפ"י שלבני מקום הנתינה אינו נקרא כשר, והא ליתא. וצ"ל דט"ס הוא וצ"ל נתינתו. והכי מוכח מסיום תשובתו שכ' שהרי מי שיש לו שני שמות א' ביהוד' וא' בגליל צריך לגרש בשניהם כ"ש מי שאין לו אלא שם א' ולא נכתב יפה שיוכלו לקרותו במקום נתינתו דאין כאן גט כלל דהא לא ידעו בני העיר שנתגרשה כלל כיון שאינן יודעי' לקרותו וגם כל טופס הגט צריך שיהי' נקרא לאנשי העיר, עכ"ל. מיהו מדפתח בכתבתו וסיים בנתינתו אפשר דתרוייהו בעי.

סעי' י"ט. (רמב"ם פ"ל) גט שמחק בו אות או תיבה או שתלה בין השיטין אם מטופס הגט ה"ז כשר ואם מן התורף אינו גט ואם חזר ופירש בסוף הגט שאות פלוני תלוי' או על המחק אפי' מהתורף הגט כשר, ע"כ. וזה מבואר ביר' ובתוס' גט שיש בו מחק או תלוי' מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם התזירו מלמטה אפי' מגופו כשר, ע"כ מיהו נהגו שלא לקיים שום מחק בגט להחמיר (מ"מ). וכ"כ התוס' כ' גבי המגרש אשתו חוץ מפלוני (פ"ד ע"ב) כתבו בתוכו חזר ומחקו פסול, משמע דוקא חוץ דלא הוי כריתות נהגו להחמיר ע"כ, וכ"כ הר"ן שם. אלא שרבי סעדי' כ' מחק בשמו ושמה פסול אפי' הוא מקיים, ושאר מחקי' אם נתקיים כשר בדיעבד ולא לכתחלה. אבל בה"ע מכשיר לכתחלה אפי' בשמו ושמה ע"י קיום כדמוכח בתוספתא. עכ"ד. וז"ל העיטור ב' ר"ג גאון אי איכא בגט זכירות זמן ב' פעמי' או טעות ונקד א' מהם או שעבר עליו הקולמוס ונמחק וכן אם טעה באותי' אין לחוש בכך אלא במקומות ידועי' כגון שם האשה רחל וכתב רחל ושרה ונקד על שרה וכן תנאי שכתב ונקד עליו בכה"ג הישיגן שיבא הבעל ויערער, מיהו כל שכתב קיומו לבסוף לאו כל כמיני', וזקקים יהי' קודם כדת משה וישראל. עכ"ד. ובתשו' פסל הרשב"א גט שהי' כתוב בו יצחק בן אברהם תיבת אברהם הי' על המחק ולא קיימו דמכלל שמו הוא וכאילו כל שמו על המחק בלא קיום. והרא"ש בתשו' מכשיר המחקים שנתקיימו קודם כדת משה וכן התלוי'.

שליח סימן קכה ערוך

כ הגט שנמצא קרוע שתי וערב שהוא קרע של בית דין ה"ז גם במל כשאר שמרות אבל אם נתקרע ואינו קרע של ב"ד כשר נמוק או שהרקיב או שנעשה ככברה כשר נמחק או שנמשמש *ובכואה שלו קיים' אם יכול לקרות כשר ואם לאו אינו גם :

כא כבד"א כשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעידי חתימה ואין שם עידי מסירה אבל אם יש עדים שנמסר לה הגט בפניהם והיה כשר ה"ז כשר אע"פ שהיה תורף הגט על המחק או בין השיטין או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן לה בפניהם יויש מי שפוסל בקרוע שתי וערב (והיה כשנטשטש עד שאינן יכולין לקרות) (כ"כ בהמ"ו) :

ב א ר ה ג ו ל ה

וכ"כ היה שם והר"ן. השם נרמז"ס וכתב היה שהוא מתוספתא נסוף הנוסכתא. (פ"י רש"מיו. ששם ושם וכתב היה נשום נגיטין לא נעינן כתב שאינו יכול להזדייק כל שיש עדי מסיר' וכר"ל ומה שזכר' נהתוספתא לקיים נמחקים הוא כשאינן עדי מסירה לפנינו. יהיה שם נשם הרש"ל. בשם ולכלי עלמי' משום ללאו כתב הוא ואין האשה מתגרשת ללא נכתב וזה מנולר דדברי רבינו וכי'.

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' כ'. (רמב"ם שם) וכן גט שנמצא קרוע שתי וערב שהוא קרע של ב"ד ה"ז גט בטל כשאר השטרות. אבל אם נקרע ואינו קרע של ב"ד כשר (תוספתא נקרע קרע של ב"ד פסול). והראב"ד השיגו אם גט מקיים הוא למה יפסול מהיותה מגורשת שלא אמרו בתוס' פסול אלא שלא תגבה בו כתובתה ואו' שכבר גבתה וקרעוהו ב"ד, ע"כ. ובאמת גם הרמב"ם יודה בזה כשיש הנפק וקיום יש הוכחה ששלם בא ליד האשה שאלי"כ לא היו מקיימים אותו ב"ד. ובדאי שהאשה מקיימתו ולא הבעל כדאמרי' מלוה הוא דמקיים ולא לזה (רשב"א). אבל הרמב"ם מיירי בלא קיום וכ"כ בתוספתא דבפסול הגט והכשרו מיירי, וכ"ה ביר' (מ"מ ר"ן) (שם) נימוך או שהרקיב או שנעשה ככברה כשר נמחק או נמשמש ובבוא' שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו אינו גט (תוס').

סעי' כ"א. בד"א שהי' הגט יוצא מתחת ידה בעידי חתימה ואין שם עדי מסירה אבל אם יש שם עדים שנמסר לה הגט בפניהם והי' כשר ה"ז כשר אעפ"י שהי' תורף הגט על המחק או בין השיטין או שהי' קרוע שרע כשנתן לה בפניהם. וכ"כ המ"מ הר"ן שטעמו הוא לפי דקיל כר"א דעדי מסירה כרתי ולפיכך אפי' על הנייר המחוק ועל הדיפתרא כשר אי"כ כל המחקים שהזכיר' התוספתא שפסולים בלא קיום על כרחי' בשאין עדי מסירה לפנינו מיירי מיהו בקרע ב"ד חולק הרשב"א דלא מהני עדי מסירה כיון שקרעו כחרס הוא ופסול לגרש בו ע"כ. ואינו מוכרת. וביר' משמע כהרמב"ם שהקשו על מתני'

שלחן

סימן קכה

ערוך

כב ליש מי שכתב שיש להקפיד מלכתוב הגמ בקולמוס של כנף אלא בשל קנה (וע"ל סי' זה סי' ד):

כג אם רקם או ארג או עשה כמעשה מחט אותיות הגמ מי"א דלאו כתב הוא:

ב א ר ה ג ו ל ה

למרדכי נפ"ק דניטין זנה"ה נשם ר"ש משכן וכתב הנ"י ומ"מ לא משמע לי דליפסל זכאי וכו' ועיין בדברי הרמז"ס פ"ד שנכתב חקק הגט וכו' שזה כתב הוא והרי הוא אומר כתיבה נעט נרזל כלומר שהוא חפרו וכו' נראה מדבריו שאפילו לכתחלה מותר שהרי הוא כתב האמור נניח"ס וזכרתי שנשנת ש"י נהיות הרב החסיד רבי יאקונקי ז"ל נק"ק ווילנא לזה לכתוב בקולמוס של קנה ולא עלתה לו ולא ראיתי נוהגין למנוע מלכתוב בקולמוס של כנף. מכן פ"י בערוך זכ"כ רבי ירוחם נח"צ והעיטור נמאמר ז' נשם ר"ח שזהו פ"י מ"ש נזרייתא אנל לא נכתב שעל נזה וכו' ניטין דף כ' ע"א.

פ ס ק י ד י נ י ם

דעלה של זית ולא כמקורע הוא כו' אבל הא ודאי בנטשטש ואינו יכול לקרות אם נמסר אח"כ בעדי מסירה אינו כלום דהא לאו כתב הוא ואין האשה מתגרשת אלא בכתב וכ"מ לשון הרמב"ם שכ' והי' כשר וזה אינו כשר (מ"מ).

סעי' כ"ב. (מרדכי בשם ר"ש משאנ"ץ) אין כותבין בקולמוס של קלף שמפרש מסרגלי' בקנה לאפוקי קולמוס של נוצה. ובדיעבד ודאי לא מיפסל דלא גרע מחקיקה דמכשרי'.

סעי' כ"ג. (ד"כ ע"א) וכתב ולא חקק ורמינהו עבד שיצא בכתב שע"ג טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שע"ג כפה ואנדוכתרי. פ"י הערוך כפה הוא כובע של צמר ארוגה בארגת' ואנדוכתרי הוא שרקם אותי' הגט בבגד או עשה מעשה מחט אינו כתב וכן פ"י בה"ע ס' ר"ח. דאותן הוצים שצובעים אותם ומציירי' בהם כתב באותיות כדרך שעושי' במחצלאות וכגון זה שנכתב ברגמה או במעשה מחט אינו גט. ע"כ. ורש"י פ"י אנדוכתרי תכשיט ורוקמי' עליו צורות במחט ואם רקם עליהם אותיו' הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד וב' ראשיו תחובין. עכ"ל. משמע שאם הוא קבוע כגון שהוא ארוגות או מרוקם כמו שרוקמי' הנשים בשפוד כתב מיקרי וכשר. וצ"ע דלא משמע הכי בפ"י הערוך ובעה"ע.

שלחן סימן קכו ערוך

קכו. נוסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו. וכו' נ' סעיפים:

א אכותבין הגט בכל כתב ובכל לשון בין שהוא כתב הכותים בין שהוא כתב ישראל כגון פרובינצאל וכיוצא בו גאבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחד ומקצתו בלשון אחר פסול:

הנה ויש מכשירין (הראש"ד) וכו' דאפי' למאן דפוסל מודה דמקצתו לשון הקדש ומקצתו לשון ארמי כשר דשניהם נתנו נסיוני והוי קרוניס נלשון וכלשון אחד דמי ולכן נוהגין עכשיו לכתוב נגט מקצת מלות לשון הקדש ורובו לשון ארמית אי נמי ממחר דרובו לשון ארמית ואין בו רק מלות לשון הקדש אין זה מקצתו נל"ל אי

ב א ר ה ג ו ל ה

אוממשה גט שכתבו עברית ועדיו יונית ניטין דף פז ע"ג ומזולר שס דף י"ט ע"ג דנכל כתב ולשון כותבין. בזית יוסף והוא כתב שזדו הדיוטות מלנן כיון שנהגו לכתוב בו כתבים ושטרות. גהרמנים נפ"ד מה"ג מהתוספתא וכמ"ש ה"ה

פ ס ק י ד י נ י ם

סימן קכו.

סעי' א'. (דפ"ז משנה) גט שכתבו עברית ועדיו יונית ויעדיו עברית כשר. ויונית לאו דוקא דה"ה לכל הלשונות וכדאמרי' (די"ט). האי שטרא פרסאי דחתימי עלי' סהדי ישראל מגבי' ב' כו' מאי קמ"ל דכל לשון כשר תנינא גט כו'. ותניא בתוספתא גט שכתבו בה' לשונות כשר, ואעפ"י שיש גורסין פסול אבל בא' מהלשונות ודאי כשר, דכל כתב וכל לשון כשר בגיטין אפי' לכתחלה לכן כתיבת אשורי' כשר (תשו' הרשב"א). ונהגו בכל המקומות לכתוב בלשון ארמי ובכתב אשורי', וגט שלא נכתב בכתיבת אשורי' מרובע' פוסלי' באשכנז, אבל במקום עיגון שבא מארץ רחוקה וא"א להביא אחר יש להקל להכשירו (תשו' הרא"ש). וכ' בתה"ד וכלבו ב' א"ז דצריך לכתוב כתיבה גסה ולא משיי"ש, ואפי' קוצו של י"ד מעכב דבעי' כתיבה תמה ע"כ, ר"ל כתיב' אשורי' שאין דרך לכותבו דק וכל שאינו אשורי' אינו כתיבה תמה ולרוב קדושתו לא נהגו בו להשתמש בדברי חול (תשו' הרמב"ם) ויש שפסלו כתב פרובינצאל דלא התירו אלא משקי' שהוא דומה לאשורי', אבל פרובינצאל לא דמי לאשורי' ולא מקרי כתב שההדיוטו' בדוהו מלבם וליתא כיון דנהגו לכתוב בו כתבי' ושטר' וספרי' ודאי לא גרע מכתבי הגוי' שגם הם הסכמי' וכ"מ ברי"ז ב' ר"י הלוי שמנע לכתוב בכתיב' תלוי' מאוד דלא לישתמע תרי לישנא בגיטא והתיר משקי' והרי הוא פרובינצאל במקומו של הרשב"א שאינו כתיב' תלוי' אבל מה שמנע הוא כתב ועל"ק או מידי לי שרא כמ"ש בא"ח. ואדרבה איפכא מסתברא דכל שהוא דומה

פסקי דינים

לאשורי צריך לכותבו כתיקון אשורי ממש וכגון משקי' אין לכתוב בו, אבל שאינו דומה לכתב אשורי כתב בפ"ע הוא ולא גרע מכתב הגוים ויותר יש להכשיר פרוכניצאל ממשקי', מיהו מל' הרא"ש בתוס' משמע דכל שלא נכתב באשורי' מרובע' פסול שלא במקום עיגון בין משקי' בין פרובי' בין כתב אחר מכתבי הגוים, ונרא' דלכתחילה מיהו טוב לחוש לדבריו (דלא כהר"מ שושא"ן).

(נוסח הגט להרא"ש והטור) בכך וכך בשבת כך וכך לירח פלוני כך וכך לבריתא עולם למנין שאנו מונין כאן במתא פלוני דיתבא על גהר וימלא ונהר וילגיא (ועל מי מעיינות) אנא יצחק בן משה דמתא פלוני (העומד היום) (בקאומער) מתא דיתבא על גהר ויסליא כו' (ועל מי מעיינות) וכל שום אוחרן וחניכא דאית לי (ולאבהתי) ולאחרי (ולאתריהון דאבהתי) צביתי ברעות נפשי בדלא אניכא ושבוקית ופטריית ותרוכית יתיכי ליכי אנתי (אנתתי) פב"ס דמתא פלוני' דיתבא על גהר פלוני וכל שום אוחרן וחניכא דאית ליכי ולאחריכי (ולאבהתיכי ולאחריהון דאבהתיכי) דהות אנתתי מוקדמת דנא, וכדו שבקית ופטריית ותרוכית יתיכי ליכי דיתהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין ואינש לא ימחי בידיכי מן שמי מן יומא דנן ולעלם, והרי את מותרת לכל אדם ודן דלהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שביקין וגט פטורין כדת משה וישראל, ע"כ.

(המגרש דפ"ה משנה) גופו של גט (עיקר כתב הגט כך יכתבו בו) הרי את מותרת לכל אדם, ר"י אומר ודן דיהוי ליכי מינא (וזה הספר אשר יהי' לך מאתי, דצריך להוכיח בתוכו שע"י ספר זה הוא מגרשה) ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין (ונראה בספרי' דגרסי' לגט פטורין דהא ספר כריתות מתרגמי' פטורי' וגם בגיטי' רגילין לכותבו (תוס'')) למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין, במאי מפליגי רבנן סברי ידים שאינן מוכיחות (בית אחיזה לדבר לומר הוכחה שע"י ספר זה גירשה) הויין ידים, ואמרי' דמדכתב גיטא ויהיב לה גלי דעתו דבהאי גיטא גירשה) ואע"ג דלא כתב ודן מוכחא מלתא, ור"י ס"ל לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודן דמוכחה מילתא דבהאי גיטא מגרש לה אבל לא כתב לה אמרי' בדבורא גירשה (דצ"ל בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם) ושטר ראי' בעלמא הוא (להראות בכל מקום שהיא פנוי'), וסוגי' זו מוחלפא אסוגי' דפ"ק דנדרים (ד"ה) דפליגי התם אביי ורבא בפלוגת' דר"י ורבנן דהכא בידיה מוכיחות אביי כרבנן ורבא כר"י ואמרי' אמר לך רבא אנא דאמרי אפי' לרבנן ע"כ לא קאמרי דלא בעי' ידים מוכיחות אלא לגבי גט לפי שאין אדם מגרש אשת חבירו (ולפיכך אע"ג דלא כתב מינאי מגורשת) אבל בעלמא סבירא לי' דבעי'. ע"כ משמע דבמינאי פליגי והכא משמע דפליגי בודן, ואולי ר"י דבתרוייהו פליגי וב' סוגי' הללו כ"א מגלה על חברתו, והכא מסקי' הבעי' ודן כר"י מספקא דבעיין דלא אפשרי' אי בעי ודן אבל במינאי יש אומרים דהלכה כרבנן דרביהם הם, ואם משום דקיי"ל כרבא דבעי' ידים מוכיחות הא איהו אמר דבגט אין צריך דאין אדם מגרש את

שלחן סימן קכו ערוך

דדוקא צתורף הצורך קאמר אזל מה שמוסיפין צתורף הרי את מותרת לכל אדם או שאר מלות אינן לריכין ואין רק כפל דברים שטהנים לכתחלה ככל לישנא המנהג וזנהגו לכתבו בלשון ארמית ובכתב *אשורי:

הנה ואין להכשיר צכתנ אחר רק צמקוס עגון ושעת הדחק כגון שהונא ממרתקים ואין שיירות מצויות (תשי' הראש' כלל מ"ה) וע"ל סי' קכ"ה סעיף י"ו):

ב הבשלישי ברביעי בחמישי מלאים יו"ד בשני ובששי חסרים:

ג יום ראשון יכתוב באחד בשבת:

ד זכיום ר"ח יכתוב ביום ראשון לירח פלוני:

ב א ר ה ג ו ל ה

זס. * משמע דהרי את מותרת אינו תורף רק האספה וכ"כ צתשי רמ"א סימן קכ"ט ושם כתנ שגדול אי' היה חולק עליו אזל צש"ס משמע דהרי את מותרת תורף היא צ"ש ועיי' צאנן זמרא שאלה רכ"ד) דטור תה"ד סי' ר"ל. הטור וכ"כ הסמ"ק והראש"ש צסדר כתיבת הגט ושאר פוסקים. וכל צו. זטור צשס ר'

פ ס ק י ד י נ י ם

אשת חברו. אע"ג דבדחן קיי"ל כר"י שמא בודן מסתבר טעמ' טפי מבמנאי דאיכא מ"ד כיון דבודן קיי"ל כר"י אלמא מספקא לן דלמא טעי' דרבנן משום שאין צריך ידים מוכיחות ולא קיי"ל הכא. אי"כ גם במינאי חישינן לדרי' מהאי טעמא דמספקא לן שמא טעמייהו דרבנן משום שאין צריך ידים מוכיחות ולא משום שאין אדם מגרש כו' הלכך בעי' ודן ובעי' מינאי (ר"ן). והרמב"ם כתב גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. משמע דפוסק כרבנן לפי דרבא מודה דבגט אין צריך ידים מוכיחות כדאמרינן בגדרים וא"ז מחזור (ר"ן) ומסתבר דצריך לכתוב ודן בראש הגט או בסופו כדי שמהא מוכיח דאכולא מילתא קאי (ר"ן). ומפי' המשנה כתב הרמב"ם ר"י אומר אע"פ שגופו של גט הרי את כו' (ר"ל מן התורה) צריך שיכתוב בו ודן (מדרבנן) וס"ל כר"י ע"כ. וכזה אי"ש דכתב הרמב"ם ודן בטופס הגט ולעיכוב הוא ככל פסולי דרבנן. אבל הרי את כו' מדאורייתא הוא (לח"מ) (וכ"ד המ"מ).

סעי' ב'. בשלישי ברביעי בחמישי מלאים יו"ד בשני ובששי חסרים — (סמ"ק והג"מ והרא"ש בטה"ק ורי"ן).

סעי' ג'. יום ראשון יכתוב באחד בשבת — (כל בו).

סעי' ד'. ביום ראש חדש יכתוב ביום ראשון לירח פלוני — (הר"ם). ובמרדכי כתב באחד לירח (ד"מ).

בשני יכתוב בשני ימים בשלשה בארבעה כולן לשון זכר בה"א לבסוף וכן באחד ועשרים ושנים ועשרים וכן כולם — (טור סמ"ק והג"מ). ומלשון

שלחן סימן קכו ערוך

הנה וי"א דכותבין ז"ל לירח (מרדכי פ' ההמגרה) ומכאן זה יש נמנעים לתת גט זר"ח (כך כתב נסדר גיטין) שבשני יכתוב בשני ימים בשלשה בארבעה כולם לשון זכר בה"א לבסוף:

הנה ויכתוב ימים עד עשרה בשני ימים בשלשה ימים וכו' (נסדר גיטין) ומכאן ואילך יכתוב יום אחד עשר יום שנים עשר יום וכו' (מרדכי פ' ההמגרה) כתב ימים לא מיפסל נדיענז א"ס כבר ניתן וכ"ש בשעת הדחק (ז"י) כתב שלשה או שתי מלא זוי"ו (נסדר ר"י מיינץ) או שלא כתב בשני רק שני (נסדר גיטין) או שכתב ר"ת כגון שהיה לו לכתוב שנים עשר וכתב י"ב (בשם הרב מטרונני) כשר זכר באחד ועשרים בשנים ועשרים בשלשה ועשרים וכן כולם:

ה' יבחשבון השנים יכתוב לשון נקבה בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאת עולם שתיים שלש ארבע כולם בלא ה"א לבסוף וכן אחת עשרה שתיים עשרה עד עשרים ומשם ואילך עשרים ואחת עשרים ושתיים עשרים ושלוש המנין המועט לשון נקיבה וכן לעולם:

הנה ויכתוב בשנים מנין המרונה קודם אצל זימים יכתוב מנין המועט קודם וכן משמע בטור וכן היא נסדרים אחד ועשרים שנים ועשרים וכו' ולא כ' מנין המרונה קודם או להיפך שכתב בשנים מנין המועט קודם כשר (ז"י) כתב ל' זכר נמקום ל' נקבה כגון שהיה לו לכתוב חמש וכתב חמשה כשר (בשם מהרי"ל):

ו' כאם יכתוב גט ביום ראשון של חדש אייר יכתוב ביום שלשים לחדש

ב א ר ה ג ו ל ה

פרץ כ"כ ט"פ כדכתיב נספר חגי ציוס אל' לחדש. חוכן כתב המחנך נסעי' ה' וכדכתיב נחומש הפקודים נאחד לחדש. טשס ושס. ישס ושס. כשס ושס.

פ פ ק י ד י נ י מ

הסמ"ק משמע דבין בימים ובין בשנים עד עשרים יכתוב המנין המועט קודם. אחד עשר שתיים עשר כו'. ומעשרים ואילך המנין הגדול קודם. עשרים וא' עשרים ושתיים כו'. ומהכלבו משמע דבימים ושנים המנין המועט קודם. אבל דעת הטור דבימים המנין המועט קודם אחד ועשרים יום כו' ובשנים המנין הגדול קודם עשרים ואחד וכן המנהג. ונראה שאין קפידה בדבר כדאמרינן ביומא.

סעי' ה'. אבל בחשבון השנים יכתוב לשון נקבה כגון בשנת חמשת אלפים ואחת ושתיים ושלוש בלא ה"א לבסוף וכן אחת עשרה שתיים עשרה כו' עד עשרים ומשם ואילך עשרים ואחת עשרים ושתיים כו' המנין המועט לשון נקבה — (שם).

סעי' ו'. והיכא דר"ח ב' ימים כמו בר"ח אייר יכתוב ביום א' לירח אייר שהוא יום ל' לחדש ניסן וביום שני של ר"ח יכתוב ביום א' לירח אייר כי

שלחן סימן קכו ערוך

ניסן שהוא ר"ח אייר וכן בכל ראשי חודשים שהם שני ימים וביום שני של ר"ח יכתוב באחד לירח פלוני כי חשבוננו מיום השני:

הנה וי"א שאין ליתן גט נאום ר"ח (סדר הגיטין נ"ט סמ"ק ומרדכי פ' המגרש והג"מ לוכל נ"ו) וטוב לחוש לזה אם לא במקום שיש חשש לעיגון:

ז מאם השנה מעוברת יכתוב באדר ראשון לירח אדר ראשון ובשני יכתוב לירח אדר השני ולא כתב נאדר הראשון אדר סתם כשר אזל אם כתב שני סתם הנה פסול (נ"י נ"ט הרא"ש נוהר"ן) ומלת ראשון יכתוב מלא וי"ו מ"כ נתיקון ניסן מלא אייר שני יודין (הכל נסדר) ולא כתב נאדר י"ד פסול אם

ב א ר ה ג ו ל ה

לנאום נוהר"ף וסיים שם שלא להכניס ראשו נאום כגוד ספק דחומרא יתירה היא. משם ושם. גמזרייתא דנדריס דף ס"ג ע"א וזכרני יהודה וכ"פ שם הרא"ש והר"ן.

פ פ ק י ד י נ י ם

חשבוננו מיום השני למנין המועדות אעפ"י שבכתובות ושטרות כותבים ביום ר"ח וא"צ לכתוב שהוא יום ל' לחודש העבר. ומכל מקום בגיטין יש להחמיר (תוספות ורא"ש וסמ"ק) משמע מזה דדיעבד כשר אי לא כתבי'.

והר"ן סוף פרק קונם יין והרשב"א בתשובה כתב דבשטרות דעלמא מונין מיום א' של ר"ח דשטרות כנדריים דמו, ובנדריים הולכים אחר לשון בני אדם דריש ירחא קרו ל' ואינו נקרא ע"ש חודש העבר וכותב ביום א' לחודש פלוני ואינו כותב על שם חודש שעבר, ואם עשה כן השטר מוקדם ופסול. שהשטר נעשה בחודש השני ויאמרו שקודם לכן נעשה. וביום ב' של ר"ח כותב ביום ב' לחודש ומחרתו ביום ג', שאף הבא לטעות ויחשוב מיום ב' הוי ל' מאחר וכשר. אבל אם יכתבו וימנו מיום ב' כמנין המועדות מי שיטעה ויחשוב מיום א' הוי ל' מוקדם ופסול. אבל בגיטין שהמאחרים פסולים כמו המוקדמין הנהגתי לכתוב כך וכך ליום א' של ר"ח פלוני. עכ"ד.

והר"פ כתב שיש למנוע לכתוב גט באותו יום הא' של ר"ח ולדחות עד למחרתו כדי שלא להכניסו בשום נדנדוד ספק (סמ"ק) ולית דחש לה.

סע"ז. אם השנה מעוברת יכתוב באדר ראשון לירח אדר ראשון ובאדר שני יכתוב לירח אדר השני — ותניא בפ' קונם, אדר ראשון (מי שעומד באדר ראשון וכותב שטרות או גיטין) כותב אדר ראשון אדר שני כותב אדר סתם (דכי מעברא לשתא לכ"ע אדר שני סתם אדר הוא) דברי ר"מ ר"י אומר אדר ראשון כותב אדר סתם אדר שני כותב אדר שני (דלעולם סתם אדר אדר ראשון הוא). וקיי"ל כר"י, הלכך אם כתב אדר סתם כשעומד באדר שני הוי ל' מוקדם ופסול אלא יכתוב בחודש אדר שני. וכשעומד באדר ראשון כותב

שלחן

סימן קכו

ערוך

לא נשעת הדחק (ת"ה ס"י רל"ג) ויש כמנעין ליתן גט נזייר אך נמקום הדחק נותנים וכותנין נזי יודין סיון מלא יו"ד (ג"ז נסדר גטין) תומת מלא וי"ז אלול מלא וי"ו תשרי נזח יו"ד מרחשוון חד וי"ו (דנרי הרצ) כסלו חסר יו"ד (ת"ה סס"י רל"ג ועיין למטה סעיף כ"ג וכ"ד):

ח עיש נוסחי גימין שכתוב בהם איך אנא פכ"פ ואינו מכוון ויש ליוזר מלכתוב תיבת איך וכן יש נוסחאות שכתוב בהם ולא תריהון דאבהתיכו ויש ליוזר מלכתבם:

ז מלא יכתוב ודין מלא אלא חסר יו"ד זולא יכתוב ואיגרת מלא יו"ד אלא ואגרת:

ב א ר ה ג ו ל ה

סכדכתינ נריש כחמיה. עשס נשס אזניו הרא"ש וכתנ הנ"י שהעיד הרומנין שרלה נוסחא ישנה של הרי"ף מונהי מכתב ידו ולין כתנ זה אלל אלל פלוני נן פי וכל שום דאית לי דממתא פי וכן נשס שלה ותמה הנ"י מהל דלמרינן לתקין רנל נגיטין איך פלו וכו' גיטין דף פ"ה ע"ב. פתימרא דלניי שס ומהטעם שכתנ רש"י שס והרומניס צפ"ד דין ו' כתנ טעם אחר. צג"ז שס וכמ"ש רש"י

פסקי דינים

אדר סתם בין בגיטין ובין בשטרות (ר"ן ורא"ש). והרמב"ם פסק כר"מ דאם כתב באדר הא' אדר סתם מאוחר הוא כו'.

סע"י ח'. כתב הרא"ש בנוסח הגט, מ"ש בטופס הגט להרי"ף איך אנא כו' אינו נופל על הלשון, דודאי בשאר שטרות שכותבין העדים שדבר זה נתקיים בפניהם שייך למכתב זכרון עדות איך שנעשה דבר זה לפנינו, אבל לשון נוסח הגט הוא ספורי דברים שהבעל מספר שבזמן הזה מגרש את אשתו, ולא שייך למיכתב אלא בזמן הזה אני פלוני מגרש את אשתי, הלכך טוב שלא לכתוב איך, עכ"ל. וגם מה שנוהגים לכתוב לאתריהן דאבהתי ואבהיתיכי תמהתי למה נהגו כך, מאחר שאין מזכירים מקום אביו ומקום דירת אבי האשה ע"כ. ובגמרא משמע שהיו כותבים איך, דגרסינן (בהמגרש פ"ה) אתקין רבא בגיטין איך פלוני בן פלוני פטר כו'.

כתב הר"ן בנוסח גט להרי"ף ורמב"ם וכתב וכל שום דאית לי ולאבהתי ולאתריהון דאבהתי אלמא ס"ל דצריך למכתב וכל שום בשמי' דאבה כשם שצריך בשמו, לפיכך הי' הוא מיהודא ואביו מגליל כותב אנא פלוני דמיהודא בן פלוני דמגליל, אבל הרמב"ן העיד שראה נוסח הרי"ף ואין כתיב בה אלא אנא פלוני וכל שום דאית לי דממתא פלוני וכן בשם שלה, עד כאן דבריו.

סע"י ט'. (דף פ"ה) אמר אביי מאן דכתב גיטא לא ליכתב ודין משמע ודין (דין הוא שאגרשיך אבל אם אין דין עלי שאגרשיך לא תתגרשי).

ערוך

סימן קכו

שלחן

י קדתייהוויין דתיצבייין שלש יודין רצופין רונחגו לכתבם בחמשה יודין דיתיהוויין דתיצבייין:

הנה ויש לכתוב הכל נשיטה אחת דיתיהוויין דתיצבייין אצל אס כתנז די נשיטה אחת והשאר נשיטה שניה יש פוסלין מהרי"ו ומהרי"ל כן הוא נספדים נשמש:

ב א ר ה ג ו ל ה

שס והרמב"ם שס כתנז טעם אחר. קנ"ז שס. רטור נשס הרמ"ש נשס רני יוסף טונ עלס וכ"כ התוס' שס נד"ה דתלניין וכתנז שס ושס נשמו שהס שתי תינות

פ ס ק י ד י נ י ם

הרמב"ם פ"י שלא יקרא הקורא כלומר משפט יהי בני ובינד ר"ל וא"כ מתבטל משמעות של ודין (אלא ודן). ולא ליכתוב איגרת (ביר"ד) דמשמע איגרת (לשון גג ואיגרא) אע"ג שמן הדין אין יר"ד באיגרת מ"מ אגרת שהוא לשון גג רגילות לכותבה ביר"ד לפי שאינו בעברי, אבל באיגרת שהוא לשון איגרת כתוב בעברית בלא יר"ד כמ"ש על כל דברי האגרת כו' (תוספות). א"נ משום שנראה כשני תיבות א"י גר"ת אם זנית תהא מגורשת ואם לאו איני מגרשך (כמו גריגרא דפ"ק דע"ז) וכן פירש הרמב"ם (ר"ן) וגירסת הרי"ף לא ליכתב איגרת אלא ואיגרת ופירש הרא"ש כמו שכתב הרי"ן. וכן גירסת ר"י טיב עלם, ומפרש דבלא ו"ו משמע אגרתא בעלמא שאדם שולח לחבירו אלא ואיגרת בוי"ו דמשמע דקאי אגיטא דודן דלעיל (תו').

סע"י יו"ד. דיתיהוויין דתיצבייין תלתא תלתא יודין דמשמע תהוויין ותצביין דאי שדי ב"י ג' יודין רצופין מתקרי די תהוויין אבל אי שדי ב"י רק ב' יודין מתקרי די תהוויין גשין דעלמא, וכן די דתיצביין בג' יודין משמע דתתא רשאה להנשא לכל מי שתרצה). והרמב"ם פירש שמא יקרא הקורא תהוויין ותצביין, כלומר שהוא מדבר עם ב' גשים ונמצא שאינו מגרש לזו אלא לשתיים אחרות עכ"ל.

וכתבו התוספות והרא"ש בשם תיקון הקדמונים ותיקון הגט לר"י טיב עלם דחמשה יודין צריכי ג' ביחד בסוף התיבה ואחת אחר הדלי"ת ואחת אחר התי"ו, דב' תיבות הן דדי הוא במקום אשר דמתרגמינן ודי ע"כ. ונ"ל דאם נהגו לכתוב דתיצבייין אין קפידא וכן אף הכותב דיתהוויין תיבה אחת אינו טועה (בסד"ה"ג) דאם אין הדלי"ת במקום אשר תהי' במקום שי"ן כמו שתהי' שתרצי, וגם על היר"ד שבין תי"ו לה"א אין להקפיד (רא"ש) כי ריצב"א ברק בכמה תרגומין ולא הי' יר"ד בין תי"ו לה"א. וכן מה שאין יר"ד בין תי"ו לצדיק אין לחוש, כי אינה ראוי' להיות כלל כמו שאינה ראוי' להיות בעברי שלנו תרצי (מרדכי).

שלחן

סימן קכו

ערוך

יא שיאריך וי"ו דתירוכין ווי"ו דשיבוקין ווי"ו שניה דוכדו שמא ידמו ליו"ד:

הנה נהג להאריך אלו הווי"ן יותר נווי"ן אחרים קתה לנל לא יארכו יותר מולו (כל נ):

יב היכתוב תרוכין שבוקין חסר ו' ראשונה אבל פיטורין מלא בשני יודי"ן:

ב א ר ה ג ו ל ה

ודי נמקוס אשר. שניז נמימראל דלניי גס וכדמפי גס וכמ"ש רש"י והרמב"ם גס נענין אחר. תטור וכ"כ אציו הרל"ש גס ונסקר הגט ור' ירוחס נגס התוס'.

פ ס ק י ד י נ י ם

כתב הרשב"א והר"ן בשם בעל העיטור, דאם כתב דתהוי את רשאה למיהן כו' טפי עדיף מלישנא דתיהייין, ע"כ.

סעי' י"א. (שם) ולורכי' לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשיבוקין דמשמע תריכין ושביקין (פי' יאריך הווי"ן שבתיות תירוכין ושבוקין דאי לא מאריך לי' מחזי כיו"ד משמעו ספר תרכין גרושות דעלמא ואגרת שביקין אגרת נשים עזובות דעלמא ולא שלה הוא). והרמב"ם כ' שמא תדמה ליו"ד ויהי' משמעו תריכין שביקין כלומר שהיא שבקה וגרשה אותו.

ולורכי' לוי"ו דוכדו (האחרונה) דמשמע וכדי (דאי לא מאריך לי' ויראה כיו"ד משמע בכדי בולא כלום באין ספר כמו כדי נסבה). והרמב"ם פירש שיהי' משמעו וכדי כלומר בתנאי זה אפטור לך אותך. וכתבו התוספות והרא"ש ורשב"א דהא ולורכי' לאו לארוכי טפי משאר ווי"ן קאמר, אלא שיותר שלא יקצרנה שתהא נקריית יוד, ושמא צריך להאריכין יותר כדי שלא יטעו העולם בזה. לכך נהגו העולם להאריכין ממש ונכון הוא לעשות כן כדי שיזכרו ולא יבאו לידי קיצור (רשב"א). אבל וודאי דאין הגט פסול אם לא האריכין (תוספות). ומלשון הרמב"ם נראה שכל שמשמעו ווי"ן לכל מי שיקרא כשר הוא (מ"מ).

סעי' י"ב. כתב הרא"ש והא דלא קאמר וי"ו דפטורי' דאטו כי רוכלא ליחשב ולילול, משמע שאין לכתוב יוד בין תי"ו לרי"ש דתירוכין ובין שי"ן לבי"ת דשביקין, דאי כתב בהן יוד ליכא למיטעי בהן כלל דתריכין ושביקין לאו כלום הוא, אבל דפטורית צריך לכתוב יוד בין פ"א לטי"ת כדאמרינגן (דס"ה) פיטרוה דבריו קיימין פטרוה לא אמר כלום דפטרוה מחוב משמע, והשתא ניהא דלא חשיב וי"ו דפטורין, עכ"ל אבל למה דנתגינגן לכותבו חסר גם וי"ו דפטורי' צריך לאורוכי, וכ"ה במרדכי (ד"מ) וכ"כ הכלבו בשם הר"פ וסמ"ק.

שלחן ערוך סימן קכו ערוך

הנה וי"א דפטורין ג"כ חסר י"ד ראשונה נסדר גיטין דמהרי"ל אונסמ"ג וכן נוהגין ולכן צריך להאריך ג"כ ו' של פטורין כ"כ המרדכי ונהגו לכתוב נגט נתחלה שזוקין פטורין תרוכין ולחייב פשיטת ולחייב תשי"פ ואם שינה צוה אין עיכוב נדנר :
 יג בלמהך חסר יו"ד :

יד גיזהר יפה ברגל של ה"א של למהך שירחיקנה מגנה הזכר בכל ההי"ן צריך ליהזר אלא שבזה צריך ליהזר יותר :
 טו הלא יכתוב לאתנסבא אלא להתנסבא (ולאש חסר י"ד מרדכי) דלג ה' ולהתנסבא וכתב לתנסבא כשר (רש"י אלף קס"א) :

ב א ר ה ג ו ל ה

אוכ"כ הכל נו נשם הטופס שנתקם נו ר' יחיאל וכן לימור הר"פ. מ"ז נתימרת לחז"י שס. ג"ז שס. דטור וכ"כ הר"ש נסדר הגט וכ"כ נסמ"ק. ה"ז

פ ס ק י ד י נ י ם

סע"י י"ג. (שם) לא ליכתב לימהך דמשמע לי מהך (לי תהי' מספר הזה ואילך) אלא למהך (בלא יו"ד).

סע"י י"ד. ולא ליכתב למחך דמשמע למחוך (שחוק כלומר מצחק אני בכך כי חובא) על כן להרחיק רגל ה"א דלמהך מגנה, ושמא אין צריך להרחיק אלא שלא יחבר בגנה. ונהגו להרחיק שלא יטעו העולם בזה (תוספות). וכתב בסמ"ק דאע"ג דגם רגלי הקופי"ן ושאר ההי"ן צריך להרחיקם מגנם אבל בה"א דלמהך צריך להרחיקם יותר, עכ"ל. וכן יש לפרש כוונת הרא"ש שכתב יזהר יפה שירחיק רגל ה"א דלמהך אעפ"י שבכל ההי"ן צריך ליהזר אבל בזה צריך ליהזר יותר (לפי שבזה משתנה כל המשמעות) ע"כ. שר"ל ירחיקנה יותר (תה"ד). ואפשר לפרש דאזהירו' קאי תאי יותר שבזה צריך ליהזר יותר מפני שינוי המשמעות אבל בהרחקות שזה הוא לשאר ווי"ן, ומשמע מדברי תה"ד דבדיעבד יש לפסול בנגיעת ההי"ן וקופי"ן לגגם לפי דעת הרא"ש.

ומהרי"ק בסי' צ"ח כתב דהיכא דיוכל לכתוב אחר לכתחילה לא מהני הפרדת סכין כל זמן שאות א' נוגעת שלא כמשפט אפילו כמלא נימא. ובסימן ע"א כתב דהיכא דאיכא למיחש לעיגון כשר הדבר להפריד בסכין, או אי תינוק דלא חכים ולא טפש קורא כתקנה כשר, ע"כ. משמע אפילו לא ניתן עדיין חשיב כדיעבד במקום עיגון, ובסימן צ"ח מיירי שלא במקום עיגון.

(תשובת הרשב"י והרשב"א) תליית קופי"ן ההי"ן אין פוסלים בגט כל זמן שתינוק יכול לקרותם אפילו בתורף, אבל אם התינוק קורא חיית בתורף פסול ובתופס כשר שאפילו לא נכתב כלל אותה תיבה אין חוששין לה. ואם שתי תיבות נקראות כאחד לתינוק. גם בזה יש לחלק בין תופס לתורף (שם).

סע"י ט"ו. (שם) לא יכתוב לאתנסבא (באלף) דמשמע לא יתנסבא (דשמא ירחיק לא מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא לא תנשא) אלא להתנסבא (בה"א).

שלחן

סימן קכו

ערוך

פז ועד"ז צריך לזהר בכל לשון ובכל כתב שיכתוב שלא יהא בו משמע ב' עניינות:

יז ולא ימחא באלף:

הנה ולס כתב צה"ל וכבר ניתן הגט כשר (נ"י) ולס נכתב ימחי צו"ד פסול לס לא נשעת הדחק ונמקום עיגון (מ"כ נחקון):

יח הצריך שלא יהא בשיטה אחרונה לא ספר תרוכין ולא גט פטורין ולא אגרת שבוקין אלא כדת משה וישראל לכד ויעשה ממנה אותיות גדולות כדי שלא יסיים באמצע שיטה משום דאיכא למיחש שיחתמו

ב א ר ה ג ו ל ה

ס נמיתרל דלניי ומסו דמשתע לל תנסנל. ולס נסס הרמנ"ס נפ"ד מה"ג. ולס נסס הר"פ. חסס וכ"כ התוס' ננ"ג דף קס"ג ע"ל והר"ל"ש סס וכ"כ

פ ס ק י ד י נ י ם

סע"י ט"ז. על דרך זה צריך להזהר בכל לשון ובכל כתב שיכתוב שלא יהא בו משמעות שני עניינים (רמב"ם פ"ד).

סע"י י"ז. לא ימחא באלף לשון מחאה וכ"ה פסוק בדניאל (הלכות הגט במרדכי וטור בשם הר"פ וכך כתב סמ"ק וספר התרומה). והכלבו כתב דב' מקומות הוא בדניאל א' בה"א וא' באלף לפיכך אין חששא, ע"כ. ומהרי"ק הסכים לכותבו באלף שכן הוא בלשון ארמי. ובמרדכי כתב יש כותבים בה"א וכן נמצא בטופסי גיטין לרי"ף ורמב"ם ורא"ש והעיטור ימחה בה"א, ובתשובת הרא"ש דאין לפסול אם ניתן לידה אם כתוב באלף, ונהוג עלמא לכותבו באלף, ובדיעבד אם נכתב בה"א יכולים ליתנו, וכ"ש אם ניתן דכשר, מיהו משום מהיות טוב כו' אם אפשר לכתוב אחר באלף שפיר דמי.

סע"י י"ח. (פרק גט פשוט קס"א) כתבו התוספות והרא"ש גבי אין למידין משיטה אחרונה לפי שאין העדים מקרבין חתימתם לכתב ויש לחוש לאותה שיטה שבין עדים לכתב זיף וכתב מאי דבעי ולכך תקנו לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה ולא יהי' בה שום דבר חידוש רק לכפול מה שכתוב למעלה. ואנו נוהגים לכתוב שריר וקיים ולמידים שפיר משיטה אחרונה, ואין צריך חזרה כלל בשיטה אחרונה. ולפי זה יכול לכתוב ודין דיהוי ליכי כו' בשיטה אחרונה אע"ג דמספקינן שמא עיקר הגט הוא כיון שאנו כותבין בסוף כדת משה שהוא במקום שריר וקיים למידים שפיר משטה אחרונה. ואף עפ"י שבימיהם היו כותבים ג"כ כדת משה ואפ"ה קאמר שאין למידין כו' אף בגיטין, שמא היו כותבים אותו באמצע הגט אבל עכשיו כותבין בסוף הגט, ולכך אין כותבין חזרת השטר ומ"ש קנינו אין ענינו חזרה כו' וא"כ ודין לעיקר הגט כותבין אותו ולא משום חזרה כיון שכותבין כדת משה לבסוף, עכ"ד.

פסקי דינים

ור"י מצא בתיקון הגט לר"ת דס"ל דאין למידין משטה אחרונה וקנינא מיני' הוי חזרת השטר, ושריר וקיים שאנו כותבים על חנם הוא, איכ יש ליהור שלא לכתוב ודין בשטה אחרונה אלא מתירוכין ואילך שהוא כפל לשון שאין לכתוב דבר שהוא מעיקר הגט בשטה אחרונה מאחר שאין למידין כו' (תוספות שם).

וזה לשון סמ"ג, סוף דבר נכון לכתוב ספר תרוכין קודם שטה אחרונה וסיום הגט ואגרת שבוקין וגט פטורין דלהוי כמו חזרה מענינו של שטר, ולא יסיים באמצע שיטה אלא ימלאנה מאותיות ארוכות, שמא יחתמו העדים בחצי השיטה החלק ושוב לא נלמד מהשיטה שעל העדים (שנקראת שיטה אחרונה הסמוכה לעדים כנ"ל) ונמצא שבטלת ודין כו' דכתיב באותה שיטה, וגם אין תקנה כשסיים באמצע שיטה שיחתום העדים תחת חצי שיטה זו האחרונה דיש לחוש שתמלא ממה שתרצה את חצי שיטה שחלק ותוסיף עוד שיטה בין העדים לכתב וילמדו מן חצי שיטה החלק שהוסיפו שהיא קודם שיטה האחרונה. ור"ש כתב דעכשיו שכותבין כדת משה וישראל שהוא במקום שריר וקיים בכל השטרות דאין חוששין אם מסיים באמצע השיטה, אבל ר"י נוהג לסיים כדת משה בסוף השיטה שמא אינו חשוב כשריר וקיים, עכ"ל.

וכתב הר"ן בפ"ק דגיטין (גבי שטרות העולים בערכאות כו') דאיכא מאן דאמר דאין צריך לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה בגט שהרי כותבים כדת משה כדמוכח במסכת ידים שהי' מנהגם כך ואפשר דלא נתקן לעכב וא"כ אין ללמוד משיטה אחרונה שמא לא כתבוהו, וכן דעת ר"ת. לפיכך צריכים הסופרים להיות זהירים שלא יכתבו אלא כדת משה לבד בשיטה אחרונה שיעשו מהם אותיות ארוכות למלאות כל השטר (וכך כתב הטור ורבינו ירוחם) שאין הדבר צריך ללמוד ממנו ע"כ, וכן נוהג עלמא. וכתב עוד הר"ן שיש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל וחתימתן של העדים בשיטה אחת וכשר הדבר, ובלבד שיהא אפשר לכתוב במקום כדת משה וישראל פלוני חייב לפלוני מנה, דכהאי גוונא אין לחוש שמא הרחיקו העדים משום דקיימא לן שטר שהוא ועדיו בשיטה אחת כשר, אם כן ודאי נוהרו העדים שלא להרחיק בשיטה האחרונה אחת כשיעור הזה, שיש להם לחוש שלא יהי' אפשר לזיף בכך, עכ"ל.

(תשובת הרשב"א) גט שכתוב בשיטה האחרונה ספר תרוכין ואגרת שבוקין כל שכתוב למעלה ודין דיהוי כו' די בכך דאפילו מינאי מספקא בגמרא אי בעי, אבל ספר תרוכין לא אשכחן, ע"כ. ועיין סימן מ"ד בטור ח"מ דלהר"ן אי לא החזיר מענינו של שטר בשיטה אחרונה לא מפסל שטרא בהכי אלא שאין למידין ממנו, ולהרא"ש פסול, והוא הדין בגט.

ואם יש עידי מסירה לפנינו אפילו כתיב ודין די יהוי כו' בשיטה אחרונה כשר אי מסהדי דהוה כתוב ודין בעת שמסרו לה, וכמ"ש בסימן קכ"ד דגם על דבר שנזדיף כשר בעידי מסירה, וכך כתב הרשב"ץ דלא פסלו ודין

ערוך

סימן קכו

שלחן

בחצי שיטה הנשארת טואין ראוי לעשות כן יואם כתב בשיטה אחרונה יותר מכדת משה וישראל לא נפסל בכך:

יט) אם כתב וישראל אלף למד כאחד לא נפסל בכך: וזוקא נדיענז או צמקוס עגון כמו שנתנאר לעיל סי' קכ"ה סי' י:

כ) לכיון שאנו מכירין סגנון הדבר אין לפוסלו בשביל דילוג אות אחת:

כא) מאם כתב ברביעי עשרים יום לירח שבט ודילג ולא כתב בשבת וגם יום רביעי היה כ"א לשבט והוא כתב עשרים הנט וכשר וי"ח ופוסלין נכה"ג (רינ"ש סי' קי"ג):

ב א ר ה ג ו ל ה

צה"ת וז"פ. טכ"ה נטור. יטור נשס תש"י אציו הרל"ש. נשס ושס משום דכיון דרגילים לכתוב כן יניקא דלא חכים ולא טיפש יקרא ישראל דנגט לא נעינן כתיבה תמה כמו צמ"ת. לשס וכ"כ נעל העיטור. משס נשס תש"י אציו הרל"ש. גמשום דרביעי אין לו פי' אחר כ"א נשנת כיון דכתיב נתריה כ' יום לחדש וטע"י יום א' מוכרח נגט כיון שכתב צו ניוס ד' א"כ הוא כ"א לחדש

פ ס ק י ד י נ י ם

בשיטה האחרונה אלא בגט שהאשה מביאתו לב"ד שיתירוהו להנשא על ידו חיישינן שמא הוסיף, אבל בגט שהבעל נותן ליד האשה או לשלוחה לגרשה בו ואינה משמרתה אלא לראי' ודאי דבעדי מסירה לחוד אפילו תורף הגט בשיטה האחרונה כשר עד כאן דבריו. עיין סימן ק"ל.

(תשובת הרא"ש) גט שהי' כתוב בו בשיטה האחרונה יותר מכדת משה כו' לא נפסל בכך ר"ל משום דבכדת משה וישראל שכותבים הוי כמו שריר וקיים לפיכך למידין כדלעיל, וכך כתב הרשב"א בתשובה.

סעי' י"ט. (תשובת הרא"ש) גט שכתוב בו ישראל אל"ף למ"ד כאחת אינו נפסל כיוון דרגילות לכתוב כן ינוקא דלא חכים ולא טפש יקרא ישראל, ואע"ג דבס"ת לא הוי כשר, בגט לא בעינן כתיבה תמה. ע"כ.

סעי' כ'. כתב העיטור מסתברא כל שניכר טעות סופר כגון שלא כתב שיין האמצעי בששי או רי"ש ברביעי וכה"ג אין לחוש אלא בגוף שמות הבעלים וגוף הענין, עד כאן דבריו. וכך כתב הרא"ש בתשובה גט שדילג בו שיין שאנו מונין וכתב אנו אין לחוש, כיוון שאנו מכירין סגנון הדבר אין לפוסלו בשביל דילוג אות אחת, עכ"ל.

סעי' כ"א. (תשובת הרא"ש שם) אם כתב ברביעי כ' ימים לירח שבט, ודילג ולא כתב בשבת וגם יום רביעי הי' כ"א לשבט והוא כתב כ' הגט כשר שבשביל שדילג בשבת אין לפוסלו, כי ברביעי אין לו פירש אחר אלא בשבת.

שלחן סימן קכו ערוך

כב סאם לא האריך ווין שאמרנו או שכתב היודיין שאמרנו שלא יכתבו או שלא כתב היודיין היתירות הרי זה גט פסול עחוץ מב' יודיין הנוספות בדיתהוויין ודיצבייין שאינו אלא מנהג. וי"ל דלס לא כ' דיתהוויין רשאה רק כתנ זאת תהל רשאה עדיף טפי (הר"ן פ' התגרש ונעטור) סוי"א שאם לא ערער הבעל כשר צויש מי שאומר שאין ערערו מועיל אא"כ כתבו הוא או שהסופר כותבו קמפיו :

ב א ר ה ג ו ל ה

ותלי' הטעות שקניעות החזק דשכית. סגס נגס הרמנ"ס שפ"ד וכי ה"ה משוס המשנה מוטבע ש"ח הגט פסול ולא תנשא בו ומי"מ סג נשאה לל תל. צהרל"ש סג נפסקיו. מהרל"ג נהגת ונגס גלון. צטור נגס העטור נגס רנותל ולזה הסכים לניו הרל"ש. קוסייס סג לתי נעל ומערער ולמר לנל הול

פ פ ק י ד י נ י ם

כיוון דכתב בתרי' כ' ימים לחודש. וגם אין לפסולו במה שהקדים זמן הגט יום א' במה שכתב כ' והוא כ"א, דאין כאן הקדמה, דתלינן בטעות הסופר כשניכר הטעות כיוון שידוע שר"ח שבט הי' ביום ה' וא"כ א"א להיות ד' בשבת כ' בחודש שהרי דבריו סותרים זה את זה, דאם רביעי הוא הוא כ"א לחודש ואם הוא כ' בחודש כמו שכתב הרי הוא ביום ג', ועל כרחך טעה או בקביעות החודש הנכון או בין יום ג' לרביעי, ובימי השבוע לא שכיחי דטעו אינשי, הלכך תלינן הטעות בקביעות החודש שלא הי' זכור הקביעות ולא הוי מוקדם. ואע"ג דאמרינן משעבר רבו של חודש לא טעי אינשי בקביעה דירחי, הכא אין חילוק דעל כרחך טעה שהרי דבריו סותרים זה את זה כמו שכתבתי לעיל, עד כאן דבריו. אמנם בתשובת ריב"ש ובתרומת הדשן בכתביו סימן י"א בשם ר"ת דיש לפסול בכה"ג (ד"מ), עיין סוף סימן קכ"ז.

סעי' כ"ב. כתב הרמב"ם פרק ד' אם לא האריך הוי"ן (אלא גקרינ כיודיין) או לא כתב היודיין היתירות או כתב יודיין שלא הי' לו לכתוב כמו ודין הרי זה גט פסול וכן כל כיוצא בזה בכל לשון פסול כיוון שאמרו חכמים שלא לעשות כן, כל המשנה ממטביען הגט פסול ולא תנשא בו לכתחלה ואם נשאת לא תצא שזה ענין פסול (מ"מ). אבל בעל העיטור כתב, דכל הגי דקדוקים דרבא, היכא דכתב לי' בעל גופא, אי נמי סופר מפומי' ובתר הכי אתא בעל ומערער דאמר אנא הוא דפסילנא לי' בהני דקדוקא, ולקלקולה איכוונית. אבל אי אמר בעל לסופר ולעדים לכתוב הגט סתם, וטעו הסופר והעדים באחד מאלו האותיות והבעל אינו מערער הגט כשר ותנשא לכתחלה, ואם עדיו מצויים יעידו בפני ב"ד שט"ס הי'. וכך כתב רבינו האי, אי יהיב בעל רשותא לסופר למיכתב גט שלם, וטעו בהני כולהון או במקצתן, אי איכא לספרא מתקן לון ואי לא ומינסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה, ודאי אי אתיא לאינסובי ואתי בעל ומערער

פסקי דינים

דהאי דכתב ודין דינא אמרי אי נמי למיחך כי חוכא ולכך איכונית לא מנסבא לה ואי מנסבא לא מפקינן. דהא לענין שלום מלכות אמרינן יוציא ואין הלוד ממזר וליתא לדרכי מאיר וכל שכן לענין ט"ס. (משמע דסבירא לי דערעור דבעל מיהו מהני אף כשכתב הסופר מעצמו כל הני דקדוקי, ואין כן דעת הר"ן גאון דאפילו ערעור לאו כלום). וכן השיב ר"ג גאון בשם הגאונים, אם כתב הגט הבעל בעצמו אם נשאת תצא כשמערער, ואם האשה טוענת ט"ס הוא עלי' להביא ראיה, אבל אם אין שם ערעור הבעל ויש בו טעות מתחת ידי סופר והוא צוה לכתוב גט סתם, כיוון דמדעת שלימה רצה לגרש אין צריך גט שני, וכל טעות שבא מתחת ידי הסופר, אין ערעור הבעל כלום, ע"כ. וכן דעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א בתשובה, דכל שהסופר בעצמו כתב כן וגם הוא לא קרא ולא ידע הגט אין חוששים לערעורו, ע"כ. וכך כתב הריב"ש דיש מקילים עוד דכל שצוה הסופר לכתוב גט כשר וטעה הסופר באלו הדקדוקים אין לפוסלו בדיעבד אפילו אם יערער הבעל, ע"כ.

וגט שיש בו אותיות יתירות בקצת תיבות שאי אפשר לשנות משמעות התיבה התוס' שהוא ואין בהם שום גריעותא כשר לכתחילה. ואין פוסל אלא אלו שנוכרו בגמרא שמשנית המשמעות (תשובת הרא"ש).

אם לא האריך הווי"ן, אין יכולים ב"ד להאריך (אם הובא הגט מארץ מרחק) ואם ניתן לה הגט ואין הווי"ן ארוכים והבעל רחוק מכאן אין לפוסלו כשביל זה, וכן אם יש בו תקנת עיגון כגון זה שהובא ממקום רחוק יאריכו הווי"ן, כי מסתמא הבעל צוה לכתוב כתיקון חכמים ובודאי ניהא לי' לבעל שיתקנהו, אם לא כתבו הסופר כראוי, וע"ז יש לסמוך בשעת הדחק, עכ"ל. ומיירי שהי' נקראין ווי"ן לתינוק ע"י הדחק ולא בפירוש גמור ולכך הכשירן בדיעבד אם ניתן לה והצריך להאריך לכתחלה, דאי הי' נראין כיודיין האידך הכשיר דיעבד, ואי מיירי שלא הי' ארוכים יותר מדאי כמו שנתגה, אבל הי' נקראין ווי"ן בטוב לתינוק למה החמיר כל כך לכתחלה. ואפשר דמכל מקום החמיר כיוון שנתגה להאריך יותר מדאי, אע"ג דמדינא אין צריך כמ"ש הרא"ש עצמו, והריב"ש כתב לתקן ב"ד הווי"ן, רחוק הוא בעיני, כי אם צריך תיקון איך יתקן זולת הסופר שהוא שליח הבעל, אבל מ"מ אין אנו חוששין כלל לאריכות הווי"ן במקום עיגון, כי ולאורכי' לאו לארוכי טפי משאר ווי"ן קאמר כמ"ש הרשב"א, וכן משמע ברמב"ם, עד כאן דבריו. וכתבו התוספות בגט שהי' דל"ת של כדת דומה ליריד צוה ר' אליהו לתינוק דלא חכים ולא טפש לקרותו, ע"כ.

וכמו שבויה"ג אין צריך לכסות כל השורה לפניו רק סגי כשהוא אינו חכם להבין שגידוף הוא כלפי מעלה, הי' בגט אין צריך לכסות שאר האותיות מפניו (תה"ד). ובספר אגודה כתב שמביאים תינוק היודע האותיות ואינו יודע צירוף התיבות, והתוספות כתבו שיהי' יודע לקרות אותה תיבה, עד כאן מצאתי כתוב.

ש"חן סימן קכו ערוך

- כג ראיור יש לכתבו לכתחלה בב' יודין (וע"ל סעיף ו') :
 כד שכמלו חסר יו"ד :
 כה תאם הוה ליה לכתוב בשנים עשר וכתב בי"ב כשר :
 כו אלמנין בחד יו"ד :

ב א ר ה ג ו ל ה

דפסילנא ליה נהגי דקדוקי ולקלקלי לתכוני' וכ"כ הרשנ"ח נתשר. ותה"ד
 נשם הסכמת רנוותא. ששם נתשר וכמיש לעיל סעיף ז'. תהנה' מרדכי
 נשם הרז מטרלני וכ"כ ר' ירוחם אס כתנז נז' נמקוס נשנעה. אכל נז וכלי
 הגט דמרדכי וכרינ"ש סי' שי"ד ששם טסה הגט הנהוג נפריש נספר עמודי גולה.

פ ס ק י ד י נ י ם

(הגמ"ר) יש לכתוב ימים עד עשרה. בג' ימים בד' ימים כו'. מכאן ואילך
 לכתוב יום, ע"כ. והיינו לשופרא דמילתא ואם שינה וודאי דאינו מעכב,
 ויש נהגים שעד י"ט כותבים יום ומכ' ואילך כותבים ימים.

סעי' כ"ג. (תה"ד סימן רל"ג) ירח אייר הסכימו רבותינו לכתבו בב' יודיין, ואם
 נכתב בחד יו"ד ואפילו כבר ניתן הגט אם בו ביום הוא שעדיין לא יצא
 שם מגורשת עלי' ולא הוי לעז כ"כ לבי"ד, יש לכתוב וליתן אחר בב' יודיין, אבל
 אם כבר עברו כמה ימים אחר שניתנה ויצא שם מגורשת על האשה, ואי בעו
 למיהדר וליתן לה גט אחר הוי זילתא לבי"ד הכשירו בדיעבד, ע"כ.

סעי' כ"ד. (שם) כסליו נסתפקו הראשונים אם יש לכותבו חסר יו"ד דבלשון
 עברי הוא חסר או מלא יו"ד דבלשון תרגום הוי מלא, ולכך נשמטים
 מליהן גט בכסליו מפני ספק זה, ונראה דבתר עברי אזלינן שכתב חסר, עכ"ד.
 מפני שהוא כתב אצל לשון עברי בב' ימים לירח כסליו, משא"כ לא יתא באליף
 שכתוב אצל לשון תרגום נכון לכותבו כמו שהוא בלשון תרגום באליף.

סעי' כ"ה. כתב הגמ"ר בשם הר"י טראני, אם כתב במקום בשנים עשר בי"ב
 כשר הוא, דידוע לכל די"ב הם שנים עשר ואין לערער לא משום זנות
 ולא משום פירות, וראי' דבשטרות גם כן היו כותבים ר"ת כמו קפ"ל ספ"ל
 (בפרק גט פשוט) ספל כו' סאה פ"ל פלגא, קפ"ל ק"ב פלגא, וכן אם כתב בו'
 במקום בשבעה (רי"ז).

סעי' כ"ו. למנין בחד יו"ד (כל בו והלכות הגט דמרדכי).

שליחן	סימן קבו	ערוך
-------	----------	------

כו בשאנו מונין בלא וי"ו:

הנה ולא כתב י' אין לפוסלו נשעת הדחק (רי"ש סי' ש"ד) ולא נהגו לכתוב כן
*אין לפוסלו והיה אם כתב למנין שאנו מונין (בגמחה) וכל כיוצא בזה:

כח דדיתבא על נהר פלוני בחד יוד ולא כתב די יתנא כשר (צ"י):

כט הבמתא פלונית דמתקריא פלונית בלשון ונקבה:

ל זנחנו לכתוב העומד במקום פלו' קודם וכל שום:

הנה חו"א דיש לכתוב החניכה קודם העומד במקום פלוני וכו' (עיין בפסקי
מהר"א סי' רמ"ז) שכן נוהגין במדינות אלו ונהגו לכתוב פלוני בן פלוני ולא

צר פלוני ולא כתב צר הגט כשר (מהרי"ק שורש כ"ו):

ב א ר ה ג ו ל ה

בשם וס. * פי' אפילו שלא נשעת הדחק וס' כתב' א'ין לשנות בזה
מנהג המקומות שלא להו"א לעז על גיטין הראשונים. גכ"ל וכן הוא צרי"ש
ס' פי' ולא כתב כאן. דשם נספרים הנזכרים. המה' ישראל זכתניו סי'
קפ"ה. ופי' יש כותבין דמתקרי' נא'. וכטופ' גט הרא"ש נסר' גיטין
ונהרמזים צפ"ד דגיטין ור' ירוחם. חכטופ' הרי"ף. טש"ס מזכיר וכל שום

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' כ"ז. (שם) שאנו מונין בלא וי"ו, כדי שלא יהא נראה מלשון אונאה
ובשאר גיטין ראיתי מונין בו"ו ואין לשנות בזה מנהג המקומות שלא
להוציא לעז על גיטין הראשונים, וכן אם לא כתב שאנו מונין כאן אלא שאנו
מונין במתא פלוני אין לחוש לזה כלל, דבוודאי נראה שהן עומדים שכיוון
שכתבו שאנו מונין באותו מקום משמע שהם מונין באותו מקום שאלי"כ היו
כותבין למנין שמונים במתא איקנייא כו'. וגם ברמב"ם לא נזכר כלל תיבת
כאן אלא למנינא דרגילנא למימנא במקום פלוני. ואע"פ שבנוסחות אחרות
כתבו כאן, אין להקפיד, וכי מקומות מקומות יש אלו תפסו להם נוסח זה ואלו
תפסו להם נוסח זה, וכיוון שנהגו הסופרים לכתוב כן באותו מקום הרי זה כאלו
כתב כאן בפירושו, וכן בדלא אניסנא ולא כדלא אניסנא דמשמע כאלו אינו אנוס
אכל הוא אנוס, ובשאר נוסחאות כתוב כדלא אניסנא, וברוב המקומות כותבין כן
ואין לשנות המנהג (ריב"ש).

סעי' כ"ח. דיתבא על נהר פלוני בחד יוד' ואין רגילין לכתוב ב' יודין
למהוי די תיבה בפ"ע דהיינו אשר יושבת אלא דיתבא חדא תיבה היא,
כמו היושבת דמתרגמינן דיתבא (רא"ש תוספות וש"פ).

סעי' כ"ט. במתא פלוני דמתקריא או דמתקרית בלשון נקבה (תה"ד).

סעי' ל'. אנא פלוני בן פלוני דמתא פלוני (או העומד היום כו') וכל
שום כו' כך הוא בתופסי גיטין להרמב"ם והרא"ש וטור ושאר פוסקים.

שלחן סימן קכו ערוך

לא ינהגו לכתוב וכל שום דאית לי ולאבהתי :

לב אם כתב בדלא אניס במקום בדלא אניסנא לא נפסל וכותבין אניסנא מלא ציריך אלל הגרין מהרי"ו :

לג לנהגו לכתוב פטרית קודם שבקית מונהגו לכתוב ותרוכי' בוי"ו אחר הרי"ש :

ב א ר ה ג ו ל ה

אלל התורף דשפיר למכתב הכי כדי לכלול וכל שום על שניהס. יכטופי הרל"ש והרמזים ור"י. כר"י צח"צ. לכנוסה הגט שצומזים פ"ד ולי ל"ע שצנ"י לא כ"כ זע"ל צס"י י"ז צא"ה. מכנוסה הגט שצומזים והרל"ש ור"י והטור.

פ ס ק י ד י נ י ם

אבל בנוסה הרי"ף כתב אנא פלוני בן פלוני וכל שום דאית לי' כו' דממתא פלוני כו' וזה מכוון קצת יותר דמה לן להפסיק בין שם המובהק ובין כל שום כו' (תה"ד) אבל המנהג כנוסה הרמב"ם ורא"ש.

סע"י ל"א. אם צריך לכתוב וכל שום בשמא דאבוה נתבאר לעיל, דעת הר"ן בשם הרמב"ם דאין צריך אלא אנא פלוני בן פלוני וכל שום דאית לי' דממתא כו', אבל בנוסה הרמב"ם ורא"ש משמע דצריך לכתוב וכל שום דאית לי' ולאבהתי.

סע"י ל"ב. אם כתב בדלא אניס במקום בדלא אניסנא אינו פסול (רי"ו).

סע"י ל"ג. בנוסחי הרי"ף והרא"ש וטור והג"מ בשם סמ"ק ושבקית קודם ופטריית, ובנוסה הרמב"ם ופטריית קודם לושבקית, ובנוסה רש"י לא כתב אלא ופטריית, וכתב בתרומת הדשן הטעם לכל אחד כפי דעתו שופרא דשטרא כך הוא, אך המנהג כנוסה הרי"ף והרא"ש.

ותרוכית בוי"ו אחר הרי"ש וגדולה, כדי שלא תדמה ליו"ד ונקרא תריכית שהיא גרשה אותו, אבל בוי"ו שקודם התי"ו לא נפקא לן מידי בין קצרה או ארוכה (כן הוא בנוסה הרמב"ם ורא"ש וכן משמעות הכל בו). ובנוסה הרי"ף ותרוכי' הראשון ביו"ד אחר הרי"ש, וכן בתשובות להרמב"ן שאלוהו בגט שכתבו בו ותרוכית בוי"ו ארוכה במקום תריכית ואין לומר דאיו"ד שלאחר הכ' שכתבו וי"ו במקומו שאלוהו שהרי כתב תרוכית בלשון השאלה. וצ"ע למה יצטרך לכתוב תריכית ביו"ד.

ש"חן סימן קכו ערוך

- לד ניהיכי בג' יודין שליכי בב' יודין:
 לה ענהגו לכתוב דהוית תיבה אחת:
 הגה אם לא כתב מן קדמת דלא רק כתב דהוית אנתתי מ"כ נתיקון או דלג מלת
 אנתתי (ר"ד כהן) או מלת דהוית (הגהות אלפסי פי' המוגרס) כשר:
 לו מאנתתי בלא יוד אחר האלף:
 לז גבנפשיכי נהגו לכתוב בב' יודין. ואם כתבו חסר כשר (ד"ע וכ"מ נמרדכי):
 לח קלהתנסבה נהגו לכתבו בלא שום יוד ואם כתב יוד אחר ה"א כשר
 (הגמ"י פ"ד מרד' נשם י"א סנרי לכתחלה כותבין צו"ד):

ב א ר ה ג ו ל ה

גנהל' גט דמרדכי. סכל נו. ענטופס הרי"ף והסמ"ג נשמו וכ"כ הרא"ש
 והטור. פצה"ג דמר' וכל נו. צטה"ג דמר' וכל נו. קכמי"ג הסמ"ק נשם

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ל"ד. יתיכי בג' יודין (כל בו והלכות גיטין דמרדכי).

ליכי בב' יודין האורבלי כתב בלא יוד דלא לישתמע לי כי את אנתתי
 אבל בשאר ליכי אין לחוש, והר"ם אומר דיש לכתוב יוד דהוי כמו
 הליכי כלומר שליכי (כל בו).

סעי' ל"ה. דהוית אנתתי. דהוית תיבה אחת ולא די הות ב' תיבות. (רי"ף
 ורא"ש דלא כרמב"ם).

סעי' ל"ו. אנתתי בלא יוד אחר האלף.

וכדו שבקית ופטריית כו', וי"ו של וכדו לא יאריך יותר מדאי שלא תדמה
 לגוף, הוזהירות אינו אלא שלא יקצרנו, כמו שכתבתי לעיל.

שבקית ופטריית ותרוכית כן המנהג. ובנוסח הרי"ף אלא וכדו תרוכית, ובנוסח
 רש"י פטריית ותרוכית, עיין תרומת הדשן דאין קפידא בדבר.

סעי' ל"ז. בגנפשיכי בלא יוד אחר שיי"ן דביו"ד משמע שיש לאדם ב'
 נפשות (הגמ"ר בשם הר"ם וכך כתב מהרי"ק). ובהלכות הגט דמרדכי
 בשני יודין, וכן פשוט המנהג.

סעי' ל"ח. להתנסבא בלא יוד אחר ה"א, והר"ם לא הי' מקפיד (הג"מ).
 ואנש בלא יוד.

מב	דינים	אבן העזר	פסקי
	ערוך	סימן קכו	שלחן

לט רבידיכי בג' יודין:

מ שנהגו לכתוב מן שמי מן יומא דגן ולעלם וי"ח דלין כותבין מי שמי (סמ"ג וסמ"ק ותשו' רש"ח) וכן נוהגין צמדינות אלו:

מא הצריך לכתוב והרי את מותרת לכל אדם ולכתולה טעם לזוהר לכתוב הרי את נשיטה אחת אצל אס כנר נכתב הגט נשתי שורות כשר לתנו (מהר"ם סקמ"ג):

ב א ר ה ג ו ל ה

ר"ת. רנה"ג דמ"י כל נז. שנוס' רונ טופסי גיטין. תמשנה גיטין דפ"ה ע"ח וכדע' ר"ת שהנהיג לכתבו וכ"כ הרמב"ם בפ"ח זפ"ד נוסח הגט וכ"כ

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ל"ט. בידיכי בג' יודין (כל בו).

מן שמיא, בכל הנוסחאות איתא, ובנוסחא דרש"י וסמ"ג וסמ"ק ליתא, ואי לא כתבי' אין בכך כלום דאפילו לכתולה אין צריך לכותבו, דכל שנתן לה גטה האיך יכול למחות בידה. ולשון זה לא מצאנוהו בגמרא ולא בשום מקום (ת' הרשב"א).

סעי' מ'. (המגרש פ"ה ע"ב) אתקין רבא בגיטא איך פלוני בן פלוני פטר ותרך (לאו דוקא בספר מקנה בעינן שמדבר הוא פטרית ותרוכית).

אנתתי מן יומא דגן ולעלם. לאפוקי מדר' יוסי בגט שכ"מ דאין צריך לכתוב מהיום דזמנו של שטר מוכיח. (ואע"ג דקיי"לן כותבי' מ"מ בעי לאפוקי נפשינן מפלוגתא, שיצא הדבר בהיתר ולא יצא שום פיסול במשפחות ישראל לכך תיקן רבא שיהיו הסופרים רגילים לכתוב כן מיומא דגן. ולהרמב"ם דפסק דלא כר"י לאפוקי ממש קאמר).

ולעלם לאפוקי מדרב נחמן היום אין את אשתי ולמחר את אשתי, אע"ג דמגורשת כיוון דפסקה פסקה, (מכל מקום תיקון דלא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט), ולהרמב"ם דאינו מגורשת בכה"ג ה"ק תיקון לישנא דמשחמע מיני' דכל היכא דאמר היום אי את אשתי כו' אינה מגורשת.

סעי' מ"א. (שם) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. ואע"ג דכבר כתוב למהך להתנסבא לכל אדם כו' אינו אלא היתר נשואים אבל לא היתר זנות ואם כן הוי ל' כאילו אומר חוץ מזונותיך דספק מגורשת הוי, ויש אומרים שאין צריך שלא אמרו כשאומר בפירוש חוץ מזונותיך אבל בסתם מותרת היא לכל דבר דלהתנסבא אף לזנות במשמע (הגמ"ר ר"ן ומ"מ ונ"י). פרק האשה שהלך וכ"ש כשכבר כתב בגט ספר תרוכין וגט פטורין ואגרת שבוקין שתוא דבר כולל ולכך אין בטופסי גיטין להגאונים הרי את מותרת כו', אבל הרמב"ם

שלחן

סימן קכו

ערוך

מב אמותרת בוי"ו:

מג בדי יהוי נהגו לכתבו ב' תיבות אמנס אס כתנ דיהוי תינה אחת כשר (מר' פי' המגרט) ולאף אס לא כתנ רק דהוי כשר נשעת הדמק צמקוס גמון (רינ"ש סי' ר"ה):

מד גמנאי נהגו לכתבו בלא יו"ד אחר המ"ם ולאס כתנ יו"ד אחר המ"ם לא נפסל נדיענד (נ"י נשס הר"ן והרשנ"ל):

מה ונהגו לכתוב תרוכין שבוקין פטורין:

ב א ר ה ג ו ל ה

הרשנ"ל וה"ה והר"ן נשס הרמנ"ן. אכל נז. ב נה' גט דמר' וטופס הרי"ף והרמנ"ס וטופס הרא"ש שז' ירוחס טופס שנסמ"ג. גכל נז ונהל' הגט דמר' וטופס הרא"ש ותש' והרמנ"ס והרי"ף ור' ירוחס. ד כטופס הרא"ש נפסקיו

פ ס ק י ד י נ י ם

כתבו בטופס שלו, וכן עיקר. והרמב"ן מן המחמירים שאם לא הי' כתוב הרי את כו' אסורה וקרוב הדבר דאפילו ניסת תצא דזהו גופו של גט, וכן מוכח בכמה דוכתי (מ"מ). וראיית האומרים דלהתנסבא היתר זנות במשמע מהא (יבמות צ"ב) התירה לינשא וקלקלה בזנות פטורה, ואין זו ראי' לפי שאין הוראת ב"ד למחצה, ואף היתר זנות בכלל היתרם הוא, אבל במגרש אשתו איכא למימר ולמיחש לשוורא, ולפי"ז אין כותבין הרי את כו' בגט לשופרא בעלמא אלא מעיקר הדין (וכ"ד הרמב"ן כו'), ואף שכתב הרי את כו' צריך לכתוב נמי להתנסבא, דאי לא משמע שתהי' פנוי' ומותרת לכל, ולא שתנשא לאחר ותיאסר לעולם (ר"ן). ובפרק כל הגט (דף כ"ו) גבי וצריך להניח מקום הרי את כו' כתבו התוספות בכל דוכתא משמע שכותבין לשון הזה בגט וכתנן גופו של גט כו', והנהיג ר"ת לכותבו, אבל בטופסי גיטין לא הי' כתוב, ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות דחשיב כמו הרי את כו' עכ"ל. וכ"כ בסמ"ק והג"מ והגמ"ר, ולפי"ז משמע שאין כותבין אותו אלא לשופרא דמילתא.

סעי' מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה. מותרת בוי"ו (כל בו).

ודן די יהוי (ב' תיבות (רא"ש ורי"ו וסמ"ג)) ובנוסח הרי"ף דיהוי תיבה אחת בב' יודי"ן לבד, וי"א ג' יודי"ן (הג' דמרדכי).

ואם כתב דהוי לשון הזה הוא, ואינו לשון עבר וכשר (ריב"ש).

מנאי בלא יו"ד בין מ"ם לנר"ן (רי"ף ורא"ש ושל רי"ו, אבל שלנו ביו"ד).

מז הבגט ארוסה כותבין דהוית ארוסתי ואם כתב דהוית אנתתי כשר וי"ל דה"ה להפך דכ' ללשמו ארוסתי כשר נדיענד (נ"י):

מז ושי"ן ועי"ן שלא היו היודין נוגעין בהם וכן היו"ד שע"ג האלף ושאתורי הצדיק שאינם נוגעים באות אם התינוק קורא אותם יפה אפי' הם בתורף יש להכשיר במקום עיגון:

ב א ר ה ג ו ל ה

ותשו' וכ"כ בטופס הסמ"ג ועיין בסעיף י"ג נהג"ה. הרי' ירוסם נח"נ מהל' דלמרי' הרי' לת' אשתי הרי' לת' ארוסתי כו' קידושין ד"ו ע"ל וכ"כ נתיב' ס"י רכ"ט. ומהל' דלמרי' כתבו גט לארוסתי כו' גיטין דף כ"ו ע"ג. זנ"י לדעתו

פ ס ק י ד י נ י ם

תרוכין ושבוקין ופטורית (רא"ש וסמ"ג) וי"א תירוכין ופטורין ושבוקית (רי"ף רשב"ם), וי"א פטורית תרוכית שבוקית (רש"י). והמנהג כהרא"ש וסמ"ג.

סעי' מ"ז. (תשובת הרשב"א) אם אמר להם שיכתבו גט לארוסתו ולא אמר להם שיכתבו דהוית אנתתי, אלא שהם טעו וכתבו כן הגט כשר, דארוסתו זו היא אשתו, שהרי האומר הרי את אשתי הרי זה מקודשת ואין אשתו בנשואתו, שאלו האומר הרי את נשואתי לא שמענו שתהא מקודשת דלא נקראת נשואה עד שתיבעל או שתכנס לחופה, עכ"ל. וכן כתב רבינו ירוחם בגט ארוסה צריך לכתוב דהוית ארוסתי ואם כתב דהוית אנתתי מעשה בא לפניו והכשיר, וראי' מדאמרינן הרי את אשתי הרי את ארוסתי הרי זה מקודשת, אלמא דארוסה מקרי נשואה, עכ"ל, וכן דעת תה"ד סימן רכ"ט, ובחידושי אגודה. והוא הדין אם כתב ולאשתי דהוית ארוסתי כשר דייעבד, וראי' מפרק כל הגט גבי כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה, ע"ש בפירוש רש"י ותוספות, וכיוון שכותב זמן לבו ביום מסתמא כתב בו דהוית ארוסתי, וכמ"ש בתוספות שם שכשרואים שכתב בגט ארוסתי כו' ואפי' הכי מצי לגרש בו, וא"כ מוכח דיכול לכתוב אחר שכנסה ולאשתו דהוית ארוסתי.

סעי' מ"ז. (תה"ד סימן ר"ל) שי"ן ועי"ן שבגט שלא היו היודין נוגעין בהם וכן היר"ד שעל גבי האל"ף ושאתורי הצדיק שאינם נוגעין באות, אבל הם כתובים כ"כ בדיבוק שהתינוק קורא אותו יפה, יש להוכיח מדברי הגאונים לפסול אפילו דייעבד, אבל כי דייקי שפיר נוכל להכשיר ויש ראיות לכאן ולכאן. ובאשר"י סוף גיטין דפוסל אם הדביק מה שצריך להרחיק ה"ה אם הרחיק מה שצריך להדביק פסול, מיהו כיוון שנמצא ראיות לכאן ולכאן נכון להחמיר ולהזהיר דאפילו דייעבד ליבי נוקפי דטעות בגט מביאו לידי ממזרות, עכ"ד. וגראה דבטופס ודאי כשר אפילו חסרה כל האות וגם בתורף יש להכשיר במקום עיגון כשתינוק קורא אותה יפה.

שלחן

סימן קכו

ערוך

מח האם נדבקו רגלי ההי"ן לגנין אם תינוק דלא חכים ולא מיפיש קורא אותם יש להכשיר במקום עיגון אפי' אם הוא בתורף ויפריד בסכין (וע"ל סי' קכ"ה סעיף י"ו):

ממ האם חיסר תיבה א' מהמופס לא נפסל בכך וכ"ש אם חסר וי"ו שנייה של וסדי וכתב וכד (נ"י נסח תשו' הרשב"א) דמלחר שאין הענין משתנה אין פסול בחסרון זה (כ"כ הר"ש נתש"ה) וה"ה אם היו אותיות יתירות כל שאין הענין משתנה (רי"ש סי' ר"ה) אבל אם נשתנה הענין פסול ולכן י"א דאם כתב לזריחת עלמה צה"א שהגט פסול דעלמה לשון נערה (הר"ד כהן) ויש מכשירין בשעת הדחק (בנימין זאב):

נ יאין לכתוב בגט בביטול מיני מודעי (ועיין נוסח הגט לקמן נס"י קנ"ד):

ב א ר ה ג ו ל ה

נמ"ש התה"ד נס"י ר"ל ונכתבו סמ"ג. הנ"י לדעתו. סנתשו הרמב"ן סי' קמ"ה ומנואר שם שיותר כון לכתוב גט אחר כתיקונו. יתשנות הרשב"א.

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' מ"ח. רגלי ההי"ן וקופי"ן שנוגעין לגגם ואם תינוק יודע לקרותו ג"כ יש להכשיר במקום עיגון להפרידם בסכין, עיין לעיל.

סעי' מ"ט. (תשובת הרמב"ן סימן קמ"ה) אם חיסר הסופר ולא כתב להתנסבא כשר, שהרי יש בו הרי את מותרת כו' וכשאמרו בתופסי גיטין צריך לשייר מקום האיש ומקום האשה ומקום הרי את מותרת כו' לא אמרו שצריך לשייר מקום להתנסבא, עכ"ד משמע מדבריו דאפילו חיסר תיבה שלימה מהטופס אין בכך כלום.

(שם סימן קמ"ח) גט שכתוב בו רי"ש שבשם האשה קצר מאוד מכל שארי רישי"ן שבגט, ונמצאו בגט ווי"ן גדולים מאוד ואחרת קטנות, והתינוקות קוראים וי"ו, ולכסוף ימים קראוה אנשים מאנשי הארץ שהובא הגט משם, ואחד מהם קראו ברי"ש, השיב הרשב"א, כיון שלא נמצא בארץ ההיא שקראה ברי"ש אלא אחד, הגט פסול, ועוד שהי' בגט ווי"ן, והאיך אפשר שיהי' מקום שיעשו ווי"ן ורי"ש שוין ובטלה דעתו אצל כל אדם, ואם ניסת תצא והולד ממזר, ע"כ. והיינו דוקא בתורף אבל בתופס וודאי כשר כמו שכתבתי לעיל.

(תשובת הרשב"א) אם חסר וי"ו וכדו ולא הי' כתוב אלא וכד, כל שאינו מעיקר הגט אינו פוסל, ע"כ, וכן הוא בתשובת הרא"ש דכל שאין הענין משתנה אינו פוסל.

סעי' נ'. אין כותבין בגט שום תנאי ולא ביטול מודעה אלא הגט בלבד (רשב"א עיין סימן קנ"ד), אם כתב בבריאת עלמה בה"א יש פוסלים דעלמה לשון נערה (הר"ד כהן), ויש מכשירים בשעת הדחק (ד"מ).

**קבו. שצריך להזכיר הזמן בגט ודין קדימה ואיחוד.
ובו י"ג סעיפים:**

א אצריך לכתוב זמן כגט ואם נתגרשה בגט שאין בו זמן לא תנשא
בזאם נשאת לא תצא גאפי' אין לה בנים:

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשה גיטין דף פ"ו ע"ל וכדמפרש ר"י טעמא ש דף י"ז ע"ל משום נה לחותו
וכ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ג גם נזמן לליכא ד"נ משום דליכא למיחש שחא יחפה
על נניה שהם ממזרים כלוי הרא"ש. בשם גמשה. גכלוי וכר"י שם ע"ג.

פ פ ק י ד י נ י ם

סימן קבו.

סעי' א'. (דף י"ז) מפני מה תקנו זמן בגיטין (הא לאו שטרא דגובינא הוא)
ר"י אומר משום בת אחותו (כשתהי' אשתו ותזנה תחתיו וחס עלי' שלא
תחנק. נותן לה גט בלא זמן ומוציאתו בב"ד ואומרת גרושה הייתי ופנוי' באותה
שעה) ר"ל אמר משום פירות (נכסי מלוג שלה שמזמן הגט ואילך תוגבו אם
מכרם הבעל, וכשאינו בו זמן יהי' מוכר והולך ולא תגבם שיאמר לה קודם גירושין
מכרתי) ר"ל לא אמר כר"י זנות לא שכיחא (ולא חשיד בה רבנן) ור"י לא אמר
כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה (הלכך זמן כתיבת הגט
לא מהני מידי, דכי אתא למטרף בעיאי לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה)
ור"ל סבר אין לבעל פירות משעת כתיבה והא איפכא שמעינן להו מאמתי
מוציאין לפירות ר"י אומר משעת כתיבה ר"ל אומר משעת נתינה איפוך
(בתרייתא).

וכיוון דקיייל לענין פירי בפרקונא תליא מילתא דתקנו פרקונא תחת פירא
ופרקונא לא פקע מיני' עד דמטא גיטה לידה. הלכך כל כמה דמיחייב
בפרקונה אית לי' פירא כר"י ולכך לא הוצרכו לתקן זמן אלא משום בת אחותו.
כדאמרינן בירושלמי מעשה באחד שחיפה על בת אחותו שזינתה ועמד וגרשה
הקדים זמן הגט אמר מוטב תידון בפנוי' ולא באשת איש.

ואף בזמן הזה דלא דנין דיני נפשות וליכא למיחש שיחפה עלי' פסלינן לגט
בלא זמן כתנן ג' גיטין פסולין והולד כשר ואחד מהם אין עליו זמן ואהני
רבנן בתקנת זמן דלכתחלה לא תנשא בגט שאין בו זמן ובימי ר' נשנית משנה
זו, והטעם הוא דלמא יחפה על בניה שילדה לו שהן ממזרים ואינו רוצה שיצא
הקול על הולד שילדה ממנה שהוא ממזר, ועוד שלא תיאסר עליו אם זינתה
קודם גירושין, אבל זינתה אחר גירושין שריא לחזור לו כדאמרינן בפ"ב דטוטה.
וכל הני טעמי שייכי בכל הגשים, ור"י דנקט בת אחותו, עיקר טעמא נקט והני

שלחן

סימן קכו

ערוך

ב דאם היה מוקדם או נכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו פסול אפי' היו עסוקים באותו ענין הוי"א דנכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו בשעת הדחק כשר :

הנה וגט מוקדם לע"פ שפסול אם קדשה אחר לריכה גט משני ולאסור לחזור לראשון (פסקי מהר"א סי' י"ג לדעת הרמז"ס ז"י ג"ס הר"ן והרשב"א) :

ב א ר ה ג ו ל ה

דהרמז"ס שם נפ"ח ממשנה דף י"ז וכת"ק דס"ל מולחם שמואל כתובה כשרה זכה"ג וכן צעזעל כתובתה דר"ח וזרייתא שם דף י"ח ע"ל משמע דנגט אף על פי שעסוקים נלותו ענין פסול ה"ה שם וכמ"ש הטעם הכ"מ שם וכ"פ הרי"ף והטור ז"ס הרמ"ה. הכ"כ ז"י וכ"מ לדעת הרשב"א והר"ן שפי' דזרייתא שם

פ ס ק י ד י נ י ם

טעמי סעד הם לטעם דחיפוי ב"א, ולכך אף האידנא דבטל טעם דחיפוי מעיקר טעמא פסלינן לגט בלא זמן (רי"ף רא"ש דלא כבעל העיטור דכתב איפוך קמיתא ור"י סבירא לי' משום פירות וקילין כותי, והביא ראיות ודחינן כל ראיותיו ע"ש), וכן דעת הרמב"ם בפ"א והרשב"א והר"ן.

(דף פ"ו) גבי ג' גיטין הפסולים ואחד מהן אין בו זמן, רב אמר יש לה בנים ולא תצא אין לה בנים תצא, ולוי אמר לעולם לא תצא, וקיימא לן כותי'. כתב הג"מ פרק א' בשם בעל העיטור, דבעידי מסירה אפילו אין בו זמן כשר ותנשא בו לכתחלה כיוון שאין בו זמן אלא מפני תיקון העולם, כדאמרין באין עליו עדים אליבא דר"א (שם) וכן דעת רשב"ם בפרק גט פשוט גבי ב' אחין אחד עני כו', אבל הרמב"ן דחה דבריו שם, וכן משמע דעת הרמב"ם וטור דאין לחלק.

סעי' ב'. (משנה דף י"ז) נכתב ביום ונחתם בלילה (שלאחריו) פסול (מוקדם הוא שמשמע מההוא יומא איגרשא, ולא איגרשא עד למחר ור' שמעון מכשיר (דטעם מוקדם לר"י משום בת אחותו ור"ש לית לי' שמא יחפה, ואי משום פירי שיסברו הדיינים שביום הכתיבה נכתב ותטרוף משעת כתיבה שלא כדון והיא לא בעי למיטרף אלא מחתימה ואילך, וסבר ר' שמעון כיוון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לה פירות ושפיר טרפא משעת כתיבה) אמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר (בלילה שלאחריו) אבל מכאן ועד י' ימים לא חיישינן שמא פייס (ובא עלי' בתוך כך והוי גט ישן). ור"ת פירש שמא פייס וביטל שאמר גט שנתתי בטל הוא וכשצויה להם לחתום עד י' ימים כשחתמו אח"כ לא הי' בעל שם מיירי, דחיישינן שמא ביטל שליחותו קודם, אבל צויה להם לחתום אחר יו"ד ימים כשר (עיין תוספות) ור"י אמר אפילו מכאן ועד יו"ד ימים אם איתא דפייס קלא הוי לי' למלתא (כאשר הריב נשקט ידעו לה

פסקי דינים

שכינים ושכנות) ואמר ריב"ל כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק (שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגט זה).

איכא מאן דאמר דהלכתא הכי, ואיכא מאן דאמר דריב"ל לא הכשיר אלא בההוא עובדא דקמי' דחתימי תרי מינייהו ביומי' (עס"י ק"ב (רבינו האי)) ונראה דקיי"ל כר"ש בשעת הדחק (רא"ש). וכך כתב הג"מ בפ"א. אבל דעת הרי"ף והרמב"ם דאפילו בשעת הדחק פסול ואפילו היו עסוקים באותו ענין, מדלענין כתובה מכשירינן ש"מ הגט פסול (מ"מ), ודוקא מוקדם שזמן הגט קודם החתימה פסול כגון שנכתב ונחתם בחשון ובגט כתב שנכתב בתשרי קודם חשון, אבל אם ה' עומד בתשרי וכתב בגט זמן מרחשון ונכתב בתשרי קודם כיוון שנחתם בו ביום הכתוב בגט לא חשבינן ל' מוקדם הואיל זמן הכתוב בגט וחתימה הכל ביום אחד (מ"מ).

כתב הג"מ פ"א הא דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול היינו היכא דאיכא עידי חתימה דלא סמכינן אעדי מסירה, אבל היכא דליכא עדי חתימה דסמכינן אעדי מסירה לחוד לר"א דאמר אפילו נתן לה בפני עדים כו' דעדי מסירה כרתי, הלכך נכתב ביום ונמסר בלילה אפילו יש בו הקדמה כשר, דהא אין בו זמן והקדמה חד דינא הוא אית להו ואין בו זמן קתני מתניתין דכשר הכי נמי הקדמה, וחששא דזנות או פירות שיילינן לסהדי אימת מטא גיטא לידה, דאפילו בחשש זיוף כגון על המחק סמכינן אעדי מסירה לר"א וה"ה במוקדם דהא זמן נמי מפני תיקון העולם הוא, וכן הוא בירושלמי גט שנכתב ולא נחתם כשר בעדי מסירה עכ"ד. ואין כן דעת הרמב"ם ורמב"ן וטור, דפוסלים באין בו זמן, וה"ה במוקדם אפילו בעדי מסירה, וכן כתב מהר"א סימן י"ג (עוד שם).

סעי' ג'. נכתב ביממא ונחתם בלילה אי מקמי חתימה כתבו הכי, דהא גיטא איכתב ביום פלן ולא אספיקו למחתמי' עד השתא דחתימי סהדי כשר, דהא ליכא חשש לפירות או לזנות, אבל בתר דחתימי סהדי לא, עכ"ד.

(תשובת הרא"ש) אם נתגרשה בגט מוקדם ולא נודע פסולו עד שקידשה אחר לא תפסי בה קדושי שני כלל ואין צריך גט ממנו ומותרת לחזור לראשון, עכ"ל. דסבירא ל' דמוקדם גט בטל הוי ולא דמי לנחתם בלילה שכשר בשעת הדחק לדעתו וכתב בכתיבה קושטא קאמר שבאותו יום נכתב אבל מוקדם גמור כמו נכתב ב' לחודש וכתב בה' לחודש פסול לגמרי. אבל דעת הרמב"ם דפסול הוי ולא בטל ואם ניסת לא תצא, ותה"ד כתב הטעם להרא"ש כיוון דבשטרות מוקדם לא גבי אפילו מבני חרי דכחשפא בעלמא הוא ה"ה בגט אשה, וליתא דלמא יעמידו חכמים דבריהם לפוטלו כחרס במקום שיעקרו דבר תורה שלא תצטרך גט מאחר. וכן משמע דעת הר"ן גבי כל פסולי דרבנן תצא בשאין לה בנים, דגט מוקדם נמי תצא כיוון דבשטרות פסול, עיין בפ' המגרש אבל בטל לא הוי וצריכים גט משני, וכן דעת הרשב"א וכן דעת מהר"א.

שלחן

סימן קכו

ערוך

ג ונכתב ביום ולא הספיקו להתמו עד הלילה אם כתבו בו קודם חתימה
גיטא דנן איכתוב ביום פלן ולא הספיקו סהדי למחתמיה עד ליליא
והתמו העדים אחר כך כשר :

ד והשולח גט ממקום למקום אע"פ שמקדים הזמן שהרי כותבין הזמן
מיום הכתיבה ואינו מגיע לידה עד אחר זמן כשר משום דאית ליה
קלא :

ה חגט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה להבשירו אלא שישלחה
לה ע"י שליח :

ב א ר ה ג ו ל ה

למחתינתין קלי. ונ"י נשס הר"ן והרשב"א. וזהו"ל נפ' כ"ל מה"ג. חכמתנו

פסקי דינים

סעי' ד'. אמר לי' רבינא לרבי אליעזר גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבו
בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתן (בין לענין פירות
בין לענין זנות דטרפא לקוחות מיום כתיבה) אמר לי' הני קלא אית להו (ובין
לענין זנות ובין לענין פירות בעי' לאתויי ראי' אימת מטא גיטא לידה). וקשה
דלענין זנות נהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול הוא לחפות
ולומר שנתן לה קודם שזינתה כמו קודם שתקנו זמן. ואומר ר"י קלא אית לה.
כשרואין בגט שזמן הכתיבה הוא קודם המסירה אית לי' קלא למילתא ומסקי
אדעתיהו לידע יום המסירה (עכ"ד התוספות) וא"ת ובההוא למה תקנו זמן
י"ל ע"י הזמן יש לו קול לפי שרואין ע"י הזמן שבו שהנתינה אינה ביום
הכתיבה. עכ"ד התוספות. והקשה הרשב"א א"כ גט מוקדם שרואין זמנו קודם
ליכשר מה"ט. ואין לומר דלא סמכינן אקלא אלא בגיטין הבאים ממדינת הים
דלא אפשר בלאו הכי ומשום עגונה הקילו בה משליש גט לאשתו ואמר לי'
לשליש אל תתנהו אלא לאחר ג' חדשים דאפשר בלאו הכי אמאי שרי. לכך
פירש דלא אמרינן קלא אית להו אלא בגט המשתלח או הניתן ביד שליח אבל
בגיטין דעלמא לא. ולפ"ז גט מוקדם נמי אם נתנו ע"י שליח כשר. עכ"ד. וזו קולא
יתירה היא. לכך נראה. דדוקא בגיטין הבאים ממדינת הים משום עיגונא הקילו
ודכוותי' במשליש גט לאשתו פרש"י שהוא הלך לדרכו דהוי נמי עיגון. אבל
הי' בעיר לא. אבל בגיטין דעלמא לא הקילו. עכ"ד הר"ן.

סעי' ה'. כתב הרא"ש. וא"ת כיוון דפרשינן דבסתם גיטין לא מצי למימר
אייתי ראי' אימת מטא גיטא לידך. א"כ האיך כותבין גט לאיש אע"פ
שאינו אשתו עמו ליחוש שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתן לה עד תשרי כדאמרינן
בשטרות. ויש לומר דבשטר חוב איכא למיחש לפי שמוסרו בצינעא ולא ידעו
שלא נמסר ביום הכתיבה. אבל גט רגילות הוא למוסרו בפני עדים אפילו לר"מ

שלחן סימן קכז ערוך

הנה מיהו נהגו להחמיר ולכתוב אחר (כן משמע מדברי הרי"ף שהניח הלי"ת) וסתם גט שי"ל מיד אשה למרינן שנמסר ניום שנכתב ואינה לריכה ראייה אלי"כ היה בו רעותא כגון שהיה מושלך (טור והתוספת ז'הר"ש):

ו' שאמר לשנים לכתוב גם ולחתום וליתנו לאשתו ונתאחר הדבר ימים או שנים או שנמצא הגט פסול והוצרכו לכתוב לה גם אחר כשכותבין הזמן והמקום אין כותבין לא הזמן שאמר להם הבעל לכתוב בו ולא אותו המקום כיצד היה בירושלים כשאמר להם הבעל והיו עומדים בתשרי ונתאחר עד ניסן והרי הם בלוד כותבין הזמן מניסן ובלוד:

ב א ר ה ג ו ל ה

רז אשי לרצינא שס ריש דף י"ח טור נשס ר"י דעהכי אית ליה קלא. ששס נשס הרמב"ם פ"ח מהל' האמר רז לספריה וכו' נ"ב דף קע"א ע"ב ומההיא גיטא דאשתכח נסור' וכו' א"כ מילי חסר וכו' יצמות דף קי"ז ע"א וה"ה הניח שס

פסקי דינים

רגיל ר"ת לומר דבעינן עדי מסירה שאין דבר שבערה פחות משנים וכי"ן דיש עדים מפרסמין הקול שהיא פנוי' וכדחזו שזמן הכתיבה מוקדמת ליום המסירה מפסי קלא שלא נמסר ביום הכתיבה ומסקי אדעתיהו לומר אימת מטא גיטא לידך, וא"כ לקמן דקאמר גיטין הבאים ממדינת הים קלא אית להו ה"ה בכל גיטין שלא נמסרו ביום הכתיבה קלא אית להו. ומה שלא הקשה מהם משום דלא שכיחי דלא מקדים איניש כו'. אך קשה מנכתב ביום ונחתם בלילה דפסול הא קלא אית להו. לכך צריך לומר דלא שייך קלא אית לי' אלא כשמגרש ע"י שליח שיש קול להולכת השליח ולביאתו ומידע ידעי זמן המסירה ואז הוי כמו גיטין הבאים ממדינת הים דאית להו קלא, אבל נכתב ביום ונחתם בלילה יש לחוש שימסור לה בעצמו בצינעא לחפות עלי' (תוספות). והא דכותבין גט לאיש בלא אשתו ואין חוששין שמא תזנה ויתן לה בצנעא לחפות עלי', דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה דלא שכיח שיכתוב גט הרבה קודם הנתינה דלא מקדים איניש כו' ואחר הכתיבה מיד יתן לידה, ואם ישלח לה ע"י שליח לקבלה או שליח להולכה וודאי קלא אית לי' כדלעיל. ולפי טעם זה אי אתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב אין תקנה להכשירו, אם לא ע"י שליח להולכה דאית לי' קלא, אבל אם הבעל נתנו לאשה לית לי' קלא (אמילו בפני עדי מסירה) ואתי למטרף לקוחות שלא כדין מיום שנכתב (רא"ש) וכן עיקר (טור) וכן דעת מהרא"י בסימן י"ט, עיין לקמן מע"ב).

סע"י ו'. (הרמב"ם פרק א') אמר לשנים לכתוב גט ולחתום ונתאחר הדבר ימים או שנים (שלא כתבוהו) או שנמצא הגט בטל והוצרכו לכתוב גט אחר לאחר כמה שנים, אין כותבין זמן האמירה שאמר להם הבעל לכתוב בו

פסקי דינים

ולא אותו המקום כיצד הי' בירושלים כשאמר להם הבעל והי' עומד בתשרי, ונתאחרו עד גיסן והרי הן בלוד כותבין זמן הכתיבה מגיסן ובלוד, עכ"ל. והוא מדאמר רב לספרי' כי יתביתו בהיני כתובו בהיני אע"ג דמיסר להו בשילי, ובפרק בתרא דיבמות בסורא מתא אנא ענן בר חייא פטרית כו' ואתי סהדי ואמרו התוא יומא דאיכתב גיטא ענן בר חייא גבן הוי אמר רבא דלמא מילי מסר כו' והם כתבו יום הכתיבה ולא יום האמירה ולא הי' בסורא ביום שנכתב, ואם כותבין יום האמירה, הרי הם אומרים שאותו יום שנכתב בו גט גבן הוי ולא בסורא וא"כ נחזי יום הכתיבה בגט אי הוי בסורא וא"ל דמסר מילי מאי הוה, אלא וודאי דיום שנכתב בו הגט הוא יום הכתוב בגט.

וזה לשון הרשב"א בתשובה, מי שצוה שיכתבו גט לאשתו בר"ח גיסן, ונתאחר ולא כתבוהו הגט פסול, אבל הי' עומד בר"ח גיסן וצוה לכתוב סתם ולא קבע זמן ונתאחר עד ר"ח אייר כותבין זמן הכתיבה ולא זמן האמירה ואם כתבו זמן האמירה מוקדם הוא, ולא דמי לגיטין הבאים ממדינת הימ, שאין ההקדמות שוות, הקדמת הכתיבה לחתימות הוי הקדמה גמורה כ' באייר והקדים וכתב בניסן כגון זה מוקדם גמור הוא, אבל כשהקדים כתיבתו וחתימתו לנתינתו וזהו שהכשירו משום דאית להו קלא, עד כאן דבריו, והטור הבין דהרמב"ם מיירי בנכתב הגט ביום שאמר אלא שנתאחרו מליתנו ולכך כתב אהא שלא נמסר ביום שנכתב דע"י שליח קלא אית להו כמו שכתבתי לעיל, ואין נראה כן מדברי הרמב"ם כו', וליתא דאינו ענין הא דהרמב"ם דמיירי בשלא נכתב עדיין הגט לדברי ר"י שמיירי שנכתב הגט אלא שלא נמסר ביום כתיבתו, וכתב בא"ח נכתב ונחתם ביום, אבל לא נתן אלא לאחר ימים רבים כשר, ואין לחוש בזה משום מוקדם (כמ"ש הרשב"א לעיל שאין זו הקדמה וכדעת התוספות והרא"ש דלעיל סעיף ה') מיהו אומר הר"ם דהעולם נהגו להקפיד שתינתן בו ביום, רק בגט שאדם שולח ממקום אחר דהתם לא אפשר, עכ"ד. משמע דאפילו רוצה למסרה לה ע"י שליח נהגין להחמיר הואיל ואפשר לכתוב אחר (ד"מ).

והא דאמרינן קסבר ר"י יש לבעל פירות עד שעת נתינה ה"ק לא הוצרכו לתקן זמן משום פירות, דכשתבא הגט ליד האשה יכולה לבא לב"ד ותראה להם גיטה ויכתבו לה ב"ד שבאותו היום נתגרשה, ודלא כפירש"י דזמן כתיבת הגט לא מהני מידי, דכי אתא למיטרף בעיית לאתריי סהדא אימת מטא גיטה לידה, דהא ליתא מדאמרינן מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך ליחוש דלמא כתב בניסן ולא נתן עד תשרי וטרפא שלא כדין ומשני דאמרינן לה אייתי ראי' אימת כו', ומשמע דההוא דוקא דאיתרע בנפילה חיישינן טפי דאי בכל גט סתם נמי חיישינן דלמא כתב בניסן כו', מאי קשיא לי' האי ברייתא טפי מכל גיטין, אלא וודאי כל גט וכל שטר הבא לפנינו לא חיישינן שמא לא נמסר ביום הכתיבה, אלא תולין דמסתמא ביום הכתיבה נמסר אלא דוקא כשיש בו ריעותא כגון שנמצא מושלך או צריכין להביא ראי' מתי בא הגט לידה (תוספות ורא"ש טור וכן כתב הר"ן ע"ש וכן דעת הרשב"א).

ז יגמ שלא כתב בו שם היום אלא בשבת ראשונה או שנייה מחדש פלו' או בחדש פלוני או בשנה פלונית ולא הזכיר החדש אפילו כתב בשבוע פלוני כשר טוכן אם כתב בו היום גרשתיה כשר שמשמעו היום הזה שיצא בו הגמ:

ח לכתב בו זמן וחתך ממנו הזמן ואח"כ נתנו לה כשר מויש פוסלים:

ב א ר ה ג ו ל ה

עד ראיות לזה ע"ש. יש נשם הרמנ"ס שם מהל דלמר רב יוסף לאניי גיטין דף י"ח ע"ב. [פ"י נשחיתא]. כמנרייתא וכלנא שאלו נ"ב דף קע"ג ע"ב. לשם נשם הרמנ"ס שם וכדלמר רב יוסף לאניי שם נגיטין. מהרש"ד שם נהשגות

פסקי דינים

סע' ז'. כתב בו שבוע (בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה) שנה חודש שבת מאי (או כתב שנה ולא כתב חודש או כתב חודש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום) אמר לי' כשר (לכתחילה) אמר לי' אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן (הא לא מימנעי מלמיכתב נהלי') אהני לשבוע דלקמי' (שאם זינתה תיהרג) ולשבוע דלבתרי' (לפירות שלא תגבם) דאי לא תימא הכי יומא גופא לא ידעינן אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא דקמי' ולדבתרי' הכי נמי לשבוע דלקמי' ולשבוע דבתרי' (גמרא). ומלשון הרמב"ם נראה שאין כשר לכתחלה לכתוב כן אלא שאם כתב כן כשר בדיעבד ודלא כפירוש רש"י שם.

(בפרק גט פשוט קע"ב) גט שאין בו זמן אבא שאול אומר אם כתוב בו אני היום גרשתיך כשר (כיון דעדים חזו לה בידה וכתב בזה היום הרי כתב בו זמן) דהיום ההוא יומא דנפיק בי' משמע (דנפיק בב"ד להתגרש האשה משמע וחשבינן לי' זמן גמור) אמר לי' אביי דלמא אבא שאול כרבי אליעזר סבירא לי' (דלא חייש לשום זמן בגיטין דעדי מסירה כרת') ולא קיילין כדחוייא דאביי אלא היום יום שיוצא בו הגט קאמר ומשמע, והוי כזמן גמור אפילו למען דבעי זמן, וכך כתב הרמב"ם.

סע' ח'. (דף י"ז ע"ב) גוי' לזמן (לאחר שכתבו חתכו כדי לחפות על בת אחותו או משום פירות) ויהבי' ניהלי' מאי הועילו חכמים בתקנתן (כיון כגט שאין בו זמן אם ניסת כשר כשמוציאתו לא מקטלא) אמר לי' לרמאי לא חיישינן (לא חשו בי' רבנן לרמאות כזה הניכר והנגלה ובוודאי לא עבדי אינשי הכי) ואע"ג דקאמר אהנו תקנתן דלכתחלה לא תנשא ומאי קשיא לי' גוי' לזמן מאי, מהא דניסת הולד כשר הא אהני דלכתחלה לא תנשא, הא פירש רש"י בהא דלכתחלה לא תנשא דכיוון שכן לא כתבינן לי' ספרי דדייני ולא חתמי לי' ולהכי פריך תינח דאי לא כתבי בי' זמן כלל דלא חתמי בי' סהדי, אבל היכא דכתבי חתמי ובתר הכי גוי' לזמן מאי איכא למימר ואהדר לי' לא חיישינן לרמאות כזה, אבל אי אתרמי הכי דגוי' לזמן לעולם דינו כגט שאין בו זמן שהוא

שלחן

סימן קכו

ערוך

גט שזמנו מאוחר כשר לגרש בו ואפילו נתנו לה מיד אין הגירושין חלין עד הזמן הכתוב בו טויש פוסלין גט מאוחר :

ב א ר ה ג ו ל ה

וכ"כ הטור. גט והרא"ש וכדעת התו' שם דף י"ז ע"ל זד"ה ריש לקיש אמר וכו' מהא דאמרין מפני שיכול לעשותו פשוט צ"ל דף ק"ס ע"ל וכו' שחירין ר"י שם. פ"ט גט הרמב"ם שם וכ"כ הרמב"ם גט הר"ן צ"ל דגיטין והא

פ ס ק י ד י נ י ם

פסול ואם נשאת כשר אבל ר"ח פירש לרמאי לא חישינן וכשר. וכך כתב הרמב"ם דמשיאין אותה לכתחילה. ומשטא דסוגיא הכי משמע, מעיקרא אמרינן אהנו דלכתחילה לא תנשא ופריך גזי' לזמן מאי דמשמע דבכה"ג תנשא לכתחילה. ומשני דאין הכי נמי אלא דלרמאי לא חישינן. והיותר נכון כפירוש רש"י (רשב"א ור"ן). והמ"מ כתב לדעת הרמב"ם דמדשני לרמאי לא חישינן ולא שני אהנו דלכתחילה לא תנשא ש"מ דאפילו לכתחילה תנשא. עכ"ד.

סעי' ט'. כתבו התוספות והרא"ש וא"ת לר"ל דפסלינן גט שאין בו זמן משום פירות שתפסיד האשה משעת כתיבתו בניסן עד גתינתו בתשרי שהיא לא תדע מתי נכתב א"כ גט מאוחר (שזמנו כתב בתשרי ונכתב ונתתם ונתתו לה בניסן) הא פסול מהאי טעמא שהאשה תפסיד הפירות שזמנן גתינת הגט עד זמן הכתוב בו שלא כד"ן. ואף ר"י מודה בזה בגט מאוחר דמפסדינן האשה שלא כד"ן דפסול. (וגם איכא משום בת אחותו. שנכתב זמנו של גט לאחר כמה ימים ותוציא את גיטה ותאמר קודם זנות נתגרשתי. שאין זמנו של גט מוכיח. דהא על כרחינו מאוחר הוא והוי לי' כגט שאין בו זמן (ר"ן)) ובפרק גט פשוט מוכח דגט מאוחר כשר דקתני מקושר שעשהו פשוט כשר. ואי יעשונו פשוט הוי לי' מאוחר. דמקושר מלך שנה מונין לו שתיים והכל יודעים שממנו שנה וכי עביד לי' פשוט שזמנו שתיים כמו שכתוב בו שהרי לא ידעו דתחילתו הי' מקושר. ועוד ראי' מדתנן בשביעית פרוזבול מוקדם כשר ומאוחר פסול ושטר חוב להיפך ואי גט מאוחר פסול הוי לי' למיתגי וגט בין מאוחר ובין מוקדם פסול. ובתוספתא דחולין נמי תניא כשר בגט פסול בפרוזבול (היינו מאוחר דפרוזבול כשמאחרו כולל להדיינים גם שלאחר מכאן ולכך פסול זבגט כשר) כשר בגט פסול בפרוזבול מוקדם כו' (ר"ן). ויש לומר דבגט מאוחר אין האשה מתגרשת אלא מזמנו של גט ואילך (דהוי לי' כאלו התנה עמו שלא תגרש אלא עד יום פלוני (ר"ן) וכדאמרינן בעלמא זמנו של שטר מוכיח עליו והוי לי' כאלו כתב ב"י מהיום. הכא נמי הוי לי' כאלו אמר לה הרי זה גיטך ולא תגרשי בו עד אותו זמן (רא"ש) ואם כן אין הבעל מפסיד פירות משעת חתימה ונתינה אלא מזמן הכתוב בגט ואילך. כיוון שאינו ראוי לגרש בו עכשיו דאין זה

פסקי דינים

כריתות אפילו נתנה לה לאלתר אין הגירושין חלין עד שעת הזמן (וגם משום בת אחותו ליכא למיחש כיוון שאינו מגורשת עד אותו הזמן הכתוב בגט) (ר"ן). וא"ת לקמן אמר ר' אליעזר בר' צדוק אמתניתין דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול לא שנו אלא שאין עסוקים באותו הענין אבל עסוקים באותו ענין כשר, ולפי שיש לו קול משעת כתיבה, לפי שהעדים מזומנים שם לחתום ומפסיד הבעל פירות כאלו כבר נחתם, ואע"ג דכשלא נחתם אינו ראוי לגרש בו, א"כ במאחר אמאי אינו מפסיד הבעל פירות מהאי טעמא אעפ"י שאינו ראוי לגרש בו. ויש לומר דהתם ראוי לגרש בו על ידי עדי מסירה, ורבנן דמכשרי התם אם עסוקים באותו ענין דוקא משום דסבירא ליה דתרתיה בעינן שיהא ראוי לגרש בו ויהא לו קול, הלכך אין עסוקים באותו ענין אעפ"י שראוי לגרש בו אין לו קול, ומאחר אע"ג דיש לו קול אינו ראוי לגרש בו (תוספות רא"ש). אבל הרמב"ם (בפ"א) פסל גט מאחר, והוא דגט ששוט לא הכשיר מקושר אלא בגט חוב ולא בגט אשה ודלא תני לה בשביעית משום דלאו ממונא הוא. ובתוס' כשר בגט חוב קאמר (ע"ש ר"ן). דדוקא שטר מאחר כשר אבל גבי גט אשה שיחזיקו אותה באשת איש עד אותו זמן וחכמים תקנו זמן שלא יקדים ולא יאחר, ואע"ג דאין כאן חשש דבת אחותו מכל מקום אי שרינן מאחר אתי למשרי מוקדם (מ"מ). והראב"ד השיגו דמאחר כשר להנשא בו ולא תימא לזמן הגט אלא מדקיימא בב"ד בגיטה, או שנתנו לה בעדים ולא הזכיר לה איחור הזמן, מותרת לינשא מיד, לפי שאינו יכול לקלקלה, ואוכל את פירותיה עד אותן זמן ואינה נובה את כתובתה עד הזמן שלכך איחרו וכמו שהתנה עמה הוא, עכ"ד. ודבריו אינם מבוארים כיוון שהבעל מצוה לכתוב הגט, ומגרש האשה בע"כ, למה תפסיד האשה פירותיה אם הבעל צוה לאחר הזמן, אלא כך ר"ל דהגט כשר אם נכתב הזמן מאחר מדעת האשה דאו מחלה פירותיה לבעל עד הזמן הכתוב בגט, והגט כשר כדין שטר מאחר דכשר, אבל נכתב שלא מדעת האשה תראה האשה גיטה בב"ד ויכתבו לה שנתגרשה היום וזכתה בפירותיה עד שיביא הבעל ראיה שמדעתו נכתב הזמן, מיהו מסתברא להחמיר כדברי ר"י דלא תהא מגורשת בגט מאחר עד זמן הכתוב בו (רא"ש). ולהראב"ד תיקשי קושיית הר"ן משום בת אחותו ואפשר כיוון דידוע הזמן אי אפשר לחפות עלי' כמו דמכשיריגין בשבוע שנה דאהני לשבוע דקמי' כו' אבל הפסד פירות שכיחא טפי מזנות.

(ד"ח) הא דאמר רבי אליעזר ברבי צדוק לא שנו אלא שאין עסוקים כו' פי' רש"י דאשטרוה קאי, וכן משמע דעת הרמב"ם שפסל נכתב ביום ונחתם בלילה אפילו עסוקים באותו ענין, דאע"ג דאית ליה קלא מכל מקום איכא חשש זנות דאותו יום, אי נמי לפירות גמי, הלקוחות יסברו שיש לבעל פירות עד שעת נתינה ויקחו ממנו פירות בליל החתימה קודם נתינה ותטרופו מהם (עין ב"י, ועין לעיל בתוספות ורא"ש). אבל הרשב"א והרא"ש ס"ל דאגט אשה קאי ואמתניתין דנכתב ביום ונחתם בלילה כשר אם עסוקים באותו ענין דקלא אית ליה, ואין לסמוך על הרמב"ם בזה (רא"ש וטור).

שלחן

סימן קכז

ערוך

י' עאם דילג הסופר לבריאת עולם כשר:

ב א ר ה ג ו ל ה

דמכשרי' עס ענ"ג ונתוספתא נמלוחר ל'יפער דהיינו ענט חונ. עכן דקדקו התו.

פסקי דינים

סעי' י"ד. (דף ע"ט ע"ב משנה) כתב לשם מלכות שאינה הוגנת (לשם מלכות אחרת ולא לשם מלכות שנכתב בה) לשם מלכות מדי או מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית פסול (לפי שלא כתב לשם מלכות) אמר עולא מפני מה התקינו מלכות בגיטין משום שלום מלכות (דיהא להם שלום עמהם שיאמרו חשובים אנו בעיניהם שכותבים שמינו כשטרותיהם). וכתבו התוספות מה שאנו כותבין לבריאות עולם משום דהשתא ליכא שלום מלכות בכך שאפילו נכרים אינן מונין לשנות מלכים, אבל בימי חכמים היו מונין לשנות מלכים. והא דאמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר מגורשת ותנשא לכתחלה אפילו לא כתב בו מלכות, לא תקשי אהא דרב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר דסנטר העיר כשר טפי שהוא מאותו מלכות, אבל לשם מלכות אחרת אסור לגרש בו ובדיעבד כשר. והר"י פירש דעכשיו אין המלכות מקפדת ולהכי אין כותבין לשנות מלכים ולהכי מודה ר' מאיר לשם איש טנדרא דבשכר דכשר לפי שאינה מקפדת, ור"ת פירש דזו דברי ר"מ אה"י במזרח קאי אבל לשם מלכות אחרת מותר לגרש בו לכתחלה, לרבנן קמיירי שמואל דחכמים מכשירים בסנטר לכתחלה קאמר אע"ג דזילא בהו מילתא, וכ"ש השתא שמואל לכתוב לבריאות עולם דלא זילא בהו מילתא כלל דלא מתקנאים בוה, וקיימא לן כחכמים (תוספות). מיהו אין נפקותא האידנא כפסק זה דלא קפדא כיון שגם הם אינן מונין לשנות מלכים ונהגו למנות לבריאת עולם (רא"ש). והרמב"ם כתב תקנו שיהא מונין כגט למלכות אותו הזמן משום שלום מלכות, כתב לשם מלכות שאינה מלכות אותה מדינה אם דרך אנשי אותו המקום למנות בו הרי זה כשר ואם לאו פסול, וכבר נהגו כל ישראל למנות ליצירה או למלך אלכסנדרוס, אם כתב לשם מלכות שבאותו הזמן שבאותו מדינה הרי זה כשר (עיין הג"מ). כתבו התוס' והרא"ש בפרק קמא דע"ז גבי סופר שהוסיף ו' שנים למנין מלכות יון אמרינן ספרא דיקנא כתבו דחשיבו שנין דמלכו בעולם ולא אמרינן דמאוחר הוא, מכאן יש לחכשיר שטר שדילג בו הסופר לבריאות עולם והמאות והפרט כו' כתבו כדינם ולא אמרינן שהוא מאוחר ולא יגבה עד כמה שנים דהא מכשרינן הכא כשהוסיף ו' שנים ולא אמרינן עד דמטא זמני' לא טריף משום דכיוון שאין מונין אלא למלכות יון לא אמרינן למנינא אחרינא כו', והכא נמי כיוון שאין מונין עתה אלא לבריאות עולם אין לחוש (תוספות) דהא האי שטרא אע"פ שהוא משונה משאר שטרות אנו תולין דספרא דיקנא כתבי' כו', משום דאין דרך אדם למחול שעבודו, כ"ש סופר זה שלא שינה משאר שטרות שיש לנו לתלות

שלחן סימן קכז ערוך

יא אם דילג האלפים והמאות רק שכתב בכך וכך לפרט כשר ואפי' אם דילג גם בריאת עולם :

יב אם דילג חמשה ולא כתב אלא אלפים כשר :

יג אם כתב הכלל והפרט הקטן ודילג הפרט האמצעי כגון שכתב ה' אלפים וי"ז ודילג ונ' מאות פסול ואם נשאת לא תצא רויש מי שאומר שמצריכין לה גם כשר מבעלה הראשון ותשב תחת השני :

ב א ר ה ג ו ל ה

ע"ל דף י' ע"ל וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ סה"ת סי' קל"ו. פ"ט נספריס הנזכרין. (* כ"כ התו"ם נ"ט ר"ת וכמ"ש מהר"ר ישראל זכתינו סי' דה"ה נ"ט. צמרדכי נפיק דע"ז נ"ט ר"י מווי"ו הא"ל ז"ל כתב אלפיים. קמח"ר ישראל זכתינו סי' י"ז וכן דעת הריב"ש נ"ט. רנתשנות אחרות למהר"ר ישראל.

פ ס ק י ד י נ י ם

בדילוגו (רא"ש), וכן גמי אם דילג ולא כתב חמשת אלפים וגם דילג המאות ולא כתב אלא הפרט כשר, דהא אמרינן דלמא שביק לאלפא קמא ונקיט כללא בתרא, והוא הדין גמי אי שביק לכולא כלל ונקיט פרטא (שם) ומשמע דבכל זה הוא הדין לגט אשה (תה"ד בכתביו סימן י"א).

טע"י י"ב י"ג. אם כתב הכלל הגדול והפרט הקטן ודילג הפרט האמצעי כגון שכתב ה' אלפים וי"ז ודילג מאתיים פסול, ולא דמי להיכא דלא כתב האלפים וגם המאות משום דרגילות הוא למישבק כלל ולכתוב פרט וליכא למיטעי, אבל כהאי גונא אין רגילות למכתב כלל אלפים ולדלג מאות ולחזור ולכתוב פרטא, וודאי יסברו שקודם מאתיים שנה נכתב, ולא דמי לתשובת הרא"ש להכשיר גט שכתב ברביעי כ' ימים לירח (עיין סימן קכ"ו) דהתם מוכח טעות הסופר מיני ובי' שדבריו סותרים זה את זה כמו שכתב שם הרא"ש לכך ע"כ מוקמינן שטעה בעיבור החודש, אבל הכא שאין שום הוכחה מתוך הגט עצמו ולא תלינן בטעות הסופר כיוון דמה שכתוב בגט לפנינו אין בו שום טעות, ואי משום דידוע לנו מבחוץ לפי רוב השנים דעל כרחק טעות יש כאן, אבל לא דמי למוכח מיני' ובי', ואע"ג דאי חשבינן לשנת י"ז זה קודם מאתיים לא נתכוון ליום שבחודש שכתב עתה (שאו לא הי' יום ד' כ' לחודש וכדומה), משום הכי לא הוי מוכח מתוכו, דרובא דרובא לא ידעי חושבנא, (ואעפ"י שיש כמה צדדים להקל בזה מכל מקום יש להחמיר דאעפ"י שיש לה בנים צריכים גט אחר כשר מבעלה הראשון, ולא חישינן ללעז, אבל תשב תחת בעלה השני ולא נחמיר כולי האי דנימא תצא דכל כהאי גונא לכולי עלמא לא תצא (תרומת הדשן סימן י"א וכ"א, וכן דעת הריב"ש דבהאי גונא מוקדם הוי ופסול).

שלחן

סימן קכח

ערוך

**קכת. שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל ואשה ועדים.
וכו' סעיפים:**

א אצריך להזכיר בגט שם המקום שהעדים עומדים שם בשעת חתימה למנין שאנו מונין בו כאן כמתא פלונית ואם שינה והזכיר שם מקום אחר פסול ואם נשאת לא תצא נאבל על מקום עמידת הסופר בשעת כתיבה אין לחוש לפיכך אם נכתב במקום אחד ונחתם במקום אחר יזכיר שם המקום שנחתם בו גוי"א שגם על מקום עמידת הסופר יש להקפיד וצריך שיעמדו הסופר והעדים במקום אחד:

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשה גיטין דף ע"ט ע"ב. בטור נשם הרא"ש אהא דלמריין סס נגמ' ד"פ ע"א אלף אסופר דללו דוקא הוא אלף תשס דעדים וכו' וכ"כ המרדכי סס וכ"כ מדברי הרמז"ס פ"א דין כ"ה. גשס נשס סה"ת ושכ"כ הרמ"ה וכ"כ

פ פ ק י ד י נ י ם

(מרדכי פרק קמא דע"ז בשם ר"י מווינא) אם כתב אלפים ולא כתב ד' אלפים כשר בדיעבד, דסתם אלפים משמע שפיר ד' אלפים, הואיל וליכא יותר מד' אלפים, ואע"ג דמיעוט אלפים שנים, הכא ליכא למפסל כיוון שלא כתב אלפיים בב' יודיין יש לנו לפרש האלפים הכתובין כאן ארבעה הואיל ולא נפיק מינ' חורבא, עד כאן דברייו, ועיין תרומת הדשן שם שיש לחלק בין דין זה לדין דלעיל שדילג פרט האמצעי דפסול, עיין שם.

סימן קכת.

סעי' א'. (משנה שם) ה"י במזרח וכתב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה (אם ניסת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני) וצריכה גט מזה ומזה (ואע"ג דקדושי שני אינו כלום צריכה גט ממנו שמא יאמרו גט ראשון גט גמור הוא ונשאה זה השני ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט) ה"י במזרח מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה ושם עירו (דלקמן) ואלא לאו סופר כדאמר ל"י רב לספרי' כי יתיבו בהיני (לכתוב שטר) כתיבו בהיני (כתבו בתוכו שבהיני נכתב) ואע"ג דמימטר לכו מילי בשילי, וכתב הרא"ש הא דקאמר אסופר לאו דוקא אלא משום חששת העדים דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חתומים בו, אפילו נכתב בעיר אחרת, שלא יאמרו לעדים עמנו הייתם במקום אחר, אבל אין חוששין אם שינה בשטר מקום הכתיבה, וראי' מהא דמצאו באשפה וחתמו כשר לרבי מאיר ולא הישינן שמא לא נכתב בו מקום הכתיבה ונפסל וזרקו לאשפה, אלא וודאי שאין חשש בזה, עכ"ל.

פסקי דינים

וכך כתב המרדכי דעיקר הפיסול הוא משום עדים דבסופר ליכא קפידא דמאי חששא איכא. ולפי שרגילות הוא שבמקום שהסופרים שם העדים חותמין אמר לי רב לספריי כו' אבל לא אמר אלא משום חששא דעדים, עכ"ד.

וכן משמע לשון הרמב"ם פרק א', כתב את הגט בירושלים וטעה וכתב בלוד פסול עד שיחתמו בו במקום כתיבתו, ע"כ (עיין מ"מ). מדנקט חתימה לחוד ולא קאמר עד שיכתוב ויחתום במקום כתיבתו משמע דאמקום חתימת עדים לבד קפיד, אבל בספר התרומה כתב, הסופר שכתב למנין שאנו מונין כאן יכתוב המקום שעומד בשעת הכתיבה אעפ"י שאינו מקום דירתו, כדתנן הי' במזרח כו' ומוקי לה בסופר, וכל שכן שצריך שיעמדו שם העדים במקום שכתב הגט בשעה שחותמין בו, כי אם לא יהיו שם שמא יאמרו אחרים חתמו בשמם ומוזייף הוא מאחר שלא הי' שם, עכ"ל. וכך כתב הג"מ פרק א' והסמ"ג ומרדכי, וכן משמע בתוספות שהזכירו סופר ועדים.

(דף פ' ע"ב) אמר רבי אבא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושם עירו דהולד ממזר, ופירש רש"י שם דאשלוה מלכות קאי ולא תנשא לכתחלה, וקשה מדשמאל דלעיל (עיין סימן קכ"ז סעיף י"ד), ולכך פירש ר"ת דאהי' במזרח קאי וקילין כחכמים ולא כר"מ, וכן מוכח מדקאמר ומודים חכמים לרבי מאיר בשינה שמו כו' משום דדמי להא הי' במזרח כו' (תוספות), ור"ח פירש דאשלוה מלכות קאי כפרש"י (וכן משמע דעת הרי"ף) ובהי' במזרח כו' פסק הלכה כר"מ משום דרב ור"ה חיישי להכי דאמר לי' לספריי כו'. ואין זו ראי' דגם רבנן סבירא להו דלכתחלה איכא למיחש אבל לא שיהי' הולד ממזר וכל הדברים האלו בה כדסבירא לי' לר"מ, ולר"ת הי' במזרח כו' הולד כשר ולא תנשא, ולר"ח הולד ממזר, ולשאר מפרשי רבנן לא מודי לרבי מאיר אלא בשינה שמו אבל הי' במזרח כו' מכשרי רבנן לגמרי (רא"ש) ר"ל דלפירש"י דאשלוה מלכות קאי דייקי ובהא הוא דפליגי רבנן וסבירא להו הולד כשר ולא תנשא אבל בשאר בבי דמתניתין פליגי עלי' דרבי מאיר דאפילו לכתחלה תנשא, דאי מודים לי' דהולד ממזר מאי קאמר ומודים רק בשינ' שמו כו', ואי סבירא להו דהולד כשר גם בשאר בבי דמתניתין איכא לא אשלוה מלכות לחוד קאי, ודו"ק.

ודעת הרמ"ה דאפילו נשאת תצא אבל הולד כשר מן השני אבל מן הראשון הוי ממזר, ע"כ, נראה דפוסק כר"מ, מיהו לא סבירא לי' דר"מ ממזר מדאורייתא קאמר כדעת ר"ח אלא מדרבנן ואסור הוא בממזרת וזה הולד כשר, ואין ר"ל כשר ממש, ואם החזירה הראשון בלא קבלת גט מהשני ממזר מן התורה הוא דהא תפסי בה קדושי שני, ועוד יש לומר דפוסק כחכמים דהולד כשר אלא דסבירא להו תצא בכל פסולי דרבנן (עיין ר"ן פרק הזורק ופרק המגרש) ומה שכתב הטור, ואין כן דעת הרא"ש, היינו דסבירא לי' בכל פסול דרבנן שלא תצא.

שלחן

סימן קכח

ערוך

ב וכותבין שם עירו ושם עירה הואין כותבין שם מקום הלידה ואע"פ שאם שינה לא פסל מ"מ מוטב שלא לכתוב כדי שלא יבואו למעות ומחזי כמשנה וגם אין כותבין שם מקום הדירה מפני שאנו גולים ומטופלים ומקום דירתינו מרופה בידינו אבל כותבין שם מקום עמידת האיש העומד היום במתא פלונית אם הוא מצוי במקום חתימת הגמ ואם אינו מצוי שם אין כותבין מקומו כלל וכן באשה אם היא עומדת במקום חתימת הגמ כותבין מקום עמידתה העומדת היום במתא פלונית ואם לאו אין כותבין מקומה כלל:

הגה ולא כתב שם הלידה או שם הדירה ולא שינה כשר (רי"ש ס' שי"ד) ולא שינה במקום העמדה יש מכשירין כמו במקום הלידה דכל דבר שאינו צריך לכתוב אף אם שינה בו כשר ויש פוסלין (נז"י הנ"ל ד"ש דישת) במקום הדתק יש להקל חז"ל אם שינה במקום דירה פסול לכ"ע * (פרק השולח) ואפילו אם נשאת תנא וכותבין מתא פלונית בין שהעיר גדולה או קטנה ולא יכתוב פלונית מתא אלא מתא פלונית ואם דילג מתא מתא כשר:

ב א ר ה ג ו ל ה

המרדכי צ"פ השולח. דומש"ל נראשונה היו משנין דף ל"ה ע"ג. הטור וכ"כ קה"ת והמרדכי צ"פ השולח. ומהר"ר ישראל נכתביו סיוון קמ"ג. * משנה דף

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ב'. (משנה שם) שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה (ובהא חכמים מודי לר"מ דהולד ממזר כמ"ש לעיל). כתבו התוספות שם עירו ועירה היינו מקום עיקר דירתם (וכה"א דהשולח ל"ד) בראשונה הי' משנה שמו ושם עירו פי' שצריך לכתוב שם העיר שהוא וז"ל ממנו כגון בגליל מתא אנא פלוני דמיתודה וכן משמע ביבמות (דף קט"ו) בקלוניא מתא אנא דוד בר נהילי מנהרדעה (רא"ש רשב"א), אבל עיר שנולד בה אפילו שינה כשר, כיוון שאין צריך לכותבו כלל, שהקדמונים שהרגילו לכותבו הוא משום שאם יארע שיש שם יוסף בן שמעון אחר, יהי' בו סימן על ידי מקום לידה, ותדע דכמה פעמים כותבין מקום הלידה ע"פ הבעל או האשה ואם הי' השינוי פוסל, לא הי' נכון לכותבו כי אם על פי עדים, ולא דמי למשתמועדינהו דאפילו קרוב או אשה נאמנים דהדבר קל לברר, ועוד דצריכין להעיד כדי שלא תתענג, אבל כאן מה לנו לתקן מקום הלידה בחנם כיוון שעל ידי כך יוכל לבא לידי פיסול אם ישנה, אלא ודאי דאפילו שינה כשר, דכל שטר אינו נפסל כשנשתנה בו דבר שאינו צריך כדאמרין (כתובות כ"ד) דאין מעלין ליוחסים משטרות דעדים לא קיימו ומסהדי אלא אעיקר המעשה אמנה שבשטר ולא על מה שכתב שהוא כהן אלמא לא כתב כהן כשר כיון דאין צריך לכתוב, ומעשה באחד ששינה בגט מקום ילדתו והכשירו ר"י, והרבה פעמים כשלא הי' ברור להם מקום הלידה הי' אומר אל תכתבוהו

פסקי דינים

כלל, ומקום עמידה נמי אין צריך לכתוב, מדלא מוקי מתניתין דהי' במזרח כו' בבעל ובמקום עמידתו ביום הכתיבה ושינה שם עירו היינו דירתו, ש"מ שאין צריך כלל מקום עמידת הבעל והאשה ביום הכתיבה, דכל גיטין הבאין ממדינת הים מי יודע באיזה מקום האשה עומדת, והוא הדין באיש נמי (תוספות הרא"ש) וגם עירו ועירה דמתניתין דהיינו עיקר דירתם לא פסול אלא אם שינה, אבל לא כתבם כלל לא מפסיל גיטא בהכי. ונהגו באשכנז ובצרפת לכתוב מקום הלידה והעמידה והדירה, היכא דיודעין אותה משום חששא דב' יוסף ב"ש, ואם שינו מקום הלידה הכשירו ר"י, דדוקא שינה מקום הדירה הוא דאיכא חששא לפי שכל אדם נקרא על שם מקום דירתו, פלוני ממקום פלוני, וכשרואין שינוי מקום יאמרו לא גירש זה אלא אחר הוא שגירש, אבל מקום לידת האדם אינו ידוע וגם אינו נקרא על מקום לידתו, וליכא חששא, וגם משום העדים אין לפוסלו דחתימי אשיקרא, כיוון שאין צריך לכותבו לא קיימי סהדי עלי' כדאמרין כו' (רא"ש) וכן כתב בסמ"ג והג"מ, (והג"מ פרק השולח כתב דאם לא כתב שם העיר כלל כשר דדוקא שינה פסול דהוי מזויף מתוכו, ורא"י מתא דצריך להניח מקום האיש והאשה והזמן ולא הזכיר שינוי מקום שם העיר אך מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, ור"ת פסלו כו', והיכא דשינה מקום הלידה ראבי"ה בשם אביו פוסלו, והתוספות מכשירים, וכך כתב בספר התרומות (מרדכי), אבל היכא דלא כתב כלל מקום הלידה מעולם לא שמענו קורא תגר ופוצה פה, אע"ג דבתופס ר"ת כתב לידה ודירה לשופרא דשטרא בעלמא הוא, ובטופסי כל הגאונים אין כתוב אלא ממדינה פלונית ולא יותר, ע"כ) בהג"א שם, אבל הראב"ד כתב מי שאומר שאין שם עירו ועירה מעכבים בגט אלא אם כן שינה שם, טועה הוא, דאם כן ליחוש שמא יש יוסף בן שמעון הכא ואיכא אחרינא במתא אחריתא ויכתוב האיך הכא גט סתם ומטי לי' לאנתתי' דהאיך לההוא מתא אלא שמע מיני' דשם עירו מעכב, עד כאן דבריו, וכך כתב הרשב"א בתשובה אעפ"י שבעל העיטור מכשיר על הראב"ד יש לסמוך, וכתב עוד שצריך לכתוב בגט אני פלוני שנולדתי במקום פלוני כדאמרין ביבמות בקלוניא מתא כו' אלמא מזכירו בגט פלוני שממקום פלוני לבד ממה שכותבין שם מקום הכתיבה, ולפי מה שכתוב בירושלמי על בשמו ושמה אם כתב לו מקום אחר צריך להזכיר שלשתן, ומתניתין עשה שם עירו ועירה כשמו ושמה, ה"ה אם נולד במקום אחד ודר במקום אחר קודם לכן ועתה עקר דירתו משם והלך ודר במקום אחר שצריך להזכיר כולן כמו שצריך להזכיר כל השמות שיש לו בכל מקום ומקום, ע"כ.

וכתב עוד בתשובה, על אשה שנולדה בנרבונ"ה ונתגדלה במרשיל"א, וכתב בגט שנולדה במרשיל"א, אף אם תמצוי לומר שאין שם עירו ועירה מעכב כדעת בע"ה, מכל מקום במשנה וודאי פסול דמזה שהזכירו ולא הזכירו זה במקום שנולדה שם הרי זה שינה שם עירה דתנא במתניתין דפסול, וכשתיקן ר"ג שיהא כותבין איש פלוני וכל שם שיש לו אפשר שתיקן כן במקומותיהן שיזכור בגט כל המקומות שדרו בהן דירת קבע, וכן אנו נוהגין, עכ"ל.

פסקי דינים

וזה לשון הר"ן בתשובה, על אחד שנולד במיוריק"א ודר בה כמה שנים והלך לאישיבילי"א ודר בה דירת קבע ושלח מאישיבילי"א גט לאשתו שבפירפאסין וזה נוסחו, שאנו מנין כאן מתא אישיבילי"א אנא פלוני דמתא מיוריק"א. תשובה, הגט פסול ולא תנשא בו, שהרי שינה שם עירו אישיבילי"א וכתב דמתא מיוריק"א. ואין זה לשון יחס שיתיחסו רבים אל מקום אחד ולא שם עירו, דא"כ הי' כותב פלוני דמיוריק"א, וכשי"כ דמתא מיוריק"א מורה שאינו נכתב על שם היחוס רק על שם עירו. ואף אם חמצא לומר דאינו אלא ע"ד היחוס, הרי לא כתב כלל שם עירו ופסול להראב"ד. ואין להכשיר משום שכתב מקום לידתו שהוא מיוריק"א אע"פ שלא כתב מקום דירתו אישיבילי"א וכמ"ש הרשב"א, וראיתו דבב' שמות דבדיעבד שם אחד מספיק ה"ה מקום אחד מב' מקומות מספיק ואם כן שם עיר שנולד בה מספיק לשם עירו, וליתא שאין השמות דומין למקומות כלל, שבב' שמות כל אחד מהם הוא שמו, ואין אחד מהם נעקר בהנחת חברו, אבל מי שיוצא ממקום למקום כל שנשתתא שם עד שהוא כאנשי העיר, אין אותו עיר ראשונה עירו לשום דבר שבעולם, ועוד דאם שם עירו הוא מקום דירתו דוקא אז אין חששא לשני יוסף בן שמעון, שכל שמות שוין שבעיר אחד קול יש להם וגם מפורסם לעדים והיינו בקיאים בהם, אבל אם נאמר דמקום הלידה מספיק לשם עירו חזר חששא זו למקומו, דכל התינוקות שנולדו כאן והלכו להן זה שנים רבות ואין העדים יודעין ליחוש שמה נולד אחר ששמו כשם זה המגרש וממטי' לי' לאנתתי'. ואפשר דהרשב"א לא קאמר אלא כשכתב הגט במקום שנולד בו דסבירא לי' דעיקר שם עירו באותו מקום שנולד בו אבל גט זה פסול אף לדבריו. ועוד דמתא אין רצה לומר מקום לידתו אלא עיקר מקום דירתו ולזה כיוונו העדים, ואם כן הוי לי' שינה שם עירו דעיקר דירתו הי' באישיבילי"א, ועוד דשמו בר' אליעזר והוא כתב בר' בנבש"ת אפשר דהוי שינה שמו, עד כאן דבריו.

אבל דעת הרא"ש דאם דילג שם העיר לגמרי כשר, וכך כתב סמ"ג בשם רבינו יחיאל דאם אינו ידוע שם העיר אל יכתובו כלל, ומסקנת המרדכי בשם ר"ת לפסול כמו שכתבתי לעיל, ודעת הכל בו וסמ"ק להכשיר שכתב ועכשיו שאין אנו יודעים עיקר דירתם כותבין מקום עמידתן בשעת כתיבת הגט, ואם כותבין גט לאיש לשלוח לאשתו שהוא במקום אחר אין כותבים שם המקום של האשה כלל, עכ"ל. וזה לשון תה"ד סי' קס"ב בכתביו, אנו אין נוהגין לכתוב מקום הדירה אעפ"י שלכל הגאונים צריכים לכתבו, דהא כתב בהג"מ שאם אין ברור לו לא יכתוב כלום, והאידנא אנו גולים ומטולטלים ומקום דירתנו מרוספה בידינו ולכן אין כותבין אותו, עכ"ד, וכן חמנהג (ד"מ).

והיכא דשינה מקום העמידה, כיוון שאין צריך לכותבו כמו שכתוב בתוספות ורא"ש וסמ"ג כשר, ובספר התרומות מספקא לי', דלא דמי לשינה מקום הלידה דשינוי מקום העמידה ניכר יותר משינוי מקום הלידה.

שלחן סימן קכח ערוך

ג ויכתוב וכל שום דאית לי ולא תרי ומלכד זה האם יש לעיר ב' שמות יכתוב מתא פלונית דמתקריא פלונית:

הנה ולא יכתוב י"ד אלל המ"ס (סדר גיטין) מיהו אס כתיב י"ד דמתקרייא כשר (ס) ואנו לא נהגינן לכתוב וכל שום דאית לי ולא תרי אלא אס יש לעיר צ' שמות כותבין מתא פלונית דמתקריא פלונית או דמתקריא פלונית (פסקי מהר"ם סי' קפ"ה) וה"ה אס יש לנהר צ' שמות ואס יש להן שס נמוקס הכתיבה ושס אחר נמוקס הכתיבה דינן כמו בשמות הנעל (הר"ם והר"ן פרק השולח) (וע"ל סי' קכ"ט)

ב א ר ה ג ו ל ה

ל"ד ע"ל. ושס נמשנה. חכ"פ הר"מ נ"ש נמשנה וכל שום שיש לי

פ פ ק י ד י נ י ם

והיכא דשינה עיר דירתו, לכולי עלמא פסול ובטל והולד ממזר אפילו לרבנן, וכתבו התוספות לא שינה ממש קאמר, שלא כתבו כלל לשמו ולשמה, אלא דכתב שם דגליל ביהודא וה"נ בשם עירו לא שינה ממש קאמר אלא שיש לאותו העיר שני שמות בשני מקומות (עיי' תוספות דף כ' דמשמע דלרבנן פסולא דרבנן הוי בשינה שמו כו', עיי' ב"ש).

וכתב הריב"ש מה שכתוב בגט אנת פלונית הדרה בתאלמסאין והיא לא דרה שם בשעת כתיבה ולא עתה, יש לומר דהכי קאמר שהיתה דרה מקודם ומלת הדרה היא מלעיל כמו השבה עם נעמי. ור' דיראן נטה להקל, אך מפני החומר שיש בשינה שמה כו' אינו סומך על דעתו, ותא ודאי שאם יבא הבעל ויערער לומר שלשינוי שם עירה נתכוון תצא, וכל שאינו מערער אין מונעין אותה מלהנשא, אבל היא תחוש לעצמה כו'. אבל היתה דרה שם בשעת כתיבה אעפ"י שבשעת נתינה אינה דרה שם יש להכשיר, עכ"ל.

וכתב המרדכי פרק המגרש, גט שבא מארץ הגר והי' נקרא שם העיר מורזיי"ש ואנו קורין בזרי"ש, כיוון דניכר דמארץ הגר בא ודרך לשונות לדבר בלשון קלילה אין להקפיד, ע"כ.

אם כתב שם עירו ושם עירה בבילבול כגון שבמקום תוניס כתב תניס פסול דכיון דאינו נקרא יפה הרי הוא כמו שאינו (ר"ש בן הרשב"ץ).

סע"י ג'. כתב הטור, אם יש לעיר שני שמות כותב שם מקום עיר פלוני וכל שום וחניכא דאית לה, וכתב הרמ"ה כשמגרש בעירו כותב שם העיקר בפרט וכולל שם הטפל בכלל שום וחניכא, וכשמשלח הגט למקום אחר צריך לפרט שניהם, שם מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה, ואם רגיל בב' מקומות כותב שם מקום עיקר דירתו והוא אותו שדר בה שנים עשר חודש, ואם קנה בה בית דירה מספקא לן אם מיקרי דירה, לכך טוב לכתוב וכל שום איחוד דאית לי ולא תרי (אמילו אינו ידוע שיש לעיל שני שמות שמא יש לה) ע"כ.

ערוך

סימן קכח

שלחן

ואם יש לעיר ז' שמות אי נקרא כפי ישראל ולאחד נלשון כותי שם שקורין לו ישראל עיקר וכותנין כפי משמעות לשונם (פסקי מהרא"י סי' קמ"ז ומהרי"ק שורש ק"ו) ואם הני' לשונות קרונין זה לזה ושם שקורין לו ישראל אינו אלא קיטור לשון כגון עיר שכותים קורין הרעדי"ש וישראל רעדי"ש אין כותנין רק שם ישראל (שם בפסקיו סי' רכ"א) אבל נלש"ה כותנין שניהם שם ישראל תחילה (כן משמע שם) ועל שם כותים דמתקריא:

פסקי דינים

ובבבא בתרא בסוף פרק קמא אמרינן קנה בית דירה הרי זה כאנשי העיר מיד וכמו ששהא בעיר שנים עשר חודש דמי, ודמספקא לי' להרמ"ה בקנה בית דירה היינו לענין שיהא נקרא עיר דירתו לענין גט, דאינו כאנשי העיר אלא לעול המס המוטל על הבתים, אבל בשהא שני עשר חודש דחייב בכל עולי העיר אפילו בפסי העיר פשיטא לי' דלכל מילי חשיב עיר דירתו, ודוקא היכא שרגיל לדור בבי' מקומות כמו שכתב הרמ"ה, אבל היכא דעוקר דירתו ממקומו הראשון ובא לקבוע דירתו במקום הוה בשלשים יום סגי שהוא חשוב כבני העיר לענין תמחוי ואז אין כותבין המקום שיצא ממנו אלא מקום זה דאחר אחרון אני בא (מרדכי בשם ראבי"ה).

ומה שכתב הרמ"ה כשמשלח הגט למקום אחר צריך לפרט שניהם כו' ואם לא כתב אלא שם מקום הכתיבה או שם דמקום נתינה הוי שינה שם עירה כמו דבכה"ג הוי שינוי שמו כשיש לו שני שמות וכמו שכתבו הרא"ש והרשב"א בפרק השולח דצריך לכתוב בגליל מתא אנא פלוני דמיהודא (עיין סימן שאחר זה) ואע"ג דבשינה שמו בכה"ג איכא למיחש לקלולא כמו שכתב הרא"ש שם אבל בשינוי שם עירו בכהאי גוונא מאי קלולא איכא, יש לומר כשיכתוב בגליל מתא משמע שהמגרש הוא מגליל ואינו אותו שמארץ יהודא ואתי לקלולה, ועוד יש לומר שאם עיר הכתיבה או עיר המגרש היו לה שני שמות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה וכתב שם אחד מהם לבד דהשתא הוי דומיא דשמו ושמה ממש (ע' ב"י).

וכתב מהרי"ק ומהרא"י דהיכא דיש לעיר שני שמות אין לכתוב שם המיוחד לה בלשון הגוים אלא השם המפורסם יותר בין העברים, דפרסום הגוים לא מעלה ולא מוריד.

וכתב עוד מהרא"י שכתב רוטונבורק בקו"ף ולא בגימ"ל, אע"פ שבכתב גלחות הוא בגימ"ל, לשון האשכנזי יותר צח ושנון, ואחר שינון לשונות אנו כותבין בגיטין, ע"כ. וטעמו לפי שהוא מפורסם יותר בין העברים.

ואם יש לעיר שני שמות דצריך לכתוב שתיהן, יכתוב השם השני דמיתקריא כך או מתקריא כך בלשון נקיבה דעיר לשון נקיבה היא כמו שכתוב העיר הזאת (כתבי מהרא"י סימן קפ"ה).

ד טא"צ לכתוב שם הנחר יאכל נהגו לכתבו ואם יש שנים או שלשה נחרות כותבין ככלם דיתבא על נחר פלוני ופלוני :

ב א ר ה ג ו ל ה

דחתי נעיקן שיכתוב כל השמו' הידועי' ויכתוב ג"כ וכל שום וכו'. סהר"ח"ט נתשנה כלל מ"ה ס"י כ"א וס"פ. יב"י משום סימן שלא יטעו נעיר אחרת וש"כ הר"ן נתשו' וכ"כ המרדכי נפ"י השולח. ככל זו והגהת מרדכי נפ"י מי

פ פ ק י ד י נ י ם

במתא פלונית. כן נוהגין לכתוב. בין שהיא עיר גדולה ובין שהיא עיר קטנה. ושם מתא שייך בין בכפרים קטנים ובין בעיירות גדולות (הג"ט דמרדכי).

וי"ש מנהג לכתוב מגרש, אעפ"י שהיא קרקע שסביבות העיר כמ"ש מגרש העיר כו', אך יש לכתוב במגרש פלוני אשר אני עומד בה והרי העיר בכללה שהרי המגרש מקיפה, ונהגו כך מפני שיש בתים בולטים חוץ לעיר שאין שם העיר עליהם, וכשכתב מגרש הכל בכלל, ומנהג כשר הוא (מרדכי).

וי"ש כותבין במדינה פלונית (הגהת מרדכי בשם ראבי"ה), והראב"ע כתב אין פירוש מדינה מחוז כתרנום קכ"ז מדינות, קכ"ז פליקין, דאם כן בעילם המדינה הוי ל"י למימר במדינות עילם כמו מדינות בבל דדניאל, אלא פירושו עיר המלוכה, ע"כ. הרד"ק פירש מדינה כוללת ערים רבים כמו עילם המדינה, או פעמים כלל פעמים פרט, ע"כ ולכך אין נוהגין לכתוב מדינה דמשמעה בלשון לע"ז ארץ אחת, וטעם הנוהגין לכותבו שמצינו עיר גדולה נקראת מדינה, אבל אנו אין נוהגין מפני שאין שיעור לדבר אם תהי' גדולה כביתר או כאנטוכיא, לכך כותבין מתא דמפקא מכוך ומפקא מכפר (רשב"ץ) וכן המנהג הפשוט שאין כותבין אלא מתא ולא מגרש או מדינה דאית בהן ספיקא.

וכתב בהגהת מרדכי, אם כתב במתא פלונית, או בפלונית מתא, אין קפידא כדאשכחן בסירא מתא בקלוניא מתא.

סעי' ד'. (תשובת הרא"ש והר"י בנו) גט שלא כתב בו שם הנחר אין חשש בדבר, ופה טולטילה אין כותבין כלל שם הנחר בגט, ע"כ. וכן כתב הר"ן בתשובה, שאי משום סימן שלא לטעות בעיר אחרת ששמה כשמה אין כתיבת הנחרות מוציאנו מידי ספק, שהרי בההוא גיטא דאשתכח דהוי כתוב ב' בשוירי מתא דעל רכיש נהרא ומסתמא נכתב כן לפי שהיו ב' שוירי ולא הי' הבדל בניהם אלא בנהרות ואפילו הכי שקלינא וטרינא אי חישינן לב' שוירי, כלומר ב' שוירי דיתבן על רכיש נהרא ואסיקנא דלא חישינן הלכך אין כתיבת הנחרות מעכבת. ומה שהזכרו הנחרות בטופסי גיטין להראשונים ז"ל זהו לרווחא דמילתא מפני קצת מקומות שוין בשמות, והנהרות מבדילין אותן, אבל שאר מקומות שאין ידועים בכך אם לא נכתב לא עכב, ע"כ דבריו. וכן כתב

שלחן

סימן קכח

ערוך

הנה ואם לא כתב גם הנהר כלל (תשי' הרל"ג כלל מ"ה ז"י) נשם תשנת הר"ן
 או שנינה זו (תשנת מהרי"ל) כשר וכל נהר שהיא חוץ לתחום העיר אין
 לכתבו כלל חפ"י ומסתפקים ממנו ולפ"י נדיענד אס כתבו יש פוסלין (תשי' הרשנ"א
 נהג"ה מ"י סוף נשים) *ואפ"י הוא תוך התחום חוץ לעיבור העיר אין כותבין אלא
 ח"כ כל תשמישי העיר וממנו (פסקי מהרא"י סי' ע"ג) לכותבים דיתבא בחד
 יו"ד ואם יושבת על חוף הים מנהגו לכתוב דעל כ"ף ימא מותבא ועיר
 שסיפוקה ממי בארות כותבין על מי בארות ועיר שסיפוקה ממי
 מעיינות כותבין מי מעיינות ובהד יו"ד:

הנה וכותבין נהר נלא ז"י (סדר גיטין) ואם המעיין מים חמין כותבין על מי
 מעיינות חמין (ח"כ נתיקון י"ז):

ב א ר ה ג ו ל ה

שאלחו והנה' מ"י נפ"ד נשם סמ"ק. * כל"ל וכן העתיקו הנ"י. לת"י נ"ט
 דף פ"ה ע"ג וכ"כ הרל"ג שם ונה' גט דמדרכי וכל נ. מניח יוסף נשם רל"ת

פ ס ק י ד י נ י ם

במדרכי פרק השולח והג"א בתשובה דשייכי לסדר נשים, ע"ש. ומכל מקום
 המנהג לכתוב מתא פלוני דיתבא על נהר פלוני (תשובת הרשב"א בהג"מ שם).

נהר שהיא חוץ לעיבורה של עיר קרוב לתחום שבת, אם מסתפקין ממנה
 לכל תשמישין למשרה ולכבישה ולטחון ברחיים כותבין דיתבא על נהר
 פלוני ואם לאו (אפילו מקצת תשמישין מן הנהר) אל יכתבו לכתחלה, מיהו
 אם כתבו כל שהוא בתוך התחום הוי בכלל העיר ולא חשיב בהכי שניה שם העיר
 כדאשכחן בפרק קמא דמגילה קרוב פרט ליושבת חוץ לתחום, ואפילו חוץ לתחום
 אם נראה עמו לא חשיב שניה, ע"כ. אבל אינו נראה עמו אפילו בדיעבד פסול
 אף במסתפקים ממנו, דלא כהכלבו דמכשיר בכהאי גוונא. ולפי דעת הרמב"ם
 והר"ן שם לא נחשבת עם העיר כשהוא חוץ לתחום אעפ"י שנראה עמו. ובהגמ"ר
 כתב נהר שבתוך התחום הוי בכלל העיר וראי' מפרק כל הבשר, אך בפרק
 הנודר משמע דדווקא תוך עיבור של עיר אבל לא חוץ לעיבורה (אפילו
 במסתפקין ממנה).

וכתב מהרא"י בכתביו סימן קמ"ב, דאם הסיפוק מתנהר הוא לצורך כרמים
 דאע"ג דאגב שותים ממנה לא מיקרי בשביל כך תשמיש העיר, דלא דמי
 לכביסה ומשרה וטחינה שבני העיר הולכים בשביל תשמישים אלו בלבד.

וכתב מהרי"ו בתשובה, עיר שניתוסף בה נהר ומסתפקים ממנו סיפוק התדיר
 נכון להזכירו גם כן (כמו שכתוב בהג"מ דכשיש לעיר ב' וג' נהרות
 צריך להזכיר כולם על נהר פלוני ופלוני) ואין לחוש ללעז על גיטין הראשונים

שלחן סימן קכח ערוך

ה ואם יש בעיר בארות נובעים וכתב דיתבא על מי בורות כשר :
ו סאם העיר יושבת על הנהר אין לכתוב לא בארות ולא מעיינות כי
אם הנהר :

הנה ויש חולקין וס"ל דיש לכתוב כל סיפוקי העיר (נהגות מרדכי נ"ג ר' יודא)
וכן נוהגין במדינות אלו כאשר יתבאר לך מנוסח הגט (שכתנתי סוף סי' קנ"ד) :

ב א ר ה ג ו ל ה

נוהגים. ונהגה מ"י פ"ג נ"ג ס"ג מהל' דליתא גני נור הית' עירונין דף פ"ג
ע"א. סמאלא כתוב נ"ג ר"פ ור"י מקוריוויל ונהגה מרדכי נסוף גיטין.

פ פ ק י ד י נ י ם

כדאמרינן בורסיף בבל לענין גיטי נשים דצריך למיכתב שם של עכשיו, אלמא
דלא חיישינן ללעז. ועוד דאפילו שינה בנהרות כשר כמו שכתוב בהג"מ, ואם
נהר קטן הוא וכתבין באותה העיר על מי מעיינות או על מי נהרות הוי האי
נהר בכלל, אע"פ שכמה תשמישים עלי', ועוד דכהאי גוונא, דמוסיפים לשופרא
דשטרא לא שייך לעז, עכ"ד.

ועיר שיושבת על חוף הים כ' ועל כיה ימא (ב"ז).

סעי' ה'. עיר שסיפוקה ממי בארות כותבין על מי בארות, ואם סיפוקה ממי
מעיינות כותבין על מי מעיינות (הגהות דמרדכי כל בו) ומעיינות בחד
י"ד (שם)

ואם יש בעיר בארות נובעי' והוא כתב על מי בורות כשר, כדאמרינן גבי
בור היחיד בעירובין דאע"ג דנובעין מיקרי בורות (הג"מ בשם התוספות).

סעי' ו'. (מהרי"ק ק"ו) בענין מי סיפוק העיר יש אומרים (ההגמ"ר סוף גיטין
ע"ש) דצריך לכתוב כל מי סיפוקי העיר, והאחרונים הסכימו שלא לכתוב
רק רוב סיפוקי העיר, כגון אם יושבת על הנהר אעפ"י שיש גם בארות ומעיינות
אם הם מיעוטא דמיעוטא לא יכתבם. וכן כשאין נהר אלא מי בארות ומיעוטא
דמיעוטא (חלק העשירי) הם מי מעיינות אעפ"י שהי' ראוי לכתוב על מי בארות
ועל מי מעיינות מכל מקום טוב להניח המיעוט ולכתוב הרוב לבד, דאם יכתוב
על מי מעיינות לבד יפסול הגט לקצת פוסקים, דנראה כמזוייף מתוכו, דבסיפוק
תליא מלתא, אם כן יש למנוע להכניס עצמו באותו ספק, ולכן אם כל העיר
מלא בארות ויש מעיין רחוק מן העיר ב' מילין ודאי שיש לכתוב בארות ולא
לכתוב מעיינות, ואם כתב מעיינות לבד נפסל לקצת פוסקים (ואפילו הי' המעיין
הזה בחוץ העיר) (עיין ב"י).

שלהן סימן קכח-קכט ערוך

ז' עיר שאין בה אלא בורות ואגמים לא יזכרים כלל שלא לחלק בין גיטין שנכתבו קודם שנעשו לנכתבו אחר שנעשו:

הנה שתי נהרות השופכין זו לזו אם קרוב לעיר חנך אחד שמו אין כותבין אלא האחד ולא אם שניהם עליהם כותבין שניהם ולא אם יש ספק עדנר אין כותבין אלא אחד וכן תמיד יותר יש ליכנס לספק חסרון מלספק שנוי (מהרי"ף שורש כ"ז):

קכט. דיני שם האיש והאשה ותתימת הגט ודין מומר המגרש. וכו' ל"ד סעיפים:

א' אכותבין שם האיש והאשה בגט בואם יש ולאחד מהם שני שמות כותבין שם שהם רגילים בו ויודעים בו ביותר וכותבין איש פלוני

ב א ר ה ג ו ל ה

ענה מ"י פ"ד נ"ש סמ"ק.

אמנה גיטין דף ל"ד ע"ב במההיא דהו קרו לה מרים ופירחא שרה וכו' שם.

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ז'. עיר שאין בה אלא בורות ואגמים, לא יזכרים כלל, שלא לחלק בין גיטין שנכתבו קודם שנעשו לנכתבו אחר שנעשו (הג"מ בשם סמ"ק).

עיר שאין בה כי אם אסיפת מים ולפעמים יבשו ומסתפקים ממקצת המים הנשארים, יכתוב גם העיר הסמוכה לה (עיין בב"י) למימה (דכשיבשו לגמרי מסתפקים ממנה).

ב' נהרות שמתערבים קודם שיגיעו לעיר אם אין מזכירים אלא שם אחד מהם כותבין אותו ואין כותבין השנים שאבד זכרם כשנתערבה. ואם מקצת בני העיר קורים להתערבות בשם א' ומקצתן בשם השני' כגון נהר מרצאנו' ומתערב בנהר אימונו שיש קורים אימונו ויש קורין מרצאנו' אין להזכיר אלא אימונו שהוא עיקר סיפוק מימי'. וכן בכל ספק בנהרות יכתוב רק אחד שטוב יותר לכנס לספק חסר מליכנס לספק שינוי, שבחסר כשר לכולי עלמא ובשינוי יש פוסלים, אפילו בדבר שאלו חסרו לא נפסל (מהרי"ק שם). ואם יש לנהר שני שמות יכתוב שם העיקר בפרט וכולל שם הטפל כמ"ש הרמ"ה, ובתשובה לר' אביגדור שבאיזה מהם שיכתוב בלא חבירו כשר כיוון שמזכירים שם שניהם (מהרי"ק וכו"כ בהגמ"ר).

סימן קכט.

סעי' א'. (גמרא ל"ד ע"ב במשנה) בראשונה הי' משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה (כשהי' לו שני שמות אחד כאן ואחד במדה"י והי' מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט, ולא הי' מקפיד לכתוב שניהם) התקין רבן

פסקי דינים

גמליאל הזקן (לפי ששלחו לו בני מדינת הים בני ארם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקורין לו יוחנן, היאך מגרשין נשותיהן) עמד והתקין שיהא כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה (כגון היו לו ב' נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות א' ביהודה וא' בגליל, וגירש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה ושמו שבגליל עמו ואת אשתו שבגליל ושמו דיהודה עמו).

(ברייתא) מפני תיקון העולם (שלא יוציאו לעז על בנים מן השני שלא גרשה בעלה שאין זה שמו) אמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמות (אבל לא איתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שום שיש לו ואפילו נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הגט כשר שאין לנו אלא אותו השם שקרא עצמו בפנינו והחזיק בו) תניא כותבי יצא למקום אחר (שאינו ביהודה וגליל) וגירש באחד מהם מגורשת (משום דבאותו מקום לא היו מוחזקים שיש לו ב' שמות אבל ביהודה היו מוחזקים שיש לו שני שמות לפיכך הוצרכו כל שמתיו שהחזיק עצמו בפניהם דבחר חזקה אזלינן) והא דקתני שם דגליל עמו דאיתחזק.

ההיא דהוי קרי לה מרים ופורתא שרה (מיעוט בני עירה) אמרי מרים וכל שום שיש לה (מרים הוא עיקר השם וצריך לכותבו בגט והדר וכל שום שיש לה) ולא שרה וכל שום שיש לה. וכתבו התוספות, לקמן אמרינן דחניכיה וחניכיהו כשר וכך היו גקיי הדעת שבירושלים עושים, פירוש שהיו כותבים שם לזוי של משפחתם ולא שם המובהק, וכן פירש בערוך, ומשמע דאפילו החזק בשני שמות במקום אחד דכשר בדיעבד אפילו באחד מהן ואפילו בחניכיה והא דקתני שאינה מגורשת עד שיכתוב שם דגליל עמו היינו כשיש לו שני שמות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה כגון ביהודה וגליל דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה וכשיגרש ביהודה בלא שם דגליל יוציאו לעז אותן שבגליל, ויאמרו שלא גירשה, אבל כשהכתיבה והנתינה במקום אחד כשר אפילו באחד מהם, אלא לכתחלה מיהא צריך לכתוב שניהם כהיא דמרים ופורתא שרה דמשמע דבחד מקום קרו לה מרים ושרה וצריך לכתוב מרים וכל שום שיש לה. וכן הוא בירושלמי מתניתין כשהי' ביהודה וכתב לגרש אשתו שבגליל אבל הי' ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה (כלומר ויש לו שני שמות מגרש באיזו מהן שירצה ואין צריך לכתוב אני פלוני שמי יהודא עם שם שיש לי בגליל (רא"ש בשם הירושלמי) אמר רב אמי הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה צריך למיעבד (שיכתוב שניהם). וכן מוכח בברייתא דהכא דלא קתני הי' לו שני שמות ביהודה או שני שמות סתם שמגרש בשניהם). ומהא דנקיי הדעת שבירושלים משמע דלכתחלה נמי היו כותבין חניכיהו לבד ולא עיקר השם, היינו לפי שהיו שמתיהן ידועים דמיירי בהניכה שמכירים אותו בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או קורא בתורה קוראין אותו בשם המובהק, להכי סגי בחניכה לחוד (רא"ש) וליכא לעז, אי נמי כשהשמות

שלחן

סימן קכט

ערוך

וכל שם שיש לו גירש אשה פלונית וכל שום שיש לה גואם כתב
הניכתו וחניכתה כשר :

הנה וכ"ש אם כתב עיקר השם לנגד הכשר ולכן אין להקפיד על הכינויים כל כך
וי"ל דאין לכתוב כל שום שיש לו אלא אם יש לו צ' שמות יכתוב פלוני דמתקרי
פלוני (ר"ת וצ"י בשם הרמב"ן והרשב"א) וכן מהנין ואין לשנות ואפילו נכתב הגט
אין לגרש צו אע"פ שכתב כל שם עד שיכתוב שני השמות (נקונטריס) לא כתב אלא
שם האחד אפי' הוא שם הטפל וגירש צו כשר (טור) :

ב וכתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכתב כל שם שיש לו הרי
זה פסול האבל אם השני שמות כתובים בפירושו בנט אין הפרש
בין שכותב זה ראשון או זה :

ב א ר ה ג ו ל ה

גרמז"ס נפ"ג מה' גירושין ממשנה שם דף פ"ז ע"ב ופ"י חניכתו שם לווי ולא עיקר
השם ונדיענד וכגיר' רש"י דכתב חניכתו וחניכת' שני אחר וכך היו נקי' הדעת
וכו'. דאס. הרינ"ש לדעת הרמז"ס כיון שכ' עיקר השם נפירושו וכ"כ הרמ"ה

פ פ ק י ד י נ י ם

דומין זה לזה שהכינוי דומה לשם לכתחלה כשר אף בכינוי, עכ"ד התוספות.
וכתב הה"מ בשם הרמב"ן היו לו שני שמות במקום הכתיבה שבו נתן הגט
וגירש באחד מהם ולא כתב וכל שום שיש לו כשר בדיעבד, והרשב"א כתב
דאף לכתחלה מגרש בא' מהם (דדוקא כשהוחזק בשני מקומות דאיכא לעז אבל
במקום אחד דליכא לעז כותב איזו שירצה ונקיי הדעת שהיו עושים לכתחלה
אעפ"י שאין כן בירושלמי גמרת' עיקר) והראשון עיקר (מ"מ).

סעי' ב'. וזה לשון הטור, יש לו שני שמות כותבין שם העיקר שלו וכל שום
שיש לו, אבל אין כותבין שם הטפל וכל שום וחניכא דאית לי', בד"א
לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר. והרמב"ם פסל,
שכתב כתב השם שאין יודעין בו ביותר וכתב וכל שום וחניכא דאית לי' הרי זה
פסול, וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה, עכ"ל. וטעם הרמב"ם הוא לפי
שצריך לכתוב השם של הרוב בפירושו ושם המיעוט מריבויא דכל שום
כדאמרינן במרים ושרה ואם עשה בהיפוך פסול הוי מדרבנן אבל כתב רק אחד
מהם ולא כתב וכל שום כשר והוא שיהי' שם הרוב. וכן הא דקאמר בירושלמי
אבל ה' ביהודה וכתב לגרש ביהודה אעפ"י שיש לו שם אחר בגליל ונתחזק
באותו השם גם כן ביהודה כל שהוא ואשתו ביהודה מגורשת בשמו שביהודה
היינו דוקא כשאותו שם של יהודא הוא עיקר בכאן, ואף בכה"ג דוקא בדיעבד
מגורשת אבל לכתחלה צריך לכתוב וכל שום, והו דאמר רב אילא בתחלה צ"ל
אני יהודה עם שם שיש לי בגליל (ר"ן). נמצא דבין שהחזק בב' שמות ביהודה

פסקי דינים

וכתב שם הרוב ולא כתב וכל שום כשר ובין שאין לו כאן ביהודה אלא שם אחד ויש לו עוד שם בגליל וכתב שמו שביהודה ולא כתב וכל שום בשביל השם דגליל כשר, ולכתחלה כותב וכל שום ואם היפוך בשניהם פסול (ר"ן ע"ש) ולדעתו לא פליגי התוספות והרא"ש והרמב"ם.

ומה שכתב הטור והרא"ש פליגי על הרמב"ם וסבירא ל' דכשכתב שם הטפל וכל שום דכשר אבל כשלא כתב וכל שום אפילו כתב שם העיקר פסול דהא כתב הטור בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר מיירי דוקא כשכתב וכל שום שהרי כתב לקמן בסמוך והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום כו' (וגם קאי אדלעיל דכתב אין כותבין שם הטפל כו' אבל בדיעבד כו') זה תימא מה שכתב מחניכה הגיכרת דכשר להרא"ש בלא וכל שום ובשם העיקר יפסל, לכך נראה דהרמב"ם והרא"ש לא פליגי וסבירא ל' לתרווייהו כמו שכתב הרשב"א דהא דאמרין ולא שרה וכל שום כו' היינו דזקא כשכתב וכל שום שעשה מן העיקר טפל ומהטפל עיקר לכך פסול והיה בחניכתו פסול כשכתוב וכל שום מהאי טעמא, אבל כשלא כתב וכל שום עדיף טפי וכשר אפילו כתב שם הטפל לבדו ואפילו חניכתו דגריעא משם הטפל כשר כשלא כתב וכל שום כמו שכתב הרמב"ם בהדיא, וכל שכן שם העיקר לבדו (והא דמכשר הרא"ש בוכתב אחד מהם היינו כשלא כתב וכל שום אבל כתב וכל שום פסול כדעת הרמב"ם, ואף שזה אינו הכרח לדעת הרא"ש דאפשר דמכשיר אפילו כשכתב וכל שום, אבל הרמב"ם ודאי הכי סבירא ל' שהרי הפסיק בדין חניכתו דכשר בין דין דצריך לכלול שם הטפל בוכל שום ובין דין דכלל שם העיקר בכל שום דפסול ר"ל דחניכתו דכשר כשלא כתב וכל שום, ואח"כ כתב כשכתב וכל שום אפילו כתב שם הטפל פסול (עיי' ב"י), והא דחניכתו כשר בדיעבד דזקא להרמב"ם משום דלא גריס כגירסת ר"ח ור"ת דזכך היו נקיי הדעת כו' אחר חניכתו כו' עיי' לעיל). אלא איש פלוני ג"פ עד וכך היו נקיי כו' וכיה גי' רש"י וא"כ מהיא תיתי להתיר לכתחילה וכתב בתשובת הריב"ש דזקא שכולל שם העיקר בוכל שום כמו שרה וכל שום אבל כשב' השמות כתובים בגט בפירוש אין הפרש בין שכתב זה הראשון או זה דאפילו שרה דמתקריא מרים כשר אפילו לכתחלה, עכ"ד.

(דף פ"ח) תנו רבנן חניכת אבות בגיטין עד יו"ד דורות (הויא חניכה שאם כתבה בגט לא מיפסל למהוי כשינה שמו ושמה) רשב"א עד ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול (דכתיב כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם ואחר בני בנים שהוא דור ג' קרי ונושנתם), וכתבו התוספות דחניכתו דתגן במתניתין היינו חניכת האיש עצמו (כגון שקורין לכמה אנשים בכינוי שמכנים לו ואינה חניכת אבותיו כמו אלקוניא) (רי"ן), וחניכת אבות דברייתא היינו חניכה שנקרא על שם ראש המשפחה ולא מיירי בשם לזוי דעצמו, ולכן כתב הטור דבאחד מן החניכות סגי ומיהו חניכת עצמו עדיף טפי מחניכת המשפחה, ורש"י פירש דחניכתו דמתניתין היינו חניכת המשפחה, וכתב המרדכי דחניכתו דכשר אף כשלא הזכיר שמותיהם כ"א ראש המשפחה לבד, אם כן צריך לומר דמיירי

שלהן

סימן קכט

ערוך

ג ושינה שמו או שמה או שם עירו או שם עירה ואף על פי שכתב כל שם שיש לו וכל שם שיש לה אינו גמ':

ד האם עומד במקום אחד ושולח הגט למקום אחר ובכל מקום מהם יש לו שם אחר כותב שם מקום הנתינה ויכתוב שם מקום הכתיבה

ב א ר ה ג ו ל ה

והרמזין והול' דהו קרי לה מרים וכו' כזכר לעיל. ומשנה שם ד"כ ע"ה. והרמזים שם וכ"כ הטור ז"ש הרמ"ה. השם ז"ש הרמ"ה. ז"י מדברי הרש"ה

פ ס ק י ד י נ י ם

בעדי מסירה, דאם לא כן אין אנו יודעים איזה מן המשפחה גירש, עכ"ל. והא ד' דורות לא חשיב טפי מאחר שהוחזקו הרבה דורות באותו חניכה, היינו לפי שלא החזקו שמותיהן כי אם ראש המשפחה, כל שהוא תוך ג' דורות מוכחא מילתא דבן אותו ראש המשפחה הוא, אבל כל שמרוחק יותר מג' דורות ליכא הוכחה דבן אותו ראש המשפחה הוא, עיין לקמן סעי' י"א.

(תשובת הרשב"א) גט שלא נכתב בו שמו ושמה, אלא בן פלוני ובת פלוני לבד אינו כשר, דשמו ושמה בעינן, וחניכה דכשר היינו דקרו ל' אינשי באותו חניכה כנהוג היום, ושקורין אותה לבד באותה חניכה ולא אחרת עמה, דכי לא מיגכר לאיזה מגרש פסול כדעת ר"ת דבעינן שיהא ניכר מתוך הגט איזו מגרש, אבל בת פלוני אינה ניכרת באותו השם, עכ"ל. (וזה שלא כדעת המרדכי דלעיל דמכשיר בעדי מסירה אעפ"י שלא הזכיר שמותם ולא ניכר מתוך הגט לאיזה מגרש, וכן הוא בהדיא שם בשם ר"י הלוי שהביא ראיות דאפילו לא הזכיר שם האיש ואשה בגט כשר, אבל בהג"א פ"ב בשם א"ז כתב דהגט פסול והבנים ממזרים, וכן כתוב בתוספות גבי שקל ס"ת יהב לדביתהו.

סעי' ג' ד'. הא דקתני בראשונה ה' משנה שמו לא שה' כותב שם אחר שאינו שלו אלא כדמפרש בגמרא שה' לו שני שמות א' ביהודה ואחד בגליל, שכן דרך בני אדם הגולים ממקומם מחמת ממון או מחמת מרדן שמשנים את שמם מן יתקרו אחר מקום חנייתם וירדפו אחריהן, ואם הוא מגרש באחד מן השמות זהו קורא שינוי, שאם יגרש בשם שיש לו במקום שהוא עומד (במקום שברח) הוי ל' שינוי לבני אנשי המקום שהאשה עומדת, כי אינם יודעים שיש לו שם זה במקום אחר ויאמרו שאינה מגורשת שלא זה הוא שגירש, ואם יגרש בשם שיש לו במקום שהאשה עומדת נקרא שינוי לגבי אותו המקום שהוא עומד שאין מכירים שם זה ואם תבוא האשה לאותו מקום לגבות נכסיו לכתובתה או לינשא יאמרו שאינה מגורשת, לכך התקין רבן גמליאל איש פלוני וכל שום שיש לו, פירש שם הנקרא לו במקום הנתינה שהוא עיקר להתיר האשה במקום שהיא עומדת, וכן משמע בגמרא דקאמר עד שיגרש אשתו שביהודה (דהיינו מקום שהאשה עומדת שהוא מקום הנתינה) ושמו דגליל עמו, משמע דשם הנתינה

פסקי דינים

עיקר, ושם הכתיבה הטפל (רא"ש), אבל בתוספתא עושה מקום כתיבת הגט עיקר דקתני יש לו שתי נשים אחת בגליל ואחת ביהודה גירש אשתו שביהודה בשם דגליל פסול (ומיירי שמגרש בגליל אותה שביהודה) ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל כשר (אע"ג דמקום הנתינה בגליל) והשתא כראשונה ה' משנה שמו היינו מה שאינו כותב אלא אחד משני המקומות קורא שינוי לפי שאין מכירין בו במקום אחר ודומה להם שינוי שמו ושמה (תוספות).

וזה לשון הר"ן מי שיש לו שני שמות אחד במקום כתיבת הגט ואחד במקום נתינתו אע"פ שאינו נקרא במקום הכתיבה אלא בשם אחד, צריך לכתוב שם של מקום הנתינה ויכלול שם של מקום הכתיבה בוכל שום ושמו דגליל עמו דקתני לאו דזוקא בפירוש אלא כשכללו בוכל שום נמי מהני, והוא הדין אם כתב שם של מקום הכתיבה בפירוש וכלל שם של מקום הנתינה בוכל שום נמי מהני, אבל אם לא כתב אלא אחד מהן אינה מגורשת, וזהו פירוש דאיתחזק בתרי שמי להרי"ף כפשוטו שידענו שיש לו שם במקום אחר, ולא כפירוש התוספות דאיתחזק גם במקום הנתינה גם באותו שם שבמקום כתיבה בכהאי גוונא דייקא דאינה מגורשת כשלא כתב וכל שום אבל היכא שאינו נקרא כאן במקום נתינתה אלא בשם אחד בלבד אעפ"י שידענו שיש לו שם אחר במקום כתיבה לא מיקרי דאתחזק בתרי שמי והגט כשר, אלא לעז מיהא איכא, וזהו תיקון העולם שהתקין רבן גמליאל וכל שום גם בדלא אתחזק להוציאה מידי לעז אבל גיטא מיהא לא מיפסל בהכי ועשה גם תקנה להיכא דאיתחזק בתרי שמי פירש שנקרא כאן בשני שמות של מקום נתינה ומקום כתיבה שיכתוב מקום נתינה בפירוש ויכלול מקום כתיבה בוכל שום (או מקום כתיבה בפירוש ומקום נתינה בוכל שום) ואם לא כתב וכל שום אינה מגורשת כלל, ופי' הברייתא כך היא, ה' לו ב' נשים ביהודה ובגליל ומסתמא כיוון שיש לו בכל אחד קביעות דירה נקרא הוא בשני שמותי' בכל אחד מהמקומות הללו דאינה מגורשת עד שיכתוב שמו שביהודה (שהוא מקום נתינה) ושם דגליל עמו (מקום כתיבה) בוכל שום, ואם לא כתב וכל שום פסול, והוא הדין איפכא דכתב שם דגליל בפירוש ושם דיהודה בוכל שום דכשר (דלא כדעתם שמקום נתינה עיקר) אבל אי לא אתחזק בתרי שמי במקום הכתיבה אעפ"י שידעו שיש לו שם במקום נתינה ולא כתב אלא שם של מקום כתיבה מגורשת בדיעבד, והיינו דקתני יצא למקום אחר וגירש בו באחד מהם מגורשת, כלומר אעפ"י שידעו שם שבמקום הנתינה יש לו שם אחר, דכל שאינו נקרא באותו מקום בשני שמות מקרי לא אתחזק אף על פי שנודע שם שיש לו שם אחר, ואין כן דעת הרי"ף דאפילו בכה"ג מיקרי דאתחזק בתרי שמי ואם לא כתב כך וכל שום פסול כמו שכתבתי לעיל (עיי' ר"ן שהאריך).

וזה לשון הרא"ש אהא דאתחזק בתרי שמי פירש בשני המקומות באלו השני שמות שידוע הוא (בכל אחד מן המקומות) שיש לו שני שמות, אבל בני מקום זה אינו מכירין בשם שיש לו במקום אחר, הלכך צריך לכתוב שניהם דלא ליתי לידי קלקול כדפרישית לעיל שיוכל לבא קלקול בין במקום הכתיבה

שלחן

סימן קכט

ערוך

דמתקרי יואם כתב שם מקום הנתינה וכולל שם מקום הכתיבה בוכל שום כשר:

הנה אצל אס עשה אס מקום הכתיבה עיקר וכתב על אס מקום הנתינה דמתקרי או כל אס פסול (הנ"ל כתב אכן משמע מלשון הטור):

ה כמומר אין לו לגרש בשם עכו"ם אלא בשם ישראל וואם כתב שם עכו"ם עיקרי ושם ישראל בלשון דמתקרי כשר:

הנה ולכתלה כותבין אס ישראל וכל אס ומניכה דלית ליה (סמ"ג וסמ"ק וכל זו ות"ה סי' רל"ה) ואס כתב אס אל עכו"ם וכתבו כל אס ומניכה דלית ליה פסול (ריב"ש סי' ת"ג וטור) היה לו אס כינוי כשהיה יהודי כותבין לו אס ישראל אמכונה פ' וכל אס ומניכה דלית ליה (סדר גיטין):

ו מגר שכתב שם גיותו כשר אפי' אם נשתקע ממנו:

ב א ר ה ג ו ל ה

וכ"כ היה נאס הרמז"ן. יטור. באס נאס הרמ"ה ונאס ר"ת נתו' דניטין דף ל"ד ע"ג. לנ"י מדברי הר"ן וה"ה. מטור נאס הרמ"ה מהתוס' פרק הזורק

פ ס ק י ד י נ י ם

בין במקום נתינה, אבל לא איתחזק בתרי שמי, שאין יודעים במקום כתיבה שיש לו שם אחר במקום נתינה, וגם במקום נתינה אין יודעים שיש לו שם אחר במקום כתיבה, אין צריך לכתוב וכל שום וחניכא דאית לי, ואפילו אם ידוע לנו אחר כך שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו (כדפרש"י) עכ"ד. והוא כפירש הר"ן דיודעים שיש לו שני שמות אעפ"י שאינן מכירין מקרי דאיתחזק ואם לא כתב וכל שום פסול אפילו כתב מקום נתינה, אבל שאינם יודעים כלל מיקרי דלא אתחזק וכפירש הרי"ף, (ושיטת ספר התרומות היפך משיטת התוספות, דכשמכירים ב' השמות בכל אחד מהמקומות מקרי דלא איתחזק פירש שאין לו שם מיוחד וכשר כשלא כתב וכל שום ואם אין לו אלא שם אחד בכל אחד מהמקומות מקרי דאתחזק ופסול) (ב"ש). ומשמע דעת הטור, דהיכא דאיתחזק בתרי שמי פירש שיודעים במקום נתינה של מקום כתיבה ובמקום כתיבה יודעים של מקום נתינה אעפ"י שאין מכירים שצריך לכתוב וכל שום, היינו שיכתוב מקום הנתינה בפירוש ויכלול מקום הכתיבה בוכל שום, אבל אם כתב מקום הכתיבה בפירוש וכלל שם של מקום הנתינה בוכל שום פסול, (דלא כדעת הר"ן ורשב"א וסו"ת) ואם אין יודעים כשר בולא כל שום (עיין ב"י היכא דיודעים במקום כתיבה שיש לו שני שמות ואין יודעים במקום נתינה מכל מקום הוי אתחזק בתרי שמי).

(דף פ' משנה) שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומה וכל הדרכים האלו בה (לא שינה ממש שלא נכתב לשם בעלה כלל דפסול

פסקי דינים

מן התורה דהא רבנן דמודי לר"מ בשינה שמו פסול מדרבנן סבירא לי' דהכי קאמר זו דברי ר' מאיר דכל המשנה ממטבע' שטבעו חכמים בגיטין) אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים בשינוי שמו דהולד ממזר מדרבנן, והיינו שהלך מיהודא לגליל שמו יוסף וקוראין לו יוחנן ואינה מגורשת דקתני בברייתא עד שיכתוב שם דגליל עמו היינו מדרבנן תוספות ספר התרומות וכן משמע דעת הרא"ש דלעיל, וכך כתב הר"ן.

טע"י ה' ו'. שאלו לר"ת מומר שגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם של יהודית מהו, והשיב ר"ת חלילה להזכיר שם נכרי בתורת משה וישראל, ושם דיהודית ודאי כשר אף לכתחלה כדתנא בתוספתא גר ששינה שמו ושם נכרית וגירש בו כשר, וכ"ש מומר ששינה שמו לשם יהודית, ועוד דאפילו חניכתו פירש הערוך דכשר אפילו לא כתב שם המובהק ופשיטא דלא גרע שם דיהודית מחניכתו (תוספות) וכי היכי דבחניכה הניכרת לכל כותבין לכתחלה לפי שהכל קורין אותה בשם זה, הכי נמי במומר שם דיהודית היא העיקר שכל ישראל קורין אותו בשם זה כשר לכתחלה (רא"ש).

וזה לשון הר"ן ומומר שגירש מסתברא שיש השם שיש לו בגיותו שהשם שהי' לו בעודו ישראל כבר נעתק ממנו, אבל ר"ת כתב כיוון דחניכתה כשר כל שכן שם ישראל, וכיוון שכתב וכל שום בשביל שם של גיותו סגי, וטפי עדיף הכי מלכתוב שם בגיותו עם כדת משה וישראל, ומ"מ למיכתב לתרווייהו בפירוש עדיף טפי, עכ"ל. וכך כתב המ"מ דיש נוהגים לכתוב שניהם. והג"מ בשם ספר התרומות דטוב הדבר לכלול שם דגיות בכול שום, משמע דר"ת מכשיר בלא וכל שום, וכן משמע ברשב"א בחשובה. אבל הר"ן סבירא לי' דלרבינו תם לא מתכשר בלא וכל שום. וכתב הטור ואם גירש המומר בשם דגיותו אעפ"י שכתב וכל שום פסול, ע"כ.

ואין לומר הטעם דהוי כ"כ שם טפל וכולל שם העיקר בכול שום (כמ"ש הרא"ש דכל ישראל קורין אותו בשם דיהודית) וכך כתב הריב"ש דשם דגיות טפל הוי (ד"מ) דמסתמא דמלתא איפכא הוי, אלא הטעם הוא משום שאין להזכיר שם נכרי בתורת משה והוי לי' משנה מטבע חכמים מדרבנן, אבל הר"ן ומ"מ לא קפדי בהא דמכשרי למיכתב תרווייהו, וכן משמע בתוספות ורא"ש דהא מכשרי בגר שכתב שם דגיותו והכא נמי אין לפסול (והטור סבירא לי' דמומר שאני שנתחייב כבר במצות שייך לומר כשמוזכר שם גיותו בתורת משה דמשנה הוא כו' אבל גר שמוזכר שם דגיותו שהי' לו קודם שנתחייב במצות אין תורת משה מונעו דלא חייבו תורה לגוים שיתגיירו). אבל לפי מה שכתב הריב"ש דשם דגיות טפל הוי גם הר"ן ומ"מ מודים דפסול (ד"מ), אלא דקשה מאי שנא מגר שכשר).

וכתב מהרי"ק דאפילו נשתקע שם ישראל ממנו דינו שוה ללא נשתקע דאין להזכיר שם דגיות רק שם ישראל. וקשה דהא התוספות והרא"ש ראייתם מחניכה דכשר והתם ודאי אי אינו ניכר בחניכתו דפסול, ומה שכתב הר"ן שם

ערוך

סימן קכט

שלחן

ז גאם כתב פלוני החכם או הרב הנשיא אף על פי שאין קורין אותו כן וגם אינו בר הכי הגט כשר כיון שהזכיר שמו בפירושו:

הנה אצל לכתחלה אין כותבין רב או חכם אפי' הוא או אצוי רב או חכם ומתוק נכד אלא כותבין פלוני או בן פלוני (סדר גיטין) וכן אין כותבין בן הקדוש (ר"י מ"ק) אצל כותבין כהן או לוי פלוני כהן או הלוי ולא יא' להם כינוי כותבין אח"כ (סדר גיטין) אצל אס יא' צ"י שמות שכותבין על א' דמתקריא כותבין אח"כ כהן או לוי (שם נשם מהרי"ק) (ואס לא כתב כהן או לוי) יא' דפסול (פסקי מהרא"י סימן ד') מלאחר שנהגו לכתבו ויש מכשירין (מ"כ בתיקון וכ"כ הנ"י) ונראה להו לסמוך להקל במקום הדחק אצל לכתחלה יא' לכתבו ולא יא' ספק אס הוא כהן או לוי יא' ליתן צ"י גיטין (תשרי ר"י מ"ק) אין כותבין גט פלוני בר פלוני אלא כותבים פלוני בן פלוני (סדר גיטין):

ח סעכשיו נהגו שבכל הגיטין כותבין וכל שום דאית לי ולאבהתי ולארתרי. (ונמדינות אלו אין נוהגין כן אלא אס יא' לו שתי שמות כותבין בפירושו כמה שנתבאר):

ב א ר ה ג ו ל ה

וכתבוהו הת' אס דף ע"ג ושאר מפרשים. ג"י אס נשמו וכ"כ רנ"י ירוסם בחלק צ"י. סננוסה הגט שכתב תוס' נשם צה"ג הנהות מיימוני אס צ"פ ורנ"י

פ פ ק י ד י נ י פ

ישראל כבר נעתק ממנו אין רצה לומר שנשתקע ממנו אלא שקנה שם אחר לעצמו ויצא מכלל ישראל, אלא נראה דאין כותבין שם דיהודית אם נשתקע ממנו, אלא אם כן הוחזק בו שלשים יום, (ואם עשה תשובה אין כותבין רק שם דיהודית ולא אפילו כל שום בר') (ד"מ). ובגר ששינה שמו לשם נכרי דכשר כתב מהרי"ק אפילו נשתקע שם גיות ממנו כשר, ויש לדחות כמש"ל.

סעי' ז'. כתב הרמ"ה והני ספרי דפליגי יקר לבעלי זרועות וכותבין פלוני החכם או רב או נשיא, אע"ג דלא קרי לי' אינשי הכי, ואיהו נמי לאו בר הכי הוא, אין זה שינוי שמו והגט כשר, כיוון דקרי' לי' בשמי' בפירושו, אע"ג דפליגי לי' יקרא דלא חזי לי', לאו שינוי השם הוא, עכ"ל (טור).

סעי' ח'. אהא דתגן התקין רבן גמליאל הזקן שיהו כותבים איש פלוני וכל שום שיש לו וכתבו התוספות בטופסי גיטין של בה"ג כתב שצריך לכתוב בגט וכל שום וחניכא דאית לי ולארתרי, משמע שלשון זה הי' כתוב בגט, ואין נראה לרבינו תם דזימנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו השם הכתוב בגט ואין לו חניכה אחרת, וכל שכן כשכתב בגט וכל שום וחניכה, יאמרו

פ פ ק י ד י נ י ם

שזה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה, כי הכל יודעים שאין לזה חניכה אחרת, לכך נראה לר"ת דוכל שום דקתני היינו שיכתוב כל שמותיו בפירוש, ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמתקרי כך וכך כדאמרין (דף ל"ה) אחא בר הדיא דמתקרי איי מרי כו', וכן צ"ל מרים וכל שום שיש לה כו' מרים שמתקרייא שרה, וכן משמע לשון ושמו דגליל עמו (תוספות), ואם אין לו שום וחניכא לא יכתוב כלל, וכן מוכח לשון המשנה, דר"ג התקין דוקא במי שיש לו שני שמות שיכתוב שם העיקר וגם שם אחר שיש לו (כפירוש הרא"ש).

וכך כתב המרדכי וסמ"ג וספר התרומות, וכן דעת הרשב"א בתשובה על גט שכתב בו שם האיש ולא כתבו בו וכל שום, ר"ת כתב דאם אין לו שם וחניכה ידועים וכתב וכל שום פוסל בגט שהרי נראה שאין זה שמגרש אלא אחר, ותקנת רבן גמליאל אינו אלא בדאיתחזק בתרי שמי דוקא כדברי רב אשי, ואעפ"י שבטופסי הראשונים כתיב בו וכל שום מכל מקום כל שלא כתב אינו מעכב בדיעבד, עכ"ד.

והר"ן כתב דלישנא דמתניתין לא משמע כדברי ר"ת דאיכא הוי לי' למימר התקין רבן גמליאל שיהא כותבין כל שום שיש לו, אבל מדקאמר אני פלוני וכל שום משמע שאותו הלשון בעצמו תיקן.

אבל הראב"ד פירש שיהא כותבין איש פלוני, כלומר ששני השמות שיש לו במקום כתיבה ובמקום נתינה יכתבם בפירוש, ומפני שחשש גם כן לשם לווי וחניכות התקין שיהא כותבין גם כן וכל שום שיש לו, וכך הי' כותב פלוני דמתקרי פלוני וכל שום אוחרן וחניכא דאית לי, (עכ"ד).

והרשב"א כתב דהעולם נהגו ככה"ג לכתוב וכל שום אפילו אין לו שום וחניכא, משום חשש שם לווי, אבל כשיש לו שני שמות כתב פלוני דמתקרי פלוני בפירוש, וכך כתב הרא"ש דהעולם נהגו ככה"ג לפי שנהגו הנכרים באשכנז שקורין ליהודים בחניכה הקרובה ללשון עברי ולא יתכן לכתוב על אותה חניכה דמתקרי, ולכך נהגו לכתוב וכל שום דאית לי, שמלה זאת כוללת הכל, עכ"ל. ור"ל כיון דכשיש לו ב' שמות נהגו לכתוב וכל שום מהאי טעמא ולכן כ' גם כשאין לו שום וחניכה דתו לא מחזי כשיקרא.

ומשמע דאין כותב פלוני דמתקרי פלוני גם כשיש לו שני שמות לפי דעת הרא"ש, אבל דעת הרמב"ן והרשב"א כהראב"ד, דכתב פלוני דמתקרי פלוני כשיש לו ב' שמות, שהרי כתב הגי ישראל שבחוף לארץ שיש להם שני שמות האחד בשם ישראל והב' בשמות הגוים שהלועזים קורים להם צריך לכתוב שם ישראל ושם האחר דמתקרי (מ"מ פ"ג), ובקונד' בשם מהרא"י הפריז לומר שאפילו כבר נכתב הגט אין לגרש בו אם לא כתב ב' השמות אעפ"י שכתב וכל שום (עין הג"ה סעיף א').

שלחן

סימן קכט

ערוך

ט עאם לא הזכיר שם אבי האישי או שם אבי האשה כשר :

הנה וכ"ש אם הזכיר שמו ולא הזכיר שם כינוי שלו אזל לכתחילה כותבין אפי' כינויון שם אזני (בסדרים ונמהרי"ו סי' כ"ג) ואם יש לאז ולכן כינוי אי לכתחלה כותבים הכינוי אזל כל אחד (סדר גיטין) מיהו אם לא כתבו רק לנסוף פלוני בן פלוני המכונה פלוני כשר אזל אם הכינוי לכן לחוד יכתבו הכינוי קודם שיזכיר שם האז ואם כתבו לנסוף פסול (נ"י נשם תשנות אשכנזית) **פולטיכך גר** או שתוקי או אסופי אין כותבין אלא שמותיהם בלבד :

י ציוסף בן שמעון ששינה וכתב יוסף בן שמואל פסול קויש מי שאומר שאם נשאת לא תצא :

הנה ודוקא אם הוחזק נשם השני אזל עלאו הכי תאל (משמע נ"י) כשכותבין נט לכן מומר לעכ"ס כותבין לו על שם אזני לע"פ כשעולה לסי' או חותם בשטרות חותם עלמו על שם אזני ואין לחתום נט לעד בן מומר (הכל בסדר גיטין) :

ב א ר ה ג ו ל ה

ירוחם נח"נ. ע"ס נשם תשנות אזני הרא"ש בכלל מ"ה סימן כ"ה וכ"כ הרשב"א נתשרי דשמו ושמה כו' תנן שם אזני שם אזיה לא תנן. פ"ס תשנות הרשב"א. צטור נשם תשנות הרא"ש בכלל י"ז סי' י"ז והמעשה היה שהמיר אזני ולא רנה להזכיר וגירש את אשתו נט כזה ומשמע דפסול שאלה היינו שליכו נט. קל"ה נשם תשנות שאלה ר"ש נר יתק.

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ט'. (תשובת הרא"ש) אם לא הזכיר שם אבי האשה אלא כינויו או אפילו לא הזכירו כלל כשר, ע"כ. וכך כתב הרשב"א בתשובה אם לא הזכיר שם אבי האשה אלא כינויו, אם לא נודע שם אביו ולא כתבו כלל בנט כשר, דאפשר שאין צריך לכתוב שם אביו כלל דשמו ושמה תנן שם אביו ושם אביה לא תנן, והגע עצמך ה"י גר או אסופי או שתוקי שאינו מכיר אביו האיך יכתוב בנט ושטרות וכתובות, עכ"ד. (דלא בתרומת הדשן דפוסל כשלא כתב שם אבי הבעל דמ"ש) מיהו לכתחילה יכתוב גם כינוי שם אביהם, וכן הוא בטופסי הרי"ף ורמב"ם והרא"ש ורשב"ם ושאר פוסקים לבד הרמב"ן שמצא בטופסי הרי"ף שאין צריך, אבל אם ניתן הגט תינשא לכתחילה (ד"מ בשם מהרי"ו).

סעי' י"ד. (תשובת הרא"ש) אחד ששמו יוסף בן שמעון והמיר אביו ולא רצה בנו המגרש להזכיר שם אביו וכתב יוסף בן שמואל, הגט פסול, שהרואה אומר אחר מגרשה, כי שם בעלה יוסף בן שמעון, וזה נכתב יוסף בן שמואל, עכ"ד. ואפילו החזיק עצמו בבן שמואל זה שלשים יום פסול, דאי אפשר לו לשנות שם אביו (כתבי מהרא"י). ואין להתיר מטעם דהוי לי' שינה בדבר שאין צריך לכותבו דהא אין צריך לכתוב שם אביו וכמו שהכשיר רבינו תם

פסקי דינים

בשינה מקום הלידה מהאי טעמא. התם עיקר הטעם כמו שכתב הרא"ש שם ומקום הדירה ידוע לכל אדם, ויאמרו שלא זהו שגירש ומקום הלידה אינו ידוע ע"ש. ומה שכתב שם רבינו תם הטעם כיוון שאין צריך לכתוב מקום הלידה אם שינה כשר לאו כללא הוא לכל המשנה בדבר שאין צריך לכותבו אלא היכא דליכא למיחש לקלקולא אבל היכא דאיכא למיחש לקלקולא כמו שם אביו ידידוע לכל ויאמרו שלא זהו שגירש וודאי פסול כמו דפסלינן שינה מקום דירה מהאי טעמא (עיין תרומת הדשן שם סימן קל"ה קל"ז קל"ח קפ"ד). ואפילו אותו יוסף בן שמעון לא בא להחליף שם אביו אלא אבי אביו או אבי אמו הי' נקרא שמואל וכתב עצמו בן להם דבני בנים הרי הם כבנים, אפילו הכי פסול מפני הטעות (שם).

אבל בא"ח כתב בשם תשובת רש"י ז"ל וזה לשונו, יוסף ששינה שם אביו שהי' מומר הי' שמו יעקב וכתב שמואל, אין לקנטר בו מאחר שהחזיק שם אביו כן במדינה, ומתקנת רבן גמליאל נהגו לכתוב וכל שום אחרון דאית לי' ולאחבתי, נמצא שגירש בכל שם שהי' לו ולאביו, שלא הצריכו חכמים לחזור אחר עדים להחזיק שמו ושם אביו אלא על פי עצמו (וזה הרי החזיק שמו ושם אביו כן במדינה) וכל תקנת רבן גמליאל לא הי' אלא מפני הרמאים שמשנים שמם (וכגון זה). אם כן הגט כשר (שהרי כתב וכל שום) ואם לא מפני שנישאת תאשה ויהי' לעז על הגט ותצטרך לצאת מזה, הייתי מסכים לרד"י הרשע ולכופו עד שיכתוב גט (בשם שבורר) לו ולאביו, אבל עתה אין חשבון בדבר אלא סומכין על הדין ודת שהגט כשר ותאשה מותרת, ע"כ (שלמה ב"י יצחק).

(בפרק גט פשוט) כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו ובלבד שיהו מכירים שם האיש ושם האשה, ופריך דלמא אתא למתא אחריתי ומחזיק שמי' ביוסף בן שמעון, (שמא יוסף בן שמעון זה מעיר אחרת בא לכאן הי' שמו ראובן ועתה הרגיל והחזיק עצמו כאן שיקראו לו יוסף בן שמעון כדי שיוכל לגרש אשת יוסף בן שמעון שבמקום פלוני) אמר רבי אחא כל שהחזק שמו שלשים יום אין חוששין לו (דכל כך לא הי' מחליף שמו זמן מרובה סן יודע הדבר) לא איתחזיק מאי אמר אביי דקרי לי' ועני רב זביד אמר רמאה ברמאותו זהיר (זהיר הוא לענות הלכך אין תקנה עוד דליתחזק) וקיימא לן כרב זביד (רי"ף רא"ש רמב"ם).

כתב הרב המגיד בפרק כ"ג מהלכות מלוה, דלהכרת שם האיש ואשה סגי בעד אחד ואפילו על פי קרוב ואשה סומכים משום דמלתא דעביד לגלויא וכן כתב ג"י בפרק גט פשוט, ועיין בהלכות חליצה.

משמע מדברי הרמב"ם בפרק כ"ד שם, דאין כותבין שם אביו על פיו כי אם על ידי עדים שיכירו השמות שבשטר פלוני בן פלוני כו', והמנהג לכתוב שם אביו על פיו, ואם עד אחד מעיד ששם אביו לא נכתב בגט פסול (מהרא"י שם).

שלחן

סימן קכט

ערוך

יא ואם לא כתב שם האישה והאשה בנט פסול והבנים ממזרים:

יב שמי שיש לו שם א' בגליל ושם א' ביהודה והוא ואשתו במקום שאין מכירין בו אלא בשם אחר בין שהוא אחד מהשני שמות בין שהוא שם אחר לכתחילה יש לו לכתוב כל השמות שיש לו או יכתוב שם שיש לו שם ויכתוב וכל שום לכלול שמות דשאר מקומות ואם לא כתב אלא שם שיש לו במקום שהוא ואשתו שם כשר:

יג תאם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום בשביל מקום כתיבה ונתינה במל:

ב א ר ה ג ו ל ה

דהנה אשרי נשם ח"ו נפ"ג

דניטין. שמונתעות הירושלמי כתבוהו התו גניטין דף ל"ד ע"ג והרמ"ש והרש"ב והר"ן ס' ו"פ. תהר"ן וה"ה נפ"ג דין ט"ו כתב נשם המפרשים הרי זה פסול

פסקי דינים

סעי' י"א. (נתבאר לעיל סוף סעיף ב').

סעי' י"ב. (שם ברייתא) יצא למקום אחר (שאינו ביהודא וגליל) מגורשת באחד מהם. ומוקמינן לה בדלא איתחזק בתרי שמא פירוש שאין קורין אותו שם אלא בשם אחד מהן מן השני שמות. ואעפ"י שיודעים שיש לו שני שמות כיוון שאין קוראין אותו בהם מקרי לא איתחזק כמו שכתבו התוספות. ולכך אפילו לא כתב אלא שם אחד של אותו המקום שהוא מקום כתיבה אעפ"י שלא כתב שם דיהודה ושם של מקום נתינה דגליל מגורשת. והוא הדין אם יש לו שלשה שמות אחד ביהודה ואחד בגליל ואחד באותה העיר שיצא לשם הוא ואשתו ואין קורין אותו רק בשם אחד ואין מכירין ב' השמות דיהודה וגליל אעפ"י שיודעים מגורשת בדיעבד בשם אחד של אותו מקום.

סעי' י"ג. (אם הוא מקום כתיבה או מקום נתינה) אבל אם אינו מקום כתיבה או מקום נתינה וכתב אותו השם וכתב וכל שום בשביל שמות שבמקום כתיבה ומקום נתינה אינה מגורשת (ר"ן מ"מ). מיהו בירושלמי מוכח דלכתחלה צריך לכתוב וכל שום משום חשש לעז דגרסינן ה"י שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה (או דיהודה או דגליל) אמר ר' יוסי הדא דתימא דיעבד אבל לכתחלה צריך למיעבד כי הא דר' אבון יצא לו שם במקום אחר צריך להזכיר שלשתן (ולא תימא דסגי בשם של מקום כתיבה ומקום גירושין דתו ליכא לעז קמל"ן דצריך לכתוב כולן. והוא הדין אם כתב וכל שום שיש לי דמהני ובדיעבד אם לא כתב אלא השם של אותו המקום ולא כתב וכל שום לכלול שמות דשאר המקומות כשר) ר"ן וכן הוא בתוספות ורא"ש בשם ירושלמי. וכ"כ סמ"ג וסה"ת.

יד אמי שיש לו שני שמות כותבין ראובן דמתקרי שמעון ואם כתב ראובן שמעון ביש מי שאומר שהוא פסול :

הנה אצל אס נקרא בשני השמות גיחד או שעולה כך למיט' כשר אס נקרא נפי ישראל בשם א' ונפי כותים בשם אחר כותבין שם ישראל דמתקרי על שם כותים (המ"מ בשם הרמזין פרק ג') אצל אס גניינס כמעט אחד אין כותבין רק שם ישראל כמו שנתאר לעיל ס"י קכ"ח סעיף ג' לענין הסהרות :

ב א ר ה ג ו ל ה

וכתב הצ"י ללאינה מגורשת פסול קרי לה. אתר' בשם ר"ת שם וכפי פירושו וכל זום שיש לו דקתני נמתניתין היינו כל שמתיו נפירוש וכ"כ ש"פ שיש לכתוב דמתקרי. במהרי"ק בשור' ל"ח וסיים שם לפי שאינו כן כי במקום הנתינה אינו נקרא אלא שמעון ובמקום הכתיבה אינו נקרא אלא ראובן אצל אס נקרא בשני השמו' במקום א' כתב הטה"ד ס"י רל"ד וכתבנו ס"י רס"ו דלא פסלינן ליה וכמ"ש

פ ס ק י ד י נ י ם

וכתבו עוד סה"ת וסמ"ג בשם הירושלמי, דאם יש לו שני שמות בשני המקומות מקום כתיבה ומקום נתינה ויש לו עוד שם אחר בשאר מקומות. אעפ"י שאין מכירים בשאר מקומות שם של מקום כתיבה ומקום נתינה. ושם דשאר מקומות אינו ניכר במקום כתיבה ומקום נתינה, אין לחוש ללעז דשאר מקומות בדיעבד, אבל לכתחילה יש לחוש ולכתוב שם של שאר מקומות כיוון ששם של מקום כתיבה או מקום נתינה אינו ניכר בשאר מקומות יהי' לעז בשאר מקומות, אבל אם השם הכתוב בגט מכירים אותו גם בשאר מקומות אלא שיש לו שם שאר שמות אף לכתחלה כשר ואין צריך לכתבו (וכך כתב הר"ן דלכתחלה צריך לכתוב שם שיש לו במקום אחר אעפ"י שמקום הכתיבה והנתינה אחד, עיין לעיל. וכן משמע בתוספות ורא"ש בשם הירושלמי).

כתב מהרי"ק לעולם שם דמקום נתינה עיקר ושם מקום כתיבה טפל אעפ"י שהוא שם מובהק יותר משם של מקום נתינה או שהוא שם שנשתנה על חולי שהוא עיקר כמו שכתב מהר"פ אפילו הכי שם דמקום נתינה עיקר אם אין הנתינה במקום הכתיבה, ואם כתב שם דמקום כתיבה או מקום נתינה לבד אבל הוא שם, שכל הרואה יודע שאינו שם שאין דרך לקבוע שם לאדם בכינוי כזה, כשר, דתו ליכא למיחש ללעז, שכבר יודעים שיש לו שם אחר זולת הכתוב בגט או זולת שם דמקום נתינה (שם).

סעי' י"ד. כתב מהרי"ק, מי שיש לו שני שמות כותבים פלוני דמתקרי פלוני על דרך משל ראובן דמתקרי שמעון, ואם לא כתב דמתקרי אלא ראובן שמעון פסול, לפי שנראה מתוך הגט שנקרא ראובן שמעון ואינו כן, כי במקום הנתינה אינו נקרא אלא שמעון ובמקום הכתיבה אינו נקרא אלא ראובן.

שלחן

סימן קכט

ערוך

טז גמי שיש לו שני שמות והשם השני יוצא מהשם הראשון בשם הנהרות כגון יצחק חקין אהרן ארנין וכיוצא בזה א"צ לכתוב שם הנהרות כלל דא"כ יש אחד ששמו יצחק או אהרן:

הנה וה"ה ליעקב יעקל (פסקי מהרא"י סי' ק"ה) (פרץ פרליון) ה(נ"י) וגרלה וה"ה לצרחה אצורן וכיוצא בזה מיהא אס רוגה לכתוב אינו מזיק מיהו כל קיטור שם שהיא שם נפ"ע כמו אלחנן חנן כותבין כיוצא בזה:

טז ואם השם השני יוצא משם העברי כגון יהודה ליאון כותבין יהודה דמתקרי ליאון ואם אינו דומה קצת לשם העברי יכתוב המכונה:

ב א ר ה ג ו ל ה

נ"י ועיין שם נה"ד ס"ס רל"ה ולא זכיתי פה לספר דרכי משה. גמרדכי נ"ס ר"ח ונכנסות מייחוני פרק ד'. דמהר"ר ישראל נכתבו סי' ר"ס. הנ"ס הקונדריס. ומהר"ק נשורש קס"ג וכ"כ נקונדרי. * פי' הוא

פ פ ק י ד י נ י ם

עכ"ל. ומהרא"י (בכתביו סימן ר"ס ותה"ד סימן רל"ד) מכשיר בזה. ואפשר דלא פליגי, דמהר"ק מיירי כשנקרא במקום נתינה בשם אחד ובמקום כתיבה בשם הב', ומהרא"י מיירי כשנקרא בשני השמות ראובן שמעון בין במקום כתיבה ובין במקום נתינה, או כשעולה לספר תורה עולה בשני השמות, או שנשתנה מחמת חולי החל קורין לו בשני השמות ביחד, משום הכי מכשיר לכתוב ראובן שמעון ולא לכתוב דמתקרי.

סע"י ט"ו. מי שיש לו שני שמות והשם השני יוצא מהשם הראשון בקיצור השם דנערות כמו ביל"א בילס"א שמואל מוא"ל מרגלית מרגליתא צפורה פורה בנימין בינמי יצחק חקין (פרץ פרצין אהרן ארנין יעקב יעקול מהרא"י אביגיל אביגי), אין כותבין השם השני כלל, דאין זה לא כינוי ולא שם (מרדכי בשם ר"ת וכך כתב הג"מ וקונד' בשם ר"י מקורבול). מיהו אם יש בעיר ששמו כשם זה אלא שזה נקרא ג"כ בשם זה דנערות כותבין אותו לסימן (מהרא"י). אבל כל קיצור השם שהוא בפני עצמו כמו אלחנן חנן כותבין וכיוצא בזה (הג"ה רמ"א).

סע"י ט"ז. ואם השם השני יוצא ממשמעות שם העברי כמו יהודא ליאון ע"ש גור ארי' יהודא כותבין דמתקרי ליאון ולא יכתוב המכונה ליאון, דמשמעות לשון כינוי בכל התלמוד הוא כשאינו השם כלל, אבל ליאון פירש יהודא הוא, רק כשאינו דומה קצת לשם יש לכתוב המכונה (מהר"ק וקונד'). ולפ"ז בלשונינו פי' ארי' הוא ליבא אין לכתוב יהודה המכונה ליב"א, ואין המנהג כן, לפי שאנו נוהגין כדברי הכל בו וסמ"ק, דכל היכא דהשם הב' בלשון עברי

שלחן סימן קכט ערוך

הנה פירוש דבריו כי לישון הוא פירוש אריה ויהודה נקרא כך על שם גור אריה יהודה ולפי"ז יש לכתוב יהודה דמתקרי ל"ז אצל י"א דכל שני השמות הם ז"ל הקודש כותבין דמתקרי ואם האחד בלשון לעז כותבין המכונה (אגת מ"י פ"ג וסמ"ק וכל ז"ל) ואין חילוק בין אם הוא יולא מן השם או לא ולכן כותבין יהודה המכונה ל"ז וכל כיוצא בזה וכן נוהגין במדינות אלו וכל כינוי משפחה אין לכתוב כלל בין שהוא לשון עברי או לעז (סדר גיטין) והכי נהג מי שיש לו שם עברי שעולה זו לקרוא לתורה ויש לו נמי שם בלשון לעז עושין שם העברי עיקר ועל השני כותבין דמתקרי וה"ה נאשה עושין שם העברי עיקר י"א דמי שיש לו שני שמות אם רגיל בשניהם ומי"מ האחד הוא יותר עיקר כותבין פלוני דמתקרי פלוני ואם אינו רגיל בשני כותבין דמתקרי (סדר גיטין) כל כינוי שהוא גנאי לתגרש אין כותבין אותו נט"ו (ד"ע) ולכן מותר שעשה תשובה אין כותבין לו וכל שום וחניכה דאית ליה מ"כ בתיקון כל שם כינוי שאינו נקרא בכינוי ההוא לנז אלא קורין אותו עם עיקר השם א"ל לכתוב הכינוי (ת"ה ס"י ד"ה) אצל שם הכותים קורין אותו בכינוי לחוד אע"פ שאין ישראל קורין אותו כך י"א דכותבין וכל שום וחניכה אע"פ שנשאר גיטין אין כותבין כך וכן בכינוי משפחה (שם) ול"ל דאין לכתוב לכינוי כלל כמו שנוהגין בכינוי משפחה:

ו' ואם השם השני בלשון לעז והכל אחד כגון חיים *ביבאנ"ט כותבין חיים דמתקריא ביבאנ"ט כל חניכא כותבין המכונה בין שהוא בלשון עברי בין שהוא בלשון לעז וכנר נתנאר שאין נואין כן:

ב א ר ה ג ו ל ה

לעז ומש של חיים. ונשם כתוב נקונדרם ושכ"כ בהנהגות מיימוני פרק ד'.

פ ס ק י ד י נ י ם

כותבין דמתקרי וכל שהוא בלשון לע"ז כותבין המכונה. ואין לחלק בין אם הלע"ז פירש העברי או לא (ד"מ).

סע"י י"ז. ואם השם השני יוצא ממשמעות שמו העברי אלא שנקרא כן על שם משפחתו יכתוב המכונה ולא יכתוב דמתקרי (מהרי"ק שם). כגון רפאל פוא"ה אע"פ שיוצא משם רפאל בקיצור השם מכל מקום כיוון דעל שם משפחתו נקרא כן יכתוב המכונה פוא"ה כיוון דהוי לשון לע"ז (שם). ונראה דלשון לע"ז דנקט אורחא דמלתא נקט. והוא הדין נמי אם השם השני בלשון עברי מאחר שעל שם משפחתו נקרא כן כותבין המכונה. ומה שכתב מהר"ם כשהשם הב' בלשון לע"ז כגון חניכא שקורין שורגו"ס כותבין המכונה. וכשהשם הב' הוא בלשון עברי כגון אותן בני אדם שנשתנה שם מחמת חולי כותבין דמתקרי. צ"כ. והביאוהו הכל בו וסמ"ק. לא דוקא לע"ז דה"ה חניכה עברית. דאלי"כ למה

שלחן

סימן קכט

ערוך

יח המי שמשנתנה שמו מחמת חולי אע"פ שקורין אותו תמיד בשם ראשון מ"מ שם השינוי עיקר (אפי' הוא לעז ושם ראשון עברי) (נסדר גיטין) וכותבין אותו קודם ואח"כ דמתקרי פלוני שם ראשון ודוקא כשקורין אותו לפעמים בשם שני אבל אם אין קורין אותו בשם שני כלל טאינו כותב אלא שם ראשון בלבד יויש מי שמצריך שני גימין בשני שמות כואם יש לו שם מובהק שבו עולה לספר תורה וחותם כתביו ושטרותיו אותו שם הוא עיקר:

הנה ואם עולה לסי' נשניהם כותבין הני עיקר ועל הראשון מתקרי אצל עד האתם עלמנו ויש לו ב' שמות יתחוס עלמנו בשני השמות וכל מתקרי מי שנשתנה שמו מחמת חולי ויש לו כינוי מחמת שם הני כותבין השם עם כינויו קודם שם הראשון ואם יש לו ג"כ כינוי מחמת שם הראשון כותבין אותו ג"כ לנסוף (נסדר גיטין) ואם נשתנה שמו שני פעמים כותבין שם השלישי תחלה ואח"כ הני ואח"כ הראשון וכותבין כל שם עם כינוי שלו (סג):

ב א ר ה ג ו ל ה

חמרדכי נהשול' והגה' ווי' צפ"ג מהלכות גיטין ושאר פוסקים. טכנתי מהר"ר ישראל סי' רי"א. ינלמד ממיש הקונדריסים ונשם מעשה מההרי"ף וכתב הני דלירי נשלא הוהזק עדין נקריאת התורה ונתימת שטרות כגון שאל לגרש מתוך החולי שעי' נשתנה והיה עתיד לנאל לידי צירור חיזה שם עיקר ע"י עלייתו נתורה או חתימתו נשטר אצל חס מת קודם שהוהזק בו אין כותבין אותו כלל. כשם נקונדריס' וכן משמע מדברי מהרי"ק נשורש פ"י ומדברי הרא"ש נפ' השולח.

פ ס ק י ד י נ י ם

לי' למינקט שנשתנה שמו מחמת חולי לימא כשהשם הב' בחניכא עברית כו' ודריק, ואין המנהג כן אלא אין כותבין כינוי המשפחה כלל כמו חיים (טוג"ש) כיוון שהכינוי על שם כל המשפחה הוא איך יכתוב המכונה לשון יחיד (ד"מ).

ואם השם השני בלשון לע"ז והכל אחד, כמו חיים בינב"ט (ר"ל לעבון) (וכן ארי' ליב צבי הירש דוב בער) אין כותבין אותו כלל דלא דמי ליהודא ליאון דלע"ז יהודא אינו ליאון אלא על שם גור ארי' כו', אבל בינב"ט הוא לע"ז ממש לחיים. מיהו יש אומרים כל שמות המשתנים מעברית ללע"ז אעפ"י שהכל אחד כותבין כמו אביגיל אביגי (קוני) וכותבין דמתקרי ולא המכונה כיון שפירש השם הוא כמו שכתבתי לעיל.

סעי' י"ח. כתב המרדכי מי שנשתנה שמו מחמת חולי, (שהי' שמו יעקב וקראתו יעקב משה) אעפ"י שקורין אותו תמיד בשם הראשון, מכל מקום אותו השם הב' לשינוי הוא העיקר וכותבין אותו קודם ואח"כ דמתקרי פלוני שם הא' דהיינו משה דמתקרי יעקב, וכך כתב הכל בו וסמ"ק וקוני' ומהרי"ק בשם הר"ם, וקרא תגר על שכתבו בלא דמתקרי בניהם. וכאושטרייך נוהגים

פסקי דינים

לכתוב יעקב משה בלא דמתקרי, וטעמם לפי שעולה כך לסי' יעקב משה, והיה בגט, כמו"ש הרא"ש דאולינן בכתיבות שמות בגיטין בתר עלייתו לתורה, מכל מקום נראה עיקר כדלעיל (תה"ד). מיהו כשחותם בגט יחתום יעקב משה ואין צריך לחתום דמתקרי (עיין שם הטעם בסימן רל"ד).

אחד הי' שמו יהודא ובחליו קראוהו משה ושלה גט לאשתו וכתב משה יהודה והחזירוהו הגדולים, וכתבו גט אחר משה דמתקרי יהודה עפ"י הסכמת מהרי"ב (מ"כ). וכתב מהרי"ק דלא מיירי המרדכי והר"פ אלא כשהכתיבה והנתינה במקום אחד שיודעים ומכירים בשם הב' שהוא לשינוי, וגם כשהמקום נתינה הוא מקום אחר כשיודעים ומכירים בשם הב' הנקבע לו מחמת חולי, אבל כשאין בני מקום נתינה יודעים ומכירים בשם הב' שמחמת חולי הוקבע וודאי צריך לכתוב שני השמות, ושם המקום נתינה עיקר, עכ"ד.

כתב בקונדרס מעשה בא לפני הר"פ באחד שהי' חולה והחליפו שמו בחליו והיו קוראין אותו בשם הראשון לגמרי והצריך שני גיטין אחד בשם הא' ואחד בשם הב', ונתנן שניהם ביחד, ע"כ. ואע"ג דכתב המרדכי ושאר פוסקים לעיל דאף שקורין תדיר בשם הא' כותבין השני תחלה, היינו דווקא כשקורין אותו לפעמים בשם השני, אלא שקורין אותו יותר תדיר בשם הא', אבל כשאין קוראין אותו כלל בשם השני פשיטא שאין כותבין אותו כלל אפילו לטפל, דהאיך יכתוב דמתקרי והוא אינו נקרא כן, ומשום הכי אצטרכי שני גיטין לפי שלא הי' נקרא כלל בשם הב'.

וכך כתב בקונדרס באשה שהי' שמה רבקה ומחמת חולי נשתנה שמה חנה וכל העולם קוראין אותה רבקה, שאין כותבין שם חנה בגט כלל, וכן משמע בתשובת א"ש, בגט שכתוב מרים והוציאה אמה לעז שהי' שמה לאה עד שהיתה ב' שנים ונשתנה שמה מרים מחמת חולי עד עתה, כשר הוא לכתחלה בשם השינוי, כיון שנשתנה שם הראשון לגמרי, והכל קוראין שם השינוי, וא"כ בטל שם הראשון, ע"כ. (והוא הדין כשנשתקע שם שני) ועיי' לקמן.

והא דהצריך גט ב' בשביל שם הב' אעפ"י שאין קוראין אותו בו כלל, היינו לפי שהוא עיקר וכשקורין בו לפעמים סגי שיכתוב אותו קודם משום הכי חשש לו גם כשאין קורין אותו כלל, מיהו אם לא כתב רק גט אחד בשם הראשון כשר בדיעבד, כיון שאינו נקרא בשם השני כלל, וכך כתב בתה"ד סימן רי"א, מיהו קשה למה הצריך מהר"פ שני גיטין, למה לא גלך אחר שם שעלה לקרות בתורה ושהוא חותם בו בכתביו ושטרותיו, כמו שכתב בקונדרס אהאי עובדא דרבקה שנשתנה לחנה כו', דין זה בנשים אבל באנשים אינו כן ששם המובהק הוא עפ"י עלייתו לתורה או על פי חותמי בכתביו ושטרותיו ע"כ, ועוד קשה דבגט אחד הוי סגי שנכתוב פלוני דמתקרי פלוני, ויש לומר דמהר"פ מיירי שלא הוחזק עדין בקריאת התורה ובחתימות שטרות כגון שבא לגרש מתוך החולי שע"י נשתנה שמו על ידו ולכך לא כתב פלוני דמתקרי פלוני, משום דכל כה"ג כותבין שם הב' תחלה כמש"ל, וכיוון שעדיין לא הוחזק בשם זה בקריאת

שלחן

סימן קכט

ערוך

י"ט מ"ש מי שאומר שכשנותן שני גיטין לאשה לא יתן לה שניהם
בבת אחת אלא זה אחר זה :

הנה ואין לתת שני גיטין אלא מדוחק ויתן אחר גט שגילה לו לרצו יותר כשר
נתחילה עם כל גלויותיו וקריאתו נסדר הגט ואח"כ יתן השני ג"כ נסדר הגט
ויאמר לעומדים בשעת הכתיבה טעם למה נותן שני גיטין (נסדר ר"י מיכן) ויאמר
לנעל שיכוין לגרשה בכל אי מן הגיטין ואם נתן שניהם בזה אחר זה נסדר אחד כשר
לא נהגו לכתוב בגט לא כהן ולא לוי ולא שום כינוי אלא פלוני בן פלוני
וכל שם אחרון וחניכה דאית לי ולאבהתי (וכנר נתנאר דנמדיטת אלו אין
טובין קו):

ב א ר ה ג ו ל ה

לנתשנות מהרי"ו ווילנא משום דלמא דעתיה אההוא דלאו גיטא הוא וכו'.

פ פ ק י ד י נ י ם

התורה לא נראה לכתוב שם זה שנראה שהוא עיקר שמו, וגם לא כותבין שם הא'
תחלה, דשמא לעולם שם הב' עיקר אעפ"י שעדיין לא הוחזק, ולפיכך הצריך
שני גיטין.

סעי' י"ט. כתוב בתשובת מהרי"ו ווילנא, כשנותנים שני גיטין לאשה אחת
צריך ליתנם זה אחר זה, שאם יתנם בבת אחת דלמא דעתיה אההוא דלאו
גיטא הוא כדאמרין במלוה ופרוטה אליבא דרב נחמן, ואף ר"י דפליג עלי' משום
דדעתו ודאי אפרוטה לפי שידוע אדם שאין קדושי מלוה כלום אבל הכא אין
ידוע איזה מהם מועיל, ע"כ. וכן הוא בתוספות בסוטה פרק ארוסה דהמגרש
בשני גיטין פסול מדאורייתא, ואע"ג דהתם מיירי בשני גיטין כשרים, אבל
כשמגרש מספק ממ"נ אין כאן אלא גט אחד, מכל מקום לפעמים שניהם כשרים
מדאורייתא, אלא שמחמירים לפעמים מדרבנן, עיי' סימן קכ"ב (ד"מ) דאין
ברירא בגיטין.

מ"י שקראוהו בעת לידתו חיים ואח"כ קראוהו בוגבי"ט (לעכען בל"א) וכן
כשעולה לתורה וחותם בשטרות בוגבי"ט, נראה דשם בוגבי"ט הוא העיקר
וכותבין בוגבי"ט דמתקרי חיים, ואם אין קורין אותו כלל חיים רק בוגבי"ט אין
כותבין שם חיים כלל, ואם כתב אותו גם כן משמע מתוך הקונדרס גבי אשה
שהי' שמה רבקה דלעיל דאינה מגורשת.

ה"י שמה בשעת לידת שמה ואח"כ נקראת אלי"ג ריא"ה (בלשון אשכנז
והיידל) ולא מחמת חולי נשתנה, ונראה דהולכין אחר שם דקרו לי' רובא
ואתו כותבין עיקר ועל האחר כותבין דמתקרי, כמו רובא מרים ופורתא שרה,
דכך לי' שם שהוא פירש שם העברי כמו שם אחר, ואנו נוהגים שלעולם

פ פ ק י ד י נ י ם

כותבים שם העברי קודם שם הלעזי המכונה, כמו שכתבתי לעיל בשם הכל בו וסמ"ק (ד"מ).

מי שנשתקע שמו הראשון לגמרי והוקבע לו שם השני, צריך לכתוב שני גיטין אחד בשם האחד ואחד בשם הב' ויתן שניהם יחד (קונדרס) כי מצינו שנאמר ביעקב לא יקרא עוד שמך יעקב ושוב נמצא בכמה מקומות יעקב בתורה (שם). ור"ל דאע"ג דנשתקע שם הראשון לעולם חשיב שמ"י וצריך לגרש בו גם כן. ובמהרי"ק משמע דכותבין שם הראשון ועל הב' כותבין דמתקרי מיהו כל הני מילי לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא כתב אלא שם המובהק כשר דלא גרע מחניכתו דכשר.

(כתבי מהרא"י סימן זי"ן) מדאמרנין אין מעלין משטרות ליוחסין משמע שכותבין בשטרות כהן ואם כן אם המגרש כהן ולא כתב בגט הכהן פסול (מהרא"א בשם מהרי"ן), ואין זו ראי' דאף על פי שהיו נוהגין לכתוב בשטרות כהן מהיכי תיתא לפסול אם לא כתב כהן בגיטין, ועוד דהא שמו בלא כהן ולא גרע מחניכתו לחד דכשר, אפילו יש בעיר אחר המגרש ששמו כשמו ואינו כהן ולא כתב בגט הכהן כשר, וכן דעת מהרא"י בסימן ט"ז בשם גאון דאם המגרש ישראל והשני המגרש כהן או לוי אין צריך לכתוב שום הפרש ואף על פי שאינו ניכר מתוך הגט שום הפרש כשר, ע"כ.

(שם) אם המגרש כהן ויש לו שום כינוי שהוא קיצור השם כשכותב כהן או לוי סגי בהכי ואין צריך לכתוב הכינוי, ואפילו יש בעיר אחרת ששמו כשמו כיוון שאינו כהן או לוי, ע"כ. אבל בקונדרס כתב, כשיש כינוי למגרש והוא כהן כמו שלמה וקורין אותו זלמן כותבין שלמה הכהן המכונה זלמן, ואין כותבין שלמה המכונה זלמן דמשמע שהכינוי הוא כהן ובאמת אינו כהן והריחוק אינו מזיק, וראי' מפסוק ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברהם ולא כתב לוט בן אחי אברם מאחר שהוא מוכרת, אבל כשאינו מוכרת יש לדקדק, עכ"ל.

(מ"כ) גט שכתוב בו משולם בן אורי המכונה פייוש, פסלו מהרי"ל, דקאי המכונה על אורי הכתוב גבי', אלא כותבין משולם המכונה פייוש בן אורי, עכ"ל. ואם אותו כינוי הוא כינוי גם לאביו, שפיר דמי לכתוב שם אביו קודם הכנוי. מיהו לכתחלה כותבין הכנוי אצל הבן וגם אצל אביו (ד"מ).

כנוי אבי הבעל ואבי האשה אין לכתוב בגט כלל (מהרי"ק). ועכשיו אין המנהג לכתוב בגט לא כנוי ולא כהן ולוי רק פלוני בן פלוני וכל שום אחרון כו'.

ערוך

סימן קכט

שלחן

- כ** בנט מגר כותב פלוני בן אברהם נאבינו:
כא סמי ששמו גרשום וכתבו בנט גרשון או שהיה שמו גרשון וכתבו גרשום עאינו גם:
כב אם לא נודע אם שמו אליה או אליהו סיכתוב אליהו הואם כתב אליה לא פסול:
הנה ולא חותם עמנו או עולה לסמית אליה כותבין אליה וכל כיוצא בזה (מפי הקבלה) (מר"ח מפראג):
כג שם שמריה אין לכתוב שמריהו בוי"ו:
כד קשם מתתיה אין לכתוב מתתיהו בוי"ו:

ב א ר ה ג ו ל ה

לכ"כ בספרו נדק הנ"ל מנ"י נשם תש"ו הראש כלל ט"ז ס"י ד'. נתאזני אשכנזית ולא לא כתב רק פלוני בר אברהם מחזי כשקרא ומזוייף מתוכו. סכתני מהר"ר ישראל ס"י י"ד דב' שנות הן בגרשון בן לוי נכתב בכל התורה כולה גרשון וגרשום בן משה גרשום. צ"אפי' נשאת תלג וכל הדרכים האלו בה. פ"ס ס"י ל"ט ותה"ד ס"י ר"ל"ג כיון דברוב המקומות נכתב אליהו לנד זה מקומות. צנ"י צסימני כתב"ה הכל ותה"ד ש"ס. קנ"י וז"ל לדין שאלו קורין נמעשה

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' כ'. בגיטי הגרים כותבים פלוני בן אברהם (תשובת הרא"ש דלא כתשובת הרשב"א דלעיל בריש סימן זה דאיצ לכתוב בן אברהם). וצריך שיכתוב לשון דמישתמע מיני' שהוא גר, כגון שכותב בן אברהם אבינו, אבל כתב אברהם סתם מחזי כשיקרא ומזוייף מתוכו, וכן כשכתב בן אברהם הגר שפיר דמי. מיהו אין כותבין בן משום סכנה.

סעי' כ"א. גרשום שם לעצמו וגרשון שם לעצמו כי גרשון בן לוי נכתב בכל התורה בגרין, וגרשום בן משה נכתב במ"ם, לפיכך אם הי' ידוע ששמו גרשום וכתב גרשון הגט בטל ותצא וכל הדרכים האלו בה, ואם אינו ידוע מה הי' שמו וכבר ניתן הגט אם עדיין לא נשאת לא תנשא כי אם על ידי עדות דווקא שיעידו שהי' שמו כאשר כתוב בגט (מהרא"י ס' יר"ד).

סעי' כ"ב. אם לא נדע אם שמו אליהו או אלי' יש לכתוב אליהו, כי ברוב המקומות נכתב אליהו, לבד בה' מקומות נקרא אליהו הנביא בשם אלי', ולכן אף מי ששמו ידוע אליהו וכתב אלי' לא פסל כיוון שבה' מקומות נקרא אלי', ועוד כיוון שאחרים נקראים בן (שם סימן ל"ט).

סעי' כ"ג. שמריה אין לכתוב שמריהו בוא"ו כיוון דלא אשכחן שמריהו בוא"ו כי אם חד בדברי הימים, ואם כתב בוי"ו יש להסתפק (שם).

סעי' כ"ד. מתתי' יש לכתוב מתתיהו בוי"ו, ואע"ג דשם מתתיה אשכחן תרי גברא חד בעזרא וחד בדברי הימים ומכל מקום כיוון דמתתיהו דחנוכה

ש"ת	סימן קכט	ערוך
כה	רשם יונתן לא יכתוב יהונתן א"כ ידוע שחותם שמו כן או עולה בו לקרות בתורה:	
כו	ששם דוד כותבין בלא יו"ד (גדליהו חס לא שאומר נזדאי ששמו גדליה) (מ"כ):	
כז	השם חזקיה יש לכתבו בלא יו"ד בתחילת התיבה ובלא וי"ו בסופה. חס לא שידוע ששמו חזקיהו ואפי"ה חס כתב חזקיה כשר חנל לא אפכא:	
כח	אשם הילל יש מי שאומר שיש לכותבו מלא ביו"ד הגה וכן יש לכתוב בכל כיוצא בזה אפי"פ שדינו לכתוב חסר אינו מזיק חס כתבו מלא:	

ב א ר ה ג ו ל ה

דחנוכה מתתי' נלל וי"ו ונלע"ד לפי מנהג אשכנזי ופלאכי שקורין מתתיהו יש להם לכתוב מתתיהו. רנסיונים הנו'. ששם כיון דנכל ספר תילים לא נכתב אפילו פעם אי מלא. תתה"ד ס"י רל"ג. אמלא כתוב משום דנספר שופטים

פ ס ק י ד י נ י ם

שגור הוא במי הכל מסתמא קרא הבנים על שם מתתיהו השגור ורגיל בו"ו (שם). ואנו שקורין מתתיהו דחנוכה בלא וי"ו איפכא הוי דקראו לבנים מסתמא מתתיה בלא וי"ו. ואין לכתוב אותו בו"ו.

סעי' כ"ה. יונתן, לא יכתוב יהונתן אלא אם כן ידוע שחותם את עצמו ועולה לס"ת בשם יהונתן, אבל מסתמא שמו יונתן (שם).

סעי' כ"ו. דוד בכל ספר תהלים לא נכתב אפילו פעם אחת מלא ביו"ד דויד רק הכל דוד בלא יו"ד, ובדברי הימים יש יותר מן מאה פעמים דויד ביו"ד, כיוון דאמרינן דוד עצמו כתב ספר תהלים, וכיוון שהוא עצמו כתב שמו כך יש לכתוב בלא יו"ד כי האיך יכתוב בענין אחר. והנהו דדברי הימים אפשר דלשום דרשה נכתבו כך (שם).

גדליהו סתמו בו"ו עד שידוע ששמו גדליה בלא וי"ו.

סעי' כ"ז. חזקיה אין לכותבו ביו"ד בתחלת התיבה ולא בו"ו בסופה, אף על פי שנקרא יחזקיהו או חזקיהו, דכיון שקורין אותו חזקיה הוי כחניכתו דכשר לכתחלה, אבל אם נקרא חזקי' וכותב חזקיהו הוי כמשנה ומפסיד (שם).

סעי' כ"ח. הלל יש לכותבו מלא ביו"ד הילל, דבספר שופטים כתב אבדן בן הלל, וכתב המסורה לית חסר, ר"ל אין הלל חסר במקרא אלא זה, משמע דמדני' צריך להיות מלא (מ"כ) וליתא דהכי קאמר לית הלל כלל במקרא כי אם זה וידוע שהוא חסר וכה משפטו (בד"ה) ואם כתב מלא לא הפסיד, וכן בכל חסר אם כתב מלא אינו מזיק (רמ"א).

ערוך

סימן קכט

שלחן

כט בשם שבתי יש כתבו בלא אל"ף:

ל שם בנימן יש לכתבו חסר יו"ד בתרא:

לא בשם ירחמאל אע"פ שלא נמצא בכתובים מ"ם אם החזיק עצמו לקרות עצמו ירחמיאל ודחק בלשונו החירק כך כותבין:

הנה ודבר הנואל נכתבו לפעמים חסר ולפעמים מלא *הולכים אחר הרוב (סדר גיטין) כל כינוי שהוא נלשון לעו כגון נלשון אשכנז ולריך לכתוב תי"ו או טי"ת כותבים טי"ת כי התי"ו יכולין לקרות רפויה וכל כיוצא בזה (ת"ה ס"י רל"א) כל תיבה שיש להסתפק בה אם כותבין טי"ת או כ" כותבין ד' (שס) כגון מיכל איכל דקורין בכניווי ד' כמו ד' אמנם נשם אשה שקורין רעכליין אין כותבין רק רחל שהוא עיקר השם (מהרי"ו ס"י ר"ו) וכל כיוצא בזה ואם שינה נדיענז כשר:

ב א ר ה ג ו ל ה

ענדון בן הלל כ" עליו המסורה לית חסר משמע שמדינא להיות מלא. בנתוס' גיטין דף י"א ע"א. גוהרי"א נכתבו ס"י י"ת. * עיין מ"ש נסעיף כג.

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' כ"ט. שבתי בלא אלף (תוספות דף י"א).

סעי' ל'. בנימן בלא יו"ד בתרא אלא בנימן (שם).

סעי' ל"א. ירחמיאל לא נמצא בכתובים רק ירחמאל, והוא אומר ששמו ירחמיאל ודחק החירק, וגם מיודעיו שמעו שעלה לתורה בשם ירחמיאל, יש לכתוב ירחמיאל, דמה בכך אם לא נמצא רק בלא יו"ד, דאין לנו אלא השם שמחזיק עצמו לפנינו וכמו שכתב הרא"ש דבהא תליא מילתא, והרי מצאנו שמות אמוראים נחמן אעפ"י שבכתובים לא נמצא רק נחמני ביו"ד, וכל הדקדוקים בשמות אינו אלא היכא דלא ידעינן האיך חתם את עצמו או האיך עלה לתורה או שהוא עצמו מסופק בו, אבל היכא דידוע האיך חתם א"ע או האיך עלה לתורה הכי כתבינו, דבהכי תליא מילתא בכל ספיקות שמות, דאין לנו אלא שם שהוא מחזיק עצמו בו לפנינו כמ"ש הרא"ש (מהרא"י סימן י"ט), אמנם אם מסופק בשמו שלא יוכל לברר דעתו האיך לכתוב יש תקנה ליתן שני גיטין בבת אחת או בזה אחר זה, כמו אם מסופק אי שמו גרשום או גרשון וכהאי גוונא (שם).

שלחן סימן קכט ערוך

ב דאין פוסקין שם האיש ולא שם האשה בשני שיטין אבל בשטח אחת אפשר שפוסקין קצת שמות שסובלין כן דומיא דכדר לעומר וכן עמנו אל ולס כתב תיבה אחת לא הפסיד (סדר גיטין):

ג השם ידידיה אם יחלק לשתי תיבות (כשר ונלגד נשטה אחת) ופדהצור ועמינדב תיבה אחת:

ד והמנהג בשמות הנשים יש מי שאומר שיש לכתוב ביל"א באל"ף וכן כל שם שאינו בל' הקודש אבל כשהוא לשון הקודש כותבין בה"א כמו חומה דביתהו דאביי או חובה שהשם היא לשון הקודש אבל כשאינו לשון הקודש כותבין באל"ף וה"ה לכינוי האנשים כל כינוי שהוא בלשון הקודש כותבין בה"א ושאינו בלשון הקודש כותבין באל"ף:

ב א ר ה ג ו ל ה

דהרין ממ"ש נכדלעומר חולין דף פ"ה ע"ל וכ"ר נחמי' להרמזין נס"י קמ"ח נ"ס הרש"א ושאר פוסקים נשמו. הכתבי מהר"ו ישראל ס"י קפ"א. ונ"י וכתב עוד ולס כתב נשני שמות משמע דפסול. ומ"כ נקונדריס"ס. חנ"י ולמד מדין הכ"ל.

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ל"ב ל"ג. גרסי' בפרק אלו טריפות כדרלעומר פסיק ליה ספרא בב' תיבות אבל לא בתרי שיטי, מכאן משמע לענין גט שאין פוסקין שם האיש והאשה בשני שיטין, אבל בשטה אחת אפשר שפוסקין קצת שמות שסובלין כן דומיא דכדרלעומר (ר"ן) וכן הוא בתשובת הרמב"ן סימן קמ"ח (ר"ן).

ידידיה יכול להפסיקו לשני תיבות ואם יכתוב תיבה אחת שפיר דמי, אבל פדהצור ועמינדב תיבה אחת (מהרא"י ס"י קפ"ח). וצריך עיון מ"ש מידידיה דיכול להפסיקו, ושם ר"ל דאע"ג דנראה כשני תיבות יכול לכתבו בתיבה אחת אבל בשני תיבות וודאי יכול לחלקם. מיהו הא וודאי דבשני שיטין אין לחלקם ולא עדיפי מכללעומר, ואם הפסיקם בשני שיטין פסול.

סעי' ל"ד. כתב בקונדרס, כל שם שאינו בלשון הקודש כותבין באלף, כגון ביל"א, אבל כשהוא בלשון הקודש כמו חומה דביתהו דאביי או חובה בה"א, אבל ילתא אבא אדא חסדא כולם באלף, ורא"י מרב אדא בר אהבה שאדא באלף ואהבה שהוא לשון הקודש בה"א ע"כ. והוא הדין לכנוי אנשים אם הוא כנוי לשון הקודש כותבין בה"א, וכינוי שאינו לשון הקודש באלף, וקשה מתא דרבה ורבא שניהם בלשון בבל שאינו לשון הקודש, אלמא דיוכל לכתוב ה"א בשאינו לשון הקודש.

כל כינוי שמשנתנה מכה לשון המדינה כמו ליב ליבא וואלף וואלפיין (עין רמ"א) אין קפידא כו' (תה"ד סימן רל"א).

שלחן

סימן קכט-קל

ערוך

הנה מיהו אם שינה וכתב היא במקום אלף כשר כל כינוי שמשנתה זכה לשון המדינות כגון ל"ב שיש מדינות מדברים לשון קלילא ל"ב וצמקת מדינות מדברים ל"בא או ליול וכן זכינוי וואלף שקורין אותו צמדינות אלו כך וצמדינות אחרות וואלפא או וואלזליין או וואלפליין או זכינוי מענדל שיש מדברים מנדיל וכל כיוצא בזה וכן בקריאת התיבות כגון צמקת מדינות שקורין גומפרעכט גומפרעט או שהלשונות מתחלפות בקריאת ה"י או פי או ו' כגון זנזיל או זנוויל פיינש ווינש צמקת מדינות מדברים יותר בלשון רפה הולכין אחר ל' בני אדם צמדינה שנותנין זו הגט ואין להקפיד בזה איך ממלאו השמות והכינויין כתוצים כי כל אחד כתב כפי לשון מדינתו ולכן סדר לגיטין משונים זה מזה צענין זה והעיקר כאשר כתבתי כן ל"ל להורות למעט אם אין ידוע לשון המדינות אין לשנות ממה שנמלא בדברי הקדמונים מ"מ צדיעצד אם שינה צ"ל מאלו הדברים כשר ככ"ל:

קל. דיני עדי הגט והתימתו ואם אינם יודעים לקרות או להתום. ובו כ"ב סעיפים:

א אצריך שיהתמו שני עדים כשרים (זה תחת זה) (במדרכי) ה"ל גיטין גלמטה משטה אחרונה של גט ולא דיניחו כדי אויר שני שיטין בון שיטה אחרונה לחתימתם:

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשנה גיטין דף פ"ו ע"א. בזה פשוט וכשרי' ופסלותי' כתבארו צח"מ סימן ל"ג ל"ד ל"ה. גמשנה גס מ"ט. דצרייתא צ"צ דף קס"ג ע"ג ושיעור רותב

פ ס ק י ד י נ י ם

סימן קל.

סעי' א'. (דף פ"ו משנה) ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ואחד מהם כתב בכתב ידו ואין עליו עדים (ואע"ג דרל"מ דעדי חתימה כרתי הולד ממזר הכא דכתב ידו הוא הולד כשר) ר' אליעזר אומר אעפ"י שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מגכסים משועבדים, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם (שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויצרער). וכתב בתרומת הדשן למה צריכים חתימת העדים בזמן הזה כיוון דבעינן עדי מסירה כשתנשא ואינה גובה הכתובה על ידי הגט ולכך המנהג לקרעו ולגבוה. יש לומר דלרבי מאיר תקנת רבן גמליאל הי' רק שיפרשו שמותם כי מתחלה לא פירשו אבל חתימה מן התורה היא. ואף על גב דלדידן קורעין הגט ולא שייך טעמים הללו מכל מקום לכתחלה צריך לכתוב הגט שיהא כשר אפילו לרבי מאיר, ע"כ.

פסקי דינים

(תשובת הרשב"ץ) מה שנתנו לחתום בכתב אשורי אין קפידא אלא למיד עידי חתימה כרתי וכתב דקרא דוקא אעדים קאי ובעינן כתיבה יפה, וליתא דהא תנן גט שכתבו עברית ועדיו יוונים כשר, וגם אין צריך שיקראם ינוקא דלא חכים, דהא אפילו למיד עדי חתימה כרתי אין צריך לפרש שמותיבם אלא מתקנת רבן גמליאל וכיוון שפירשו שיכול תינוק חריף לקרותם כשר דהא יוכלו לקיים החתימות שאנו יודעים מי הם החתומים, עכ"ד. וכתב עוד גט שחתם בו יוסף בן שמעון וטעה וחתם יוסף בן ראובן וחזר וכתב אחר כך יוסף בן שמעון, הגט פסול, שחתמה זה העד אינה בעולם ואין לך מי שיקיים חתימת יוסף בן ראובן, ונמצא דהוי ל' כמוזיק מתוכו, וכיוון שהחתמה פסולה הגט פסול כיוון שהחתמה הפסולה היא קודם חתימת שמו האמיתי.

(תשובת הרשב"א) המגרש בפסולי עדות מדרבנן הגט פסול ואינו בטל.

(בפרק גט פשוט דף קס"ב) תניא הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול (אם אין כתוב בו שריר וקיים, ואפילו יש עדים שלא נוסף בו דבר מזויף מכל מקום האי שטר אספא בעלמא הוא, שלא נעשה כתיקון חכמים) שטה אחת כשר (דאע"ג דמזיף אותה לא נלמוד ממנה דאין למידין משיטה אחרונה אבל שני שיטין נלמוד מן הראשונה לכך פסול) שטה ומחצה מאי (פירש סיים השטר בסוף השיטה והניחו שיטה שלימה וכתב באמצע שיטה מי אמרינן שזידיף שיטה השלימה ובחצי יכתוב חזרת השטר ואין למידין ממנה אבל מן השלימה למידין, או דלמא גם מן השלימה אין למידין שהיא אחרונה מן השיטות השלימות שבשטר וכשר. מיהו נראה דהא לא מבעי ל' דהא ודאי אי חתמו העדים בזה אחר זה באותו חצי השיטה פסול שיכתוב בחצי החלק פלוני לזה מפלוני מנה ויהי' השטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת דכשר ויחתוך כל השטר העליון, ואי חתמו זה תחת זה ודאי כשר (אם שני עדים ובכ' שטרות אין מצטרפין) והא דחושש שזידיף שיטה השלימה ויחזור בחצי החלק וילמדו מן השלימה, דהא פשיטא שלא ילמדו מן השלימה, כיוון דליכא אלא חצי החלק בין הכתב לעדים וטעמא דאין למידים הוא משום דחיישינן שהרחיקו העדים שיטה שלימה אם כן לא ילמדו גם מן השלימה שיחושו שמא הרחיקו העדים שיטה אחד מן הכתב והתחילו לחתום באמצע שיטה, גם הא לא מבעי ל' אי סיים השטר באמצע השיטה והניח אותה חצי שיטה ועוד שיטה אחרת, דפשיטא דפסול, שיכתוב בחצי השיטה מה שירצה ויחזור בשיטה האחרת וילמדו מן החצי השיטה, אלא הכי קא מיבעי ל' אי סיים השטר בסוף השיטה והרחיקו העדים מן הכתב כרוחב שיטה ומחצה אי חיישינן שמא יכתוב שם שני שיטין בדוחק ומסיק דכשר) תוספות רא"ש שם, עיין סימן מ"ה בטור חושן משפט.

ו**כתב** הרשב"א בתשובה, מה שנתנו לכתוב כדת משה וישראל בחצי שיטה וחתמת העדים בחצי הנשארת זה דקדוק נאמר ונאה מאוד וראוי להכשיר בו אף שטרות, דכיוון דשטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר ודאי שחששו העדים שלא יחתמו באמצע שיטה, שהרי בעל השטר יוסיף בחצי החלק ויחתוך

פסקי דינים

העליון ויהא שטר הבא כר' וכיוון שכן חזקה ברורה לנו שלא חתמו כי אם כשראו כתוב בחצי שיטה מלמעלה מה שאנו רואין כתוב עכשיו, הלכך למידין מהאי טעמא אפילו מן החצי שיטה שלפני חתימה, עכ"ד וכך כתב הר"ן. עיי' לעיל סימן קכ"ו מה שכתב הסמ"ג ותשובת הרא"ש בזה ותשובת הרשב"ץ. אם כתב גט פטורין בשיטה אחרונה כיוון דודן כתב למעלה אין עיכוב דאפילו לא כתב כלל גט פטורין כשר דשופרא דשטרא הוא שכל דברי חכמים משולשים מגט זו כר', וכן שבקית ופטורית כר', עיי' סימן קכ"ו בד"מ.

(שם) שני שיטין שאמרו הן ואירין (שיעור כתיבת השיטין וכדי שיעור האויר החלק שבינתיים אבל פחות מכן לא נפסל) דאי ס"ד הן ואירין שיטה אחד בלא אוירא למאי חזיא (שיצטרך לכתוב אותיות דקים ביותר כדי שיהא רוח בין שיטה לשיטה ויזכר ג"כ הזיוף) ואם יכתוב אותיות גסות לא יהא ריח בין השיטין ויזכר ג"כ הזיוף) אמר חזקיה שני שיטין שאמרו בכתב ידי עדים ולא בכתב הסופר (שהוא יותר משיעור כתב הסופר) כי כתיבתן יותר גסה ולא שתהי' גסה ביותר אלא מיירי שחתמו בקולמסן של הסופר אלא שלא הורגלו נעשו יותר גסות מכתבת הסופר מעט ומשערין בהן להקל (רי"ו ומ"מ בשם הרמב"ן). ואני אומר דלא אחר כתב אלו העדים וסופר זה אולינן אלא אחר כתב ידי עדים דעלמא שאינם רגילים לאמן ידיהם כמו הסופרים ונעשית כתיבה גסה מן הסופר וכן עיקר (מ"מ וכן כתב המרדכי דלא בעדים אלו משערינן דאי"כ נתת דבריך לשיעורים אלא בכתב רובא דאינשי שהן עדים). וכתב רבינו ירוחם בשם הירושלמי דאם כתב הסופר גט משל עדים משערינן בו להקל. מזה מוכח דבתר הכתב דהאי סופר והנך עדים אולינן כדעת הרמב"ן.

אר"י בן אליעזר כגון לך לך זה על גבי זה (כל כך צריך אויר בין שני שיטין שאמרו עד שאם יהי' לך בעליונה ולך בתחתונה שלא יגע משך גובה הלמ"ד של התחתון בכ' של עליון דזימנין דשינה דדי בההדי ד' דשיטה העליונה כהדי ל' דתחתונה) אלמא קסבר שני שיטין וד' אוירין (שני אוירין בשביל ד' ול' שבין ב' השיטין כדלעיל, וב' אוירים אחד ללמ"ד דלך העליון למעלה משיטה העליונה והב' ללך שבתחתון לך' שבו למטה) עולא אמר כגון למ"ד מלמעלה וך' מלמטה קסבר שני שיטין וג' אוירים (אחד בין השיטין לל' דלך התחתון וב' לל' למעלה ולך דלמטה) ר' אבוא אמר כגון ברוך בן לוי בשיטה אחת קסבר שיטה אחת וב' אוירים (אחד בשביל למ"ד דלוי למעלה וב' בשביל ד' דברוך למטה) ונפשי שיעור זה מב' שיטין בלא אוירין. וכתב הרא"ש דמסתבר כעולא וכן פסק הרמב"ם והראב"ד ורבינו יונה, וכן עיקר (מ"מ). ורב האי פסק כרבי אבוא, וכן דעת הרמב"ן ובעל העיטור וכן כתב המרדכי בשם ר"ח שכן ראוי לנהוג.

(הרמב"ם פרק ד') אם מסרו לה בפני עדים אעפ"י שהיו עדי חתימה מרוחקים הרבה מן הכתב עד שאין נקראים עם הכתב ואעפ"י שלא הי' חתום עליו עד כלל כשר, שעיקר הגירושין בעדי מסירה (דכשיש עדי מסירה

שלחן סימן קל ערוך

הנה ולאם הניחו הגט פסול (טור) ויש חולקין ומכשירין ע"י עידי מסירה והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והר"ן ולאם חתם העד האחרון תחילה ואח"כ חתם הראשון כשר לע"פ דמתחלה היה השני חתום שני שיטות מן האגט (סדר גיטין) ומ"מ לכתחלה לא יעשו. כ"מ דלכתחלה אין לחתום בגט אפי' קרוז ואתרחק או מחותנים נעלמא (נסדר הגט גסס מהרי"ל) וטוב להדר אחר הסופר שלא יהיה קרוז לאיש ולאשה אבל היכא דלא אפשר אין קפידא דדבר (מהרי"ק ק"ו) ולא יהא אחד מן העדים חשוב בעריות ויש מחמירין שלא יהיו בעל מוס ושלא יהיו העדים קרוזים לסופר וכולם לא יהיו קרוזים לרב האסדר הגט וטוב לחוש לכל זה לכתחלה (כ"ז נסדרים) גם טהגין ליקח עידי חתימה לעידי מסירה והם יראו שהנעל לזה לסופר לכתוב כדי שיהיה הכל נעשה בפני כת אחד של עדים (במרדכי הל' גיטין ועמ"מ) ולא יחתמו העדים רק נדיו וקולמוס של בעל כמו הסופר (נסדרים) וכמו שנתבאר לעיל ריש סי' ק"ך:

ב יתחיל בראש שיטה השלא ישאר חלק בגליון הגט לפני חתימתו:

ג ולא יהיה בין הגט לחתימת העדים כתוב דבר שאינו מענין הגט ואם כתוב כן כגון שכתוב שאלו בשלומה פסול שמא לא חתמו אלא

ב א ר ה ג ו ל ה

הנ' שיטין נתנאר נח"מ סימן מ"ה. * נפ"ל מהלכות גירושין. הטור וכ"כ התוס' גס ע"ז והגהת מ"י נפ"ל ונתנאר נח"מ סימן מ"ה ונש"פ. ונרייתא

פ פ ק י ד י נ י ם

לא הוי כמוזיף מתוכו כיון שאין העדים נקראים עמו (מ"מ). וכן דעת הרמב"ם להכשיר בכל גט שפסולו ניכר וכדלקמן בחתמו בראש הדף כו'. וכתב עליו הרמב"ן שפתיים יושק כו' וכך פסק הרשב"א והר"ן. אבל הראב"ד השיגו ח"ל חוכך אני להחמיר דשמא תתן תנאי בגט באותן שני שיטים ותוציא הגט מידו בעדי חתימה (וכשיראו שאין העדים מרוחקים מן הכתב יתירוה לינשא על ידי עדי חתימה להודייהו) ונמצא זה כמוזיף מתוכו דאתו למיסמך על עדי חתימה, עכ"ל. וכך כתב המרדכי בסוף פרק קמא דלא מכשירינן לר' אליעזר בעדי מסירה אלא היכא דלא אתו למיסמך על עדי חתימה כגון בשמות מובהקין או בשכתב על דבר שיכול להודיף, אבל בהרחיק שני שיטין מודה דפסול משום דמוזיף מתוכו, עכ"ל. ואע"ג דגם פסולא דהרחקה ב' שיטין ידוע ולא אתו למיסמך עליהו, יש לומר דאינו נרגש כל כך אם מרוחקים שני שיטין או פחות או שמא תתן תנאי באותן שני שיטין כמו שכתב הראב"ד.

סע"י ב' נתבאר בדברי התוספות והרא"ש בריש פרק גט פשוט.

סע"י ג' (ב"ב דף קע"ו ופרק המגרש דף פ"ז) עדים החתומים על שאילת שלום בגט (שכתבו תחת הגט ושאלו בשלומה) פסול הישינן שמא על

שלחן

סימן קל

ערוך

על שאלת שלום אבל אם כתב ושאלו (*נשלמה) כשר שהיא מדובק עם של מעלה ועל הכל חתמו:

- ד וחתמו בראש הנט או מצידו או כימינו או כשמאלו או מאחוריו פסול:
 ה האף כשהותמין למטה צריך שיהיה גב החתימה כלפי הגט ואם היו רגלי החתימה כלפי הגט פסול:
 ו סכל אלו שאמרנו פסול אם יש כאן עידי מסירה כשר:

ב א ר ה ג ו ל ה

גיטין דף ס"ז ע"א וכדאמר ר' אבהו וכו' שם. * כן הוא ברמב"ם וטור. ומשנה שם ע"ב. השם נמשכה. שטור נשם הרמב"ם נפ"ד מהלכות גיטין.

פ פ ק י ד י נ י מ

שאלת שלום חתמו (ולא על הגט) אמר רבי אבהו שאלו פסול ושאלו כשר (הוי"ו מחבר הכל וקיימו נמי אדלעיל, אבל שאלו הוי מילתא באנפי נפשי ומפסקת). וכתב הרמב"ם דספק הוי אף כשלא כתב וי"ו שמא על מה שכתוב למעלה נמי חתמו, והלכך הוי לי' ספק מגרושת וכדאמר לישנא דחיישינן שמא על שאילת כו', ואפשר כיוון שאין העדים מתברר ומוכיח ה"ד כאלו אין כאן עדות כלל, ודקאמר חיישינן אינו אלא טעם הפיסול, ומיהו מינקט לחומרא עדיף טפי. וכתב הרמב"ם דכל כה"ג דפסולו ניכר כשר בעדי מסירה כיוון דפסולו ניכר אין לחוש למזוייף מתוכו (ר"ן).

סעי' ד'. (משנה פרק ז' דף ע"ב) חתמו עדים בראש הדף מן הצד (בגליון של ימין או בגליון של שמאל) או מאחוריו בגט פשוט פסול (פי' שכתב שני גיטין באורך הדף וחתימה באמצע שנמצאים בשני ראשי גיטין טור), הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה (מחוברים זה אצל זה) והעדים באמצע שניהם פסולים (שאינן נקראים החתימה לא עם זה ולא עם זה) סופו של זה בצד סופו של זה את שהעדים נקרים עמו (שגג חתימה כלפיו כדרך החותמין) כשר, ראשו של זה בצד סופו של זה (שכתבן זה תחת זה) והעדים באמצע את שהעדים נקרים בסופו (שגג חתימה כלפי סופו ולא רגלי חתימה כלפי ראשו) כשר, (דהיינו העליון).

סעי' ו'. וכתב הרמב"ן וז"ל הא דתנן ה' שכתבו טופס (דלקמן בסמוך) וכן כתבו העדים בראש הדף כו', וכתב הרמב"ם דכולן בעדי מסירה כשרים ושפתיים יושק משיב דברים נכוחים, דוודאי מזוייף מתוכו אין כאן, דכל שפסולו ניכר הוא אין לחוש בו, דהא ידוע מילתא לכל מאן דמטי שטר לידי' ולא אתי למיסמך עליו דהא לא עליו חתמו סהדי כלל, ואין צריך לומר בראש הדף ומאחוריו כו', דלא הוי אלא בגט שאין עליו עדים ואם נתנו לה

ש"חן סימן קל ערוך

ו ישייר מקצת הגט וכתבו בדה השני והעדים מלמטה בסוף הדף השני כשר כוהוא שיהיה במגילה שניכר שלא נחתך ושלכך נתכוין הסופר שישלים בדה השני אבל אם אינו ניכר אע"פ שנמסר בעדים הרי זו ספק מגורשת שמא שני גימין היו ונחתך מקצת זה מסוף הדף ומקצת השני מראש הדף :

הגה מיהו אם יש עדים שגט אחד היה מתחלה ונמסר לה צעדים כשר (המ"מ פ"ד) דנק שני עורות ציחד ע"י דנק וכתב עליהם גט פסול מספק ;
ב א ר ה ג ו ל ה

יש ויש ומשנה שס. כאלוקימתחל ורנ אשי שס דף פ"ח ע"א.

פסקי דינים

בפני עדים כשר, עכ"ל. וכן דעת הרשב"א דוודאי דלא גרע משאם לא הי' חתומים עליו עדים כלל (מ"מ) (וכן דעת הר"ן).

סע"ז. (שם משנה) שייר מקצת הגט וכתבו בדה השני (שאצלו ברוחב המגילה) והעדים מלמטה כשר וליחוש דלמא הני תרי גיטי הוו (והשמאלי נכתב בגובה של מגילה יותר מן הראשון ממנו עד דאתרמי זמן דקמא פירש התחלתו נגד עדים דבתרא פירש סופו) וגויי' לזמן דקמא ועדים דבתרא (חתך סופו של ראשון הימנו שהי' גט שלו וגם חתך ראשו של שני השמאלי עד שהשווהו להתחלתו של ראשון ונתכוון בחתיכתו את סופו של ראשון באותה תיבה השייכה לתיבה שבהתחלת השני שחתך ראשו, ונמצא מגרשה בשני חצאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו) אמר ר' אבא כשיש ריוח מלמטה (גליון תחת הראשון שלא נחתך ממנו כלום) ודלמא זמן דבתרא גויי' (שמא הגט שלו נמלך מלגמרו וראה גט אחר כתוב וחתום בצידו בגובה של מגילה כשנמלך לגרשה חתכו עליונו והשווהו לגט שלו) כשיש ריוח מלמעלה (דוודאי לא נכתב בו יותר) ודלמא אמלוכי אימלך (דכיון שיש ריוח מלמטה נראין כן הדברים דנמלך מלגרשה והדר אימלך לאחר זמן לחזור ולגומרו והוי ל' נכתב ביום ונחתם בלילה) דכתב הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה (דבתוך כדי דיבור לא חישינון שימלך), רב אשי אמר דידוע ב' מתחתא דמגילתא (ובהכי מיתרצן כולה קשייתא) שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבים וניכר שלא נחתך לא למעלה ולא למטה שבמתות' הקלף סביב כל הגט ניכר שלא הי' בו קלף אלא זה ובשאינ ריוח מלמטה עסקינו דליכא למיפוך אמלוכי אימלך). וכתב הרמב"ם ואם אינו ניכר אעפ"י שנמסר בעדים הרי זה ספק מגורשת, ע"כ. לפי שאין עדי מיסרה מוציאין אותו מידי ספק שמא שני גיטין היו, שמא תנאי הי' בו שהרי אנו חוששין שמא הסופר עצמו עשה כן או הבעל ציווהו כך ובין כך ובין כך אין עדי מסירה כרתי מוציאין מידי ספק (מ"מ טור). ומיהו אם היו עדים מעידים שגט אחד הי' ושנמסר לה בעדים כשר (מ"מ).

שלחן

סימן קל

ערוך

ח לכתב שני גימין בב' דפין במגילה אחת זה אצל זה והעדים מתחת זה לתחת זה ששם העד תחת הראשון ושם אביו תחת הב' וכן העד הב' תחתיו את ששמות הערים התומים תחתיו כשר מואם כתב ראובן בן תחת הראשון יעקב עד תחת השני פסול השני ואם כתב ראובן תחת הראשון וכן יעקב עד תחת השני אף השני נכשר:

הנה ולא נמסר נעדים ליד אותה שאין לה עליו עדים כשר נדיענד דהא לא גרע מחלו לא היו עליו עדים כלל (ג"י ג"ס סהרמז"ס) וע"ל סי' קל"ג:

ט עה' שכתבו גמ' א' לחמש נשותיהם אם כתבוהו בכלל כגון שכתבוהו בו כך וכך לשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית וכן אמר כל א' מהם לאשתו ליכי דיתיהוויין וכל מופס הגמ' והב' עדים חותמים מלמטה ה"ו גמ' כשר פוינתן לכל אחת בעידי מסירה זואם אין שם עידי מסירה כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת קאבל אם

ב א ר ה ג ו ל ה

ללאן הטור ממשנה שם דף פ"ז ע"ג והשמיט הטור וגם הרמז"ס דין שני עדים יוני' וכ"ו השני שם משנה משם דלא שכיחא. מאוקימתא דמתני' בגמרא. גכמ"ש לקמן סעיף י"א. ג"ס פ"ד. עלאן הרמז"ס שם נפ"ד ממשנה שם דף פ"ז ע"ג וכדמפרש רבי יוחנן דק"ל דהלכתא כוותיה לגבי ר"ל. פכ"י ה"ה פשוט הוא שכיון שאינו אומרי' שהעדי' חותמין על הכל וכולן מתגרשות נמגילה זו הרי הוא כשאר גיטין דעלמא. צגס גזה כ"י שפשוט הוא מטעם הסוכר. פכרזני יוחנן שם

פסקי דינים

טע"ח. (משנה פ"ז ע"א) שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עברית מתחת זה לתחת זה ושני עדים יוונית מתחת זה לתחת זה (שם העד הישראל תחת הראשון ושם אביו תחת השני וחתמת יוונית מתפרשין להיטך מה שבלשון הקודש שמעון בן יוסף בלשונם יוסף בן שמעון. הלכך על כרחך שם העד היווני תחת השני ושם אביו תחת הראשון) את שהעדים הראשונים נקראים עמו (שהעברים חותמין למעלה והיוונין תחתיהן) הימיני כשר (ואם היווני חתומים למעלה השמאלי כשר) ופריך ולתבשר קמא בראובן עד ובתרא בבן יעקב עד דתגן בן פלוני עד כשר. דכתב ראובן בן מקמא ויעקב עד אבתרא. ולתכשר האי בראובן בן (כלומר בנו של ראובן אני כדרך חתימת היוונים) ובתרא ביעקב עד (איש אחר הוא). דלא כתב עד. ואי בעית אימא דכתב עד ובידעינן בהא חתימה דלאו דיעקב הוא (אלא שראובן בנו הי'). ופריך איך אמאי מיפסל ליתכשר האי בשני עדים עברים והאי בשני עדים יוונים (פירש ישראל הדריים בארץ יון). הא תני זעירי שניהם כשרים. וזה לשון הרמב"ם. כתב שני גיטין והי' שם שני עדים יוצאין מתחת זה לתחת זה. אם יצא מתחת יד זו שהעדים נקראים עמו מגורשת ואם יצא מתחת יד שני' שאין העדים נקראים עמו אינה מגורשת עד שימסור לה בעדים. עכ"ל.

כתב בכך בשבת גירש פלוני לפלונית והשלים הגט והתחיל תחתיו גט אחר באותה מגילה וכתב וכיום זה גירש פלוני לפלונית והשלים הגט השני וכן עד שהשלים כל הגיטין והעדים מלמטה אם נתנה מגילה זו לכל אחת מהן בעידי מסירה הרי כלם מגורשות ואם אין שם עידי מסירה והיתה מגילה שזו יוצאה מתחת יד אחת מהן אם היתה זו שניטה באחרונה שהעדים נקראים עמו הרי זו מגורשת ואם היתה המגילה יוצאה מתחת יד אחת מן הראשונות ה"ז ספק מגורשת:

הגה' תוכל זה שכתב לפלוני ופלונית וכו' לזל אם כתב נשני וכן נאחרים פלוני לפלונית אינו כשר רק האחרון (טור):

י' אכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית והשלים הגט אע"פ שנמסר לכל אחד מהן בעידי מסירה אינו גט שאין ב' נשים מתגרשות בגט א' שנאמר וכתב לה ולא לה ולא לה ולחברתה חזר ופרטן בתוך הגט וכתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית בזמן הזה בהרי אלו כשרים:

ב א ר ה ג ו ל ה

ימכסיר רנינו כולן נעדי מסירה דלא גרע אם לא היו שם עדים חתומי' כלל ואין כאן טעם שטר מוקדם שאמרו נגמרה ה"ה שם. רשם נמשנה. שמהל דליתא שם חיישינן שמהל על שאלה שלום חתמו וכן הוא ספק אם חתמו על הכל או על האחרון בלבד. תקאלי אריש הסעיף ואירי דלא כי ננוסח הנ"ל אלא לכל אחד נוסח נפני עצמו כמ"ש הטור וכמ"ש הנ"ל לפרש דברי הרמב"ם בדרך זה ולא זכיתי לפרש הגדול ד"מ. אשם מהל דאמר רבינא לרב אשי וכו' שם ואע"פ שסוגיא זו נאמרה לתרן דברי ר"ל סובר רבינו שדין זה אמת דהא רבי יוחנן מיקל טפי וכו' ה"ה שם. בנדרך שנתנאח לעיל שנתן לכל אחת נעדי מסירה וכו' ה"ה.

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ט' י'. (משנה דף פ"ו ע"ב) חמשה שכתבו כלל בתוך הגט, איש פלוני ופלוני פלונית והעדים מלמטה כולן כשרים וינתן לכל אחד, ה"י כתב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראים עמו כשר (דהיינו התחתון אבל העליונים פסולין שמא לא העידו אלא על האחרון) היכי דמי כלל היכי דמי טופס, אמר ר' יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל, זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר אפילו זמן אחד לכולן גמי הוי טופס (כיון דכתב איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית הואיל והזכיר איש ואשתו יחד לכל אחד ואחד הוי כל חד גט לעצמו ונמצא אחרון מפסיק בעדות ואין עדים מעידים אלא עליו) ור"י ליחוש דלמא סהדי אבתרא חתימי (הואיל וכל חד איש ואשה נכתבים לבד לבד) דכתב ב"י פלוני ופלוני ופלוני (כדאמרינן בשאילת שלום ושאלו כשר שהוי"ו מחבר הכל, עיין לעיל) וזמן לכל אחד דהוי טופס לר"י

פסקי דינים

מאי איריא משום טופס (שלא חתמו העדים אלא על התחתון) תיפוק לי' דהוי לי' נכתב ביום ונחתם בלילה (כולהו בר מבתרא נכתבו היום ונחתמו לאחר זמן, שהרי לא חתמו העדים אלא עד שנכתב האחרון) דכתיב בי' בחד בשבא בחד בשבא (זמן כולן שוה בחד בשבא גירש פלוני פלונית והדר כתב בחד בשבא גופא גירש פלוני פלונית, דהשתא לא מיפסלי קמאי אלא משום הפסקה ולא משום מוקדם) ולר"ל היכי דמי כלל דכתב בי' הכי, אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית, ופריך נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולהברתה, ומשני דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית (דהוי לי' כל חד באנפי נפשי, ומיהו אהני לישני קמאי אנו פלוני ופלוני כו' לאשמעינן שהעדים ידעו בכל הגיטין הללו וחתמי על כולם) ע"כ.

ופסקו הרי"ף והרא"ש כר"י דזמן אחד לכולם הוי כלל וזמן לכל אחד ואחד הוי פרט וטופס. וכן דעת הרמב"ם, וזה לשונו, חמשה שכתבו גט אחד לחמש נשותיהן אם כתבוהו בכלל כגון שכתב בכך בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית כו' וכן אמר כל אחד לאשתו ליכי דתיהוויין וכתב טופס הגט והעדים מלמטה הרי זה כשר, ע"כ ור"ל שלא כתב אלא טופס אחד לכולן בנוסח זה, בכך בשבת גירש יעקב את רחל וראובן את רבקה כו' וכך אמר כל אחד לאשתו ליכי כו' עד ודין כו'. אבל הטור מפרש שכותב טופס לכל אחד בנוסח זה בכך בשבת גירש יעקב את רחל וכך אמר לה צביתי כו' עד ודין דיהוי כו', וראובן גירש את רבקה וכך אמר לה צבית כו' עד ודין דיהוי כו', והכלל הוי מה שכתוב בראשון זמן אחד לכולם. וזהו דעת הרמ"ה, ואפשר לומר בדעת הרמב"ם גם כן על דרך זה.

וכתב הרשב"א, הרי"ף לא פסק כר"ל, דסבירא לי' דר"י נמי פליג אריש לקיש משום דהוי לי' שתי נשים מתגרשות בגט אחד, ואע"ג דהדר פסיק להו פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית, מכל מקום גט אחד הוי מדכללניהו בחד מעיקרא. אבל הרמב"ם פסק כשניהם, דסבירא לי' דר"ל פליג אר"י, אבל ר"י לא פליג אר"ל אלא להקל ולהכשיר זמן אחד לכולן דהוי נמי כלל אעפ"י שלא כתבו אנו פלוני ופלוני כו', אבל בהא דר"ל כ"ש דמודה דהו כלל, וכי הדר פסיק להו שני גיטין מקרי. מיהו דוקא כשזמן אחד לכולן, אבל זמן לכל אחד ואחד אע"ג דערבינהו מעיקרא כיוון דפליג להו בזמן הזמן מפסיקן ואת שהעדים נקראין עמו כשר, עכ"ל. ודעת הר"ן ומ"מ כהרמב"ם דר"י מודה לר"ל.

וכתב הרמב"ם, אם כתב בכלל (כדלעיל) ינתן לכל אחד ואחד בעדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כלל כל מי שתוציא מגלה מתחת ידה מגורשת, ע"כ. ור"ל שינתן הגט לכל אחת בפני עצמו בפני עדי מסירה כדין שאר גיטין דבעינן עדי מסירה לכתחלה. ומה שכתב ואם אין שם עדי מסירה ר"ל אעפ"י שלא יתנו לה בפני עדי מסירה כיוון שהעדים כשרים שחוזרים הם על כל הגט. והטור הבין שר"ל שמצריך שיבואו עדי מסירה לפנינו ויעידו שנמסר בפניהם לכל אחד ואחד, ולכן כתב עלי' ולמאי דבעינן למכתב לקמן שכל גט שבא לפנינו

יא גכשחותם העד צריך לכתוב שמו ושם אביו כגון יוסף בן יעקב עד כתב יוסף עד או בן יעקב עד או יוסף בן יעקב ולא כתב עד כשר :

הנה י"א מחאה דסגי אס כתב יוסף עד איכ בן יעקב לא צריך למכתב ולס טעה או שינה זו אין לפסול (ת"ה סימן רכ"ה) וכמו שכתבנו לעיל ס"י קכ"ה זכיונא צזה ואין לסמוך ע"ז רק צשעת הרחק וצמקוס עגון (וע"ל ס"י קכ"ה) עד שיז לו נ' שנות כינז יחתוס עגמו ואין העד צריך לחתוס עגמו צחכיתכו (שס ס"י דל"ד) אפי' לכתחלה גס לא יחתוס עגמו או אציו צשס רב או חכס רק פלוני צ"פ עד (סדר גיטין) וכל דנר שיז צו קצת ספק כינז כותצין אין ראוי לכתחילה לחתמו כי אין ליכנס לספיקות לכתחילה צלא צורך (ד"ע) ולכן אין חותמין לעד מי אציו מומר כמו שכתבנו לעיל סימן קכ"ה וה"ה לכל כיונא צזה (ולכתחלה טהרין צחתימת העדים צכל דנר שנהרין צחתימת אגט הן דנעינן כתיבה תמה ומוקף גויל) (נ"י צשס הקונטרס) וכל כיונא צזה :

ב א ר ה ג ו ל ה

גמטה שס ע"נ.

פסקי דינים

חתום אין צריך לבקש אחר עדי מסירה הכא נמי אין צריך שיהיו עדי מסירה לפנינו אלא כולן מתגרשות בו ואחד תתפוש בשביל כולן או תתן לכל אחד כשמצטרך לה לינשא בו ובלבד שיתנו לה בפני עדי מסירה כדין שאר גיטין. ואם לאו אינה מתגרשת כלל, עכ"ד. וז"ל הרמב"ם, אבל כתב בכך בשבת גירש פלוני לפלונית והשלים הגט והתחיל תחתיו גט אחר באותו מגילה וכתב ביום זה גירש פלוני לפלונית והשלים הגט השני וכן עד שהשלים כל הגיטין ועדים מלמטה (היינו זמן לכל אחד דהוי טופס לר"י ובשזמנן שוה כדלעיל) אם נתנו לה בפני עדי מסירה לכל אחד מהם הרי כולן מתגרשות (דכבר נתבאר דלא גרע מאם לא הי' עליו עדים כלל כמו שכתבתי לעיל) ואם אין שם עדי מסירה יהי' מגילה זו יוצאת מתחת יד"א מהן אם הי' זו שגיטה באחרונה שהעדים בקראים עמו מגורשת ואם היתה המגילה יוצאת מיד אחד מן הראשונות הרי זה ספק מגורשת (דספק הוא אם חתמו על כולן או על האחרון לבד). כתב אנו פלוני ופלוני מגרשים גשותינו פלונית ופלונית והשלים הגט אין שום אחד מהן מתגרשת אלא אם כן חזר ופירש אחר כך פלוני מגרש פלונית כו' (כ"ל ובשזמן אחד לכולם), עכ"ל. וכתב הרמ"ה הוא הדין אם כתב פלוני מגרש פלונית ופלוני לפלונית אם לא סיים על כל אחד ענינו של גט כדלעיל הוי שתי נשים בגט אחד ופסול, ע"כ (עיין ב"י).

סעי' י"א. (דף פ"ו ע"ב משנה) איש פלוני עד כשר, בין איש פלוני עד, איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כ' (שלשונם קצרה לא היו חותמין עד אלא פלוני בן פלוני), ואיש פלוני

שלחן

סימן קל

ערוך

יב ואכל כתב יוסף לבד ולא כתב עד פסול (וכ"ש אם כתב בן פלוני ולא כתב עד דפסול) (נ"י):

יג העידי הגט אין חותמים אלא זה בפני זה ואם חתמו זה שלא בפני זה פסול וי"מ אם חתמו ב' זכ"ו והנ"י שלא בפניהם (טור נ"ס ר"מ):

ב א ר ה ג ו ל ה

דמהל דמשני נגמראל שס ע"א דלל כ' עד. המימראל דרר

פסקי דינים

עד ובן איש פלוני עד דנקט דווקא הוא עד. דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בענין עד (ואם חתם יוסף לבד או בן יעקב לבד פסול) רש"י לעיל גבי ולתכשר האי כו'. וזה לשון הריב"ש מה שלא חתמו העדים אלא שם ושם אביהם ולא כתבו עד אין לחוש לזה כלל כמפורש במשנה. והטעם כי אין צריך עד רק כשאנו מזכיר גם אביו בחתימה רק שמו לבד או שמזכיר אביו ולא שמו שלפי שנראה שלא חתם לשם עדות. אבל כשכתב שמו ושם אביו להכי כתב שמו ושם אביו לפי שמכווין הוא לעדות ואין צריך עד. ונקיי הדעת היו בחזרים בזה ביותר משיכתבו עד עם שם לבד או עם שם אביהם לבד. כדי שהרובה לקיים חתימתן ידעו מי הם וילכו אחרי קרוביהם ושכיניהם. עכ"ל. ומאחר דשם אביהם אין צריך לכתוב אם שינו בו וכתבו טעות או חסרון אינו פוסל דהוי ל"י שינה בדבר שאין צריך לכותבו (כך כתב מהר"א סימן רכ"ח ובפסקיו כתב דפסול, וצריך עיון).

(גמרא דף ל"ו) העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם (דאורייתא הוא דכתיב וכתב בספר וחתום) אמר רבא לא נצרכא לרבי אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה לתיקון העולם דוימנין דמייתי סהדי אי גמי אזלי למדינת הים, רב יוסף אמר אפילו תימא לר"מ כדתניא בראשונה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד (ולא ה"י נוקב שמו (ראובן או שמעון אלא אני פלוני) אם כתב ידו יוצא ממקום אחר משטרות אחרים שחתמתם דומה לזו) כשר ואם לאו פסול (דמתוך שלא ה"י מפרש שמו לא היו יודעים לבקש עדים שיעידו על כתב ידו) אמר רבן גמליאל תקנה גדולה התקינן שיהיו מפרשים שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם (שמאחר שיתפרשו שמותם יחזרו אחר יודעיהם ומכירתם לתעיד על כתב ידם) ואם לא פרשו שמותם אפשר אפילו לר"מ כשר (רשב"א ורי"ז ולר"א אפילו לכתחלה אין צריך לפרש שמותן דהא דמתיר לכתחלה בעדי מסירה בלא עדי חתימה כלל וקיימא לן כוותי'). והטור מפרש דבתחלה נמי ה"י חותם שמו ראובן אלא שלא היו מפרשים שם אביהם ולא ידעו מי הם וחתום לחזור אחר יודעיו ומכיריו לפי שיש הרבה ששם כן התקינן שיפרש שם אביו דאז יכירו מי הוא החתום ויחזרו אחר יודעיו ומכיריו שיקיימוהו.

סעי' י"ג. (גמרא דף מ' ע"ב) אמר רב פפא אין עדי הגט חותמין זה בלא זה אלא זה בפני זה מאי טעמא גזירה משום כולכם (דתנן אמר לעשרה כתבו

יד וגט שנכתב ככתב מה שונות ועדיו חתומים בכתב אחר כשר וזהו שיהיו העדים מכירים לשון הכתב והכתיבה:

מן הא' מהעדים חתם בכתב לשון א' והעד השני בכתב לשון אחר כשר:

ב א ר ה ג ו ל ה

פפ"ל וכו' וכדמפרש רב אשי טעמא דק"י ע"ל. ומשנה דק"י ע"ג. והרמזים דק"י ע"ג מהירושלמי. השם נמשנה.

פ ס ק י ד י נ י ם

גט לאשתי אחד כותב וכולם חותמין ואי לא חתמי פסול, לכך תיקנו אפילו היכא דלא אמר כולכם שיהא העדים נקבצים בשעת חתימה) דכיוון שיהיו נקבצים ודאי יחתמו כולם. וכתבו התוספות בסוף פרק הזורק (דף פ"ב) מעשה בא לפני רבינו משולם בא' שכתב גט לאשתו והחתים עליו שני עדים, ואחר זמן החתים עליו עוד שלישי הכשירו מסברא. והא דאמרינן אין עדי הגט חותמין זה בלא זה, היינו בשנים או שזימן שלשה יחד שאין הגט יכול להיות בפחות (ודמי לכולכם דלא סגי עד דחתימי כולהו (רא"ש) או יחתמו כולם זה בפני זה, אבל כשהגט נגמר בשנים ולא הי' אז דעתו להחתים יותר וכשחזר והחתים שלישי אין נפסל בכך, כיוון שכבר נגמר ע"י הראשונים. ורבינו תם דקדק גם כן מהא דקאמר צא והשלם עליו עבד מן השוק, משמע שכבר חתמו הראשונים ולא הי' צריך כי אם להשלים ואעפ"י שלא חתם בפני הראשונים וגם הם לא חתמו בפניו, אלמא כיוון שכבר הוכשר הגט על ידי הראשונים תו לא מיפסל בהשלמת אחרים זה שלא בפני זה, וכל שכן היכא דאין צריך השלמה כלל. מיהו רש"י פירש דמיירי הכא שעדיין לא חתמו העד ולא נמסר לה וחותמין כולם זה בפני זה, משמע דסבירא ל' דבעינן זה בפני זה, וכן דעת הרב רבי אלחנן לפוסלו, דכיוון שבא להחתים שלישי גילה בדעתו שלא יתא גט עד שהחתים שלישי, וחתמתו אינו כלום כיוון שלא חתמו זה בפני זה, עכ"ל. וכתב הר"ן ונראה שסברת הרב רבי אלחנן אינה אלא למ"ד דביטל הגט בפירוש מבוטל ואינו חוזר ומגרש בו אבל למאי דקילין דכל גט שנכתב בהכשר אי אפשר לבטלו, אם כן אין גילוי דעת כלום כיוון שהוא חוזר ומגרש בו, עכ"ל. ורי"ז כתב שיש אומרים שהוא ספק דהוי כמו בטלו, והרא"ש לא הזכיר רק דעת הרב משולם ור"ת.

סע"י י"ד ט"ו. (גמרא דף פ"ו ע"ב משנה) גט שכתבו עברית ועדיו יוונית יוונית ועדיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יווני כשר. וז"ל הרמב"ם בפרק ד', גט שנכתב בכתב מן הלשונות, ועדיו חתומים בכתב אחר כשר, והוא שיהיו העדים מכירין לשון הכתב והכתיבה, היו אחד מן העדים חתום בכתב לשון אחד והשני בכתב לשון אחר כשר, אבל אם הי' מקצת הגט כתוב בלשון אחר ומקצתו בלשון אחר פסול, עכ"ד. וכתב ה"ה בירושלמי פתר למתניתין בשהיו יודעים לקרותו

שלחן

סימן קל

ערוך

מן שהעדים שחותמין על הגט צריכים להיות יודעים לקרות ולחתום

ב א ר ה ג ו ל ה

טלשן הרמב"ם פ"ח מה"ג.

ולא היו יודעים לחתום או שהיו יודעים שניהם וחתמו באחד מהם שרצו. ע"כ. וצריך עיון למה צריך שיכירו הכתיבה הא בקוראין לפנייהם סגי ולשון הכתב דין הוא שיכירו כדי שיבינו מה שיקראו לפנייהם (ר"מ) וכמו שכתוב לקמן דבעינן שיכירו לשון הגט לכולי עלמא, וכן הוא בהדיא בירושלמי.

ומה שכתב ה"י מקצת הגט כו' השיגו הראב"ד דכך אמרו בתוספתא גט שכתוב בחמשה לשונות וחתמו עליו חמשה עדים בחמשה לשונות פסול, אבל חתמו באחד מן החמשה לשונות אפשר שהחתימה מצרפן, עכ"ל. ודעת הרמב"ם דמדלא הזכירה המשנה קולא זו אין לנו להכשיר אלא מה שכתוב במשנה (עיי' מ"מ), וחתמו עליו בחמשה לשונות לרבותא נקטה דאעפ"י שהגט מעין החתימות פסול, ומתניתין נמי אתא לאשמעינן דכל שהגט בלשון אחר אע"פ שאינו כלשון החתימות כשר, ומיהו לא הכשיר אלא בגט כתוב בלשון אחד, דכיוון שהגט ענין לעצמו וכל אחד מן העדים ענין לעצמו, אין קפידא אם כל אחד מתחלף מחבירו, אבל בגט עצמו שהוא ענין אחד, כל שהוא מתחלף בעצמו לא הכשיר תנא דמתניתין. ותנא דתוספתא קמ"ל בהדיא דפסול, אעפ"י שהוא מעין החתימות (ר"ן). ובוז מיושב השגת הרשב"א על הרמב"ם למה כתב עד אחד בלשון זה ועד אחד בלשון אחר כשר כיוון דכל חתימה ענין לעצמו בכל אחד מן העדים הרי לא נתחלף ענין אחד בעצמו.

סעי' ט"ז. (גמרא דף י"ט ע"ב) עדים שאין יודעין לקרות קורין לפנייהם וחותמין אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל בשאר שטרות אם יודעים לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין, אמר רבי אליעזר מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל שלא יהיו בנות ישראל עגונות, אמר רבא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ורב גמדיא משמי' אומר אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, והא הוא דעבד בשאר שטרות (שלא ידעו לחתום ורשם להם ברוך כמ"ש לקמן) ונגדי' רב כהנא תרגמא (להא דרב גמדיא) אקריאה שאם יודעים לחתום (אעפ"י שאין יודעים לקרות שפיר דמי וקרו קמיהו אחריני כרבנן ודר"כ בשאין יודעים לחתום דגבי חתימה אתמר לעיל), רב יהודא מצטער וקרי וחתים אמר לי' עולא לא צריכא דר"א קרו קמי' וחתים ר"ג (דיין הוה) קרי קמי' ספרי דדייני וחתים, ודווקא רב נחמן (דיין הי' ממונה דרבן גמליאל וספרי הדיינים יריאים ממנו ולא משקרי) וספרי דייני דאית להו אימתא, אבל רב נחמן וספרי אחרינא ספרי דדיינא ואינש אחרינא לא.

וכתב הרא"ש תרגמה אקריאה להא דרב גמדיא כפירש רש"י, ור"א דקרו קמי' כותי' ס"ל ובעינן שיהיו שנים קוראין לפניו ואין לסמוך על אחד, או כגון

ואם אינם יודעים לקרות יקוראים בפניהם וחותרמין כהוא שיכירו לשון הגט ואם אינם יודעים להתום רושמים להם הנייר לברוק וכיוצא בו מדבר שאין רשמו מתקיים והם כותבין על הרושם:

הנה ויש אופרין לעשות כך לכתחלה אלל מקרעין נייר חלק לפנייהם והם חותרמין דרך הקרע (טור נשם ממהרמ"ה):

ב א ר ה ג ו ל ה

אלוקימתחל דנרייתחל וכמה עונדי שם דף י"ט ע"ג. כפי' ה"ה שיכירו נלויזה לשון נכתב אלס ענרית או יוכית או שאלר לשונות ולע"פ שאינן מניני' הלשון ימודיעין להם שזה שטר גט הוא דנר הכורי' זין איש ללשתו והוכית נרליות וכפי' ה"ה שכי' המחנר ננ"י זגס שם נכ"מ לא הזכיר הפי' הנ'. לכרנ פפת שם ע"ל ונניטין דוקל ולא נשאר שטרות. מכרנ שם דתניל כוותיה שם ע"מ

פ פ ק י ד י נ י ם

רב נחמן וספרי דדייני דדחלי מיני' לשקורי במלתא דעביד לגלויא, וכן פירש ר"י. והרי"ף לא הביא דרב גמדא דסבירא לי' כיוון דסתמא דגמרא קאמר דרבא אמר הלכה כרבן שמעון בן גמליאל סמכינן עלי' יותר מדרבן גמליאל וקיימא לן כוותי'. ולפי דבריו צריך לפרש הא דקאמר תנא קמא קורין לפנייהם וחותרמין אפילו באחד קורין לפניו סגי, כיוון דמילתא דעביד לגלויי הוא מירתת, דאי בשנים קורין לפניו בהא לא הוי פסיל רבן שמעון בן גמליאל בשטרות, דהא רב ספא מכשיר בשטרות אפילו שני גוים מסיח לפי תומו, אלא בחד הוא דפסיל רבן שמעון בן גמליאל אם לא רב נחמן וסופרי בית דין, ולכך לא הביא הרי"ף הא דר"א דקרי קמי' חד וחתיים, עכ"ל.

ומה שכתב הרא"ש ולפי דבריו צריך לפרש כו' צ"ע, דהא גם למאן דפסק כרב גמדא צריך לפרש כן, דלא תקשי דרבן שמעון בן גמליאל אדרב ספא דק"ל כוותי'. וי"ל דלמאן דפסק כרב גמדא דהיינו כת"ק דמכשיר כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא דקיימא לן כרב ספא דלא מכשיר אלא בשני גוים מסיחים לפי תומו צריך לדקדק בדברי ת"ק דבעינן שיהיו שנים קורין לפניו כפירש ר"י, ולהרי"ף דפסק כרשב"ג דפוסל צריך לדקדק בדברי רבן שמעון בן גמליאל דלא תקשי אדרב ספא דק"ל כוותי' שלא יפסול בשנים אלא בא' וממילא ת"ק מכשיר אפילו באחד ובגיטי נשים דמודה רבן שמעון בן גמליאל כשר אפילו באחד קורא לפניו לדעת הרי"ף, ובשטרות בעינן שנים, אבל למאן דפסק כת"ק אף בגיטי נשים בעינן שנים דלא תקשי אדרב ספא והוא דעת ר"י ודו"ק, ולכן פסק הטור כאן דבחד סגי, ובחושן משפט סימן מ"ה כתב בשטרות בעינן שנים.

וכתבו התוספות דף ט' ע"ב, הא דקורין לפנייהם וחותרמין לא הוי כעד מפי עד שהרי אין צריכין להעיד על עיקר המעשה אלא שאומר שכך כתיב

פסקי דינים

בשטר (עכ"ל), והרי הוא בעצמו ראה אותו העדות ואין מאמין אחרים בה אלא לומר שכך כתוב בשטר וזו אינה עדות דמילתא דעבידא לגלויי הוא (ר"ן).

וכתב הרמב"ם בפרק א' אם אינם יודעין לקרות קורין לפניהם וחותרין והוא שיכירו לשון הגט (רצה לומר, באיזה לשון נכתב אם יונית או עברית או שאר לשונות אבל אין ר"ל שיבינו לשון הגט, שהרי אם אין יודעים לקרות איך יבינו אם אחרים קורין לפניהם, ועוד שהרי קולא הוא בגיטי נשים מה שאין כן בשטרות, ואם נאמר דצריכין להבין לשון הגט ומשמעותו חומרא הוא, אלא וודאי אף על גב דאינם מבינים לשון הגט קורין לפניהם להודיע שזה השטר גט הוא לדבר כורת בין איש לאשתו וחותרין) (מ"מ). והטור כתב ונראה דאפילו אין מכירין לשוננו, אם הקורא לפניהם מתרגמו לפניהם שפיר דמי (והיינו כפי' המ"מ ודו"ק). ונראה דבדווקא נקט הרמב"ם שיכירו הלשון שאם לא יכירו הוי ל' כעד מפי עד, והיינו דלא מוקי הא דשטרא פרסאה בדלא ידעי למקריי וקראו אחר לפניהם, וכן הוא בהדיא בירושלמי אמר רב הדיינים חותרין אף על פי שאינן יודעים לקרות ואין העדים חותרין אלא אם כן יודעין לקרות, ע"כ. ועל כרחך מיירי בקורין לפניהם דאם לא כן איך יחתמו הדיינים ואפילו הכי קתני דאין בעדים חותרין אלא אם כן יודעים לקרות.

(ש"ס) אמר רב עדים שאינן יודעים לחתום (מקרקעין) (מסרטיין) להם נייר חלק וממלאים הקרעים דיו ושמואל אמר באבר (בעזפרת) משמשף על הקלף ומשחירו ואינו כתב והוי כתב העליון כתב אבל במיא דאברא לא דקיימא לן דכשר והוי כתב העליון כתב על גבי כתב דאינו כתב) וכל שכן שאין כותבין להם בסיקרא דקיימא לן כתב בסיקרא כשר (רא"ש).

ר' אבהו אומר במי מילין (מים ששרה בהם עפצים שחוקים וכשהקלף מעופף מיירי שמראה הקלפים כמראה הכתב ולכך רושמיין להם במי מילין דלא הוי כתב שאינו ניכר, אבל בדלא עפיץ לא), רב פפא אמר ברוק (רושמיין להם), וכן אורי ל' לפפא תוראה, והני מילי בגיטיין (משום עיגונא דלא משכחי סהדי בקיאי ובתוך כך יפרש זה לים או ימות ותזקק ליבום) אבל בשטרות לא, ההוא דעבד עובדא בשטרות ונגדי רב כהנא, ע"כ. ופסק הרי"ף כרב דתניא כותי', ומשמע דמקרעין דוקא ולא רושמיין, והרא"ש פירש לדשמואל, משמע דסבירא ל' כותי', וגם הרמב"ם וטור כתבו דרושמיין על הגט ברוק וכיוצא בו מדבר שאינו מתקיים ואין רישומו ניכר ופסול לכתוב בו והם ממלאים אותו בדיו, ע"כ. ואפשר דס"ל דשמואל לא מכשיר אלא ברושמיין ולא במקרעין ותניא כותי' דרב דמכשיר נמי במקרעין, אלא דאם כן הוי ל' להרמב"ם לכתוב דמקרעין נמי כשר.

והרמ"ה ז"ל כתב וזה לשונו אפילו בגט לא שרינן אלא לקרעו להם נייר חלק אבל לצייר להם אפילו ברוק לא וכל שכן באבר או במי מילין אפילו על גבי מי מילין, דכיוון שרישומו ניכר לפי שעה גזרינן אטו סיקרא וכיוצא בו, ודווקא לכתחלה אבל בדיעבד שציירו להם ברוק או באברא או

יז נגמ שחתמו בו עדים פסולים אפי' אחד פסול ואחד כשר הרי זה פסול אפי' יש כאן עידי מסירה שהרי הוא מזוייף מתוכו:

ב א ר ה ג ו ל ה

וכפירושו נהל דמקריעין וכ"פ ר"ת. נמענדל דהסול מתניתל סנהדרין דף פ"ה

פ ס ק י ד י נ י ם

במי מילין כשר ותגרוש בו אפילו לכתחלה, (משמע דסבירא לי' דלרב מקרעין ולא רושמיין וקיימא לן כותי' מיהו כיוון דר' אבוה ורב פפא סבירא להו רושמיין ועביד רב פפא עובדא אית לן לאוקמי ברייתא לכתחלה דווקא הוא דאין רושמיין) אבל ציירו להם במיא באברא או בעפצא על גבי קלף שאינו מעופץ וכל כיוצא בזה שהתחתון כתב וחתמי עלי' אף על פי שהעליון ניכר יותר אינו גט ואם נתגרשה בו פסולה לכהונה, ע"כ.

וצריך עיון, דהא בעי' מיני' ריש לקיש מרבי יוחנן עדים שאינם יודעים לתחום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו אמר לי' וכי מפני שאנו מדמין (לענין שבת דדיו על גבי סיקרא פטור) נעשה מעשה, משמע דספק מגורשת הוא והאיך כתב דאינו גט אלא לענין פיסול כהונה לבד.

וכתב הטור, פירש מקרעין כתב הרמ"ה, לא שישטרו להם צורות האותיות של שמותיהם על הנייר של הגט והם ימלאו את השרטים דיו, אלא חותכין צורות האותיות של שמותיהן בנייר חלק בפני עצמו, ואחר כך נותנים אותו הנייר על גבי הגט במקום שיש להם לחתום, והם ממלאים הקרעי' דיו, והוא עובר דרך הקרעים ונרשם בגט, וכן פירש ר"ח, עכ"ל. וגם התוספות והר"ן הסכימו לפירש זה דהרמ"ה ור"ח, והקשו על פירש רש"י דהא חקיקה כתיבה היא ואם כן כשממלאין השריטות דיו הוי לי' כתב על גבי כתב, ואין לומר שמסרטיין מקצת כל אות דלשון מקרעין לא משמע הכי. והרשב"א תירץ לפירוש רש"י דבירושלמי קאמר הרושם על העור פסול אלמא אינו כתב ולא דמי לחקיקה, וכן דעת ראבי"ה כפרש"י, אבל ר"י מאורלאיינוס ור' יואל מפרש"י כפי' ר"ח (מרדכי).

בירושלמי פריך אהא דמקרעין להם נייר והלא כתב הראשונים הוא, פי' ואין יכול להתקיים בחותמיו, ומשני כשהרחיב להם הקרעים הם אינם ממלאים כל רוחב הקרע (תוספות וגם לפירש"י צריך לומר כן (רשב"א).

ולא הקילו לעשות כן אלא בגיטי נשים אבל בשטרות דין המחתיים בכתאי גזונא מגדין לי' והשטר כשר (טור ורשב"א אבל הרמב"ם סבירא לי' דפסול גמי הוי עיין טור חושן משפט סימן מ"ה).

סעי' י"ז. (משנה ד"י) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים. וכתב הרי"ף והרא"ש דהאידינא כל עד כותי פסול בין בגיטין בין בשאר

שלחן

סימן קל

ערוך

י"ח טיש ליוהר שלא לחתום הסופר לעד ומפני שיש פוסלין:

ב א ר ה ג ו ל ה

ע"ג. סטור נשס הרל"ט וז"פ. עתו נניטין דף ס"ו ע"ג והרנה ון הפוסקי.

פ ס ק י ד י נ י ם

שטרות דאמרינן בפרק קמא דחולין דלא זוו משם עד שעשאום כנכרים גמורים, וכן דעת הרמב"ם. וצדוקים ובייתוסים בזמן הזה דינם כמו כותים קודם שגזרו עליהם, דאם ה' חתום צדוקי או בייתוסי תחלה על הגט ואחר כך חתם הישראל הגט כשר, דאי לא דצדוקי חבר הוא לא הוי מחתים לי' הישראל מקמי' דכדאמרינן בכותים קודם שגזרו עליהם. (רי"ז וכ"ה ברמב"ם פ"ז מהלכות עבדים).

כתב הטור גט שחתמו בו כותים או שאר פסולים או אפילו אחד כשר ואחד פסול הרי זה פסול אפילו יש כאן עדי מסירה, עכ"ל (בפרק זה בורר) והיא מתנתא דהווי חתימי עלי' תרי גיסי ואסיקנא דלא קנה כלום אפילו לר"א דעדי מסירה כרתי. משום דמודה רבי אליעזר במוזיף מתוכו, ולא דווקא תרי גיסי אלא אפילו אחד כשר ואחד פסול (נימוקי יוסף בשם הרי"ף שם). והרמב"ם כתב בפרק ג' הלכה י"ד ה' אחד מעדיו פסול או שה' בו אחד בלבד כשר אף על פי שנמסר בעדים הרי זה גט בטל. ולא נראה לי דבר זה, אלא כמוזיף הוא ולא מוזיף וודאי והואיל ונמסר בעדי מסירה כשרים והרי זה פסול מדבריהם, עכ"ל.

סעי' י"ח. (דף פ"ו משנה) כתב סופר ועד כשר. אמר רבי ירמי' חתם סופר שנינו (במשנתנו אם חתם סופר עם עד אחד דהוי לי' שני עדים ולא חיישינן שמא הבעל לא ציווה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולשנים ויחתמו וחשו הנך שלוחים לכסופא דספרי ואמרים לו שהבעל ציווה לחתום אותו ואחתמוהו, דהא קיילין כר"י דפסל באומר אמרו) ותו ליכא למיחש להך חורבא דלעולם אין השליח רשאי לומר לעדים חתמו ולעולם אין הסופר חותם אלא אם כן שומע מפי הבעל. וכתב הר"ן סוף פרק התקבל גבי הא דאמרינן אי סלקא דעתך מודה ר"י באומר אמרו הא תנן כתב סופר ועד כשר וזימנין דנפיק מיני' חורבא כו', הלכך הני תרתי מילי חדא תליא בחברתה, דאי אומר אמרו כשר חתם סופר ועד פסול מפני חשש חורבא זו, ואי אומר אמרו פסול חתם סופר ועד כשר דתו ליכא למיחש לחורבא זו, ולכן הרי"ף דפסק דאומר אמרו פסול הביא בפרק המגרש הא דחתם סופר ועד כשר, ותימא על הרמב"ם שמסופק בדין אומר אמרו אי פסול למה הכשיר בחתם סופר ועד דכיון דהא בהא תליא אף בו יש לספק, ואפשר כיוון דבגמרא מוכח דלמאן דאמר אומר אמרו כשר ולא תיעשה כן בישראל תו ליכא למיחש לחורבא זו משום דלא שכיחא דתיעשה, אם כן כל שכן כדפסלינן מספק דלית לן למיחש לחורבא.

פסקי דינים

וליתא דאי אנן מסתפקין בדינא אית לן למיזל הכא והכא לחומרא ולית לן למימר כיוון דאנן מספקינן לא נפקא לו חורבא, דדלמא איכא דפשיטא לי' דאומר אמרו כשר ונפיק מיני' חורבא לסופר ועד, אלא מחזורתא למיזל הכא והכא לחומרא למיפסל אומר אמרו ולמיפסל חתם סופר ועד, וכן דעת ר"י והסכים עמו הרמב"ן, עכ"ל.

והרא"ש בפרק המגרש גבי פסקא דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים, דאף על גב דרב סבירא לי' חתם סופר ועד כשר פסק ר"י דפסול, דקיימא לן דאומר אמרו כשר כשמואל וכל הגי' אמוראי דסוף פרק התקבל דפליגי בכשר ולא תעשה כותי' סבירא לי' ופסלי' חתם סופר ועד, ור"ח ססק דאומר אמרו פסול, ואפשר דלא פסק הגאון כותי' בין לקולא ובין לחומרא לפסול אומר אמרו ולהכשיר חתם סופר ועד, אלא לחוש לדברי שניהם לפסול חתם סופר ככל הגי' אמוראי דמכשרי באומר אמרו, ולפסול אומר אמרו כרבי יוסי, ואין זה תרי פסקי דסתרי אהדדי, כיוון דאינו מבורר ראוי להחמיר כדברי שניהם (מיסוד ר"י רא"ש), וכן דעת הרשב"א בתשובה, וזה לשונו ראוי לחוש לדברי ר"י הזקן להחמיר בערוה החמורה, ועוד שהוא רב גדול ומובקה, עכ"ל. וכן דעת ספר התרומות וסמ"ק וסמ"ג ומרדכי.

ו**כתב** הג"מ פ"ט ולכתחלה לא יחתום סופר ועד, ולשון המשנה משמע כך כתב הסופר בדיעבד, ע"כ. משמע דחתם סופר דכשר היינו כשנשאת וילדה והולד כשר אבל לכתחלה לא תנשא בו כדעת ר"י, והרי"ף לא פליג עלי' כלל, וזוה מיושב מה שהרא"ש סבירא לי' כר"י והביא המשנה כצורתה, והמרדכי כתב שר"י פסק בתשובה על מעשה שהי' ונשאה וילדה והכשיר הולד דכדאי הוא ר"ח לסמוך עליו בשעת הדחק, אבל לא ידענא אם גם בלא נשאת או נשאת ולא ילדה מה אמר ר"י בהם, עכ"ל.

ודעת הריב"ש דאפילו ר"י דפסיל בחתם סופר אינו אלא מדרבנן ככל פסולי דרבנן משום גזירה או תקנתא דידהו והולד כשר ולכתחלה לא תנשא, (וצ"ע בתשובה ר"י שבמרדכי דלעיל, ודו"ק) ואפילו נשאת לא תצא אף כשאין לה בנים כדמסיק הרמב"ן בסוף דבריו בפרק המגרש, וכן דעת הרא"ש, עד כאן דבריו.

ו**כתב** עוד הריב"ש אם עשו הקהל תקנה שכל שטר שלא יהי' מכתב ידו הסופר וחתום בחתימתו יהא בטל אין גט אשה בכלל, דבלשון בני אדם נקרא גט ולא שטר, ועוד דוודאי לא כיוונו בתקנתו לקלקלה לחתום סופר בגט, ע"כ.

ו**כתב** עוד אם הי' תקנת הקהל שצריך הסופר ליטול רשות מהמוקדמו' טרם שיכתוב גט אשה וגם ימתין מלכותבו ט"ו יום, אם עבר על תקנה זו אם אין בזה עונש קנס ממון או נדוי או ביטול גט רק שהסופר עושה שלא כהוגן, הגט כשר. מיהו נפקא מיני' שבשעת הדחק כגון בשכיב מרע או במפרש ויוצא בשיירה יש להקל משום עיגונא (אף בשחי' בזה קנס או נדוי וביטול הגט).

שלחן

סימן קל

ערוך

י"ט סגט שנעשה בערכאות של כותים ועידי כותים חתומין עליו
זאפי' כתבו ישראל ונמסר בעידי מסירה ישראל ושמות עדים
הכותים החתומים בו מובהקים וניכרים לכל שהם כותים דליכא למיחש

ב א ר ה ג ו ל ה

מתנהגים דף י' ע"ג וכת"ק. צ"ס אלינא דר"ש דמכשיר דק"ל כת"ק דפוסל.

פסקי דינים

(תשובת הרא"ש) אם חתמו בו שנים והסופר נראה דלכתחלה נכון שלא
לעשותו גזירה אטו חתם סופר ועד אחד, אבל בדיעבד אין לפוסלו, ולא
שייך ב' חורבא. עכ"ל. וראי' מדתנן כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין.
אלמא אע"ג דאיכא חתם סופר ועד, כיון שהוא מרבה בעדים ליכא למיחש לכסופא
דסופר דמידע ידע דבעל קפיד לרבות בעדים (ר"ן). וכן דעת רבינו יואל
להכשיר. ומעשה בא לפני ר' אביגדור ורצה להכשירו ולא שמעו לו והוצרכו
לכתוב אחר כהלכתו. מיהו הני מילי היכא דאפשר לכתוב אחר אבל אי לא
אפשר לכתוב אחר כגון שהלך הבעל למדינות הים כשר כדעת הרא"ש והר"ן
הטור

סעי' י"ט. (ד"י ע"ב משנה) כל השטרות העולות בערכאות (דיינים קבועי'
שלהם) של נכרים כשרים אע"פ שחותמיהם נכרים חוץ מגיטי נשים
ושחרורי עבדים ר"ש אומר אפי' אלו כשרים לא החזירו (לפסול) אלא שנעשו
בהדיוט. ופריך אדר"ש. והא לאו בני כריתות גינהו (דלא שייכא בתורת גיטין
וקידושין אין נעשי' עדים בדבר דכתי' וכתב ונתן מי שישנו בנתינה ישנו
בכתיבה (וה"מ למיפדך הא לאו בני עדות הן) (תוס'). ומשני כר"א ס"ל דעדי
מסירה כרתי (אע"פ שאין עליו עדים כלל וה"ג מכשר ר"ש כשימסרנו לה בפני
עדי ישראל) והא אמר ר' אבא מודה ר"א במזויף מתוכו דפסול (דדווקא אין
עליו עדים אכשיר ר"א אבל כשיש עליו עדים והן פסולי' פסול דרבנן דלמא אתי
למיסר באפיהו ולמיסמך עליהו) הב"ע בשמות מובהקים דעכ"ם דלא
שכיחא ישראל דמסקי בהנהו שמתהן דתו לא אתו למיסמך עליהו (דמידע ידעי
דעכ"ם הן) אבל שמות שאינן מובהקין לא איכשר ר"ש.

בע' מיני' ר"ל מר"י עדים החתומין על הגט ושמותיהן כשמות נכרים מהו (ולא
מיירי בשמות מובהקין דפשיטא דנכרים גינהו ולא אתי למסימך עליהו
וכשר כר"ש דלעיל, אלא בשמות שאינן מובהקין מיירי ומספקא לו אי תלינן
דישראל גינהו דלא שכיח שיחתמו נכרים בגיטין וכשר לר"א בעדים מסירה
דהא אפי' אי הו נכרי' לא מפסל לר"א אלא משום גזירה דלמא אתי למיסמך
עליהו הלכך היכא דלא ידעינן אי נכרים גינהו אי לא מכשרי' בעדמ"ס. א"ד
כיון דשמותיהם כשמות נכרים הישינן שמא נכרים גינהו ואפי' בעדמ"ס לא
מכשרי' אפי' לר"ש כיון דהם שמות שאינן מובהקי' אסור למיסמך עליהו. אמר

שלחן סימן קל ערוך

דילמא אתי למסמך עלייהו אפ"ה פסול קאבל אשה שמביאה לפנינו גמ שנתגרשה בו לינשא בו ושמות העדים כשמות כותים אם הם שמות שאין דרך ישראל לקרות בהם כלל תנשא בו שודאי ישראל הם שלא היו מועים מחתומי הגמ להחתום שמות כאלו אם לא שידעו שישראלים הם ואם הם שמות שדומין קצת לשמות ישראל חיישינן שמא מעו מחתומי הגמ שמברו שהם ישראל ושמה כותים הם ולא תנשא בו :

כ ינתן לה הגמ בינו לכינה ואפילו בעד אחד אינו גמ בד"א כשהיה הגמ בכתב יד הסופר אבל אם כתב הכעל הגמ בכתב ידו וחתם עד א' ונתנו לה ה"ו גמ פסול ופוסל לכהונה :

ב א ר ה ג ז ל ה

קכדפסט ר"י לר"ל שס דיי"א ע"ז כפי' הרשנים הנילוו שס הר"ש. רמזנה שס

פסקי דינים

ליה לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרונם (מפני שהם שמות מובהקים כר"ש אבל בשמות שאינן מובהקי' חיישי' דלמא אתי למסמך ואע"ג דמספקא לן דלמא ישראל נינהו).

ופסק הראב"ד כר"ש דכשר בשמות מובהקי' משום דאך בעינן הוא אליבא דר"ש. ור"ח כ' מדאוקמי' לי' לר"ש כר"א דקי"ל כותי' בגיטין משמע דאי מזדמן לן כר"ש לא פסלי' לי' עכ"ל. משמע דס"ל דלכתחלה לא עבדי' כותי'. והרשב"ם כ' דודאי לא אתי ר"י ור"ל לקבוע הלכה כר"ש ברם כך ראייתו לפרשה ושיטת ר"ח כמוני דמספקא לי' לר"ל אי חיישינן שמא נכרי' הם והשלחה והבעל לא דקדקו יפה והיו סבורים שהם ישראל או שמא ידעו דנכרי' והחתימום במתכוין שטעו בין גט לשאר שטרות דחותמיהם נכרי' כשרי' מי אזלי' בתר רוב שמות כאלו שהן נכרים ופסולי' להאי גט כרבנן דמתני' דקי"ל כותי' (ולא כר"ש דמכשר בשמות מובהקים) א"ד זיל בתר גיטי' דלא שכיח שיחתמו עליהם נכרי' ותלינן להו בישראל וכשר, א"ל לא בא לידינו אלא גט שהי' חתום עליו לקוס ולוס והכשרנותו. דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח או הבעל להחתים אנשי' כאלה שדומי' בשמותם לנכרים עד שחקר ופשפש אחריהן ונודע להם שישראל הם והחתימום, אבל שמתא אחריני' שדומין קצת לשמות ישראל שיכולי' מכתבי' הגט לטעות בהן משום דשכיחי ישראל א' מאלף דמסקי' בשמייהו לא נכשירינהו דחיישי' שמא טעו והחתימום בתורת ישראל, עכ"ל. וכן נראה דאין לקבוע הלכא כיחידאה בלא רא"י ברורה, עכ"ל הרא"ש. וכ' דק"ק על פי' ר"ח האין אפשר שיעמדו לפני הבעל והסופר ולא יכירו אם גוים הם או ישראל ויבאו לסמוך עליהם ולהחתימם בגט, ע"כ. ומיהו דעתו משמע דלא קי"ל כר"ש וכ"כ הר"ן דאין הכרע מדבעי' דר"ל כר"ש דאיכא ל"ב בגמ' דלא מכרע כר"ש. ומ"ש ר"ח דר"ש כר"א ס"ל לא מוכרעא דגם ת"ק ס"ל כר"א ושמו' מובהקים לחוד הוא דאיכא בנייהו

פסקי דינים

משום דגזר אטו שמות שאינן מובהקים הלכך נראה דגיטין העוליי בערכאות שלהם אפי' בשמות מובהקים ובעדמ"ס פסול כת"ק. מיהו קדושי' תופסי' בה דגט נמור הוא מן הדין ואין פסול אלא משום גזירה ולפיכך דנין בה כדין הספיקו'. עכ"ל, וכ"כ ה"ה שזהו דעת הרמב"ם, וכ"כ רי"ז והטור.

סעי' כ'. (דפ"ו משנה) ג' גיטי' פסוליי' ואם נשא' הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא אלא עד א' (והך כר"מ אחי' דהא ר"א פליג עליו בסיפא ואו' אעפ"י שאין עליו עדים כו', ואע"ג דר"מ הולד ממזר ס"ל הכא כיון דכתב ידו וכתב ונתן קרינן ביי' ולכך הולד כשר, אבל כתב סופר ואין שם עד הולד ממזר ולכתחלה לא תנשא אפי' בכתב ידו דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר, ואם נשאת הולד כשר), אמר רב כתב ידו שנינו אהיא אילמא ארישא (דליכא שום עד) פשיטא כתב ידו קתני אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד א' דוקא כתב ידו ועד א' הולד כשר אבל כתב סופר ועד לא, ושמואל א' אפילו כתב סופר ועד שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר, ורב התם (חתם סופר שנינו כדר' ירמי') לכך כשר לכתחלה הכא דייעבד, ושמואל (לית לי' דר' ירמי' אלא כתב סופר ולא חתם והא דכשר לכתחלה לא קשי') הא בספרא דמובהק (ובקי בתו' גיטין ולא יכתבנו אלא אם שמע מפי הבעל) והא בספרא דלא מובהק, וכן א' ר"י כרב כתב ידו שנינו (אבל כתב סופר ועד הולד ממזר) אפי' בספרא דמובהק דקיי"ל כר' ירמי' דחתם סופר שנינו התם, ור"ח גרס דוקא כתב בכתב ידו ועד פסול והולד כשר אבל כתב סופר ועד תנשא לכתחלה ושמואל ס"ל אפי' כתב סופר ועד דוקא דייעבד כשר כדתנן כתב ועד כשר, ורב התם בספרא דמובהק וגי' זו אינה בשום ספר וע"ל דלרב בכתב סופר ועד כשר לכתחלה אם הוא מובהק אבל בסופר שאינו מובהק ועד פסול אפי' בדיעבד (תוס').

ופסק הרי"ף ורא"ש כרב ור"י דכתב סופר ועד הולד ממזר וכ"ד הרמב"ם בפ"א וז"ל אם נתן לה הגט בינו לבינה אפי' חתום עליו עד א' אינו גט כלל, בד"א כשהי' הגט בכתב ידי הסופר אבל הי' כתוב ידי הבעל וחתום עליו עד א' פסול ופוסלו לכהונה, עכ"ל. וצ"ע על הטור שכי' אם אין עליו אלא עד א' אפי' ניכר שהוא כתיבת הסופר ב"ד או כתיבת הבעל פסול ואם ניסת לא תצא אפי' אין לה בנים, עכ"ל, ואין לומי' דס"ל כגי' ר"ח בתוס' דלעיל דא"כ ס"ל להתיר לכתחילה וגם גי' זו ליתא כמ"ש התוס', וגם העי"ל דהתוס' דמתלקין בין סופר מובהק או לא לא הזכיר הטור חלק זה, לכך צ"ל דהטור מיירי בדאיכא עדי מסירה ורב ור"י דס"ל הולד ממזר בכתב סופר ועד קיימי אמתני' דהיא אליבא דר"מ כפרש"י דמיירי בלא עדמ"ס ומשום כתב ידו הוא דמכשיר הולד והא קא' רב ור"י דכתב סופר ועד ה"ל כאלו אין כאן עדי' התתומי' כלל וגם אין עדמ"ס כאן לכך הולד ממזר אבל לר"א דלא מתכשר אלא בעדמ"ס אפי' יש עדי' כשרי' התומי' כדעת הרא"ש בסי' קל"ג וכ"ש כתב סופר מובהק ועד א' דפסול לכתחלה בלא עדמ"ס, א"כ מיירי בעדמ"ס לכך אם ניסת לא תצא (מיהו לדעת הרי"ף והרמב"ם בסי' קל"ב דעדי' חתימה לחוד

כא שלא יטלו עידי הגמ שכר יותר מכדי שכר במלה דמוכחת: הגה וי"א דמתנין עם העדים שאם יקלקלו האגט שישלמו אותו ומכא זה מותר לקבל שכר הרצה או מטעם האעדים אסורים לישא הגרושה (נסדר גיטין נגס מהרי"ק) כמו שנתצאר לעיל נס"י י"ג וכן נוהגין:

ב א ר ה ג ו ל ה

דפ"ו ע"א וכאוקימתא חנני' שס. שנהלכות גט דמרד' נגס א"ז מה' דקרנ' כתובות

פ פ ק י ד י נ י ם

כשרי' לכתחלה כמו עדמ"ס לחוד מיירי רב ור"י בלא עדמ"ס ואפ"ה כתב ידו כשר דיעבד). אלא דצ"ע למה פוסל הטור בכתב ידו דבעל בעדמ"ס דנהי דכתב סופר ועדי' דמי לאין עליו עדי' כלל דלכתחלה לא תנשא בלא עדמ"ס לפ"ד הרא"ש אבל כתב ידו חשיב' חתימ' כר"ה הר"ן כיון שהוא צריך לכתוב שמו הא איכא חתם ידו ומתני אפי' למ"ד משמו ואילך כיון שהכל כתיבה א' (או כדפרש"י דב"י עדין ומתני' דפסיל לי' לכתחלה היינו אליבא דר"מ ובלא עדמ"ס כמש"ל, ועוד דהא הרא"ש מתיר לסמוך על עדמ"ס לכתחלה אפי' באין עליו עדי' כלל והא דהתקין ר"ג עידי' בגט לא שיהי' צריך לעשות כן אלא אלא כדי שלא יצטרכו לעדמ"ס). וז"ל הרא"ש הא דא' רב כתב ידו שנינו אמתני' קא' דאתי' כר"מ ואין מכאן ראי' אליבא דהלכתא דקיריל כר"א עס"י קל"ג) כו', והא דפליגי רב ולוי אם ניסו אי תצא אע"ג דאתי' כר"מ ואנן קיי"ל כר"א משום דאיכא נ"מ גם לר"א שהעדי' חותמי' מפני תיקון העולם והיכא שהגט חתום כהלכתו אינ' צריכים להביא עדמ"ס לפנינו שאנו תולין שכדין נמסר לה הלכך נ"מ בכשרות עדי' חתימ' לר"א כמו לר"מ, עכ"ל. ואפשר לפ"ז דמיירי הטור באשה המביאה לפנינו הגט דאנו תולין שנמסר לה בפני עדמ"ס אבל בכתב ידו לא תלינן שנמסר לה א"כ קשה אמאי כ' גם באין עליו עדי' כלל אם ניס' לא תצא הרי כל שאין עליו עדי' כלל לא מחזקי' שנמסר לה בפני עדמ"ס וצ"ע.

(שם) זימנין א' רב בהני ג' גיטי' פסולי' דמתני' תצא וזימנין א' לא תצא הא כיצד יש לה בנים (קודם שנודע לנו שניס' בגט זה) לא תצא (כדי שלא להוציא לעז על בניה) אין לה בנים תצא, ולוי אומ' לעולם לא תצא וכן א"ר יחנן, וכן הלכה (רי"ף).

טע"י כ"א. כ' בה' גט דמרדכי ב' א"ז לא יטלו העדי' שכר יותר משכר בטלה דמוכח דכמו שהנוטל שכר לדון דיניו בטלי' ה"ה לעדות עדותו בטלה, ע"כ, וכ"כ במרדכי ב' ר"י ומ"ה רז"ק הי' רגיל להתנות עם העדי' שאם יקלקלו הגט ישלמו שכר לסופר שיכתוב אחר ומעתה מותר' ליטול שכר חתימתו. ועוד טעם א' דהא מפסיד' במה שחותמי' שנאסרו לישא הגרושה

שלחן

סימן קל-קלא

ערוך

כב תיש מי שאומר שצריך שייבש הגט קודם שיחתמו העדים:

קלא. צריך שיהיה כתיבתו וחתמתו לשמת. ובו ט"ם:

א אצריך שתהיה כתיבת הגט וחתמתו לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת אם לא נכתב לשמה אינו גט בכיצד סופר שכתב גט ללמד או להתלמד ובא הבעל ומצא שם שנכתב בגט זה כשמו ושם האשה כשם אשתו ושם העיר כשם עירו ונמלו וגירש בו אינו גט:

ב א ר ה ג ו ל ה

דק"ס ע"ל. תכך כתב בקונטרסי' עיין בס"ס קל"ג. אמרנו גיטין דף כ"ד

פ ס ק י ד י נ י ם

לכן מותר' ליטול שכר הרבה, ולכן אין לחתום כהן שהוא אסור בגרושה בלא"ה (ד"מ).

וכתב בקונדרס האידנא שהסופר נוטל שכר הרבה יש ליוזר שלא יהיו העדי' קרובי' לסופר, דאי"כ אין כאן עדות כלל, ע"כ. וליתא דאטו העדי' על הסופר מעידי' על מה שציוה הבעל מעידי' ומה ענין חתימה לסופר. סעי' כ"ב. צריך שייבש הגט טרם שיחתמו העדי' (קונדר').

מומר שחתם בגט פסול אפי' משמר שבתו בשוק דהוי כמוזיף מתוכו אפי' לר"א (דלא כתג"מ בשם הרי"ף).

העדים שאמרו לסופר חתום שמינו וחתם שמם, פסול עד שיחתמו בכתב ידן (הג"א פ"ב). כתב סופר ועד א' בלא עדמ"ס הולד ממזר לכ"ע כמש"ל, ובעדמ"ס כשר להרי"ף ורמב"ם. כתב הבעל ועד א' בלא עדי מסירה היינו מתני', ע' לעיל.

סימן קלא.

(פ' כל הגט דכ"ו משנה) הכותב טופסי גיטין (שרוצה הסופר שיהיו לו הרבה מזומני' לו שפעמים שהוא טרוד בשטרות אחרי' ואדם בא לשוכרו) צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה כו' ר' יהודה פוסל בכולן (אפי' הניח מקומות הללו) ר"א מכשיר בכולן (אם הניח) חוץ מגיטי נשים משום שנא' וכתב לה (דאע"ג דבתורף הוא דכתי' גזרי' טופס אטו תורף (גמ') וכולה מתני' ר"א היא דעדמ"ס כרתי וכתב דקרא אכתיבת הגט קאי דבעי' לשמה מדאוריית' ות"ק אליבא דר"א התיר טופס דמשום תקנת סופר שרו ל' רבנן ור"י פוסל אף בשטרות דגזר טופס אטו תורף וגזר

פסקי דינים

שטרות אטו גיטי' ור"א לא גזר בשטר' דגזרה לגזרה הוא ובגיטי' גזר טופס אטו תורף אפי' לסופר (גמ').

אמר שמואל צריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם (שגם זה עיקרו של גט). ובתר הכי גרסינן א' ר"ז אמר רב הלכה כר"א דטובינא דחכימי הוא, ולכך השמיט הרי"ף הא דשמואל דאליבא דת"ק איתמר, אבל הרמב"ם בפ"ג כ' מפני תקנת הסופר התירו חכמי' לסופר שיכתוב טופסי גיטין כו' וטעמו משום דר"י א' שמואל ור"ה אמר עולא דאוקמו' למתני' דהכל כשרי' לכתוב הגט בששייר מקום התורף ס"ל דשרי' לכתוב טופסי גיטין, וע"ש דיש לחלק דשאני סופרי' דשכיחי טובא שעושי' להשתכר אסרי טופס אפי' דיעבד ומחובר דלא שכיח כולי האי התירו דיעבד וגבי חש"ו דלא שכיח מוקמי' לי' אדיני' ושרי טופס לכתחלה (ר"ן).

וכ"כ הרא"ש י"מ דוקא לכתחלה גזר ר"א טופס אטו תורף אבל בדיעבד אפי' לכתחלה הנשא כמו במחובר דלעיל. והרמב"ן כ' בדיעבד נמי פסול ול"ד למחובר דלא שכיח כולי האי (אבל כתיבת טופס שלא לשמה גזירה מצוייה היא, דאם יתירו לסופרי' לכתוב טופס שלא לשמה בטרדיהו מנשי ויכתוב אף תורף לכך פסלהו אף בדיעבד. וכ"כ הרמ"ה מדקא' ר"א מכשיר בכלן חוץ מגיטי נשים משמע דבגיטי נשים פוסל וכן ר"י פוסל בכלן דיעבד משמע, ולי נראה מכשיר בכלן חוץ כו' משמע איפכא דפוסל בגיטי נשי' מה שהוא מכשיר בכלן והיינו שפוסל לכתחלה לבד, ומ"מ טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפניו עכ"ל.

סעי' א'. (דכ"ד מ' כל הגט) כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול (כלומר בטל דאינו גט כלל) כיצד הי' עובר בשוק ושמע קול סופרי' (כותבי גיטין) מקרין (לתלמידיהם כשיבא גט לפניך כתבוהו כך וכך דבסופרי' העשויים להתלמד עסקי' שמזכירי' שם אינש בעלמא איש פ' כו') איש פלוני מגרש את פלוני במקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו, יתר על כן (ולא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא להתלמד אלא אף זה שנכתב לשם גירושין ונמלך פסול (גמ')) כתב לגרש את אשתו ונמלך ומצאו בן עירו וא"ל שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו, יתר על כן (ולא זה בלבד שנכתב לשם גירושין דידי' (של אדם זה) פסול אלא אף זה דהי' לו ב' נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא פסול הואיל שלא נכתב לשם גירושין של זה) היו לו ב' נשים ושמותיהן שוות כ' לגרש את הגדולה (לאו דוקא גדולה וקטנה) לא יגרש בו את הקטנה יתר מכן, (סיפא קמ"ל דלא תימא הוברר הדבר דבשעת כתיבה נמי הי' דעתו' אהך ואיכא גירושי' דידי' ודידי' קמ"ל דאין ברירה (גמר' רש"י)) ואפי' למ"ד בעלמ' יש ברירה הכא מודה דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה (תוס') אמר ללברר כתוב לאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו. בע"א רב הושיעא מר"י אמ' ללברר כתוב לאיזה שתצא בפתח תחלה (יהא הגט לשמה ושמותיהן שוין) מהו ופשיט לי' ממתני' אמר ללברר כו'

שלחן

סימן קלא

ערוך

ב. יותר ע"כ כתב לגרש את אשתו ונמלך ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך ונמלו ממנו וגירש בו אע"פ שנכתב לשם גירושין אינו גמ:

ג. יותר על זה מי שיש לו שתי נשים ששמותיהם שוות וכתב לגרש את הגדולה ונמלך וגירש בו את הקטנה אינו גמ שאע"פ שנכתב לשם האישה המגרש לא נכתב לשם זו שנתגרשה בו:

ד. יותר ע"כ אמר לסופר כתוב ואיזה שארצה אנגרש בו וכתב הסופר על דעת זה וגירש הוא אחת מהן זה"ו ספק גירושין חוה"ה אם אמר לו כתוב לאיזו שתצא בפתח תחלה אנגרשה בו:

ב א ר ה ג ו ל ה

ע"ל וכרזי אליעזר. בשם נמשנה. גשם נמשנה. דשם נמשנה. השם נמשנה. וכ"ל וכן הוא נמוסס הטור. וזעירי שם הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם נפ"ג מה"ג. חכדפסט רב יהודה שם.

פ ס ק י ד י נ י ם

ואע"ג דהתם תלה בדעת עצמו דברישא גילה בדעתו שיהי' פוסח על ב' סעיפיה' וליכא למימר הוברר דמעיקרא דעתא להך אבל זה שתלה בדעת אחרי' לאיזו שתצא מעיקרא גמר בדעתיה' לאיזה שתצא אמר רבא מאן דלית ליה ברירה אפי' בדעת אחרי' לית ליה.

אמר רב כולן (כל הגיטין ששנינו פסולין לגרש בהן) פוסלין בכהונה (דריח הגט יש בהן ואם בעלה כהן נפסלה מיהא עליו וכמו אם א' לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם דפסולה לכהונה דכתי' ואשה גרושה מאישה אעפ"י שאינה גרושה אלא מאישה) חוץ מן הראשון (שלא נכתב לשם גירושין כלל) ושמואל או' אפי' ראשון גמי פוסל (דכל מקום ששנינו הגט פסול פסול ופוסל) זעירי ורב אסי א' כולן אין פוסלי' חוץ מן האחרון (דלחומרא אמרי' דיש ברירה ופסולה לכהונה אבל אינך כוליהו אפי' ריח הגט אין בהם ול"ד לגרושה מאישה לבד דהתיא להווא מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב).

ור' יוחנן או' אף אחרון גמי אינו פוסל (דאין ברירה) וכיון דבאחרון ה"ל ר' יוחנן יחיד במקום רבים ובראשון ה"ל שמואל יחיד ובב' האמצעים ה"ל ר' אסי וזעירי ור' יוחנן הרבים לגבי רב ושמואל הלכך קי"ל דלא פסיל אלא אחרון בלבד כזעירי (רי"ף). וה"ה לאיזו שתצא בפתח תחלה דפוסל כיון דפשוטא דמתניה' מינייהו שוה. וכי' הרי"ן כיון דקי"ל בדרבנן יש ברירה (ביצה ל"ו) משמע דהא דבדאורייתא אין ברירה היינו משום דלחומרא אין ברירה אבל לקולא ודאי דלא אמרי' אין ברירה. לפיכך א' לבלר כתוב לאיזה שארצה אנגרש בו ה"ל ס' גירושין ואם קידשה אחר חוששי' לקדושי', וכ"כ הרמב"ם ודאמרינן

עמ	דינים	אבן העזר	פסקי
	ערוך	סימן קלא	שלחן

ה סגמ שכתבו שלא לשמה אע"פ שהעביר עליו קולמוס לשמה אינו גמ יו"א שחוששין לו :

ו כאפילו נכתב לשמו אם לא התמו העדים לשמו אם נתנו לה בלא עידי מסירה אינו גמ לואם נתנו לה בעידי מסירה הרי זה פסול מו"א שגם זה אינו גמ :

ב א ר ה ג ו ל ה

טמימרא דרנ קסדל וכחכמי

ננרייהא שס דף כ' ע"ל הרל"ש שס וכן כ' הרמנ"ס שס נפ"צ והל דלמרי חכמי אין השס מן המונחר דמשמע הל כתנ מיהל הוי מפרש זירוש' נפ' הנונה שכשיטתו השיבוה שהל לומר שהל כ'. יהרשנ"ל נשס ר"ת ולזה הסכ"י. כמהל דלמרינן היכל דליכל עדים נעי זכו' שס דף ד' ע"ל וכו' והוי כמזוייף מתוכו. לטור וכ"כ נשס הרמנ"ס שס שלל לומר מזוייף אלל נמזוייף. משס זשס נשס

פ פ ק י ד י נ י מ

דאחרון פוסל לכהונה לאו דוקא לכהונה לחוד קא' עכ"ד. וה"ה לאיזה שתצא בפתח דה"ל ס' מגורשת דדינמ שוה כמש"ל.

סע"י ה'. (ד"כ ע"א) א' רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס (על כל אות ואות) לשמה באנו למחלוקת ר"י ורבנן דתניא הרי שהי' צריך לכתוב את השם ונתכוין שטעה לכתוב יהודי' וטעה ולא הטיל בו דלי"ת (הרי השם כתוב אלא שהוא שלא לשמה) מעביר עליו ומקדשו ד' ר' יהודי' וחכ"א אין השם מן המובחר (לדעתינו אינו כתב כלל ואף לשיטתך דכתב הוא אף הוא אינו מן המובחר (ירו') וקי"ל כחכמי' וה"ג אמרי' לעיל (די"ט) דיו על גבי דיו פטור לענין שבת דאינו כתב (ר"ן) ור' יהודי' דס"ל דהוי כתב (וכן ר"א גם אליבא דרבנן) טעמייהו דכתב הראשון הי' שלא לשמה וכתב השני הוא עושהו לשמה ומתקן להכי חשיב כתב אבל לענין שבת הרי אינו מתקן כלום בכתב השני (ודקא' ר"ח בפ' הבונה מתני' דלא כר"י ולא משני הכי משום דמשמע לי' דמתני' דשבת פוטר כתב ע"ג כתב בכל ענין אפי' כתב הגט או ס"ת שלי"ש והעביר קולמוס לשמה בשבת) (ע' תוס' בדי"ט).

ומיהו פוסל לכהונה דהא רב אחא דחי לי' דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן התם אלא דבעי' זה אלי ואנוהו אבל הכא מודו דהגט כשר. ונהי דלקולא לא עבדי' כוותי' אבל לחומרא מיהו לחוש חוששי' לו. וכ"ד ר"ח דלא כהרמב"ם דכ' דאינו גט (דס"ל דר"א דחי' בעלמא הוא) (רשב"א) (מדלא הביא הא דר"א בפ' הבונה אהא דר"ח שם דא' מתני' דלא כר"י).

סע"י ו'. (ד"ד) כי לא בעי ר"מ עדי חתימה היכא דליכא עדים כלל אבל היכא דאיכא עדי' דמודה ר"א במזוייף מתוכו דפסול (כלומר כי לא

שלחן

סימן קלא

ערוך

ז גליכך צריך לזוהר כשהבעל מצוה לסופר לכתוב שיאמר (נפני עדים שיחתמו על הגט) כתוב גם לשם פלונית אשתי וכן יאמר הסופר בפיו כשמתחיל לכתוב שכותבו לשם פלונית אשת פלוני ולשמו של פלוני :

הנה ויאמר כן נפני עדים החותמים על הגט ויכתננו אח"כ נקציעות ולא נסירונין כדי שיכתנו לשמו ולשמה כמו שהתחיל (נסדר גיטין) ומיהו נדיענזד אס כתנו נסירונין כשר (ד"ע) י"ח תיקון הקלף ותיכת הקולמוס וכ"ש השרוטט צריך הכל להיות לשם (מ"כ נתיקון) ומיהו אס עשה אלו הדברים שלא לשם איתו פסול :

ח סיחיו שם שני עידי החתימה בשעה שמתחיל לכתוב הגט כדי שידעו שנכתב לשמה וכירוהו בשעת חתימה :

ב א ר ה ג ו ל ה

יג אומרי' דמשמע ליה שהול' מזוייף ממש. גטור וכ"כ הסמ"ג והמרדכי נפ"ג דגיטין. גטור וכ"כ המרדכי ר"ש פ"ג דגיטין נשם ספר התרומה.

חתימי טהדי כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עלי' ושלא לשמה דה"ל מזוייף מתוכו דפסול. וק' לר"י מה ענין מזוייף מתוכו דפסולי' וקרובי' דהתם בדין מיפסל דלמא אתו למסמך עלייהו להשיא' להיכא דהעדי' כשרי' אלא שחתמו של"ש דאין תקלה כלל אם נסמוך עליהם. ואין לוי' הטעם שמא יבאו להכשיר גם שיחתמו תחלה ויכתבו הגט ע"ג חתימתן דא"כ גם בשאר שטרות ניבעי חתימ' לשמה מה"ט דבכה"ג ליכא עדות כלל, וי"ל הטעם משום דגזרי' חתימה אטו כתיבה שאם לא יעשו חתימה לשמה לא יכתבו גם הכתיבה לשמה (תוס').

וכתב הרמב"ם א' שהוא בטל ולי גראה כיון שאין העדי' חותמי' אלא מפני תקון העולם אינו פסול אלא מדבריהם הואיל ונמסר בעדי' והרי אמרו שהוא כמזוייף ולא מזוייף ודאי. עכ"ד. וע"ג דהוא פוסל כשהרחיק ב' שיטין מן הכתב משום מזוייף מתוכו ואפ"ה מכשירו בעדמ"ס והכא פוסלו אפי' בעדמ"ס שאני התם שפיסול הגט ניכר בחתימתם אבל הכא שאינו ניכר שלא חתמו לשמה היישי' טפי דלמא אתי למיסמך עלייהו אפי' יש עדמ"ס.

סע"ז ז' ח'. ז"ל הסמ"ג הבעל הכותב גט לאשתו צריך שיא' לשם פלוני אשתי אני כותב שתהי' מתגרשת בו ואם מצוה לסופר לכתוב צריך שיא' לסופר כתוב לי גט לשם גירושי פלוני אשתי (וכ"כ המרדכי בסה"ת ע"כ). וכ' הטור וכן יאמר הסופר בפיו להעדי' כשמתחילו לכתוב, ע"כ. וכ"כ סמ"ג וז"ל יצוה הבעל בפני עדי' כשרי' (שאין קרוב זה לזה ולא לבעל והאשה) ויאמר בפניהם לכתוב גט לאשתו עד שיהי' טוב לדעתו או לדעת חכם שבעיר (ואם הסופר אינו קרוב די בעד א' עמו) וצריך עוד ב' עדי' שיכתוב הסופר לפניהם לשמה שידעו שכותבים לשם פ' אשת פ' וצריך עוד ב' עמו שיאמר להם הבעל לחתום בגט (ואעפ"י שהם ג' כתות עדי' עדי' שצוה הבעל לפניהם לכתוב ועדי כתיבה לשמה ועדי חתימה לשמה אין בכך כלום ואין נקראי

שלחן סימן קלא ערוך

עכשיאמר לעדים לחתום בגמ' יאמר להם שיחתמוהו לשם פלונית אשתו וכן יאמר כל אחד בפיו כשהותם שהוא חתמו לשם פלונית אשת פלוני ולשמו :

הנה ואם התחיל לחתום מהקל שמו ולא אמר לשמו ולשמה ואח"כ נזכר ואמר יש מכשירין (ח"ה סי' רכ"ח ומהרי"ו סי' כ"ז) :

ב א ר ה ג ו ל ה

עכתו בקונדריסין.

פסקי דינים

מעידים על חצי דבר מאחר שכל כת מעידה על כל מה שהוא צריך לראות בשעת ראי' דומי' דג' כתות דעדי חזקה כו' ולא כפי' הרי"ף שם. אמנם להסתלק מן המחלוקת טוב לעשו' הכל בב"א שאותם העדי' שא' הבעל לפניהם לכתוב יהיו בשעה שכותבו לשמה ויא' להם הסופר לשם פ' אשת פ' ולשמו של פ' ולא סגי במח' לבד לחוד וכדאמר' בס"ת) ולאותם עדי' יא' הבעל לחתום בגט. עכ"ל.

וה"ל המרדכי ב' סה"ת העדי' צריכי' שישבו שם כשיכתוב הסופר כדי שידעו שזהו הגט שצוה הבעל לכתוב (ויכירוהו עד שלאחר הכתיבה לא יתחלף להם באחר ולא יתעלם מעיניהם עד שלא ידעו אם זהו הגט שכי' הסופר לשמה) ושנכתב לשמה. אמנם אם לא היו אלא בשעת כתיבה שיטה ראשונה וידעו שהי' לשמה והלכו להם למד"ה כשר, די"ל כמו שהתחיל לשמה כן גמרו לשמה כדאמר' בשליח המוליך גט כו'. ורש"י פי' שם שיטה ראשונה לאו דוקא אלא שיטה שיש בה שם האיש ואשה והזמן, וכמו דאמר' שם אם א' בפני נכתב חציו אחרון פסול, הי"נ אם הי' בסופו של גט ולא בתחלתו פסול. עכ"ל. וה"ל דס"ל לסה"ת דק"ל כו"א ולא כהרי"ף דמסק שם כרב אשי דאפי' שמע קן קולמוס כו'. אבל צ"ע מנ"ל להשוות דין עדי חתימה לדין השליח, וכי"כ סמ"ג ח"ל ואם לא היו עדי' בשעת כתיבה גראה דכשר, דמסתמא כיון שהבעל צוה לסופר בפני עדי' לכותבו לשמה מסתמא כותבו כן לשמה כהכשר ואפי' אינו מכיר כתיבת הסופר דרוב בקיאי' הם דסתם ספרי דדייני מיגמר גמירי, ולא הצריכו חכמי' להיות בשעת כתיבת הגט אלא למי שצריך לומר בפני נכתב שלא יוציא הבעל לעז על הגט אבל כשהבעל עצמו נותנו אין לחוש שמא לא כתבו לשמה, ואעפ"כ טוב הדבר שיהיו עדי' בשעת כתיבה, וכן עמא דבר ואין לשנות. עכ"ל.

סעי' ט'. כ' בקונדריס וכן יא' הבעל להעדי' שיחתמו לשמו ולשמה ולשם גירושיו וגם כל א' מהעדי' יוציא מפיו שהוא חותם לשם פ' ופ', ע"כ.

כתב הג"א ס"ב ב' הירו' אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש ותאשה לשמה כשר. ואפי' לא כ' הרי את מותרת לכ"א ולא לשמה דלא

שלחן

סימן קלב

ערוך

קלב. שצריך להזכיר שם האיש ואשתו והמביא גם ונפל ממנו. וכו' ד' סעיפים:

א אומר לסופר כתוב גם לארוסתי לכשאכניסנה אנרשנה וכנסה וגירשה בו הוי גם כיון שבידו לגרשה עתה בכד"א שכתב בו זמן הנתינה אבל אם כתב בו זמן הכתיבה פסול:

ב גזוה לכתוב גם לגרש בו אשה בעלמא לכשיכניסנה דאינו גם הואם היא יבמתו ואחר שיבמה גירשה בו הרי זו ספק מגורשת:

ב א ר ה ג ו ל ה

אמיתרא דרמי צר חמא יצמות דף נג ע"א. בטור וכ"כ התוס' שם נזס ר"ת כיון דלא נתייחד עמה אחר זמן הכתוב ננט אפילו גט ישן לא הוי. גזס נגמרא וכ"כ רמז"ס צפ"ג. דכיון דק"ל דלין אדם מקנה דבר שלא נל לעולם צ"י. הנעיל

פ ס ק י ד י נ י ם

כשמואל דצריך לכתוב גם הרי את מול"א לשמה. עכ"ל (ולמאן דפוסל טופסי גיט"י אפי' דיעבד כמ"ש ברס"י זה נראה דכ"ש בכה"ג ד"מ).

ופשוט דלא קיילין כירו' במקום גמרי' דילן מיהו אם קיבלה קדושי' מאחר יש לחוש לדברי הירו' דהא יש טופסי' להראשונ' שאין כ' בהן הרי את כו'.

סימן קלב.

סעי' א' ב'. (יבמות דנ"ב) א' רמי ב"ח הרי אמרו (פ' כל הגט ד' כ"ו) האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אנרשנה ה"ו גט (אם נתנו לה משכנסה) מפני שבידו לגרשה משנכתב ודאמרי' (שם) דאינו גט משום גט ישן (שיאמרו גיטה קודם לבנה ושמא תתעבר כשיכנסנה ויהיו סבורי' שנתנו לה ביום שנכתב) ה"נ לא קאמר דהוי גט אלא בדיעבד כשכבר נתגרשה בו (כדין גט ישן דאם נתגרשה בו תנשא לכתחלה) וקשה לר"י דהא התם קא' דאינו גט כלל (ר"ל דפסול לגמרי דלא תנשא בו) (אבל מדרבנן הוא גזרה שמא יאמרו כו') ולא גט בטל) ואו' ר"ת דהכא מיירי כשכתב בו הזמן שאחר נישואי' שהוא זמן נתינה דאפי' גט ישן לא הוי וכשר לגרש בו לכתחלה דהא לא נתייחד עמה אחר זמן הכ' בגט אבל התם מיירי שכ' בגט זמן של יום הכתיב' שקודם נישואין וגרע מגט ישן דכיון דכנסה איכא ודאי ביאה ולכך פסלוהו לגמרי אבל גט ישן ליכא אלא יחוד בעלמא לכך אם נתגרשה תנשא. עכ"ד התוס' ורא"ש וכ"כ הראב"ד בהשגו' פ"ג ודעת הרמב"ם כפרש"י (רשב"א) וכ"מ בגמרא שם דא' עולא מה טעם אינו גט גזירה כו' (שם) ולאשה דעלמ' (וכנסה וגירש בו) אינו גט מפני

ג' ושנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים ושלחו ב' גיטין ונתערבו זה בזה ונותן שניהם לזו ושניהם לזו בעידי מסירה ואם נאבד א' מהם הלא ינתן הגט הנשאר לא לזו ולא לזו ואם ינתן לאחת מהם או לשתייהן ה"ז ספק גירושין:

ב א ר ה ג ו ל ה

סס ולא נפשט ולאומרת. ומשנה גיטין דפ"ו ע"ג. וזכרך שנתחלה נסי' קליט סעיף י"ט. חכפ"י הר"ן וה"ה דמלי דתנן השני בטל לא בטל ממש חלל

פ ס ק י ד י נ י ם

שאינ בידו לגרשה (משנכתב לא הי' ראוי לגירושין) ואפי' כתב בו זמן דלאחר נישואין כיון דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח (וגט בטל הוא כיון שלא היתה בת גירושין ממנו כשנכתב גט זה נמצא שנכתב שלא לשם גירושין (רמב"ם)) וגראה לר"י דהיינו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל למ"ד מקנה הוא גט כמו בגט שחרור בלוקח עבד ע"מ לשחררו וכ' לו הרי גופו קנוי לך מעכשיו לכשאקחך וילפי' לה לה מאשה דגט שחרור וגט אשה שוין לכל דבר (תוס'). וצ"ע על הרא"ש וטור שהביאו דברי התוס' דלא קי"ל הכי דהא מוקמינן לה בשטר (פ' האשה רבה צ"ג) וכדפסק הטור בח"מ סי' ר"ט דאין מקנה דבר שלא בא לעולם, וגם הרא"ש עצמו פסק כסתם מתני' דהאו' הרי את מקודשת לי לאחר שתתגיירי כו' אינ' מקודשת.

בעי רמי ב"ח ליבמתו מהו (כתבו קודם שכנסה וכשכנס' נתנו לה מהו שתתגרש בו) כיון דאגיד' בי' כארוסתו דמי' א"י כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו (וה"ז ספק גירושין הואיל ואינה אשתו גמורה כשכתבו (רמב"ם)).

סע"י ג'. (המגרש פ"ו ע"ב משנה) שנים ששלחו ב' גיטין שוין (בשמותיהם) ונתערבו נתני' שניהם לזו ושניהם לזו (בעדמ"ס דממ"ג יגיע לכל א' גיטה בידה, ואע"ג דלא ידעי עדמ"ס בהי מינייהו מיגרשא ואין זו נתינה לשמה מבוררת (ולר"א לשמ' דכתב בקרא אכתב ונתן קאי, אבל לר"מ דלא בעי עדמ"ס שפיר דהא כל גיטין משחתמו אינה יודעי' העדי' למי ינתן) כתיבה לשמה בעי ר"א אבל נתינה לשמה לא בעי (גמ').) לפיכך אבד א' מהן הרי השני בטל דלא ידעינן דמאן ניהו) ולא בטל ממש קאי אלא דלא ינתן לא לזו ולא לזו אבל אם נתן לא' מהן ה"ז ס' מגורשת ולשתייהן שתייהן ס' מגורשתו (ר"ן מ"ם). וכ' העיטור ש"מ ס' נערה ס' בוגרות ונתנו לאביה ואח"כ לה מתגרשת ממ"ג. וצ"ע דנערה מקבלת גיטה (ואפשר דס' נערה ס' קטנה קאמר).

שלחן

סימן קלב

ערוך

ד' מהמביא גט ונפל ממנו במקום ששיירות (פי' תנורות של אנשים הולכי לורה) מצויות או אפי' במקום שאין השיירות מצויות יבעיר שנכתב הגט הוחזקו ב' ששמותיהם ושמות נשותיהם שוים כאם מצאו לאלתר שראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו או אפילו לא מצאו לאלתר לויש לו סימן מובהק מאו מביעות עין בגט או אפילו אין לו סימן ומביעות עין בגט גאלא שמצאו בכלי שהיה בו הגט ויש לו סימן או מביעות עין בכלי סוידע שלא השאילו לאחר או שמצאו קשור בכים או בארנקי או במבעת שחזקת כלים אלו שאינו משאילים לאחרים עאו שמצאו בביתו בין כליו כשר ולא חיישינן שמא אחר הוא אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם ואין לו מביעות עין וסימן בכלי ולא בגט חיישינן שמא לא זה הוא הגט שנאבד לזה מואפי' אם עדים מעידים שהאחר שהחזק בשמו של זה לא היה בעיר כשנכתב וכן אם ראה שעבר אדם שם אפי' לא שכיחי שיירות ולא הוחזקו שני יוסף

ב א ר ה ג ו ל ה

לא יתן לא לזו ולא לזו. טלשון הטור מנשנה שם דף כ"ז ע"ל וכלוקיימתל דרנח שם ור"ז שם ע"ג יכלישל נתרל דר' זירל שם. בשם נמשנה וכפי' רבי זמעון בן אליעזר צנרייתל. לכלוקיימתל דרנח אשי שם. מוכ"כ אנו הרל"ש שם צפסקיו וכתו' וכהרנה מן המפרשי' דמפרשי דמלי דתנן אלס היה מכירו כשר פי' וכן אלס היה מכירו לע"פ שלא אצדו צכלי ולע"ג דמשמע צנמרל צענדל דרנח נר צר חנל שם דלל מהדרינן צנציעות עינל אלל לצרנל מרנן הני מילי צללשכתן אחר אצל מללו מי אצנד ממנו מהדרינן צנציעות עין דעס הרן נמי ידע צנציעות עינל כמיש התו' שם. בשם נמשנה. בשם צנרייתל. ע"ש ריש דכ"ח וכמיש רש"י והתו' שם. פכרנל דחייש שמה מילי חסר יצמות דף קי"ז ע"ל.

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ד'. (דכ"ז משנה) המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול (שמא מאחר נפל ואין זה שלו) מצאו בחפיס' או בדלוסקמא (כלי ויש לו סימן בכלי שהוא שלו) אם מכירו כשר. פרשי' שמכיר גם לגט אבל בלא חפיס' אפי' מכיר את הגט בטביעת עין לא דלא סמכין אטביע' עינא אלא לצורבא מרבנן, וכ"כ הרמב"ם בפ"ג. וליחא דכיון שיש לו סי' בחפיסה למה צריך שיכיר את הגט הא קיילין דחמור בסימני אוכף מהדרי' ועוד דהא פי' ר"ת דע"ה נמי קים לי' בטביעת עינא ועדיף טפי מסימנא דקטלי' בי' וכדמוכח בכמה דוכתי. והא דלא מהדרי' לע"ה בטביע' עינא אינ' אלא משום דלא מהימן. דכיון שמצאוהו אחרי' והוא בידם חיישי' דלמא משקר משום הפסד שכרו (ותרשב"א כ' הטעם דלא להוי לבעל הגט תערומות עלי' ולפי"ז אפי' אינו נוטל שכר) אבל כשמצאו הוא עצמו למאי ניהוש לה. א"ו תנא תרתי קאמי' מצאו בחפיסה ויש לו סי' בה או שמכיר לגט בטביעת עינא כשר (ר"ן) וכ"כ

בן שמעון חיישי' זאפי' היה כותי שעבר שם א"כ עידי הגט אומרים מעולם לא התמנו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה קאפי'. אינן מעידים בפירוש שזה היא התימת ידם כגון שאין הגט עתה בפנינו כשר וכוונן דאיכא עדים דלא איתחזק אנשים ששם כשם של אלו (אע"פ) אבל יש עדים אחרים ששם כשם אלו חיישינן עד שיעידו שזה היא התימת ידם שאו שיאמרו העדים אנו מכירים הגט שיש לנו בו סימן מובהק שיש בו נקב בצד אות פלוני הואפילו אינם אומרים הסימן עד אחר שיראו אותו ואם התובעו אומר הסימן אינו מועיל אלא א"כ יאמר אותו קודם שיראה הגט אאבל במביעת עין אין מחזירין אותו לתובעו שאין מועיל מביעת עין להכשירו באלא כשמוצאו אותו

ב א ר ה ג ו ל ה

צכן משמע צירושלמי שם וכ"כ הרש"א. קולאוקימתא דרבי ירמיה שם נגיטין דף כ"ו ע"ב. רטור נשם הרמיה וכו' הנ"י שהם מילי דסנרל. שכלאוקימתא דרז לשי שם וכגירסת הספרי' שם נתו'. תנ"י שם צתוס'. אנ"י מדנרי מדנרי התוס' והר"ש. בלע"ג נגמרל אמרינן דלורנל מדננן מהדרינן נטניעת עינל כח"ש לעיל לא כתבו רבינו וכן הרמב"ם וכו' היה הטעם לפי שאין מנאי לורנל מרננן נדורות הללו זינל הדנר לכלל מחלוקת מי הוא לורנל מרננן ורזו להחמיר

פ ס ק י ד י נ י ם

התוס' ורא"ש דבמצאו הוא עצמו מיירי דסמכי' אהכרתו ואע"ג דלאו צורבא מרבנן הוא מהימנ' לי' במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי (ולפי"ז אם יש עדי' שנאבד גיטו לית לי' מיגו ולא סמכי' אטביעת עינו אא"כ הוא צומר"ב. אבל המ"מ כ' הטעם מפני שע"א נאמן באיסורי' בטביע' עין ולפי"ז אפי' ידעו אחרי' שנאבד נאמן כיון שאח"כ מצאו הוא עצמו). וא"ת גיחוש לשאלה כדאמרי' במ"ב דיבמות, וי"ל דקים לי' בנפשי' שלא השאילה לשום אדם, אי"נ ביודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו, ומ"מ צריך שיהא מכיר חפיס' בטביעת עין, דמה שיודע שבחפיס' איבדו אין זה סימן דדרך להגיה שטרות בדלוסקמא, ואפי' הוי סי' לענין מצא שטרות בדלוסקמא (פ"ג דמציעא כ') לענין להחזיר לו הגט לא הוי' סימן מובהק, ויש ספרי' דגרסי' או מכירו, וה"פ מצאו בחפיס' ויודע שהוא שלו וגם שבתוכה איבדו אעפ"י שאינו מכיר את הגט או שמכירו אעפ"י שמצאו בלא חפיס' כשר (וכ"ה בפרש"י שלפנינו). וספרי' דגרסי' אם מכירו ה"פ מצאו בחפיס' ויודע שלא בתוכו איבדו ואינו שלו אפי"ה אם מכירו כשר ולרבותא נקט מצאו בחפיס' (ולא משום דתהוי חפיס' סי' לגט ולא חיישי' דלמא אתרמי גט כגט, אלא אמרי' אינש אחרינ' אשכחי' ואנחי' בחפיס' ונפל ממנו וזה הוא (רשב"א, וספרי' דגרסי' ומכירו אחפיס' קאי אעפ"י שאינו מכיר הגט דאי מכיר הגט למה לי שמצאו בחפיס' כדפי' לעיל (תוס'). ורמינהו מצא גיטי נשים ושיחרורי עבדי' (ה"ז לא יחזיר (לא לבעל ולא לאשה) שאני אר

שלחן

סימן קלב

ערוך

בעצמו שאבד לו גואם הוחזקו שני יוסף בן שמעון ולא שכיחי שיירתא סחורין אותו בלא סימן אפי' שהה כדי שיעבור אדם שם ויש שפסקו שאם אבד ממנו במקום שאין השיירות מצויות אפילו מצאו לאחר זמן מרובה לא חיישינן שמא אחר הוא אפילו הוחזקו באותו מקום שנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים ואם אבד במקום שהשיירות מצויות אם מצאו מיד ועדיין לא שהה אדם שם מהעוכרים או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש בו פביעת עין בארכו ורחבו של גפ שהיה כרוך הרי הוא בחזקתו ותתגרש בו ואם הוחזקו באותו המקום שנים ששמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים אם אבד במקום שהשיירות מצויות חוששין שמא גם זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא הואיל ועבר אדם שם אף על פי שלא שהה אבל אם לא עבר אדם שם הרי הוא בחזקתו:

הנה י"ח שלם הזכר שם העיר נגט אין לחוש לשיירות מלויות דלין חוששין לשני עיירות ששם שיה (תשו' הר"ש כלל מ"ה):

ב א ר ה ג ו ל ה

באיסור ערוה. גמזרייתא שם ע"ל וכלוקימתא דר' זירא שם ע"ז ולניצח לניצחא נתרל. דהרמזים נפ"ג מה"ג וכמ"ש ה"ה שם דס"ל דרבי זירא לא פליג עליה דרנא חלל נמקום שהשיירות מלויות וכו' והאריך שם לנאר טעמו וגם הרז כ"ח. דהרמזים לא הזכיר תנאי זה דשמות נשותיהם שוות וכן ראינו נזית חדש שכי נשם השלטי נצורי' נשם ה"ר ישעיהו האחרון דחוששין לע"פ שאין שמות נשותיהם שוות דחוששין שאל קידש זה אשה אחרת ששמה כשם אשה זו וכו'. ולזה הסכי' וכן פ"י הכ"מ שם דנרי'.

פ פ ק י ד י נ י ם

כתובי' היו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא אמר תנו (כגון במתני' שנפל מיד השליח דלא חיישי' לנמלך שאין הבעל יכול לבטל שלא בפני השליח או במקיים בב"ד) גותני' אפי' לזמן מרובה (ולא חיישי' שמא אינו זה) א' רבה לא קשי' כאן במקום שהשיירות מצויות (פסול שמא מעוברי' ושבים אחרי' נפל) כאן במקום שאין שיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף ב"ש בעיר א' (הש"ס קאמר לה דלא פסיל רבה בשיירות מצויות אלא כשהוחזקו ב' אנשים בשם זה באותה העיר, אבל לא הוחזקו מספיקא לא אמרי' דלמא איתנהו ולא ידעי' או שמא יש עיר אחרת ששמה כזו ויש בה אדם א' ששמו ושם אשתו כזה שתובעו) דההוא גיטא דאישתכח ב' דינא דר"ה (שהובא שם לקיימו ולא הוחזקו ב' יוסף ב"ש באותו העיר) כ' ב' בשוירי מתא דעל רכיס נהרא ובעי' מני' ר"ה מרבה אי חוששין לב' שוירי ופשיט לי' מהא דכל מעשה ב"ד (שטר מקיים דליכא למיחש לנמלך) ה"ז יחזירו (ואע"ג דב"ד דר"ה שיירות מצויות פשט דיתחיר משום דלא הוחזק ב' יוסף ב"ש באות' שוירי ולב' שוירי לא חיישי') ר' זירא

קלג. צריך שימסור הגט בפני שני עדים כשרים.
ובו ג' סעיפים:

א אצריך שיהיו שני עדים כשרים בשעת מסירת הגט (ושימסור לה הגט בפני שניהם ציחה) (צ"ג) בוכן צריך להחתים עליו עדים לכתחלה ג אבל בדיעבד אם לא היו אלא עידי חתימה ומסרו בינו לבינה כשר וכן אם היו עידי מסירה ולא היו בו עידי חתימה כשר דו"א שאם

ב א ר ה ג ו ל ה

אמטנה גיטין דכ"ו פ"י ע"א שאין העדי' תותמין על הגט מפני תיקון העולם זכ' הרי"ף שמעינן מיהו לכתחילה נעינן עידי מסירה והן העיקר שאין העדי' תותמי' וכו'. בשם גכ"כ הרי"ף והרמז"ס נפרק ל' מהלכות גירושין וכ"כ הר"ן וש"נ שהו"א דעת הרמז"ן והרשב"א וכ"כ רנ"י ירוסם. דרמז"ס שם נ"ס יש מן הגאונים

פ פ ק י ד י נ י ם

רמי מתני' אבריית' ומשני נמי כאן במקום שהשיירות כו' איכא דאמרי היינו דרבה (דבעי' תרתי שיירות מצויות והחזקו) וא"ד אע"ג דלא החזקו לא ליהדר ופליגא דרבה (וירא' דכ"ש אם החזקו אעפ"י שאין השיירות מצויות דיותר יש לחוש דאותו יוסף ב"ש המצוי בעיר עבר דרך שם אעפ"י שאין שיירות ממה שנחוש שבא אחר מעיר אחרת ועבר דרך שם ואפי' במקום שהשיירות מצויות (רא"ש) ר' ירמי' א' (מתני' וברייתא ל"ק אהודי') דהא דאמרי' יחזיר לזמן מרובה) כגון דקאמרי עדי' (החתומים בו) מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של יוסף ב"ש (ואותו חתמנו לאיש זה התובע) מהו דתימא ליחוש דלמא אתרמי שמא כשמא ועדי' כעדי' קמ"ל. ולפרשי' צ"ל שלא ראו העדי' חתימת הגט שאם ראו ואו' שהוא כתב ידם ולזה חתמו פשיטא שיחזיר ומאי קמ"ל דהא ודאי לא חיישי' דאתרמי שמא כשמא ועדי' כעדי' וחתימה כחתימה, אלא הלשון משמע דידועי' שלא חתמו אלא על גט א' אבל אין יודעים אם זה הוא או אחר ואפי' מהדרי' לי' ולא חיישי' שקורי משקר ולאחר חתמו ולא לו (כמו שלא הי' נאמן אם לא היו עדי' א"ו דלא מהדרי' לי' בטביע כשמצאו אחרי' כמש"ל) משום — מכאן חסר עד סי' קליג אמצע סעיף א' —

סימן קלג

וקשה על הרי"ף מהא דדייק אמתני' דב' גיטין שנתערבו כו' דלא אתי' כר"א ואי לר"א סגי בעדי' לחוד למה לא אתי' כר"א. והא דפליגו רב ולוי כו' (עס"י ק"ל סעי' כ' סיום לשונו בזה). וכ"כ התוס' ורש"י פ' התקבל (דס"ד ע"א) הא מני ר"א היא כו' דא' אין גט כשר בלא עדמיס (רש"י) ומיירי שאין עדים חתומי' בו כשר אפי' אין כאן עדמיס לפנינו דמסתמא נמסר בפני עדי'

פסקי דינים

ונעשה כדון (תוס') (ור"ל שמכירי ידי עדי' דאם לא נתקיים בחותמו לא תלינן שנמסר בהכשר עסי' קס"א). וכ"ד סמ"ג וסו"ת ומרדכי, וכ"מ דעת הר"מ ור' אפר"י שדחו דברי הר"ף. אבל הר"ן מסכים לדעת הר"ף, וז"ל, מ"ש התוס' ור' אפרים דכשיש עדי' סמכי' דבעדמ"ס נמסר אין נראה, דעל מי נסמוך בחזקה זו אם על העדי' החתומים בו והלא הם כותבי' גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו כו', ועל הבעל אין לסמוך דאטו כולו אינשי בבי דינא מגרשי וכי כל ע"ה יודעים דק"ל כר"א בגיטין שימסור בעדי' שלא כדרך שטרות שנמסרים בלא עדי', וע"ק מהא דמודה ר"א במזויף מתוכו (כשחתמו שלא לשמה) דפסול ואי אמרינן דלר"א סגי בעדי' שפיר כיוון שהם הכורתים בעי' שיחתמו לשמה, אבל אם אין הכשרו אלא מחמת חזקה שנמסר בעדמ"ס מאי מזויף מתוכו איכא כי לא חתמו לשמה, ומתני' נמי דיקא דלר"א נמי סגי בעדי' לחוד, דהא ת"ק מיירי בלא עדמ"ס ור"א לא פליג עלי' אלא בגי' גיטין שאם נשאת הולד כשר אלא דמקיל טפי וקא פליג עלי' לקולא מדקתני אע"פ שאין עליו עדים כו', ועוד ראי' דאי עדי' לחוד פסלי' לר"א בגיטין למה נכשירם בשטרות והאיך מסקי' דלא כותבי' בשטרות דכשרי', אבל אי עדי' לחוד מהני בגיטין שפיר דבשטרות דקיימו לראי' אין קוני' עדמ"ס אלא עדי'. ועוד ראי' דהא לכל הני סתמי דפסולין ניכר כמו כ' בראש הדין כו' דכשרי' לר"א בעדמ"ס כמש"ל, אתיין דלא כר"א, דאי בעדמ"ס כשרי' ואי בלא עדמ"ס מאי ארי' בראש הדין כו' אפי' חתמו כדון פסולי' אי' דסגי לר"א נמי בעדי' (והר"מ הקשה מסוגי' דכתובות (צ"ד) ב' שטרות היוצאי' ביום א' ושמואל דא' שודא כר"א ואי לר"א עדי' סגי הל"ל נמי יחלוקו כרב, ועי' תירוץ הרמב"ן וקושיותו עליו). והנראה לי בזה, דר"א ס"ל עדמ"ס לחוד כרתי ועדי' לא כרתי, והיינו דלא א' אף עדמ"ס כרתי, מיהו מה דמוכיחי' כל ראיית הנ"ל דלר"א עדי' מהני אף דלא ניתן בעדמ"ס, לאו משום דעדי' כרתי אלא משום דס"ל לר"א שהמסירה כורתת כל שיש בשעתה עדים בין שהן מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר וכיון שיש עדי' על עיקר הדבר ה"ל עדי' כעדמ"ס, כיון שהגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו ובידוע שהבעל מסרו לה, ונמצאו כאלו הן עצמן מעידים על המסירה, ומעתה כל הסוגיות מתחזרות, הא דמכשירי' עדי' בשטרות היינו משום שהמסירה כורתת דה"ל כעדמ"ס (וסוגי' דכתובות נמי לא קשי' מידי כו') ועדי' יש לפרש דברי הר"ף במ"ש דעדי' סגי, ומיהו העיקר הם עדמ"ס כו' ולא הזכיר שיהי' עדי' כורתין, והיינו לפי שאין עדי' מועילין אלא משום דהוי כאלו נמסר בפניהם, עכ"ל.

והרשב"א כתב שהראב"ד פסק דאף עדי' כרתי לר"א כדעת הר"ף, ובפ' התקבל משמע דס"ל כהתוס' וסייעת' דכ' על בה"ע דס"ל אין גט כשר בלא עדמ"ס, דאין נראה, ואפשר דגם הוא נתכוין למ"ש, עכ"ל. ר"ל דבה"ע נתכוון לדעת התוס' דאם לא ניתן בעדמ"ס פסול אע"פ דאיכא עדי', אבל אין ר"ל דאף אם ניתן בעדמ"ס פסול אם לא באו לפנינו, וז"ל הרמב"ם חתמו כו' עדים ועבר ונתנו לה בינו לבינה או שנמצאו עדמ"ס פסולין הי' כשר הואיל

שלתן סימן קלג-קלד ערוך

נדע שניתן לה בלא עידי מסירה אע"פ שעדים התומים בו פסול הומיהו כשרואין אותו חתום תולין שבודאי נמסר בעידי מסירה: הנה וע"ל ריש סי' ק"ל דלוקסין כת אחת של עדים לחתימה ולמסירה ולא שני כיתות: ב וצריך שיהיו גם החתימות יבשות בשעת נתינת הגמ: ג ורגילין ליתן הגמ במנין עשרה:

קלד. צריך שיבטל הבעל כל מודעות וכו' י' סעיפים:

א אצריך שיבטל כל מודעה קודם שיתן הגמ שאם מסר מודעא בפני שנים ואמר גם שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו

ב א ר ה ג ו ל ה

והרא"ש נשס ר"ת והניאס הטור. הטור מדנרי אנו הרא"ש נפסקיו. וסמ"ג וסמ"ק וכל זו והמרדכי וז"פ כדי שלא יהיה קרוי כ' שיכול להזדיין. זוכ"כ נקודריסין נשס רמ"א א"ל הטור מהא דל"ר שעת האל מלן דמסר וכו' ערכין דכ"א ע"ג. בוכ"כ גס

פ פ ק י ד י נ י מ

והעדים שבו כשרים והרי הגט יוצא מתחת ידה, ויש מהגאונים שתורה שהוא פסול עכ"ל, ולהרא"ש בטל גמי הוי.

וכתב הטור אעפ"י שצריך למוסרה לה בעדים תקנו חכמים להחתיים עליו כו' האי תקנו עצה טובה היא מפני תיקון העולם אבל אם רצה לסמוך על עדמ"ס לחודיהו אפי' לכתחלה סומך וכן פרש"י. וראי' מדתנן אין כותבין על נייר המחוק כו' ורא' מכשיר משמע דמכשיר לכתוב לכתחלה, והא דאתקין ר"ג לא שיהיו צריכין לכך לכתחלה אלא תיקון ולימד דעת את העם לעשות כן בדרך עצה טובה כדי שלא יצטרכו לעדמ"ס, אבל אם באים לסמוך לכתחלה על עדמ"ס סומכי וכותב לה בלא עד"ח ומוסר לה בפני עדים (תוס' רשב"א רא"ש).

סעי' ב'. צריך שיהי' כתיבת הגט וחתימתו יבשים דלא הוי כתב שיכול לתזדיין (סמ"ג סמ"ק). וכ' הרמב"ם פ"א נותנ' לה בפני שנים בין אותן החתומי' עליו בין בפני אחרים (וכ"כ סמ"ג עמ"ש בסי' קל"א) וטוב ליקח החתומים (קונד').

סימן קלד.

סעי' א'. (עירובין פ' האומר ורי"ף ורא"ש פ' השולח) וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו (באותן שמן הדין כופין אותו להוציא) עד שיאמר

פסקי דינים

רוצה אני א' ר' ששת האי מאן דמסר מודעא אניטא (שמודיע אונסו בפני עדים ואוי' להם דעו שאני אונס ליתנו ולכן אני או' בפניכם שהוא בטל) מודיעי' מודעא והגט בטל (עד שיבטלנה) מאי קמ"ל (כיון שאין האיש מוציא אלא לרצונו והוא מעיד על עצמו שאינו חפץ בגט פשיטא דלא מהני) לא צריכא דעשויה (דכסוהו) ואירצי (לבסוף נתרצה ליתן ברצון) מ"ד בטולי בטלי' למודעא קמא קמ"ל, ואימ' ה"ג ניתנו עד שיתן מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל לי' למודעא קמא ע"כ.

וכתב הר"ן הא מלתא שייכא במי שאונסו ידוע כגון שהוא מן הכופין אותו להוציא דלא סגי בלא ביטול מודע', ואין הפרש נמי במי שאין לו אונס ידוע או שאין לו אונס כלל, דהא אמרי' בפ' חזק' (ד"ס) דמודעא דגיטא גלויי' מילתא בעלמא הוא כלומר שאין אנו צריכים שנדע באונסו ואפי' האונס שאמר הי' שקר מ"מ הרי הוא או' שאינו חפץ בגט (רא"ש) וכל שהוא מבטל הגט שעתיד לכתוב זו היא מדעתו. וכ"כ מקצת מפרשי' שאפי' תלה מודעתו בדבר אונס ונמצא שאינו מ"מ מודעתו קיימת. וכ"ה לשון הרמב"ם בפ"ו, אם אמר בפני שנים גט שאני כותב לפלוני' בטל הוא או כל גט שיכתוב לי פלוני בטל, או כל גט שאכתוב בב"ד של פ' בטל, או כל גט שאכתוב מכאן ועד ב' שנה בטול הוא, וזו היא מסירת מודעא על הגט ואם כתבו אח"כ ונתנו לה בפני שנים אחרים ה"ו בטל, עכ"ל.

וה"ל הרמב"ן בפ' חזק' איכא למידק למה לי מודעא דאונס בגט הא קי"ל שאם א' לשלוחו קודם שיגיע גט לידה שהוא בטל ה"ו בטל. ותי' הר"ש דדוקא מודעה שיש בה אונס אבל בלא אונס מה שאו' גט שאעשה לא יהא גט אין זה ביטול, דכיון דלא נאנס כלל אנן סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה הכתיבה ולא מהני בו ביטול קודם כתיבה אא"כ בטלו אחר כתיבה, עכ"ד. ויפה כיון, שהוא' גט שאני כותב לאשתי בטל הוא למה יבוטל אם נאמר שביטול שליחות הסופר והעדים הרי כשחזר וא' להם כתובו חזר ועשאו שליחות וקי"ל אתי דיבור ומבטל דיבור, וכ"ש דגבי כתיבת הגט לא בעי' שליחות ממש, והגט עצמו לא יוכל לבטלו שיהא כחרס אפי' לאחר כתיבה כדאמרי' בהשולח נהי דבטלו מתורת שליח גיטא גופא מי קא בטיל. ומ"מ יש להחמיר די"ל שבא לבטל שליחות סופר ועדים שיהא כאלו כתבוהו שלא כמצוותו דלא הו' לשמה ופסול, וכשחזר ואו' כתבוהו מדעתכם משמע עד שיאמר חזורני בי מביטול ראשון, ודעת הרמב"ם דאם א' כל גט שאכתוב מכאן ועד ב' שנה בטל הוא בטל זה ודאי אפשר דמסתמא נימא אונס הוא, אבל אם פי' שאינו אונס ומבטל לפי שיטתו כשר כדברי הר"ש, עכ"ל. והר"ן שם כ' דנקטי' דאפילו אם תלה מודעתו בדבר שאינו אונס אפי' מבטל גיטא ומתנתו, וכך הוא מכון שדברי הרמב"ם דלא בהרמב"ן, עכ"ל. וכ' עוד הרמב"ן שם דיש לחלק עוד שאם א' בטל הוא מבטל, אבל א' אונס אני בו אין הגט פסול אלא משום שהוא נאמן באונסו, אבל אי לא הי' נאמן הי' הגט כשר דאין זו מודעא כיון שלא ביטלו בפיו ואפי' השבת לי' גלוי' מילתא בעלמא הוא

שלחן סימן קלדקמא ערוך

ולכן אני אומר בפניכם שיהא במל הרי הוא במל באע"פ שלא לקח בקנין:

הנה ואע"פ שלא מסר בפני נ' עדים ציחד רק בזה שלא בפני זה ונלכד שיהיו כשרים (רי"ש סימן רל"ט):

ב באע"פ שאין מכירין את אונסו דואפי' אם האונס שאמר היה שקר ואע"פ שנתנו אח"כ לא אמרינן שביטל המודעא שמסר עד שיאמר בפי' שמבטל המודעא ואז היא במלה ואינו צריך קנין:

קמא. דין השליחות והחזרה ממנו. ובו ס"ט סעיפים:

א אהאשה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה במד"א שעשתה שליח אחר לקבלו ממנו באכל אם אמרה לשליח הבעל יהיה גם זה פקדון אצלך או שאמרה לו הרי אתה שליח לקבלו לי וי"א לפי' לא אמרה לו רק תתקבל (נ"י נ"ס הרמזין והרש"א) הרי זו ספק מגורשת עד שיגיע גם לידה ומשיגיע לידה תתגרש ודאי: הנה אמרה האשה לשלוחה לקבל הגט מיד בעלה אין לקבלו מיד שלוחו אבל אמרה קבל גט מנעלי

ב א ר ה ג ל ה

הרמזים נפ"ו מה"ג. גונדרי אביו הר"ש נפסקיו פ' השולח וכ"כ הרש"א והר"ן שם וש"פ מהא דאמרי' נ"ב גילוי מילתא בעלמא הוא דף מ' ע"ב. דנפוסק הכ"ל ושכן מכווני' דברי הרמזים שם נפ"ו ולא כמו שגראה מנדרי הרמזין.

אכמימרא דרבי תנינא גיטין דף ס"ג ע"ב וכ"פ הרי"ף ונ"ס רב האי והר"ש וכ"כ הרש"א ושכן דעת ר"ח והרמזים נפ"ז מה' גירושין וכתב ה"ה שכן עיקר במעונד' שם דף ס"ג ע"ב דהוא דזדר גיטא ולשכחא יתני וקא לישה וכו' ולסיקנא

פסקי דינים

קי"ל לאו מלתא הוא עכ"ד. והר"ן שם כ' דכל היכא דידעי' באונסי' אעפ"י שלא מסר מודעא כלל גיטא ומתנתו בטל, ע"ש.

סעי' ב'. ז"ל הרא"ש אם מסר מודעא ואמר בפני עדים אף אם אבטלנה לא תבטל אם בטל מודע' ומודע' דמודע' עד סוף כל מודע' הכל בטול, שכשם שביטולו מועיל על מודעא א' כך מועיל על כמה מודעות, וכל התנאים שהתנה וכן עמא דבר (וכן אנו נוהגין), והרמב"ם כ' אם א' שכל דבר שאבטל בו מודע' זו ה"ז בטל וכ' אח"כ ונתנו לה אעפ"י שביטל מודעא ה"ז גט בטל אי"כ מה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת אמור בפנינו שכל הדברים שמסרת שגורמים כשיתקיימו אותם הדברים.

מכאן ועד סימן קמ"א סעי' ו' באמצע, חסר בכ"י

שלחן

סימן קמא

ערוך

יכול לקבל מיד שלוחו (תשובת רש"י אלף ר"ז) גוי"א שאין האשה יכולה לעשות שליח לקבל מיד שליח בעלה:

ב ונערה המאורס' אע"פ שמתגרשת בקבלת גיטה כידה כמו קבלת אביה יכול לעשות שליח קבלה האבל היא אינה יכולה לעשות שליח קבלה אא"כ אין לה אב או שנשאת:

ג וקטנה אפי' אין לה אב או שנשאת אינה יכולה לעשות שליח קבלה אבל אביה יכול לעשותו אם היא ארוסה:

ד המקדש קטנה ע"י אביה וגרשה כשהיא קטנה (נעודה ארוסה ולזניה חי) (טור) אביה מקבל גיטה זולא היא שלא מדעתו חויש אומרים שהיא יכולה לקבל גיטה:

ה שנשאת אין אביה יכול לקבל גיטה:

ו יקדשה אביה כשהיא קטנה ומת או שנשאת אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר דהיינו שנותנים לה צרור וזרקתו אגוז ונומלתו טו"א דהיינו משתגיע לעונת הפעומוות דהיינו נת שית או נת שזע כל חד וחד לפוס חורפיה (טור) מתגרשת על ידי עצמה ואם אינה מבחנת ונירשה ע"י עצמה אינה מגרשת לאבל ע"י אביה מתגרשת אפילו אינה מבחנת

ב א ר ה ג ו ל ה

דספיקא הוי וחוללת ולא מתיינמת. בכמיימורא דרז שס הרשנ"א נזס נעל הלכות ורזינו שמואל בן חפני וזה דעת צה"ת וכ"כ בקונטרסים נזס ר"ת וגם הר"ן כתב דחיישין לדרב. ומשנה שס דף ס"ד ע"ג. הכדפזט רב נחמן לרז' וכפ"י רש"י דנתי' לזניה חיירי קידושין דף מ"ד ע"ג וכן כתב הר"ף והר"ש שס נגיטין. ומשנה שס דף ס"ה ע"א. וטור נזס רש"י נפ"י המשנה דנערה המאורסה היא ולזני' וכי' שס ורב ח"י והר"ף והרמב"ם נפ"ג. חרש"י נפ"י משנה דלעיל נקידושין דף מ"ג וכ"כ התו' והר"ן נזס נעשה"ע זהרז"ה וכ"כ הר"ש שס נגיטין וכתב הנ"י דנקטינן כהר"ף וכי' ותיבו כל היכא דאפשר רחוי לחוש לדברי החולקים. סתו' נקידושין דף י' ע"ג וכ"כ הר"ן שס נגיטין. יתשנה וברייתא נגיטין דף ס"ד ע"ג וכמיימורא דרז' ושס דף ס"ה ע"א וכנ"י הר"ף והרשנ"א שס בכנירי' רש"י התוס' וכנירי' שלפנינו. לטור נזס ר"ת והר"ש וכ"כ התוס' שס

פ פ ק י ד י נ י ם

סימן קמא.

סע"י א' (באמצעו). הוא הדין בגט אינה מתגרשת ע"י קבלתה בעצמה ואע"פ שהוא על פי ציווי האב ומאמרו אלי' צאי וקבלי גיטך. וכך כתב הנימוקי

פ פ ק י ד י נ י ם

יוסף בהסכמת הראב"ד והריטב"א. והר"ן כתב בפרק קמא דקדושין דכשכותב גט לקונה על ידי אביה צריך לכתוב בתך פלוני כו' (וכן שאר לשונות שבגט לשון הנסתר לאשה ולשון הנוכח לאב כמו פטרית ברתך כו' וכדו פטרית ותרוכית יתה כו'). וכן עשה הרב רבי אליהו מזרחי שני גיטין ואחד בנוסח זה ואחד בנוסח הפשוט. ובדיעבד וודאי דאפילו בנוסח הפשוט שריא. ומהרא"י כתב דלכתחלה כותב בנוסח הפשוט, והמערער על זה מוציא לעז הוא כו' (ד"מ).

(שם) תנו רבנן קטנה היודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאונה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת איזהו יודעת כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר. אמר רבא שלשה מדות בקטן צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים (אם זוכה אדם לחבירו על ידי אותו הקטן שמסר בידו החפץ ואמר לו זכה חפץ זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר) וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון (שצריכה מיאון שזו יודעת לשמור קידושי' היא) הפעוטות (כבת שית עד בת י"ד כל חד לפום חורפיה דמקחן מקח במטלטלין) כנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה (על ידי עצמה אם מת אביה ולא הוי משלחה וחוזרת) הגיעו לעונת נדרים (בת י"א נדר'י נבדקין כו') כנגדן בקטנה חולצת (אם הביאה סימנים אבל קודם זמן זה אמרינן שומא גינח). ושיעור דמבחנת בין גיטה לדבר אחר הוא שיעור דפעוטות וכדאמרינן כנגדן מתגרשת כו' (תוספות רא"ש) והא דחשבינן לה יודעת לשמור קדושיה בפחות מכאן. היינו משום דקדושי קטנה דרבנן, אבל להפקיע קדושי דאורייתא על ידי גט בעינן דעתה רבתי. והרי"ף גורס איפכא ומסתבר טפי כגירסת הספרים מטעם דפרישית (רא"ש). וזהו גירסת הרי"ף צרור וזרקו כו' כנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה, פירש כשמת אביה אבל בחיי אביה לא. הפעוטות כו' כנגדן בקטנה מתקדשת למיאון (חשיב ל' יודעת לשמור קדושיה). ואם תאמר היכי מפליג בין שיעור גירושין לקדושין דחד לישנא אתמר בתרווייהו. הכא כל שאינה יודעת לשמור גיטה כו' וביבמות קטנה שיודעת לשמור קדושי' מתקדשת למיאון. יש לומר לגירסת הרי"ף היינו טעמא דבקדושי' איכא קדושי כסף שהן צריכין שמירה מעולה משום הכי בעי להגיע לעונת הפעוטות, אבל בגט שאין צריך שמירה כל כך, ובצרור וזרקו סגי. ולגירסת רש"י יש לומר, שלא רצו להתיר אישות דאורייתא בפחות מעונת הפעוטות אבל בקדושין למיאון הקדימו הזמן שאין כאן צד קולא כלל (ר"ן ושגירסת הר"ז"ה כרש"י). והרמב"ם כתב דמבחנת בין גיטין לדבר אחר היינו בשיעור צרור וזרקו כו' משמע דסבירא ל' כגירסת הרי"ף דאי סבירא ל' כרש"י הוי ל' למימר כבת זי"ן שהוא עונת הפעוטות, וכך כתב המ"מ לדעתו, והטור פסק כהתוספות ורא"ש שהסכימו לגירסת רש"י.

שלחן

סימן קמא

ערוך

מ'יש מי שחולק ואומר שכל שאינה מבחנת אינה מתגרשת אפי' ע"י אביה: הגה ע"ל נסדר הגט סעיף ל"ו כ"ל כותבין לקטנה המתגרשת על ידי אביה: וכל היכא שיש לקטנה יד לקבל גיטה יש לה תורת חצר (או ד"ל) (הנהגות מ"י פ"ה) לקבלו כשם שיש לגדולה:

ח סכשהיא עושה שליח לקבלה צריכה לעשותו בפני שני עדים וצריך לקבל הגט בפני שנים אפי' אם השנים המעידים על השליחות הם מעידים על קבלת גיטה או א' מעיד על השליחות ואחד על הקבלה ואחד מצטרף עם כל אחד להיות מעיד על זה וע"ז: והגה ולכתילה לא ימסור הנעל הגט ליד השליח עד שיצטרף תחלה שנעשה שליח לקבלה נעדים (מרדכי ר"ש התקבל נ"ס מוהר"ם):

ט עמה שצריך שני עדים על הקבלה דוקא כשאין השליח כשר אבל

ב א ר ה ג ו ל ה

והרשב"א נ"ס ר"ב הא"י ונ"ה"ג וכן דעת הרמב"ם נפ"ב מה"ג. מנפ"י רש"י ש"ס. נפשוט נ"מ דף י' ע"ג. סמ"ט נ"טין דף ס"ג ע"ג. עטור נ"ס נעל העיטור.

פסקי דינים

סעי' ז'. פשיט בפ"ק דב"מ דף ו' דכל היכא שיש לקטנה יד לקבל גיטה הוא הדין שיש לה תורת חצר לקבלו. שאם זרקו לתוכה מגורשת (טור). והוא הדין שיש לה ד' אמות כמו גדולה (הג"מ ד"מ).

סעי' ח'. (גמרא דף מ"ג ע"ב משנה) האשה שאמרה התקבל לי גיטי (והשליח חזר ואמר קבלתי) צריכה (להביא לפנינו) ב' כיתי עדים. שנים שיאמרו בפנינו אמרה (לי לקבל) ושנים שיאמרו בפנינו קבל זקרע (בשעת הגזירה שנו שגזרו על המצות) אפילו הן הראשונים והן האחרונים (שהב' שאמרה בפניהם הן עצמן ראו כשקיבלו) ואפילו דקאמר. אע"ג דהכי עדיף טפי מב' כיתי עדים דמחזי כחצי דבר אע"ג דלאו חצי דבר הוא שהרי השליח געשו ידו כידה ולכשיתן לו תתגרש, מכל מקום רבותא קמלין דסד"א דמחזי כשקרא והאיך אפשר שאותן בעצמם ששמעו השליחות ראו הקבלה דמסתמא הבעל והאשה בשני עיירות הם כשהיא ממנה שליח והדר תני אחד מן הראשונים כו' דסד"א דנחי דלתרי לא חיישינן דמשקרי לחד מיהא ניהוש קמלין (ר"ן) או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים (אחד מעיד על השליחות וא' מעיד על הקבלה) ואחד (שלישי שנעשה עד בוז ובזו) מצטרף עמהם (להיות מעיד על זה ועל זה). וכתב המרדכי בתשובת מהר"ם אע"ג דצריכה עדים מכל מקום הבעל יכול ליתן הגט ליד השליח. אע"ג דלא ידע אי הוי שלוחה דלא חיישינן לביד טועין שיעשוהו שליח בלא עדים על שליחותו. ומיהו משום חשש לעז יש להחמיר להצריך לבר שליחותן קודם נתינתם הגט לידו. עכ"ל.

שלחן סימן קמא ערוך

אם הוא כשר מצטרף עם עד אחד מויש מי שנראה מדבריו שחולק ע"ז (והיה לשליחות להולכה):

י צבמד"א שצריך עידי קבלה כשאבד הגט או נקרע אבל אם היה הגט יוצא מתחת יד שליח קבלה א"צ עידי קבלה (וע"ל סי' זה סעיף י"ג):

ב א ר ה ג ו ל ה

מתדנרי הר"ש. צטור נשם הרמב"ם נפ"ז מהא דלמרינן מי קא כפיק גיטא

פסקי דינים

סעי' ט'. כתב בעל העיטור, מה שצריך שנים על הקבלה היינו כשאינן העד כשר אבל אם הוא כשר מצטרף עם עד אחד, ע"כ (טור) וכן משמע להרמב"ם דסבירא לי' לקמן בשליח להולכה דעולה במקום עד אחד הוא הדין לשליח לקבלה. אבל להרא"ש שפירש הירושלמי דאין השליח משם השני' לפי שהוא במקום בעל אם כן בין בשליח להולכה בין בשליח לקבלה אינו עולה לעד.

סעי' י"ד. גבי בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין (עיין סעיף ע') דר"ה סבירא לי' שלישי נאמן דהא הימני' בעל פריך ממתניתין למה צריכין ב' כיתי עדים להימני' לשליש באמיירתו לבד דהא הימני' בעל, ומשני מי קא נפיק גיטא מתותי' ידי' (בפנינו להראות לנו) דניהמני' (הרי קרעו והנך קרעו שמא מצאו באשפה דדוקא כשהגט שלם אמרינן דהימני' בעל הלכך צריך שני עדים שקיבל, אבל לא פריך דנצריך ב' עדים הראשונים בפנינו אמר דלעולם צריכים לעדים אלו (תוספות) ופריך תינת אמרה קיבל למה לי (כלומר גהי דלא סגי בב' אומרים בפנינו אמרה כיון שנקרע הגט מכל מקום בפנינו קבל למה לי לא הי' צריך אלא לעדים שראוהו בידו שלם). (תוספות ומפרש"י תינת א' מוכח שאפילו אין עדים שהוא שליח לקבלה ומיהו לא להתגרש משעה ראשונה כו' ר"ן) (עיין סימן ג"ה). ומה כתב הרמב"ם דדוקא כשאבד הגט או נקרע אבל אם יוצא שלם מתחת יד שליח קבלה אין צריך עדים שקיבל שאפילו נתנה לו הבעל בינו לבינו כשר אע"פ שלכתחלה לא יתנונו אלא בעדי מסירה, עכ"ל. ואף דלא פריך להמני' לשליח אלא לר"ה אבל לר"ה דבעל נאמן לא פריך כלל, ומשני ולדידי' אפילו נפיק מתותי' ידי' שלם צריך עדים שקבל כמו שכתב הרשב"א, הרי הרי"ף ורמב"ם פסקו כר"ה כמו שכתבתי לעיל (מ"מ).

ואפשר דהרמב"ם סבירא לי' כפירש הרא"ש דפריך גם לר"ה להימני' לשליח משום דמתניתין מיירי בגט שהוא ביד השליח ואין הבעל מכחישו. ע"כ, ואם כן משני נמי אליבני' מי קא נפיק כו' ולפי זה כל שאין הבעל מכחישו דמהימן לכולי עלמא אין צריך עדים שקבל. ועוד יש לומר להרמב"ם דאזיל לטעמי' באשה בעצמה שקיבלה שלא בעדים כל שהגט חתום בחותמיו כשר

שלהן

סימן קמא

ערוך

יא קאין שליח להולכה צריך עדים אם הודו השליח והמשלח וזאם המשלח כופר ה"ז ספק שוי"א ששליח הולכה צריך למנותו בעדים: הגה מיהו השליח נאמן לומר שעשאו נעדים ולי"ל ענות על כך (הרנ"י ירוחס ה"ג) ונוהגים להצריך הרשאה ועדים על הרשאה שנעשה שליח וע"ל סעיף כ"ד:

יב אבמד"א שאין שליח האיש צריך עדים כשמסר לה גט שחתומים בו עדים אבל אם אין עדים חתומים בו והלך השליח ומסרו לה בפני עדים הרי זו ספק מגורשת:

ב א ר ה ג ו ל ה

מתותי ידיה דליהמניה זכ"י דף ס"ד ע"ל. קנס זו סס נשמו ושס כיון שהגט יולא מתחת ידו וכ"כ הר"ן נקידושין ריש פ"ג מהלכות אישות. שטור נשס הירושלמי ושכ"כ הרא"ש. תוכ"כ הנ"י לדעת הרא"ש נפקיו ריש גיטין ונתשנות כלל מיה ס"י י'. א"י מדנרי הרמזים נפ"ט מהלכות גיטין.

פסקי דינים

בדיעבד בלא עדי מסירה, והוא הדין בשליח לקבלה כל שהוחזק בעדים ושאמרה לו הרי ידו כידה דמי כשר גם כן בדיעבד כשקיבל בלא עדי מסירה. והו טעם הרמב"ם גם כן בשליח להולכה שמסר להאשה בלא עדי מסירה כשר בדיעבד (אם מת ואי אפשר שיחזור) כל שהגט מקיים בחותמיו. והטור חולק עליו למ"ש בסימן קל"ב בשם הגאונים דגם באשה בעצמה פסול בלא עדי מסירה אם כן הוא הדין בשליח לקבלה שלה או בשליח הולכה שמסר לה בלא עדי מסירה פסול, מיהו אם הגט מקיים בחותמיו שמחוקינן בסתמא שנמסר בפני עדי מסירה כמו שכתבתי שם ואם כן בין שליח לקבלה בין בשליח להולכה אין צריך להביא לפנינו עדי מסירה, רק שיאמר שליח לקבלה שקיבלו בפני שנים אנו תולין דמסתמא בא לידו כראוי, וכן אם האשה אומרת שקיבלה מהשליח הולכה בפני שני עדים אין צריכה להביאם לפנינו כמו שכתבתי שם.

סעי' י"א, י"ב. כתב הרמב"ם אין השליח הולכה והובאה צריכין עדים שאין מקום לשליחות זה בעדים אלא להודיע אמיתת הדבר לפיכך אם הודו השליח והמשלח אין צריך עדים (ודווקא כשהיו עדים חתומין עליו אבל אין עדים על הגט ומסרו השליח לה בפני עדים הרי זה מגורשת (רמב"ם פרק ט'))). וכך כתב הר"ן דכיוון דנפיק גיטא מתחת ידיו בדין הוא שיהא נאמן דהא הימני בעל ע"כ. מיהו אם המשלח כופר אחר נתינת הגט או הקדושין הוי ל"י ספיקא ואוליגן לחומרא, שהרי יצא שלישותו מתחת ידו, ולראבי"ה גראה שאינן קדושין כלל כדאמרינן מי נפיק גיטא תותי ידי דליהמני' עכ"ד הגמרא פרק ג' מהלכות אישות.

אבל בירושלמי קאמר עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בפני שניים ואין השליח משם השניים, ע"כ. פירש צריך לעשותו בפני שניים ואין

שליחן סימן קמא ערוך

יג ביש מי שאומר ששליח הולכה ושליח הובאה א"צ לעשותו בעדים ויש מי שחולק: הגה כפל דברים הן זכאן כי נזיל זו נחנאל סעיף י"א ויש מחלוקת בדין זה בדרך אחר ד"א דשליח הולכה אם מסר לה הגט זינו לזניה וד"א לחזור וליתנו לה בפני שנים ומגורשת מאחר שהגט יוצא מתחת ידה בחותמיו (טור נ"ס הרמב"ם) וי"א דפסול (טור נ"ס הגלונים) מיהו אם יאגט מקויים בחותמיו מתחת ידה אינה נריכה שתציל עידי מסירה בפנינו רק שאמרה שקבלה אותו בפני שנים כראוי (טור) וה"ה בשליח קבלה מן הצעל:

יד גבין שליח קבלה בין שליח הולכה א"צ שישמע מפייהם שמטנים

ב א ר ה ג ו ל ה

בעיין כמה שזיינתי בסעיף י"א. גטור נ"ס לזינו הרא"ש בפסקיו נספ"ז וכ"כ

פ פ ק י ד י נ י ם

השליח ממנין השניים לפי שהוא בא במקום בעל (רא"ש ריש פרק השולח) ואע"ג דבריש גיטין כתב הרא"ש דכי היכי דהמינהו לשליח לומר בפני נכתב כ"י הימנהו לומר שהבעל עשהו שליח ולא מצי בעל מכחיש ל"י (אם הבעל כופר שלא עשאו שליח (רי"ן) דלא כהג"מ הנ"ל) וכמו שכתב הטור בשמו בסימן שאחר זה. מכל מקום סבירא ל"י דצריך לעשותו בעדים אלא שהשליח נאמן לומר שעשאו הבעל שליח בעדים ואין צריך להביא לא עדים ולא שטר חתימת ב"ד שעשאו הבעל שליח הולכה — וכן כתב בסמ"ג וסמ"ק והג"מ דאף שצריך למנות שליח להולכה בפני עדים כשרים אבל אין השליח צריך להביא העדים כ"י שהרי גט שבידו מוכיח עכ"ל, אבל אם אומר שהבעל עשאו שליח בינו לבינו לאו כלום הוא כדאמרין בירושלמי (וצריך עיון ברבינו ירוחם שכתב דאע"ג שהוא נאמן לומר עשאני שליח ואין צריך עדים לשליחות אפילו הבעל כופר כ"י מכל מקום מוכח מן הירושלמי דלכתחלה צריך להחזיקו כ"י) ויראה מלשון הרא"ש דאפילו במקום עד אחד אינו עולה ונראה דעולה במקום עד אחד דהירושלמי לא קאמר אלא שאינו עולה במקום שניים, דהא קייל"ג אמר לשניים גירשו אשתי הן הן עדיו הן הן שלוחיו הוא הדין אמר לאחד עולה הוא במקום אחד ואחר מצטרף עמו אך יקיים חתימתו תחלה קודם שיתן הגט לאשה, וכך כתב הרמב"ם שהשליח הוא עד אחד (טור) וצריך עיון דהא הרמב"ם סבירא ל"י ששליח להולכה אין צריך לעשותו בעדים כלל. ובאמת הרמב"ם לא כתב שיהי' השליח עד אחד לענין החזקת השליח בשליחותו, אלא לענין עושה שניים לקדש או לגרש אשה דאין צריך לגרשה בפני עדים אחרים אלא בינה לבינה, דהן הן שלוחיו כ"י. והוא הדין אמר לאחד מצטרף אחר עמו אבל לענין החזקת שליח בשליחותו ודאי דלא מצטרף כלל. דהא נוגע בדבר שמעיד הוא על עצמו שהרי הוא בא במקום בעל כמו שכתב הרא"ש.

סעי' י"ד. כתב הרא"ש פרק התקבל, נראה דחזקא לענין צווי הבעל בכתיבת הגט צריך שישמעו קולו, אבל לענין שליחות הבעל וכן בשליחות

ערוך

סימן קמא

שלחן

אותו שליח לפיכך בין האיש בין האשה יכולים לעשותו בפני עדים שליח העומד במקום אחד והעדים כותבים חותמים שמינה לפלוני שליח: (וע"ל סעיף ל"ה):

מן דבעל שעשה שליח להולכה צריך שיאמר לו תן גמ זה לאשתי או שיאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו גמ ויתנו לאשתי או לשון שמשמעו שיגרשוהו כמו הגרשוהו או שלחוהו או שבקוהו או תרכוהו ואו כתבו אנרת ותנו לה אבל אם אמר פטרוהו פרנסוהו עשו לה כדת עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום ואמר לה עזבוהו הוציאוהו התירוהו הניחוהו הועילו לה ה"ז ספק:

ב א ר ה ג ו ל ה

הרשב"א והר"ן ז"ל הכו' שם הרמב"ן ז"ל. דמשנה זכרייתא גיטין דף ס"ה ע"ג. השם זרייתא. ושם המשנה. זלצעילא סא ולא נפסטא ולחומרי דהוי

פ ס ק י ד י נ י ם

האשה כל היכא דקים לן שהוא רוצה בדבר, לא בעינן שישמעו קולם. הלכך יכולים למנות האיש שליח להולכה והאשה שליח לקבלה העומדים במקום אחד והעדים כותבין וחותמין שמינה פלוני שליח ואין צריך שישמע השליח קולו. הלכך יכולים למנות — וראי' ממוכה גט לאשתו במקום יבם בלא דעתה, עכ"ד. וכך כתב הר"ן בשם הרמב"ן בדין אומר אמרו דדוקא בכתיבת הגט שבמדינות הים יהי' שלוחים לקבלה כו', וכך כתב עוד בסוף פרק כל הגט, בשם בה"ג עיגונא דאתיא לב"ד ולא הו' עליו סהדי דפלוני דאית' במדינות הים שותפי שליח לקבלה, מכי נפל גיטא לידה דשליח מיגרשא, ע"כ, וכך כתב הרמב"ם בפרק ז'.

סעי' ט"ז. (גמרא דף ס"ה ע"ב) האומר כתבו גט (לשון בני אדם הוא שכבר החזיקו לקרות לספר כריתות אשה גט) גרשוהו (נמי נהגו לקרות גירושין) כתבו איגרת ותנו לה (גם זה לשון הגט ואגרת שבוקין) הרי אלו יכתבו ויתנו. פטרוהו (דלמא לשון פטור מן חובות שחייבוהו היא) פרנסוהו (שמא עשיית צרכי' מלבוש וכסות שקוראין פרנסה קאמר) עשו לה כנימוס (כחוק ושמא חוק מזון וכסות קאמר וכן כראוי) כראוי לא אמר כלום, (משמע מפירש רש"י דהגך לישני משמעם נמי לגט כמו לשארי דברים ולא אמר כלום היינו שאין כותבין גט עפ"י דברים כאלו, אבל אם כתבו ונתנו הוי ל"י ספק מגורשת). אבל הרמב"ם כתב שהוא גט בטל וכן דעת הטור, שכתב בעל שעשה שליח הולכה צריך שיאמר תן גט זה לאשתי או שיאמר לסופר ועדים שיכתבו גט כו' או שאר לשון שמשמעו שיגרשוהו כמו גרשוהו כו' אבל אם אמר פטרוהו וכו' אם כתבו ונתנו לה אינו כלום.

ערוך

סימן קמא

שלחן

מן חתומר כתבו גט לאשתי הרי אלו כותבין ונותנין לבעל בידו ואין
נותנין לאשתו עד שיאמר להם ליתן לה ואם נתנו לה אינו גט
טבמד"א בכריא יאבל במסוכן והוא אדם שקפץ החולי במהרה והכביד

ב א ר ה ג ו ל ה

ספק מגורשת. חמשה כ"ג דף קס"ז ע"ת. טמשה נגיטין טס. יכר"ט

פסקי דינים

תנו רבנן שלחה (לשון שלוח מביתו) שבקה (לשון אגרת שבוקין) תרכוה
(לשון תרוכין גירושין) הרי אלו יכתבו ויתנו. ר' נתן אומר פטרוהו
(שהדגיש לשון גט פטורין היא) דבריו קיימין. פיטרוהו (כפי לשון פטור
וחובה הוא) לא אמר כלום. ורבי נחמן בבלאה הוא שמספרים לפעמים בלשון
ארמית אבל בני ארץ ישראל שמספרים רק בלשון הקודש בשניהם לאו לגט
איכותו דפיטרוהו לשון שילוח בלשון ארמי הוא. ולכן אנן כבני ארץ ישראל
לענין זה. (איבעי' להו הוציאה לשון ויצאה מביתו הוא או לא דהא לא
כתיב והוציאה) עזובה (לשון שבוקין הוא. או דלמא כיון דבגט לא כותבין
עזיבה לאו לשון הגט הוא) התירוהו (לשון מותרת לכל אדם או לשון התרת
הגורה) הניחיה הועילו לה מהו. ולא איפשטא הלכך כל אחד מהלשונות אם
כתבו ונתנו הרי זה ספק מגורשת.

סעי' ט"ז. (גמרא דף ס"ה שם) בראשונה היו אומרים היוצא בקולר (ליהרג)
למלכות ואמר. כתבו גט לאשתי (אעפ"י שלא אמר תנו דבכריא)
לא יתנוהו לידה אלא לידו דלא עשה שליח אלא לכתוב ולא לגרש כדאמרינן
כבבא בתרא (דף קמ"ו ע"ב) אבל ביוצא בקולר יכתבו ויתנו לידה אעפ"י
שלא אמר אלא כתבו דאגב פחדי' טריד ולא פריש) הרי אלו יכתבו ויתנו
(וכתב הרמב"ם לאו דוקא בקולר על עסקי גפשות אלא ביוצא על עסקי ממון
שכל קולר בחזקת סכנה (ירושלמי רא"ש רשב"א) חזרו לומר אף המפרש לים
והיוצא בשיירה (למדברות) אבל אם הולך מעיר לעיר שלא בדרך המדבר לא
טריד) ר' שזורי אומר אף המסוכן (חולה) ובירושלמי מה בין חולי למסוכן.
חולי כדרך כל הארץ. מסוכן שקפץ עליו החולי (במהרה והכביד עליו חוליו
(רמב"ם) אבל חולה כדרך כל הארץ צריך שיאמר תנו) דרך ארץ הקרובים
נכנסים לו מיד והרחוקים אחר שלשה ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו
נכנסים מיד (רא"ש) משמע מזה דחולה אחר שלשה ימים וקפץ עליו החולי
אפילו תוך שלשה ימים דינם שוה. וכן דעת הטור. וכל מצוה מחמת מיתה
דינו כמסוכן (ר"ן).

שלחן

סימן קמא

ערוך

עליו חליו מיד כהיוצא בקולר לאפי' על עסקי ממון מוחמפרש כים והיוצא בשוירא ואמר כתבו גם לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו לה שתדבר ידוע שלא נתכוין זה אלא לכתוב וליתן לה:

י' זכריא שאמר כתבו גם לאשתי וכתבו ונתנו לה והרג עצמו מיד כגון שהשליך עצמו מן הגג או הפיל עצמו לים הרי זה גם כשר ואם לא כתבוהו סכותבין ונותנין לה כל זמן שיש בו נשמה עלה לגג ודחפתו הרוח ונפל ומת אינו גם:

י"ח עסקק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו אם לאלתר נפל ה"ז גם ואם לא נפל לאלתר הרי זה ספק:

י"ט מוכן מי שהיה מושלך לבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גם לאשתי צופירש שמו ושם אשתו שם עירו ושם עירה הרי אלו

ב א ר ה ג ו ל ה

שזכר שם זכפי' הרמזים נפ"ג מהירושלמי והנילו הרל"ש והר"ן. כ"ס. לנ"ז שם מהירושלמי והנילו הרל"ש והרש"ל ומפרש שם שכל קולר נחוקת סכנה. משם נמשנה. נמשנה שם דף ס"ד ע"ל. סתום' הנילה הרש"ל ורל"ש. עטור נ"ס הרל"ש מהירושלמי ושלום הסכים הרל"ש ונכ"מ כתנ שם שגם דברי הרמזים יתפרשו על דרך זו. נמשנה שם וינמות דף קכ"ג ע"ל. נ"ס

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' י"ז. (גמרא דף ס"ו) בריא שאמר כתבו גם לאשתי רצה לשחק בה (הואיל ולא אמר תנו) מעשה בבריא אחד (כלומר ואם הוכיח סופו על תחלתו הרי זה גם ומעשה כמו כו' (גמרא)) שאמר כתבו גם לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רבן שמעון בן גמליאל אם מעצמו נפל הרי זה גם (דדעתו מתחלה היתה לכך דסופו הוכיח הלכך הוי לי' כמפרש ומסוכן) ובתוספתא. כותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה, ולשון הרמב"ם נראה דמתניתין מיירי דזוקא שכתב ונתנו קודם שנפל ואפשר דמתניתין כללא קאמר דגם אם לא כתב עד שנפל כותבין ונותנין אחר גפילה כל זמן שיש בו נשמה וכן משמע לשון התוספתא הבריא שאמר כתבו ועלה לגגו ונפל כותבין ונותנים כל זמן כו'. סעי' י"ח. (שם) ואם הרוח דחפתו אינו גם (תוספתא הביאו הרא"ש והרשב"א) ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו אם לאלתר נפל כותבין ונותנין שאני אומר מעצמו נפל, ואם לאחר זמן נפל אין כותבין ונותנין שמא הרוח דחפתו. ע"כ. וירושלמי על אתר נפל הרי זה גם לאחר זמן נפל אינו גם דברי רבן שמעון בן גמליאל, והוא על אתר לאו ספק הוא שמע מיני' ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו הרי זה גם. והרמב"ם כתב ספק, והגיה הראב"ד זה הספק להקל הוא בירושלמי. (רא"ש) וגירסת הרשב"א כהרמב"ם הרי זה גם ובנפל לאלתר מיירי, עיין ב"י וכ"מ.

סעי' י"ט. (שם) מי שהי' מושך לבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גם לאשתי (וסירש שמו ושמה ושם עירו) הרי זה יכתבו ויתנו, וליחוש

שלחן סימן קמא ערוך

יכתבו לה קואעי"ם שהעלוהו ולא הכירוהו הרי זו כשר שזה רכשעת הסכנ' הוא שכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין שוי"א דה"מ שראו לו דמות אדם וחזו ליה נמי בבואה דבבואה הא לאו הכי חיישינן שמא שד הוא שדרך השדים למצא בבורות וכן בשדות:

כ האם היה שם שלשה ואמר כל השומע קולי יכתוב גם לאשתי אחד כותב ושנים חותמים וא"צ מעמד כולם דאע"ג דאמר כל לא הוי כאומר כולכם כתובו:

ב א ר ה ג ו ל ה

ניצמות. קס תנא דני ר' ישמעאל. רש וס דס"ל להרמזים דנתר דמייתי תנא דני ר' ישמעאל לא לריכי לה דליר יהודה דחוי ליה נמא' וכ"כ הכ"י נסס הריטניא. שהרי"ף והרא"ש ז"הרש"א והר"ן דסנרי הא דתני דני וכ"י לא אמרו אלל למדחיי' תשא דלר' דלא שכיח סס וכ"כ הטור. תטור נסס הרמזין וכן

פסקי דינים

שמא שד הוא, שראו לו דמות אדם, איזהו נמי מידמי, דחזו ליי בבואה דבבואה, וליחוש שמא צרה הוא, (שמתכוונת לקלקלה שתנשא בגט זה ותיאסר על בעלה) תנא דבי ר"י בשעת הסכנה כותבין ונותנים אעפ"י שאין מכירים (אם זהו שפירש שמו) משמע מדברי הרמב"ם דלתנא דבי ר"י תו לא צריכים לשנויי קמא דחזו ליי בבואה דבבואה דכי היכי דלא חיישינן לצרה הכא נמי לא חיישינן לשד בשעת הסכנה. וכך כתב הר"ן וניי. והרי"ף והרא"ש סבירא להו דבעינן נמי שראו לו דמות אדם ובבואה דבבואה, וכתבו התוספות והרשב"א והר"ן דלא חיישינן לשד אלא בבורות או בשדה, (כמעשה דסוף יבמות באחד שעמד על ראש הטר ואמר איש פלוני מת הלכו ולא מצאו שם אדם) לפי שהם מצויים בבורות ובשדות אבל בעיר ושלא בבור לא חיישינן וכן לענין שאלת שלום לחבירו בלילה בעיר מותר ולא אסור אלא כעין עובדא דיהושע בשדה, וכן הוא בירושלמי.

וכתב הרמב"ם שאעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו כותבין (מהא דסוף יבמות שם מעשה בצלמון באחד שאמר אני איש פלוני בן פלוני נשכני נחש והריני מת הלכו ולא הכירוהו וחשיאו את אשתו).

כתב הרמב"ן מסתברא באומר כל השומע קולו יכתבו, ושמעו שלשה שאמר אחד כותב ושניים חותמין ואין צריך במעמד כולן כמו בכלכם, שאעפ"י שאמר כל השומע לא נתכוון זה לרבות בעדים, אלא ליתן רשות לכל שניים שאיזה שירצה רשאי לכתוב — עד כאן. (רשב"א ור"ן).